

U. P. B.
0
1158

A

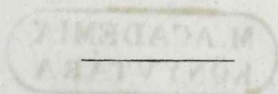
MAGYAR VÁM

ÉS

KERESKEDÉSI ÜGY

ÉS ANNAK

VÉGELIGAZÍTÁSI MÓDJA.

IRTA

GRÓF DESSEWFFY EMIL.

PESTEN.

NYOMATOTT LANDERER ÉS HECKENASTNÁT.

1847.

iii.

MAY 18 1891

RECEIVED

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

M. ACADEMIA
KÖNYVTÁRA

CHICAGO, ILL.

1891

LIBRARY

1891

1891

A MAGYAR ÉS ERDÉLYORSZÁGI

TERMESZTŐK, KERESKEDŐK

és

MŰIPAROSOKNAK

AJÁNlja

A SZERZŐ.

TARTALOM.

Előszó	Lap. VII
------------------	-------------

Kell-e Ausztria elleni védvámokra törekednünk?

A védvám-követelési tévedések genesise	3
Tekintet a honi gyáripár létező akadályaira	9
Miben áll a valódi iparbuzdítás?	14
Miért nem lehet Ausztria ellen védvámrendszert alkalmazni?	23

Igénytelen javaslatok honunk és az Ausztriai birodalom közti kereskedési viszonyok vég eligazítása iránt.

Általános nézetek	31
Kereskedési politika értelmezése	35
A politikai szempont vám-ügyeinkben	39
A tényleges állapot	43
Lehető változásának valószínűségei	48
Folytatás	53
A szabad kereskedés gyakorlati fogalma	66
Kettőn áll a vásár	72
Öszvefüggés vámügyi és pénzügyi eligazodásaink között	78
Eligazodási terv	83
Berekesztés	93

Toldalék-adatok honunk kereskedését illetőleg és azoknak elemzése.

Az ausztriai birodalom kereskedése	101
Folytatás. Részletek	104
Kereskedés Magyarhon és Erdély, meg az örökös tartományok között	106
Csökkenés — emelkedés	110
A szivarozás	113
Marhávali kereskedésünk	115
Gabonakereskedésünk	118
Borkereskedésünk	124
Fakereskedésünk	129
Nemes érzekeli kereskedésünk	135
Nemtelen érzekeli kereskedésünk	138
Nyers anyagok	145
Gyártmányok	149
Szellemi termékek	154

E L Ő S Z Ó.

A jelen röpirat azon politikai és státuszgázdászati okokat foglalja magában, mellyek nézetem szerint annak kívánása mellett harcolnak, hogy honunknak az ausztriai birodalommal teljesen vámentes, a külfölddel pedig vámok által ugyan megszakított, de minden prohibitionalis iránytól felszabadított kereskedése legyen. Az adatok, mellyeket támogatásul használtam, hivatalos kútforrásokból vannak véve, 's az egész kérdés áttekintését igen nagyon könnyíthetik. Tudom ugyan, hogy azoknak hitelessége bizonyos oldalrul kétségbe vonatott, és azon ellenvetés fordítatott különösen ellenök, miszerint a hozzánk behozott áruk pénzértéke alacsonyra, az általunk kivitteké pedig magasra van többnyire téve, és így nem a valóságnak megfelelő eredmények vannak előtüntetve, és álokoskodásoknak alapja ekképp letéve. Fekszik-e erő ezen ellenvetésben, és szolgálhat-e az arra okul, hogy az általam itt közzétett adatok alapján ne lehessen éppen úgy és annyiban okoskodni, mennyire lehet más illyforma táblázatokból? ezt talán nem ártand röviden fölfejteni.

Hivatalos, kereskedést kimutató táblázatok, magokban véve, a dolog természeténél fogva, soha sem lehetnek elégségesek, valamelly ország kereskedési viszonyainak tökéletes megértéséhez. Ehez még számos egyéb adat, számos viszonyok megvigyázása, és különösen józan kritika kívántatnak. A belforgalmat, a kereskedési nyereséget és a titkos kereskedést, a csempészetet, hivata-

los táblázatok soha sem mutathatják ki. A be- és kivitt árúk becskiszámításánál, valamely meghatározott mértéknek kell felállítva lenni, melly szerint történik a számítás. Az árúk piaci árának habzásait, a tárgyak végtelen különbözése, a ki és bevitt tömegének ingadozásai mellett, már csak hitelesen megtudni is igen nagy nehézségekkel jár — örökös fluctuatiojkból pedig biztos átmérőleges becárukat kihuzni akarni, nem volna egyéb legtöbbszörre öncsalásnál. Innen van, hogy hivatalos kereskedési táblázatok készítésénél, az áruforgalom pénzbecsének kipuhatólása végett, az árúk minden külön nemeire nézve valami bizonyos állandó becsmértéknél kell megállapodni. Ugyan az levén mindig vagy sokáig a sokszorozó, a ki és bevitt árúk mennyiségére, tehát a nemzetek közti csereforgalom áttekintésére legalább, biztosan húzhatók a következesek. Igaz, hogy még jobb volna a statisticusra és státuszgazdászra nézve, ha ezen állandó kiszámítási becsmérték, minél inkább közelitene a valósághoz, — azonban ez csak ugy történhetnék, ha ezen becsmérték minél többször vétetnék uj megállapítás alá. Mennyi nehézséggel jár ez, a feladás nagy-szerűségét tekintve elég világos, és hogy mégis csak józan kritika használata mellett szolgálhatna okoskodási alapul, azt nem szükség magyarázni. Azon ponton, mellyen mai napság a státuszgazdászati tudományok állanak, az activ és passiv kereskedésről régi tanak micsoda értéke van még, az ismeretes minden tárgyismerő előtt.

Minden hivatalos kereskedési táblázatot ezen szempontokrai tekintettel lehet csak használni. Igy p. o. az angol kereskedési táblázatokban a hivatalos pénzérték (official value) még a mult században megállapított becsmérték szerint van kiszámítva. Azóta némely portékák rendes ára nagy mértékben csökkent, másoké nagy mértékben szökcent, tehát a mostani és legközelebb elmúlt eredményről csak józan kritika alkalmazása mellett ítélni. A gyakorlat emberei, hogy segíthessenek a dolgon, a statisticus nagy öröme, a portékáknak a behozó vagy kivivő által bevallott árát (declared value) kezdték fölvenni számítási alapul. De itt meg a vámjegyzék természete hiúsítá meg

szándékukat. A portékák vagy súly szerint, vagy érték szerint vámoltatnak, vagy kivitetnek vagy behozatnak. Egy mázsa cukor fizet ennyit — selyem-árú minden font sterling érték után, fizet ennyi shillinget, 's a t. A cukrot behozó kereskedő, mert nem érték után hanem súly után vámoltatik, a cukor értékét, hogy mint behozó annál fontosabb szerepet vigyen, és érdeke által is ösztönöztetve, magasra declarálja — a selyemkelmét kivivő pedig, miután a kivített a tariffák rendszerint nagyon gyengén vámolják, szinte magasra, ha pedig a vám terhesebb, mert érték után vámoltatik, hogy minél kevesebbet fizessen, alacsonyra. Ime egy példa, melly az itt előforduló nehézségeket fővonásilag mutatja és számtalannal megtoldható. És ezen bajokban szenvednek a francia, német, belga és egyéb hivatalos kimutatások is.

Az ausztriai kimutatások, mellyeket használtam, a császári Számadoló Igazgatóság (Rechnungs - Directorium) által először 1843-ban bocsáttattak közre, és 1831-től 1845-ig bezárólag terjednek. Nem kételkedem, hogy azok fogják az országgyűlési tanácskozások alapját is képezni, mert mások nem léteznek. Ezek ma már a rendes könyvkereskedési uton is megszerezhetők és statisticusnak meg státusgazdásznak minden esetre igen becses, és az előtt köztudomásra nem jutott adatokat tartalmaznak. Belőlök józan kritika hozzájárultával magának a statisticus éppen úgy abstrahálhatja a bennök fekvő tanulságokat, mint más illy nemű táblázatokból.

A jelen elmélekedések alkotórészei a Budapesti Híradóban megjelentek volt, és most átdolgozva, némi adatokkal bővitve, de általában tetemesen rövidítve adatnak egy csomóban át az olvasónak. Keletkezésök pillanatában, azon oldalról, mellyel a politika terén is igen gyakran, eltérő meggyőződéseim következtében, ellentétben szoktam állani, hangosan sürgettettek az Ausztria elleni védvámok. A jelen röpiratban van némi gond fordítva az illy kívánatok céltalanságának kimutatására. Időközben, mint látszik, nagyot változtak az eszmék. Pest vármegye legujabb utasítása, mellynek készítésében a védvámok legtüzesebb szószólója igen nagy részt vett, úgy hogy a mi abban védvámokra

nézve foglaltatik, méltán nézethetik az ő általa 's pártfelei által táplált kívánatok sommázatának, a kereskedési eligazodást illetőleg, a Pesti Hirlap 949-ik száma szerint következőket szab a követek elibe. Lásd Törvényhatósági dolgok, Pestmegye (az utasítások folytatása) :

„A közvetlen szellemi érdek szempontjáról áttér a választmány a közvetlen anyagi érdekek terére, 's e tekintetben javasolja a fenálló 's nemzeti jóllétünk gyarapodását akadályozó vámviszonyok szabályozását. És itt mindenekelőtt kijelenti, hogy a Magyarország és Austria között létező határszéli vámoknak olly eltörlését, melly a külső, csaknem prohibitionalis vámsorompókat fentartván, a külfölddeli cserekereskedést lehetlenné teszi, — mint ez idő szerint különben is impracticust, de a dohány-eladási megszorítás nélkül meg sem is oldhatót, — habár egyes eladási cikkekre nézve kecsegtető volna is, — egészben azért tekintni károsnak, mert általa nyers terményeinknek tágasabb piac, nagyobb csere 's kelendőség nem biztosittatik, annyival inkább, mivel azoknak kivitelét legnagyobb részt ugyis a bécsi községi 's ausztriai fogyasztási, a vám eltörlése mellett is fenmaradandó adó terheli; ellenben a világ műipara piacunkról leszorittatván, és Ausztria műiparának hazánkba özönlése még azon csekély ellensulytól is felmentetvén, mit a közbenső vámok nyújtanak: a versenyzést még ki nem állható magyar műipar megsemmisítetik, a nélkül, hogy az iparcikkeket külföldről olcsóbb áron beszerezni lehetne.

„A választmány tehát a kölcsönös érdekek kiméletes kiegyenlítését, mint a vámszabályozások egyedüli igazságos módját tüzvéni ki irányeszmetül, ezen alapon 's az 1844ik országgyűlésről sept. 18-án a vámok és kereskedés ügyében mindkét tábla közmegegyezésével felterjesztett felírás nyomán, következő elveket kíván utasításba adadni, még pedig :

„Mi az ausztriai ház uralkodása alá nem tartozó tartományokkal kereskedést illeti :

„1-ör A kivitelre nézve :

„a) Különös törvényzik határozza meg, hogy hazánkból a határszéleken át, hol az ausztriai birodalom közbe nem esik, minden, akár itt természetű, akár máshonnan hozott termények, gyártmányok, kézművek akadálytalanul vitethessenek ki, 's a kivitelre legfelebb igen csekély, a kereskedést egyáltalán nem nehezítő, tisztán jövedelmezési vám vettessék országgyűlésileg.

„b) Ausztriával kötendő alku által biztosittassék kereskedésünk az örökös tartományokon keresztül is, az alkukötésben megállapított átmeneti vámokban országgyűlés nélkül semmi változás nem történhetik.

„2-or A behozatalra nézve, ha Ausztria nem volna hajlandó a külső prohibitionalis vámoknak annyira leszállítására, hogy ebből Magyarországnak a külfölddeli kereskedésre kilátása nyílne, — elvekül megállapíthatóknak véli a választmány:

„a) Miszerint az országgyűlés egyezkedés útján oda igyekezzék jutni, hogy a külső vámvonal csaknem prohibitionalis vámjai az érték 25—40 percentjénél magasabbra semmi esetre ne szabassanak. Közvetlenül hozzánk hozva pedig, a külföldi termények vagy gyártmányok annyival kevesebb vámot fizesenek, mennyi azon áruknek tőlünk Ausztriába bevitelére közegyetértéssel vettetni fog.

„b) Hogy azon külföldi nyers anyagok, mellyek belföldön felgyártathatnak, valamint a gyártási segédszerek is, hozzánk, akár egyenesen 's közvetlenül, akár Ausztrián keresztül, minden akadály nélkül, vagy csak igen csekély jövedelmi vámok mellett behozhatók legyenek; egyszersmind pedig biztosittassék a nemzet, hogy nem fog megtörténni, miszerint az ausztriai gyárnok differentialis kedvezményekben részesítettven, kevesebb teher mellett láthassa el magát, mint azt a magyarországi tehetné, valamint arról is, hogy a megállapítandó vámszabályzatban változtatás csak országgyűlés hozzájárultával történendik.

„Továbbá, a köztünk és Ausztria közti kereskedést illetőleg, a választmány a barátságos érdekvizonyosságot állítván fel fő-

alapelvül, annak alkalmazását következő másodelvek szerint kívánja eszközöltetni:

„a) Az élelmi szerekre nézve szabad kereskedelem legyen, 's egyedül azon tekintetből, hogy a forgalom mennyisége kitudassék, vettessék rájuk kölcsönös igen csekély, csupán nominalis értékű vám. Hasonlóan

„b) A gyártásra szolgáló nyers anyagok be-és kivitele kölcsönösen szabad legyen.

„c) Azon gyártmányokra nézve, mellyek már nálunk is gyártatnak, mellyeknek azonban rendeltetésök nem az, hogy Ausztria piaczára számítsuk, hanem hogy saját szükségünket fedezzük, és mikre mégis nagyobb vám van vetve, ha Ausztriába kivetetnek, mint, ha onnan behozatnak, — alkukötési elvül ezen általunk fizetett nagyobb vám vétetvén, műiparunk védelmére, bárha csak p. öt egész 10% vám állapittassék meg, 's ezt fizessük mi, ha illy árút Ausztriába viszünk, de fizesse Ausztria is, ha hozzánk hozza.

„Az e pontban említett elvnek alkalmazásánál különös figyelem fordittassék a nehéz sulyu gyártmányokra, mint p. vasműveink, mellyekre nézve, topographicus helyzetű akadályoknál 's belközlekedési eszközök hiányánál fogva, azon körülmény forog fenn, miszerint saját gyártmányaink, bár minőségre nézve az ausztriaiakkal vetekedhetnek, az utóbbiak által mégis piacunkról ki lesznek szorítva. E tekintetben tehát méltányos kívánságnak hiszi a választmány, hogy e körülmény a vámnak mindkét részre viszonyos és egyenlő felemelése által némileg kiegyenlítettessék.

„d) Azon gyártmányokra nézve pedig, mellyek Magyarországon is könnyen 's nagyobb mértékben is gyártathatnak, 's az ausztriai piacon elkelnek, de a mellyek kivitelét Ausztria csak nyers alakban engedte meg, és gyártott állapotban sokkal nagyobb vámmal terhelte, mint a mennyit fizet az ausztriai

gyárnok a behozatalért, — alkukötési elvül javasolja a választmány, hogy azok Magyarországból Ausztriába vive is, csak azon kisebb vámot fizessék, melyet fizetnek, midőn Ausztriából ide behozatnak.

„e) Az ekkép megállapítandó vámok változhatlanságát itt is biztosítani kívánja a választmány. Egyébiránt a fentebbi elvek valósitása — 's azok alapján egy, a kölcsönös érdekek kiegyenlítésére épített vámszabályzás létesítése végett a követekek törekvését oda javasolja irányoztatni a választmány, miszerint királyunk, mint ausztriai császár, meghatalmazott biztosokat nevezzen, kik, mindjárt az országgyűlés elején, a magyarországi biztosokkal mind az elvekre nézve egyezkedjenek, mind azok alapján, az alkunak bizonyos időre megkötése mellett, a vámtarifát is kidolgozzák, és szorosán figyelemmel levén a rovatok 's tárgy-kifejezések meghatározására, mindezeknek szoros megtartása tekintetéből szükséges biztosítékokról gondoskodjanak.

„Ezen egész javaslat utasításul észrevétel nélkül elfogadtatott.“ —

Nem szólunk itt az idézett utasítás egyes részleteiről. Jelen röpiratunkban legnagyobb részéről annak, mi benne foglaltatik, magunk is nyilatkozunk. Ugy is csak az, mi a felebbiekben ritkított betűkkel van lenyomva, képezi a dolog lényegét, és tünteti leginkább ki az általam ajánlott és a pesti utasításban indítványozott eligazodási rendszer közötti ellentétet. Itt tehát csak néhány észrevételre kívánok szoritkozni.

Mi különösen a közbenső vámvonallal fenmaradásának motívációját illeti, az által teljességgel nem tarthatom jelen röpiratomban foglalt ellenokaimat kiforgatva vagy csak meg is gyengítve. Hogy tökéletes vámmentesség, a piacot intensive tágítja, a cserét nagyobbítja, és nagyobb kelendőséget, könnyebb, tehát sűrűbb kereskedési érintkezéseket eszközöl, nyereséges üzlet végre éppen ez által föltételezzük, mindez a tapasztalás és dolog természete által annyira igazolt tény, miszerint iránta dologhozértők között legki-

sebb kétség sem lehet. A bécsi községi 's ausztriai fogyasztási adókból vett erősségnek nem tulajdoníthatni nyomatékot ha tudjuk, hogy ezen adókat (Verzehrungs-Steuer und Stadt-Accise) az ausztriai termesztő is fizeti, és mégis el tudja adni természetményét, míg mi ezen ott divatos adókat a bevitelnél megfizetjük, és azon kívül még a határvámmal is terhelve vagyunk, és mint ugy is távolabb esők, noha olcsóbban természetők, éppen e miatt nem tudunk vele számos jelentékeny cikkben versenyezni. Éppen illy keveset nyom dologhozértők szemében azon félelem, hogy a közbenső vám, melly most létezik, megszünvén, az ausztriai müipar hazánkba özönlése, még azon csekély ellensúlytól is, mellyet a közbenső vámok nyujtanak, felmentetvén müiparunk megsemmisíttetnék. Nincs ugyanis legkisebb kétség az iránt, hogy a közbenső vámvonal, tetteleg, az ausztriai müipari cikkek hazánkba özönlése ellen, éppen semmi ellensúlyt sem nyujt, és czélja teljességgel nem is vág oda, hogy nyujtson, hanem Magyarország irányában egyedül oda vág, hogy jövedelmet adjon a kincstárnak. Erről, a jelen röpiratban foglaltató táblázatok, mellyek a beviteli harminczad tételeit is elötüntetik, ugy piaczaink 's áruboltjaink megtekintése mindenkit naponkint meggyözhethetnek.

A pesti utasítás mindezen tévedései abból látszanak venni eredetöket, hogy szerkesztői, a jövedelmi vámok és védvámok különbségére, természetére és rendeltetésére nézve, magokkal tisztában nem voltak. Ez abból is kitészik, mit ritkított betűkkel felebb e) alatt olvasunk. Az itt maximum gyanánt postulált 10%nyi vámokról általánosan állittatik csak, hogy mint védelmi vámok hatnának, de nem bizonyittatik, a mint nem is bizonyíthatatik, mert minden egyes cikknél más más vámtétel szükséges, hogy az adott körülmények között, mint védvám hasson. Ha ezen körülmények híjányzanak, az ugynevezett védvám, ha mérsékelt, mint jövedelmi vám, ha pedig magas, mint esempészet-előmozdító hat, de nem mint védvám. Ha kívánataink maximuma egy 10%nyi érték vámnál nem terjed tovább, ugy ne is beszéljünk védelmi vámról, hanem mondjuk azt, hogy magunkat a behozott árúk értékének 10%jével meg akarjuk adóztatni. Ekkor

aztán a kérdés talán némi esekélyszerű kivételekkel megszűnik műipari lenni, és túlnyomólag finanziaálissá válik.

A pesti utasítás készítői így devalválván magok védvámi kívánataikat, más részről meg itt most a finanziaális kérdés nem levén tárgyunk, védvámok tekintetében már nem látunk e helyen elleneket magunkkal szemközt, és reménylhetjük, hogy javasolt czélszerűtlen adóztatási tervöktől is egészen elállandanak a pesti utasítás készítői és pártfeleik, mihelyt meggyőződnek, hogy az, a mit mint eligazodási alapot indítványoznak, egyáltalában kivihetetlen. Azt kívánják feljebb az a) alatt, hogy az élelmi szerek, esekély, csak nominalis vám mellett, szabadon menjenek be az ausztriai birodalomba. Ez más szavakkal ezt teszi: jelenleg csupán e három cikkért gabona, vágómarha és bor, mintegy kétmillió pengő forint vámot vesz be tőlünk az ausztriai kincstár, — ezt jövendőre veszítse el. Ellenben a c) alatt azt kívánják, hogy az ausztriai gyáros, gyártmányaiért, mellyeket hozzánk behoz, 5—10, tehát középszámmal $7\frac{1}{2}$ percent vámot fizessen a mi kincstárunknak, és mi is ugyanannyit fizetünk majd, ha ezen gyártmányokat Ausztriába viszzük. De mivel ő mintegy 40 milliónyi gyártmányt hoz be hozzánk, tehát fizessen a mi kincstárunknak vám fejében 3 milliót, mi pedig, mert alig viszzük ki Ausztriába gyártmányt, mert vagy nincs mit, vagy a mi van az magunknak kell, vagy végre nem szorulnak reá, mert a magoké jobb mint a miénk, tehát fizetünk majd ausztriai vám gyanánt — semmit.

Az így értett érdekviszonyosság alapján lehet-e eligazodásról csak álmodni is? azt bizton hagyhatom az olvasó megítélésére. Az ilyen kereskedési szerződés, mint a pesti utasítás által indítványoztatik, csak valamelly angol diplomata és az éjszak-amerikai ős erdők indus lakói között jöhetne létre, civilisált emberek között effélekkel elő sem szoktak többé állani.

És valóban komolyabb ezen kérdés, mint sem hogy azt egy olyanforma rosz tréfával bérekesztettnek lehetne tekinteni, mint a millyet felebb a nyájas olvasónak bemutatánk. Ideje, hogy azt természetóink, műiparosaink és kereskedóink nagyobb

figyelmökre méltassák, mint az eddig történt, már csak azért is, mert a felebbiekből láthatják, hogy mivé fajult az a publicisták kezei között.

Azon reményben, hogy ezen élénk figyelem fel fog bennök ébredni, ajánltatá velem nekik a jelen dolgozatot, éppen azon pillanatban, midőn küszöbén állunk az e tárgy feletti országgyűlési tanácskozásoknak; öszveköttetésben van az egy mással, melyet „Fizessünk“ czim alatt terjesztettem az olvasó elibe. Mindkettő ugyanegy gondolat-öszvegnek kifolyása, és egymást kölcsönösen kiegészíti és magyarázza. Dolgozatom tökéletlensége nem titok előttem és éppen olly elevenen érzem azt, mint a millyen erős azon hitem, hogy az alapeszme üdvös, s lényeges a haza legbecsesebb érdekeire nézve, és valószínűsítésére, vagy legalább ezen eredmény előkészítésére a körülmények olly kedvezők most, millyenek talán eddig soha sem valának. Azon küzdelemnek, melly világszerte foly a szabadabb kereskedelem mellett, már az ausztriai birodalomban is számos nyomai mutatkoznak. A végeredményről senki sem kételkedhetik, ki hajlandó az idő jeleit megvigyázni. Itt is mint egyebekben, a fejlődések bizonyos stádiumokat követnek. Szerepünkben és állásunkban, az első stádiumhozi feljutás sürgetésének tőlünk kell és lehet legeredményesebben kiindulni, és nem titkolhatom el a feletti csodálkozásomat, hogy ezen előnyt publicistáink és az érdeklettek eddig olly kevésbé méltányolták. Adja Isten hogy ezentúl ez másképp legyen, mihez ha csak némi részben is járulhaték, munkámat elégségesen érzendem jutalmaztatva-

KELL-E

AUSZTRIA ELLENI VÉDVÁMOKRA

TÖREKEDNÜNK ?

A védvám-követelési tévedések genesisé.

A külfölddeli kereskedés a nemzeti munkásságnak csak egy ága; azon érdekek, melyek általa érintetnek, a nemzeti érdekek öszveségének csak egy részét képezik, és így természetes, hogy in abstracto fölfogott, csupa elméleti tanokból levont, magában-álló kereskedési politikát gondolni sem lehet, hanem hogy ennek azon főelvek befolyása alatt és mellett kell meghatározatni és igazgattatni, melyeket geographiai helyzet, művelődési állapot, nemzeti jellem, világviszonyok, fenálló status-kapcsolatok, 's a t. minden egyes specialis statusnak, mint követendőt kimutatnak. Ezen főelvek sommáját értjük a statusok általános politikája alatt. Csak olyan nemzeteknél, melyek terjedt tengerparttal, számos jó kikötőkkel, gyarmatokkal, kifejlett gyáriparral bírnak, vagy pedig régibb világesemények által kifejlett helyzetöknél fogva ezen szerepre vannak utalva, adhat a kereskedési politika irányt az általános politikának, így p. o. hajdan Velencében és Genuában, most pedig Angliában. Az angol, hogy kereskedési piaczeit tágíthassa, kész és némileg kénytelen háborúkat folytatni, midőn ellenben az európai szárazföld legtöbb nemzetei, csak hogy a háborut elkerülhessék, készek és kötelesek sokkal nagyobb áldozatokat is hozni, mint azok, melyek kereskedési piac megszorításával járnak. Amott tudniillik a külkereskedésrei tekintet tulnyomó, mert azon érdekek, melyek vele viszonyban vannak, tulnyomólag fontosak, sőt eldöntők, mialatt imitt más érdekek birván tulnyomósággal, ezek jelölik ki a követendő irányt. És ez igen természetesen van így, mert a nemzetek, kivált a jelen anyagi században, nem csupán az eszmék, hanem érdekeik által, és főleg ezek által hagyják magokat kormányoztatni. Ámde az ezen érdekek iránti gondosságot még teljességgel nem meríti ki valamelly részletes kereskedési vagy

ipari siker, a mivel beérni csupán egy kalmár-politika (Krämerpolitique) kislelküése lehet képes, hanem az ilyen feladás az érdekeknek összevességét foglalja magában, és irányát csak az így fölfogottaktól veheti.

Valamint az általános politikának, mennyiben az internationalis, azaz nemzetek közti, viszonyokat tárgyazza, feladása abban áll: a kezeleése alatti nemzet külbékéjét és biztosságát megörzeni, és ennek paizsa alatt tartós jólétét meg boldogságát előmozdítani; ugyanez utóbbiak körül forog a kereskedési politika is, csakhogy szűkebbre összevont körben. Azon eszközök között, mellyek ezen cél elérése végett alkalmaztatni szoktak, igen nevezetes szerepet játszanak a vá m o k, kivált mikor iparvédelmi vagy emelési czéllal állíttatnak fel, azzal t. i. hogy vagy az idegen versenyt egészen kizárják, és a honi előállításnak (productio) a belpiacz egyeduróságát biztossítsák, vagy pedig a honi előállítást, legyen aztán ez bármilly ágához az iparnak számítandó, a külföld versenye ellen megótmazzák. Első esetben a vá m o k tiltóknak (Prohibitiv-zölle) nevezetnek, a második esetben pedig szorosabb értelembeni védvámoknak (Schutz-zölle). Az elnevezések azonban valamint másutt, ugy itt sem sokat nyomnak, és inkább a körül forog a kérdés: milly magosak ezen védvámok; mert mihelyt azon fokra hágnak, miszerint a külversenyt lehetlenné teszik: azonnal ugy hatnak, mint ha tiltók volnának. Van ezenkívül — az átmeneti vá m o k a t (Transit-zölle) most nem említve — még egy további neme is a vá m o k n a k, és ide azok számítandók, mellyek csupán azon czélból szedetnek, hogy a statusnak jövedelmet adjanak. Ezek a jövedelmi vá m o k (Einkommen-zölle), mellyek e szerint tulajdonképpen indirect adónak természetével bírnak. Vannak azonban esetek, midőn ez utóbbiak egyszersmind védők gyanánt hatnak, p. o. ha a gyarmati czukor jövedelmi vá m m a l van terhelve, a belföldinek előállítása pedig adómentes, ez esetben a belföldi czukrot már védvám ótmazza; vagy ha p. o. a honi kelme nagyobb vá m m a l terheltetik, mint saját gyarmatunknak természeténye, melly esetben a gyarmati kelme van védvám m a l kedvezményezve. Így tesznek p. o. az angolok, francziák a czukorral, kávéval, és ezt nevezik küjönbségi vá m o k n a k (Differential-zölle), noha gyakran az ilyen vá m o k csupán egy bizonyos nemzettől kereskedési szerződésék által nyert kedvezményekért mintegy cserében és csak az illyenre szorítva állíttatnak fel, s az e nemzetteli kereskedésnek különösen pártolását és előmozdítását czélozzák.

Világos mindezekből, hogy a vá m o k többféle szempontokból tekinthetők, amint t. i. iparvédelem és emelés emeltyűikint, vagy pedig csupán vagy egyszersmind mint statusjövdelem forrásai is vétetnek

szemügyre. Csak kevés status van a föld összes kerektségén, mellynek módjában volna ez utóbbi tekintetben a vámoknak nem tulajdonítani fontosságot. És ez egyik ellenszere és mérséklője az iparvédelmi vagy emelési nagyon abszolút iránynak, mialatt a másik az emberi nyereségvágyon alapuló csempészetben, és a fogyasztók azon kívánságában : minél olcsóbbat és jobbat vehetni, létezik. A védvámok eszméje, az iparvédelmi 's jövedelemszerzési irányok mintegy transactiójának tartathatik, és épen ezen természeténél és még annál fogva is igen nagy nehézségekkel jár gyakorlati alkalmazásban, mert egy vágással igen sokszor két célt elérni, és két ellenkező irányt egymással összhangzásba hozni kell igyekeznie.

Azon ága a statustudományoknak, mellyet kereskedési politikának nevezünk, egy a legujabbak és legkevésbé kifejldöttek közül. Eddig alig volt képes csak egynéhány oly elvet is felállítani, mellynek győző ereje általános elfogadást és alkalmazást következtetett volna. Tanúságul szolgálhat a mindennapi tapasztalás, és p. o. azon körülmény, miszerint még csak alig 20 éve, hogy Smith Ádám honában, ennek tanjait alkalmazni merészkedett Huskisson, kinek most csak folytatója Peel. A tudomány emberei általánosan kárhoztatják a tiltó vámokat, részint azért, mert a versenyt, melly az emberi szorgalom leghatályosb rugóját teszi, kirekesztik, részint pedig, mert a csempészetet mozdítják elő, és így tetteleg csak csalódáson alapulnak. De azért mégis Anglia és Franciaországra utalnak, ha a védvámok jótékonyosságát be akarják bizonyítani, holott itt még csak 25 év előtt majdnem csupa tiltó vámok divatoztak, és azért még is fennállnak a tiltó vámok, még a legiparosabb és a különben is leginkább előrehaladt nemzeteknél, ha nem is tiltóknak nevezve, de védvámok formájában, magosságuk által mint tiltóknak hatva. A védvámokat, legtüzeseb pártolók sem akarják oly magasoknak, hogy minden külversenyt kizárjanak ; de itt ismét a gyakorlat emberei kívánják az ellenkezőt, állítván, mikép a belföldi iparosok egymásközötti versenye eléggé hatályos emeltyűje leend a szorgalomnak és elégséges biztosítéka annak, hogy a fogyasztók igényei annak rendszert ki lesznek elégítve. A tökéletesen szabad kereskedés baráti mindent ott akarnak venni, hol legjobb minőségben és legolcsóbban kapható, eladni pedig mindent ott szeretnének, hol legjobban megfizetik. Ámde ezeket ismét az utóbbi cél elérésében más nemzetek azon törekvése akadályozza, miszerint főképp csak azoktól akarnak venni, kik tölök is vesznek. A tudomány emberei váltig bizonyítgatják, hogy a nemes érczek, a pénz, nem képezik a nemzetek egyedüli gazdagságát, és hogy ennél fogva a kereskedési mérlegek, mellyeknek a veszteséget és

nyereséget, és így a nevedő vagy csökkenő gazdagságot kellene kimutatni, csupán alárendelt fontosságúak azon kérdés eldöntése körül, melyről szó van. És azért mégis milly gonddal szedetnek össze mindenütt az ide vezető adatok, és milly okoskodások és következtetések építtetnek az eféle kimutatásokra!

Mind ezeket csak azért hordjuk fel, hogy megtelessék, milly nehezen hatnak ez esetben is a tudomány elvont elvei a gyakorlatilag fenálló állapotokra, vagy balfogalmakra, mihelyt ezek a már azelőtt szabálytalanul és a véletlennek, világeseményeknek, vagy más száz és százféle okoknak befolyása mellett keletkezett érdekekkel vannak kapcsolatban. Mert miután ezek adnak irányt az általános politikának, természetes, hogy az elmélet tanjai, kereskedési politikára alkalmazva, melly az általánosnak csak egy részét teszi, mindannyi módosításokat szenvednek, a mennyiszer más meg más viszonyokhoz kell illeszteniök, úgy hogy bizvást állíthatni, miszerint majdnem minden nemzetnek más és más kereskedési politikára van szüksége; mert hol az állapotokban többnyire csak különbségeket lehet észrevenni, ott balgatagság volna a reájok alkalmazandó elvekben ugyanazonságot (identitást) létezőnek gondolni. Meglátszanak ezen kénytelenség nyomai a legnagyobb e szakbeli írók munkáin. Smith Ádám, Ricardo, Mac-Culloch, Senior legtöbb tanjaik a kereskedési politika tekintetében csupán önhazájokra alkalmazva állják ki a criticát, és ez oka, hogy ezek ott által is kezdenek menni az életbe. List Fridrik „et la patrie, et l'humanité“ szépen hangzó jelszava mellett, a német vámszövetség érdekét hordja mindig szemei előtt, és ezért van ott könyvének olly hatása, mialatt Magyarországbani befolyása megfoghatlan volna, ha csupán azt tekintjük, mit nálunk az érdekek kívánnak, és nem tudnók, hogy ezeket mindannyiszor háttérbe szoritják nálunk bizonyos kedvenz eszmék, valahányszor Eldorado mutattatik fel keleti képzelő tehetségünknek, agitatóival fűszerezve és nagy szavakkal felezifázva. És itt fekszik List könyve kedvességének titka. Csillogó fényben mutatta fel ő a szegény sziléziai gyapot és lenszövőnek azon boldogságot, mellyet ő, a ki most talán 30 garast sem keres egy héten át, élvezend majd akkor, ha 40 garasnyi kereset mellett „die groszgewordene Deutsche Industrie, durch ein kräftiges Schutz- und Differential-Zoll-System geschützt,“ tulajdon kereskedési flottáival, „unter dem Schutze einer deutschen Kriegs-Marine“ fogja küldeni a világ minden részeibe széllyel vásznait, kartonjait és schwarzwaldi falóráit, daczolva a tengeren, versenyezve a legtávolabbi piaczkon az annyira irigylett, mert utól nem érhető Albionnal, és német felsőség alá kerítve a jó számító és pénzes

hollandit, komoly dánt 'sat. És ime a magyar elszédítve a sok nagy szavak, felpuskaporozva az agitáló modor által, még végkép azt találja hinni, hogy ő is német, és hogy neki is föl kell huzni az egészen más testre szabott kabátot! Sa y keresztlő János és Ra u professor ellenben, az egyik francia a másik német nyelven, csak csekély sikerrel prédikálták honosaiknak az egészen szabad kereskedés, vagy igen igen mérsékelt védvámok teoriáját, mert a francia vámjegyzék legnagyobb részben maig is megtartotta tiltó irányát, a németek között pedig mind inkább szaporodnak a magasabb védvámok követelői, mind a műiparosok, mind a törvényhozók és írók körében.

Ezen értelmezéseket, az elmélet és gyakorlat közti ezen különbözőzéseket, szükség volt megemlíteni a végből, hogy további elemzéseinknek alapja letéve legyen, és megmutatva egyszersmind, milly gondos körültekintés, milly ovatosság, milly lelkiismeretes mérlegezése és latolása minden fenálló viszonyoknak kívántatnak ahhoz, hogy azon irányt, melly külkereskedés tekintetében követendő, a jó siker valószínűségével lehessen bármilly elméleti tanokhoz képest meghatározni. Ránk magyarokra hosszú tespedés után egyszerre tornyosult a legkülönbözőbb kérdések gyakorlati megfejtésének kénytelensége, és ezek között az is, milly elvek szerint kelljen kereskedésünket elrendeznünk? Ha tehát valaha, most van ideje tisztába jőni minmagunkkal. Ámde ennek nem is lehet nagyobb akadályát képzelní, mint ha valamelly kedvencz eszmét karolunk fel, és e mellett buzogván, a vitatást és értesülést lehetlenítjük, vagy pedig minállapotunkat nem ismerve vagy elferdítve, akár az elmélet általános tanjait magunkra akarjuk megválasztás nélkül alkalmazni, akár pedig másoknak mieinkhez nem hasonló körülményei között szerzett tapasztalásaiból józan megkülönböztetés nélkül, magunkra alkalmazandó következtetéseket huzni ki. Az ilyen eljárás egyenesen kontárkodásra, ez pedig vagy csak felette silány sikerekhez, vagy pedig valódi kárhoz vezet.

El kell valóban szomorodni a hazafinak, ha látja, milly hajlam mutatkozik ezen ferde irány felé. Mert ha a megérdemlett feledékenység fátyolát vonjuk is azon szörnyű könnyelműsége, mellyel a mult országgyűlésen a védvámok eszméje tárgyaltatott, és néhány éljenek kíséretében elfogadtatott — ha nem említjük is, hogy ahöz nem értő emberek által, szakértőknek közremunkálása, meg a magyar és külföldi productio költségeinek és minden ide tartozó viszonyoknak megelőző kipuhatólása nélkül, egy egészen új és védvámi elvekre alapuló vámjegyzék dolgoztatott ki, mellynek e szerint legkisebb egyéb helytálló alapja sem volt, mint azon elbizottság, melly az illetőket illy cselekvésre készítette;

ha meggondoljuk mégis, hogy nálunk szükség esetében akadnának emberek, kik egy ilyen eljárás eredményét életbe általvinni, a nemzet jólétét feltételező intézkedéseket ilyen, tisztán meg sem értett, homályban derengő alapokra rakni legkisebbé sem tétováznának, és hogy valóban akadnak nagy számmal, kiknek szemeiben az ilyen cselekvés helyesnek látszanék: ugy igen nagy okunk van, komolyan kérdezni magunktól: vajjon valóban van-e még kiábrándulási's kijózanodási jövendőnk? Mert valljuk meg, és ne csaljuk magunkat: ezen kérdést olly kevésbé dönthetni el egy hangos igennel, mint a hogy bár a legnagyobb tekintélyek, különben igen érdekes fejtegetéseire következő leghangosabb éljenek, jöjenek bár ezer és ezer torkokból, és harsogjanak bár a legjobb szándékból — mit kétségbe vonni nem akarunk — zeneszó és fáklyavilág mellett sem fogják a nemzet összes érdekében soha eldönteni azon kérdést, hogy az ipart milly módon kelljen emelni, és pedig ezt annál kevésbbé teendik és annál későbbben fogunk ez iránt tisztába jöni, minél többször és hosszabban lesznek az eféle higadt, többoldalu fontolást igénylő kérdések utcai vitatások tárgyává, és minél inkább törekedendnek sokan valamely kedvencz eszmének utczai és kávéházi népszerűségét kiáltani ki a czélszerűség és okszerűség criterionának. Valamig t. i. mindezen különféle gyengeségekből ki nem gyógyulunk, mindaddig sohasem fog azokhoz számíttathatni a magyar, kik hidegen számítani tudva, az erős akarattól elválaszthatlan komolysággal is bírnak, önérdেকেiket kellőleg megérteni és kitűréssel azokat annak rende szerint elő is mozdítani. És mit mondjon még az ember, ha hallania kell, mikint akadnak emberek, kik Magyarországon, hol a közügyekre befolyó osztálynak egy része földművelő, más része prókator, az ipar és kereskedési szakismeretek ezen szomorító hiányában, és azon pillanatban, midőn még alig kezdetett el az ilyen tárgyaknak vitatása, már is kiképzett közvéleményről, „egy nemzet kedvencz eszméről“ beszélnek, és az ilyen silányságokkal akarják az ellenkező véleményűeket letorkolni, és önérdékétlen eszméiknek a dologhoz semmit sem értőknéli népszerűségét megszerezve, ezt közvélemény alakjában és mint szövetségest szerepeltetni?! Pedig milly roppant különbség van a kettő között! A közvélemény, ha egyszer valódisága, és vitatás, meggondolkozás és tapasztalás következtében történt megállapodása constatirozva van, a legnagyobb figyelemre méltó, holott a népszerűség, a mint gr. D. A. igen helyesen mondá, csak olyan marad mindig, mint egy ringyó, kinek, bármely mértékben vesztítettük légyen is el kegyeit, azokat mindig visszanyerhetjük pénz és szép szavak által.

Illy akadályokkal kell küzdeni nálunk mindjárt kezdetben a vita-

tásnak. Bátrak vagyunk mindenekelőtt állítani, hogy a nézpont, melyből a hazánkat megillető kereskedési politikát tekintjük, azon sark, mely körül okoskodásaink a teendőkre nézve forognak, 's az alkalmazandó eszközök és eredményeik iránti nézeteink, vagy inkább azoknak nézeteik, kik az Ausztria elleni védvámokat jelszavok gyanánt kitűzték, és iparemelés eszközéül ajánlják, legnagyobb részben az elmélet általánosságához tapadt elfogultságain alapulnak, melynek súlya miatt mind a kívánságaik valósulását gátló akadályokat kellőleg méltányolni, mind pedig azoknak, ha létesíthetők volnának is, valószínű vagy inkább elkerülhetlen rossz következéseit számba venni elfelejtették.

Tekintet a' honi gyáripár létező akadályaira.

Mondják, hogy iparunk felemelkedését semmi sem segíthetendi olly hathatósan elő, mint egy jól combinált védvámrendszer. Elleneink szerint iparunknak buzdításra és ingerre van szüksége, ezt pedig „azon aránylag biztos jutalomban“ találjuk fel, „mellyet a végbe vitt munkáért és befektetett tőkékért az iparüző a külföldi mértéktelen concurrentia ellen védett gyártmányok keletében találand.“ Egy ilyen védvámrendszer ideiglenes felállítását nagy nehézség nélkül eszközölhetőnek reménylik, és a honi ipart az ausztriai ellenében 10 pctnyi vámmal védendőnek javasolják, mi egyszersmind az országnak szép, és már alig nélkülözhető jövedelmet ígér. Elleneink, iparunk disztlésének akadályaul sem a rosszul elosztott népességet, sem közlekedésink szomorú állapotját nem tekintik, sőt ez utóbbi állapotban a külföldi iparosok leteleplésére még ingert is vélnek feltalálhatni. Épen olly kevés súlyt tulajdonítanak a külföldi gyáros nem eléggé biztosított socialis állásának és a magas kamatlábnak. Mindezek szemeikben keveset, vagy semmit sem nyomnak, és azon inger által, mely a védvámiban foglaltatnék, teljesen kiegyenlítettnének. Megemlítik ezután hazánk pauperismusát, elszegényedését, a műiparnak a nemzeti erők kifejtésére szolgáló jótékonyosságát; feszegetik némelly hivatalos kimutatásokban szerintök feltalálható tévedéseket, és midőn igyekeznek megmutatni, hogy Magyarországnak műiparra szüksége van, és hogy a mi reményeink, melyeket a vámsoorpók megszűnéséhez kötünk, bizonyosan nem fognak beteljesedni, tiltakoznak egyuttal azon szándék ellen, mintha Magyarországot gyáros országgá akarnák csinálni, megvallván, mikint nincs más szándékuk, mint azt eszközölni, hogy saját szükségünket fedezhessük.

Nem kételkedünk mi rajta egy cseppet sem, hogy a gyáripar iszlését hazánkban az általunk a védegyelet irányában felhordott akadályok valóban hátráltatják, és azt hiszszük, hogy ezen és nem az ellenkező hiedelem van a műipar valódi érdekében, mert első szabály: ismerni magunkat, második: a bajokon czélszerűleg segíteni; de ez utóbbin minék igyekezzünk, ha ugy is rendben van már minden? Valamint rendesen megcsalatasra vezet minden olly számítás, melly a bevételeket remélhetőleg legmagasbra, a kiadásokat pedig legalacsonyabbra teszi: ugy van ez majdnem minden gyakorlati létesítésnél, melly körül az eszközök és akadályok játszá a bevétel és kiadás szerepeit. A csekély és rozsul elosztott népesség, ha nem is az ország minden vidékeire érve, de általán véve mindenesetre tény marad, mellynek, és más ide szolgáló okoknak összes befolyásából, több más baj között a munkabér egyenlőtlensége és sok vidékeni magassága el nem tagadhatólag következik, a mit bizonyosan a műipar diszlése egyik akadályának kell tekinteni, minden mást elhallgatva, már csak azért is, mert azon anyagokat, mellyekre a műiparnak szüksége van, ezen körülmény is drágítja. Ha hiba, általánosságokban kalandozva, nem menni be, hol szükséges, a részletekbe, ép olly hiba, egyes részletek körüli tapogatózás miatt, az egyes részleteknek összefüggését egymás között, és azok összeségének következéseit, nem méltányolni. Az igaz, hogy ha csupán a statistikának rideg számaira támaszkodunk, — mellyekből egyébiránt józan critica hozzájárulta mellett lehet csak valamire való következtetéseket húzni: ugy azt fogjuk tapasztalni, hogy számos vidéke van hazánkban, hol 3, 4, sőt több ezer lakos esik egy □ mérföldre, és így a csekély népességi ellenvetést már legyőzöttnek gondoljuk. Ha azonban meggondoljuk, hogy honunkban jobbára a legmostohább, a fő-kereskedési és fogyasztási helyektől legtávolabb eső vidékek vannak legsűrűbben népesítve, és hogy a gyáriparost tőkeberuházásra bíró körülmények között, az illy vidéki sűrűbb népesség ismét csak egy factort képez: ugy már nem fogunk ezen statistikai adatnak kellenél nagyobb fontosságot tulajdonítani. És hogy is tulajdoníthatnánk, mikor a mindennapi élet tanúsítja, hogy a mezei ipar, a statistika szerint épen nem ritka népességű vidékeken is igen gyakran vagy nélkülözi a szükséges kezeket, vagy igen drágán kénytelen megfizetni! Kérdezzük meg csak például répa-, burgonya-termesztőinket 'sat., és elég illynemű panaszt fogunk hallani. Jól tudjuk azonban, hogy az efélék nem sokat nyomnak némi ujlag feltámadt iparapostolok szemében. Nekik csak igen kis rokonszenvök van minden olly ipar iránt, melly a mezei gazdasággal van kapcsolatban, és valamint némelly lóbo-

hócnak a ló, ha nem telivér, nem is ló, ugy nekik az ipar, ha nem gyapotipar, nem is ipar, a gyár nem is gyár, ha nem gyapotfonó. Teljességgel nem tartozunk azon elavult és az élet által megezáfolt theoria bajnokihoz, mely azt tartja, hogy a civilisatio bizonyos stadiumok szerint haladván, ezek el-sejét a marhatenyésztés, másikat a földművelés képezik, 's ezt követi aztán a kézműi és végre gyáripar—miből azon eredményt akarják némelylek aztán levonni, hogy honunk még csak a másodikhoz jutott el, és így a két utóbbira nézve vagy semmit vagy igen keveset kell tenni — mint mondók, ezen theoriát és a belőle levont következtetést teljességgel magunkénak nem valljuk, de azt hiszszük és valljuk, hogy valamint már maga a kézműi és gyáripar kifejlése tényleg bizonyos fokozatok szerint halad előre: ugy valahányszor ezeknek kifejtéséről van szó, ezen fokozatokra mindenesetre szükség lenni tekintettel. Ha tehát a gyáripar kifejtéséről van szó, nem szabad soha kifelejteni a számításból mind azon iparágakat, melyek tulajdon mezei gazdaságunk terményei feldolgozásával foglalkozhatnának, és a mellyeknek minél inkább elterjesztése okszerűbb és elébbvalónak tartandó, ha akár csekély gyáripari értelmességünkre, akár számos egyéb hiányinkra és feldolgozható nyers anyagbeli bőségünkre figyelmeziünk, mint sok más, mi ma a kedvezencz-eszmék sorába tartozik. Számos czélszerű mūmalom és olajgyár, például az alföldön, buzánk és repezénk feldolgozására, hogy lisztet és olajat küldhessünk ki repeze és buza helyett, a fuvarbért pedig megkímélhessük, 's a gyártási nyereséget minzsebünkbe tehessük, igen reánk illenek. És kérdjük: az ottani csekély népesség, a belőle következő, és mind a természeti, mind a gyárlétesítési és feldolgozási öszves viszonyokra kiható magas munkabér, az ilyen iparágak meghonosulásának egyik akadályaul nem tekintendők? Vagy talán ezek nem is gyárak, mert nem gyapjut és pamutot fonnak, szőnek? Ha tehát például a trenesini sűrű népesség kedvez a gyapjgyáriparnak, az alföldi csekély népesség ismét az olaj- és lisztipar felvergődésére hat, több más okokkal együtt kártékonyan, és így a roszul elosztott népesség csakugyan egyik akadály a nemzeti ipar díszlésének, mert ez nem csupán fonás és szövés körül forog. Szomorú dolog, hogy az ilyen kézzelfogható igazságokat még bizonyítgatni is kell.

Az ilyen tények erejét és fontosságát legkisebbé sem szállítja alább azon számítás, mely által azt igyeksenek megmutatni, hogy azon 32 ezer mázsa gyapju és 72 ezer mázsa pamut-kelmék előállítására, melyekre körülbelül szükségünk van, évenként nem igen kelletvén több 20—25 ezer embernél, mivel 50szer ennyivel birunk, sőt még a lajtai hegyek mellől Ausztriába is bejárnak a gyármunkások, tehát a cse-

kély és roszul elosztott népességet a műipar disztlésének akadályaul felhozni nem lehet! Gyönyörű okoskodás valóban, és csak azt lehet sajnálni, hogy nem akkor hozatott már fel, midőn még török basa honolt ős-Buda várában; mert akkor is csak úgy beillett volna semmit sem bizonyítónak, mint ma. Mintha bizony valamelly műiparosságra szükséges népszám létezése volna azon egyedüli tényező, melly itt számba jöhet! és mintha valamelly illy egyes tényező pusztá létezéséből lehetne, minden egyéb ide vágó körülmények latbavetése nélkül, bár mit is következtetni! Ugy látszik, sok egyéb dolgok mellett, itt egészen elfelejtették elneink, hogy „mens agit at molem“ pénz mozgatja a munkások kezeit, pénz kell a gyárokhoz, pénz azon sok orsókhöz, mellyeken ők a magyar gyapju- és pamutkelmebeli szükségletet megfonatni szándékoznak. Avagy azt hiszik talán, hogy azon honbeli tökehiány mellett, mellyet senki sem tagad, kivált miután külföldi tőkékre veti mindenki szemeit, tüstint lesz pénz, mihelyt a gyárüzésre magunkat a legspeciosusabb vitatások folytában hirlapilag, vagy utczai és kávéházilag, néhány éljen következtében elhatározzuk? Hiszen azt mondják: a tőkék mindaddig hiányozni fognak, míg a gyárüzés virágzásban nem leend — gyáripar pedig virágzani nem fog, míg védvámok által nem keletkezik. Igy tehát azon 20—25 ezer ember, kiket egyik vagy másik iparapostol foglalkodtatni kíván, csak várakozzék csendben addig, míg a védvámok következtében az ipar felvirágzik, mert akkor ezen körülmény majd előteremti azon tőkéket, mellyek az ő foglalkodtatásukra szükségesek. A pénztőke bizonyosan növekedni fog, mihelyt a külföldre mindennemű iparcikkékért menő összegeket megkiméljük és itthon megtakarítjuk, mit bizonyosan megtehetünk akkor, ha az ipar fölvirágzott; de addig a megtakaritással mindenesetre várakoznunk kell hát, míg nem birandunk az illy virágzás eszközléséhez szükséges tőkékkel, ezek pedig, a mint tudjuk, mindaddig hiányozni fognak, míg a gyáripar virágzásban nem leend! Itt valóban nem tudjuk, vajjon a tőkéknek a virágzásra, ennek a védvámokra, vagy mind ezeknek a megtakarításra kelle várakozniok, vagy megfordítva? és csak annyit látunk, hogy az ilyen okoskodások győző erejére nézve, csak igen csekély várakozásokat lehet táplálni. Illyen circulus vitiosusba bonyolítja magát az; kinek föltett szándéka, hogy azon igen egyszerű állítás valóságát, miszerint a tökehiány és magas kamatláb a honipar disztlésének szinte egyik akadályát teszik, elperelhesse. És a mi legszomorúbb, ezen bajból sem azon ismeretes locus communisok, mellyeket egy csupán földművelő országnak szegénységéről fölhordhatni — mi amugy is Magyarországra már régen nem illik, mert honunk ezen minőségéből már ki-

bontakozott — sem pedig az ajánlott védvám eszméje, az illet ki nem segíthetik. Mert hiszen állítottuk-e azt valaha, hogy honunk csupán földművelésre szorítkozzék? Mi pedig a védvámokat illeti, igazolta-e csak egy szóval is valaki azon hiedelmet, mellynél fogva egy 10 pctes védvámot a tőkebirtokosokra nézve elegendő ingernek tart, minden egyéb nem kedvező körülmények mellett is, hogy pénzeket nagyobb szabásokban magyar iparvállalatokba ruházzák?

Illy inkább álmélkodást, mint bővebb taglalást igénylő okoskodási módokat követ, és ennyi hálátlan munkát fordít ez és amaz iparapostol azon egészen egyszerű és kétségbe vonhatlan tény megczáfolására, hogy t. i. honunkban a gyáripár disztlését jelenleg még számos akadály hátráltatja! Ezen idővesztést annyival inkább lehet sajnálni, mert ha sikerülne is annak ellenkezőjét, mit mi állítottunk, bizonyítani, azért azon kérdés: a nem létező gyáripár emelésére milly módok szükségese-
sek tehát? még mindig fenmaradna, pedig a vitatásnak végképp is e körül kell forogni. De nem is vala reá semmi szükség, nem állítván azt senki, hogy mert vannak akadályok, tehát a műipár emelésére nem kell tenni semmit, hanem minden józan ember csak azt akarhatta az akadályok elsorolásával bizonyítani, hogy a feladás teljességgel nem könnyű, és csak úgy megoldható, ha ezen akadályokat jól kiismerjük és sem tul nem becsüljük, sem nem kicsinyeljük, hanem elhárítani igyekszünk, még pedig a legalkalmasabb és valószínűleg kivihető módokkal. Még nagyobb csodálkozást kell azonban bennünk gerjeszteni azoknak, miket a közlekedési eszközök rosz állapotjára és a külföldi ember védetlen állására nézve felhozatni látunk. Nem vártuk volna valóban, hogy azon inger öregbitéseül, melyet a kultókések ideédesgetése végett védvámokban megadatni ohajtanak, rosz közlekedési eszközeink hasznainak (!) kiemelése által igyekezzék bárki is az annyira kívánatos letelepülési hajlamot felébreszteni. Nem tudjuk, milly vonzó erővel fog birni az illetőkre a védvámok ezen új neme, és az, ha azzal kecségtetjük őket, hogy ha itt nálunk letelepednek, a külverseny ellen némileg azon roppant sártenger által is védetve lesznek, melybe a netalán ide kész kelmével bejönni, és velők versenyezni kívánó külgyáros mulhatlanul elülni és elsülyedni kénytelen leend; annyit azonban bizonyosnak tartunk, hogy valamint eddigi tapasztalás szerint a külgyárosok ezen állapotban letelepülésre semmi ingert sem láttak, úgy ezen fölfedezés után is lesz közöttök sok olyan, ki az ilyen sár és mocsár körül forgó praferentiákat vajmi kevéssé fogja inyeszerintieknek találni. Mi reánk, az ilyen egészen különös neme a kecségtetésnek, nem tenne más benyomást, mint a millyen volna az, melyet érzénék, ha valaki

p. o. az elibünk tálat tehénhust körülményesen eldicsérvén, és hogy attól bizonyosan jól lakandunk, megigérvén, pro coronide még azzal is ajánlaná, hogy az egyéb szép tulajdonai mellett egyszersmind büdös is. Ehez hasonló értékük mind azok, mikkel a külföldi ember védtelen állásának kárait leszállítani igyekeznek ez vagy amaz iparapostol. Ha másutt is fordulnak elő a tisztviselői kihágásoknak olyan nemei, millyeket honunkban külföldiek irányában tapasztalni kénytelenek valánk, ez teljességgel nem bizonyítja azt, hogy az ilyen esetek nem tartandók azon külföldi műiparosok bevándorlásának és megtelepedésének akadályaul, kikre szükségünk van, hanem legfeljebb csak azt bizonyítják, hogy másutt is léteznek hiányok és akadályok, de azok itt nálunk előfordulva, és sok más olyan állapotinkhoz hozzá gondolva, mellyek inkább ijesztő mint vonzó erővel bírnak, nagyobb figyelemre méltó akadályát képezik a külföldi értelmesség ide szivárgásának, mint ott, hol az már a honban feltalálható, és így olyan mértékben, mint nálunk, nem is szükséges többé.

Ha fájlalnunk kell is ezek után, hogy az állapot diagnosisára nézve nem lehetünk egyértelemben: más részről örömeinkre szolgál annak tudása, hogy vannak ezen vita körében olyan eszmék is, mellyekre nézve elleneinkkel egyetértünk, és így a mellyeket az értesülés közös alapjául lehet elfogadnunk. Ilyen p. o. azon tétel, hogy a műiparnak buzditásra van szüksége, csak hogy a kiindulási pont közössége mellett sajnálva veszszük ismét észre, hogy a mint abból kiindulunk, utjaink mindjárt széllyel ágaznak. Elleneink azokhoz tartoznak, kik a buzditásnak legsikeresebb módját a külföldi mértéktelen concurrentia ellen védett gyártmányok keletében találják, és e végre Ausztria elleni védvámokat ajánlnak; mi pedig, noha nagy barátjai a buzditásnak, sok okoknál fogva más módokhoz kívánánk nyulni.

Miben áll a valódi iparbuzditás?

Vannak, kik az iparbuzditásnak csak egy nemét ismerik, és ezt mérsékelt ideiglenes védvámokban gondolják feltalálhatni. Szerintök „azon aránylag biztos jutalom, mellyet a végbevitt munkáért és befektetett tőkéért az iparüző a külföldi mértéktelen concurrentia ellen védett gyártványok keletében találandó“, képezi a leghathatósabb ingert és buzditást, ezeket pedig a gyárosnak csupán védvámok biztosíthatják. Nem kívánják azonban védvámok paizsa alá helyezni az öszves

honi ipart, hanem annak csak egyes ágait, s legkivált a pamut, len, kender, gyapju és selyem gyártványokra kívánnák ideiglenesen azokat kiterjeszteni, és 10 percentnél felebb nem emeltetni. Ez uton mind az ország részére nevezetes közjövödelmet, mind pedig gyártásunk előhaladását reménylik, 's mind azon nehézségektől, mellyek egy illy rendszer életbeléptetését környezik, csak igen kevésé tartanak.

Mi ezen nehézségekre, a védrendszer ideiglenességére, 's több ide vágó kérdésekre nézve eltérő nézeteket táplálunk; azonban ebbeli okainkat egy későbbi cikkre halasztjuk, 's most csak annak taglalására szórítkozzunk: vajjon e' rendszer — ha feltéve, de meg nem engedve, életbe lépne is — nem alapul-e a csalódások legkülönbözőbb nemein?

És itt legelsőbb is a buzdítással találkozunk. Ennek, mint a jelent megelőzőtt cikkünkben mondók, magunk is nagy barátjai vagyunk. Csakhogy mi annak különböző nemeit ismerjük. Így például, egyebeket mellözve, azon czélnak elérése végett, hogy külföldi tőkék hozzánk vándoroljanak, és itteni iparvállalatokba ruháztassanak, — pedig ezt már ma mindenki ohajtja, mert honi tőkéink elégtelenségét mindenki érzi, — nem igen lehet véleményünk szerint buzdítóbbat cselekedni, mint ha hazánkat minden tekintetben *la k h a t ó b b á* (wohlich) tenni igyekszünk erőnk minél inkább megfeszítésével. A lakhatóság, és annak legalább bizonyos mérsékelt kényelmei, kimondhatlan vonzó erővel bírnak mindenkire, annyival inkább az olyan külföldre nézve, ki egy olyan országot hagy el, hol a civilisációnak minden javadalmait már élvezte, pedig illyen országokból várhatunk csak hazánkba tőkepénzeseket, mert fölösleges tőkepénzek, és fejlettebb műiparosság csak ezeknél találtatnak. A műiparosság kedvező körülmények között kétségen kívül meggazdagodásnak lehet kútforrása, de az illyen eredmény bizonyosan csak hosszú évek multával állhat elő. Az angol, francia 'sat. a legműveletlenebb országokba is elmegy, a legnagyobb veszélyeknek is kiteszi magát, hogy kereskedhessék és ez uton gazdagságra tehessen szert, mert a kereskedésnek az a természete, hogy a körülmények kedvezése mellett egykét szerencsés speculatio által meggazdagíthatja az embert, aránylag sokkal kevesebb értelmességgel 's erőfeszítéssel, mint a műiparosság, mellyre a helybeli különféle viszonyok nem kedvező volta sokkal érezhetőbben hat, mert többféleképpen kell jönnie érintkezésbe, mint a kereskedésre, és melly a mai különemü verseny mellett mindenesetre csak mérséklett nyereségeket enged, meggazdagodást pedig csak ezeknek huzamosb voltak mellett következtethet. Mindjárt meglátandjuk, milly vonzó erővel bírna a tervezett ideig-

lenes 10 percentnyi védvám, addig azonban nézzünk széllyel magunk körül, és kérdezzük meg magunkat : vajjon kecsegtethetjük-e a külföldi műiparost valamely különösen tetemes, és olyan nyereségekkel, mellyek őt arra bírhatnák, hogy mind azon¹ számos kellemetlenségeket, mellyekben bővelkednek különféle viszonyaink, elijesztőknek ne tartsa?

A lakhatóságot különemü kedvező viszonyok öszvesége képezi, mellyekhez méltán számíthatjuk a helyből- mozdulhatás könnyűségét és olcsóságát, a személynek és tulajdonnak biztosságát, önkénytől, nyers kiméletlenségtől ment közigazgatást, 's mind azt, mi az anyagi és szellemi élvezetek legalább azon fokáig megkívántatik, mellyet a 19-ik században középszerű vagyonu és műveltségü ember sem nélkülözni nem tud, sem nélkülözni nem szeret, habár itt született legyen is; annyival kevésbbé kíván pedig az, ki már jobbhöz szokott, és kinek több módja van, életét kellemessé tenni. És vajjon nem kell-e ijesztőleg hatni a külföldi tőkepénzesre, a lakhatóság kellékei mind azon hiányainak, mellyeket mindnyájan érezünk, és maiglan mindig panaszkodva emlegetünk, de most egyszerre, mióta tudniillik az iparba szerettünk bele, akarunk jelentőség nélkülieknek hirdetni, és védvám által pótolni, vagy paralysálni? Pedig mind ezen hiányok pótlására nagy igyekezetet kellene inkább fordítanunk, mintsem azokat fitymálnunk, vagy éppen egy részökben még a kultókék bevándorlására szolgáló ingert is keresnünk. Nem kellene felejtenuink, hogy a műiparoságnak olly országban is tágos mezeje van még, hol az egésznek physiomiája már sokkal polgárosodottabb, és így vonzóbb, mint a mienk, a merre tehát a tőkék, mint látjuk, inkább is tartanak, mint felénk. És ezen éppen nem kell esodálkozni, ha meggondoljuk, hogy a pénztőke, természete szerint, oda fordul, és arra veszi irányát, hol legnagyobb biztossággal, és aránylag legcsekélyebb fáradsággal és kellemetlenséggel ígérhet birtokosa magának belőle legnagyobb hasznot, 's hogy a hol ezen kellékek megvannak, ma már a tőkék bármely neméhez a vállalatoknak nem szoktak hiányzani. Ámde nálunk az esztendőnek majdnem egész felén keresztül, az országnak fővárosa körül is, és általában az ország nagy részében a legnagyobb kellemetlenség nélkül alig lehet mozdulni, melly állapot a kereskedést, és áruforgalmat bilincsekben tartja, ez által a népesség természetsi és fogyasztási képességét ki sem számítható arányban esökkenti, az élelmi szerek árának aránytalan habzását, és a munka 's fuvarbér majdnem hihetlen egyenlőtlenségét következteti. Ehez járul majdnem minden vizeink rakonczátlan-sága, melly ismét részint a tulajdont fenyegeti veszélylyel, részint pedig

a helyből mozdulás nehézségeit és költséges voltát szaporítja. Mennyi kívánnivalót hagy hátra közigazgatásunk, akár a formák tökéletlenségét 's az ügykezelési pontosság hiányát, akár a gyorsaságot, és egy inhumanus bánásmódnak ha nem éppen mindennapi-ságát, de könnyen előfordulhatását veszszük figyelembe: az eléggé tudva van. Így például még városainknak nagyrésztében is milly kevés pártolásra számíthat a műipar az illető testületek részéről, mihelyt valamely régi balfogalommal, vagy a tanács, és választott polgárság néhány szajásabb tagjai, vagy kegyeltjeik képzelt, vagy valódi érdekeivel jön összevethetőzésbe! Azt sem szükség bővebben magyarázgatni, mikint honunk politikai körülményei, az eszméknek azon forrása, melly senki sem tudja, hol fog megállapodni, örökös czivódásunk kormányunkkal; azon kórállapot, hogy a politikai jogok gyakorlatát már majdnem mindig csupán a fegyveres erő közbejötté teszi lehetővé, vagy legalább életveszélynélkülivé; azon szörnyű turbulencia, mellyel még az olyan tárgyakat is kezeljük, miknek a csend és béke életfeltételök; nem szükség, mondók, magyarázgatni, hogy mind ezek hazánkat a külföldi ember előtt a lakhatóság nem épen legszebb színében tüntet'k elő.

Mindezen, itt inkább csak érintett, mint kellőleg elemezett viszonyok, ha nem is épen lakhatlanná, de kellemesen lakhatóvá ezen országot nem teszik, és a kültőkepenzest sokkal inkább ijeszti, sem-hogy egy 10 pctnyi védvám ezen bajoknak létezését szemeiben megsemmithetné. Azt is hiszszük mi ennélfogva, hogy minden, mit honunk lakhatóbbá, kellemesebbé tételére cselekszünk, egyenesen a műipar buzdításának és illetőleg kültőkék bevándorlásának, külértelmesség ide szivárgásának érdekében történik, és egy 10 pctnyi Ausztria elleni védvámnál — ha az lehető vagy célirányos volna is — sokkal észrevehetőbben és az egészre üdvösebben fogna hatni. Közlekedési eszközeinknek nem holmi foltozgatásokkal, hanem összefüggőleges nagybani javítása és általános jó karba tétele; megyéink olyan igazgatása, melly a rendet lehetővé, a tisztviselői önkényt pedig minél ritkábbá teszi, és a hol előfordul, szigoruan fenýíti; városainknak jobb elrendezése, 's a különféle egyedáruságok túlsúlyának megszüntetése, mi a közigazgatást illeti; szépítése és kényelmessé tétele pedig, mi külalakjokra és bel-tulajdonaikra vitetik; célirányosan kezelt takarékpénztárak elterjedése 'sat., mindezek egyenkint is, de összefogva bizonyosan nagyobb vonzó hatást gyakorlanának, mint 10 pctnyi védvám és azon álhiedelem, hogy számtalan hiányaink, mert mi már hozzájuk szoktunk, a kül földi töképenzes szemeiben is csak olly jelentőség nélküliek, mint a millyeknek egynémellyikünk hirdeti.

És ha ez így van a kül-tőkepeznek tekintetében, bizonyosan még inkább így kell annak lenni az ipar azon ágaira nézve, melyek honi tőkék által honosítottak meg, vagy indítottak azon emelkedésnek, mely itt-ott tapasztalható. Ezek, az igaz, mint látszik, csak igen kevésbé vonták magokra némi iparapostol figyelmét, kivált csak a pamut, len-, kender-, gyapju- és selyem-gyártmányokról van szó. Pedig az itt említett iparágakon kívül vannak még számosan egyebek, melyek szinte fontosak, és ha már buzditásról van szó, annyiban érdemlenek legalább ugyanannyi figyelmet, mint a felebbiek, mert valóban léteznek, több munkást és tőkét foglalkodtatnak, mint azok, melyek, mint p. o. a pamutgyáripar, ugy szólván még nem is, vagy aligalig léteznek, és így tulajdonképen nem buzditandók, hanem inkább még csak teremtetendők. Nem tudjuk, mit vétett például a cukor-, vas-, bőr-, szesz-, üvegkőedény- és porcellán-ipar, hogy ezeket a 10 petnyi védvámokban részesíteni nem minden iparapostol kegyeskedik? Pedig ezeknek is van ám buzditásra szükségök, ámbár nem védvámokra, mert őszintén megvallva, sem az irodalom, sem pedig magánértekezés útján, egyetlen egy gyárossal vagy iparüzővel sem találkozáunk, ki védvámokat kívánt volna, melyeket eddig csupán a nemiparüzők és prókátorok és így ezen viszonyok által közvetlenül nem érdekeltek, kezdtek követelni. Azt sem kell felejtetni, miszerint a honunkban itt-ott találtató iparágak, melyeknek némelyike egészséges jó karban van, és ha legnagyobb tökélyig nem hágott is, de a felé tart, mind mai napig nélkülözték a védvámokat, melyeknek hiánya tudunkra egyetlenegy honi iparágak elpusztulását sem következettette.

Mi, kik e' sorokat írjuk, már hosszabb idő óta foglalkozunk kétféle gyárral. Az egyik székszó (Soda, Natron), a' másik szeszgyár. Védvámokkal az ausztriai ipar ellen ezen ezikkeknek egyike sem védetik, és azért a gyártás mégis foly; igaz, hogy akadályokkal küzdeni kell mellette. Azonban ezek között, nem említvén a gazdasági összes viszonyokat, melyek például a burgonyatermesztésre gyakran akadályozólag hatnak, de a melyeken csak számos körülmények változása segíthet, különösebben csak kettő érdemel említést: egyik a jó kézművesek ritkasága, másik a közlekedések rossz állapota. Ezen utóbbi körülmény hatását éreztük mindig leginkább és tapasztaltuk legkártékonyabbnak, minden számítás, előregondoskodás meghiusítónak, és a gyártás hasznait, mind a szükséges anyagok eldrágítása, mind a kész kelme elszállításának nehézségei és bizonytalanságai által leginkább csökkentőnek, sőt nagyrészen elnyelőnek. Mindezt pedig annyira, miszerint részünkről semmi egyéb buzditást sem kívánunk, mint ezen körülmények jobbra

változását. És mi itt, midőn elszámlálgatjuk azon főbb akadályokat, mellyek az ipar disztlését hátráltatják honunkban, és vizsgálgatjuk végig a külföldi tőkék beszivárgását elősegíthető buzdítási módokat, nem azon iparágakat értjük, mellyek mellett magunk közvetlen érdekelteitünk, hanem mindazokat, mellyek kisebb-nagyobb mértékben már léteznek, vagy ezentul keletkezendek; mert ha nem mindegyikre hat is a szükséges nyers anyagok szállításának nehézsége és költséges volta olly kézfelfoghatólag kártékonyan, mint azokra, mellyeknél az előállított kész gyártvány, sulyához és tömegéhez képest aránylag csekélyebb becsi: de azért minden létező iparág fogja érezni az ilyen nem kedvező körülmények sulyát; kihat mindegyikre a különbnemű honi productiv erők és forrásoknak, a roszt közlekedések miatt fejletlen és bedugult állapota; éri az e' miatt nem élénkülő bel- és külkereskedés, a' pénz lassu forgása, a tömegek igen csekély fogyasztási képességének részint sujtó, részint akadályozó következéseit, minden létező ipar; a nem létező pedig vagy éppen miattok nem keletkezik, vagy ha talán lábra kap is, egyik vagy másik ága, miattok nem díszlik kellőleg, vagy sinylik és elsorvad végtére.

Elmondtuk itt per summos apices, hogy hol keressük mi honi iparunkra nézve a szerintünk is okvetlen szükséges buzdításokat. Más ös vényen járnak az iparapostolok's a buzdítást a külföldi mértéktelen concurrentia ellen megvédett gyártványok keletében keresik, ezen eredményt pedig egy 10% ausztriaelleni ideiglenes védvámval elérhetőnek gondolják. Itt mindenekelőtt meg kell jegyezni, mikint öka buzdítás alatt tulajdonképen előidézést, keletkeztetést értenek. Ök tudniillik azt reménylik, hogy azon 10% védvám, melly az ausztriai gyártmányokon feküdnék, 's azokat ennyivel drágítaná, nagy buzdításul szolgálna tőkepenzeseknek, hogy itt nálunk iparvállalatokba bocsátkozzanak, és azon jutalomban, mellyet a külföldi mértéktelen concurrentia ellen ekkép 10% vámmal megvédett gyártványaik kelete nyujt, részesüljenek. Bajos ugyan e' helyen megérteni őket, de máskép, mint itt kifejtett, nem érhetjük, mert tudjuk róluk, hogy a váموkat tiltóknak nem akarják, de ha akarnák is, az általok tervezett 10% védvámnak nem lehetne azon következése, miszerint az ausztriai gyártmányok innét kiszorittassanak, és e szerint tehát multhatatlanul azt kell feltenniök, hogy azok azontul is versenyezni fognak honi már létező, vagy még ezentul létezendő iparunkkal. Ezt megengedve, nézzük, mi lenne ezen 10% védvám következése.

Mielőtt ez világosságra jönne, szükség néhány kérdést előre bocsájtani. Kérdjük mindenek előtt, vajjon tett-e valaki az ausztriai és ma-

gyár gyártás költségeire nézve hiteles adatokra alapuló összehasonlításokat? mert ha nem tett, mit többoknál fogva hiszünk, úgy a tervezett 10% védvámnek legkisebb biztos alapja sincs. Mert ha például 1 mázsa közönséges gyapot-kelmét 190 forintért Ausztriában ki lehet állítani, és a mostani vám mellett minden költséget beleszámítva, nyereséggel árulni a pesti piacon 210 frtért, Magyarországon pedig, például egy Pesten állítandó gyárban egy ugyanolly minőségű mázsának kiállítására 220 frba kerül, úgy az ausztriai kelmére vetett 10% ad valorem vám, ezt circa 19 fttal fogná drágítani, és így egy mázsának árát 229 ftra emelni, melly árnál felebb a pesti gyár sem árulhatná kelméjét, ha tartósan vevőkre akarna számítani. Kérdjük már most: ezen például felhozott esetben hol van azon jutalom, melyet a tőkepénzes a külföldi mértéktelen concurrentia ellen megvédett gyártmányok keletében talál? Hiszen 220 ft költség után mindössze is csak 9 ft a nyeresége, mialatt az ausztriai gyárosa védvám dacára is majdnem kétanyit nyer. Mi pedig a gyártmányok keletét illeti, az a felhozott esetben e védvám által éppen nincs biztosítva, sőt ha az ausztriai gyáros kevesebb nyereséggel is beérni képes, vagy szándékozik, és ennek folytában olcsóbban adja áruját: ezen supponált kelendőség is veszélyezve van, kivált miután nem tudhatni, vajjon a felebbi például felhozott 9 ftnyi, vagy ennél kisebb nyereséggel a pesti gyár fenállhat-e? Lehetnek azonban más esetek, hol a magyar és ausztriai gyártás között nincs illy nagy különbség, sőt lehet, hogy az egészen egyforma költséggel jár. Az első esetben, ezen különbség kiegyenlítésére való tekintettel kellene tehát a védvámnek megszabni, és így általánosságban 10%-re szabni itt sem lehetne; a másodikban pedig mirevaló a 10% védvám, miután a magyar gyártmány az ausztriai ellen a jelenleg fenálló vámmal 's a szállítás költségeivel amugy is védve van, és ha minőségre nézve vele a versenyt megállhatja, kelendőségre a nélkül is számíthat? Vagy talán csak azért állítjuk a védvámot fel, hogy a rendes és mulhatlanul szükséges nyereségen felül, mellynek a kiállítás és szállítás költségeihez toldása mellett árulhatnak úgy is a gyártványok mind az ausztriai, mind a magyar gyáros által, még 10 pettel drágítsuk szükségteletlenül, és mesterségesen a portékákat? „Ugy van,“ felelend az iparapostol „ezen 10 precent lesz azon inger, melly a tőkepénzest itt megkezdendő iparvállalatokra buzdítandja, és e védvám teljességgel nem fogna szükségteletlenül szedetni, mert az ország közjóvedelmi pénztárába folyna, 's szükségjeink fedezésére szolgálna.“ Jól van, de ha jóvedelmi célból is szedetnek a vámok, úgy miért csupán egynéhány külparágra vetni védvámot és miért mindegyikre egyformán 10 pctet a nélkül, hogy

megvizsgálva volna : vajjon ez elégséges , vagy nem kevés-e a védelmi cél elérésére? Mind ezeket nem vizsgálta senki; az iparapostol a 10 petes védvámban buzdítást lát, 's ezen buzdítás fogja a' tőkepenzest iparvállalatok kezdésére serkenteni, a védvámából következő áremelkedés pedig a külföldi concurrentia ellen védeni a gyártványokat, melyeknek kelete lesz a vállalkozó biztos jutalma. Azonban a gyártványok kelete azoknak létezését feltételezi, a kelendőséget pedig az olcsóság mozdítja elő; így tehát a védvám által eszközözendő mesterséges áremelkedés ezen jutalom mennyiségét, és így ezen esetben, in ultima analysi, magát a vállalkozási kedvet fogja csökkenteni. Nem lesz kevésbbé káros akkor a védvám, ha olly készítményre fog alkalmaztatni, melynek előállítása nálunk kevesebbe kerül, mint Ausztriában; mert ezen ritka esetben, egyforma minőség mellett valóságos egyedárusságot fog megállapítani, a mellynél tapasztalás szerint az ipar haladásának nincs nagyobb ellensége.

Igy tehát védvám legjobb esetben sem ígér egyebet a vállalkozónak, mint leendő gyártványai lehető keletében fekvő jutalmat, holott a gyárleítésés jelenlevő akadályai okozzák, hogy azon majdan talán elkelhető gyártványokat előállítani nincs a tőkepenzesnek kedve! Így hát ha nem buzdítandja mind ez a tőkepenzest, akkor mit nyertünk az egészszsel? Pedig igen valószínű, hogy nem fogja azon mértékben buzdítani, mint reményli az iparapostol, mert ezen nem számításra és az egyes körülmények egybevetésére 's mérlegezésére, hanem pusztá önkényre alapuló 10 pet védvám, azon számos nehézségeket, mellyekkel itt küzdeni kénytelen, azon kellemetlenségeket, mellyeknek elibe megy a honunkban iparvállalkozásokat kezdő, háttérbe szorítani bizonyosan csak ritkán fogja, kivált miután tudnia kell minden vállalkozónak, hogy a védvám daczára is többnyire versenyezni kellend neki az ausztriai gyárossal, öngyártványainak kelete tehát ezen mesterséges ár rugtatással éppen nem lesz biztosítva, sőt inkább csökkentve, és végképp is csak azoknak czélszerű minősége leendő az eldöntő momentum. Ha ezen 10 petes védvám nélkül nyereséggel árulhatta itt az ausztriai és magyar gyáros azon kelméket, mellyeket ugyanazon árért ki lehetett nálunk állítani, mint a hogy az ausztriai otthon kiállította 's e felett még a szállítást és 30-dot megkimélve, ugyanazon árért, de nálánál több nyereséggel árulni: ugy bizonyosak lehetünk, hogy igen hatalmas okoknak kellett azt akadályozni, hogy ilyen vállalatokra nem vették eddig is magokat nálunk több tőkék, mellyeknek természetét felebb előadtuk, és a mellyek kedvező körülmények között hiányozni nem szoktak. Ezen akadályokat kellett volna vizsgálat alá venni, és kel-

lőleg elemezni, nem pedig egy általános panaceaát felállítani. És mi-
 esoda okai vannak bármely iparapostolnak, miszerint hihesse, hogy az
 ő 10 pctes, és így a legkülönbözőbb viszonyokat egy rá-mára huzni aka-
 ró vámja mint buzditás fog hatni az iparvállalatok keletkezésére, és nem
 inkább egyszerűen a legáltalánosabb fogyasztási cikkek eldrágításának
 olyan módjául lesz tekintendő, melly ugyanakkor, midőn ott is véd, hol
 védelemre szükség sincs, ott pedig nem véd, hol védelemre szükség
 volna, egyszersmind mind azon nem kedvező körülményeket, mellyek
 eddig gyár-vállalatok keletkezését hátráltatták, jelen állapotjokban meg-
 hagyja, 's az országnak csak néhány iparágak megadóztatásából czéloz
 jövedelmet szerezni? Ugy tartjuk, ninesenek helyt álló okai, és maga
 mellett semmit sem hozhat fel, mint reményeit és ohajtásait, mellyek
 ellenébe ha aggodalmakat és kétségeket teszünk, kész az ellensúly, 's a
 facit egy zerussal ér fel.

Nehezen fogja a statusgazdászati írók vele egy oskolához tartozó
 része, mint hiszszük, valaha bebizonyíthatni, hogy 10 pctnyi védvámok
 minden különbség és tekintet nélkül a fenálló viszonyokra, egész álta-
 lánosságban néhány külföldi iparágra vetve, valahol ugyanazon irány-
 ban honi ipart keletkeztettek volna. Hogy tilalmakkal, egyedáruságokkal,
 pénzbeli segedelmekkel 's a gyárosoknak nyujtott egyéb fontos kedvez-
 mények által, sikerült a tőkéket bizonyos illyformán pártolt iparágak
 felé erőtetni 's ezek körében fekvő vállalatokat tengeretni, azt mint
 tény, a történetek tanusítják, noha épen nincs eldöntve: vajjon külön-
 böző eljárással nem lehetett volna-e ugyanazon eredményekhez jutni;
 azonban az illy tapasztalásokat iparapostol önterve mellett annyival ke-
 vésebbé hozhatja fel, mert ő sem tilalmakat, sem egyedáruságot nem
 akar, mert tudja, miszerint az illy erőtetett műiparosság védelmére szük-
 ségesek aztán multhatatlanul a magas védvámok, hogy az annak köré-
 ben beruházott tőkék gyümölcsözzenek, a foglalkozást találó munkások
 kereset nélkül ne maradjanak, ő pedig a magas védvámoknak sem ba-
 rártja, és azért kívánt közép-utat tartani 's olly mérsékelt védvámokat
 ajánlani, mellyek jövedelmet is adjanak, gyáripart is keletkeztessenek.
 Nehéz az illyenek körül azt elérni, mit a deák „salvare caules et capras“
 mondással fejez ki. Ha azon fáradságot veszi magának iparapostol, ele-
 mezni azon vámjövödelmek alkatrészeit, mellyeket Angol- és Francia-
 ország, meg Ausztria, a német vámszövetség 's Oroszország bevesznek,
 meg fog győződni, hogy a külföldi iparcikkekre vetett vámok, mihelyt
 védelem a czéljuk, többnyire 20 peten felül egész 200—300ig álla-
 nak, 's az illyen vámok vagy igen csekély, vagy semmi jövedelmet sem
 hoznak, mi alatt az olyan vámok, mellyek alacsonyak, rendszerint a

védetni célt nem érik el, habár jövedelmet hoznak is. Meglehet, hogy az északamerikai egyesült statusokat fogja ellenünk felhozni, hol védvámrendszer divatozik, 's mégis igen nagy a külföldi iparcikkekre vetett vámokból befolyó jövedelem. Igaz, de azt kell hát megmutatni, hogy mindezen vámok valódiilag mint védők hatnak, és hogy azok, iparapostol terve szerint, különböző iparcikkekre egyformán 10 pctben vannak megszabva. Nem hiszszük, hogy ezt megmutathassa.

Azonban észrevenni kezdjük, hogy ezen egész vita tulajdonképen „de lana caprina“ foly; mert a mint legközelebb meglátandjuk, ezen annyira kedvelt 10 pctnyi védvámából sem leszzen semmi.

Miért nem lehet Ausztria ellen védvámrendszert alkalmazni?

Nem ok nélkül valánk előbbi cikkünkben azt jóslani bátrak, hogy az iparapostol 10⁰/₀nyi védvámában sem fogja részesíthetni az ipart, mert noha ő kedvezé eszméjének ajánlására annak mérsékeltségét felhozni, és különösen kiemelni fogná is, hogy az, ha az ország maga lenne is kénytelen ezen egész új rendszer költségeit viselni, körülbelül 2 millió pengő forint tiszta jövedelmet hozna mégis évenként, úgy hiszszük mind ezek mellett, hogy mind ezen syreni hangok daczára sem fog találkozni magyar törvényhozás, mely magát egy ilyen experimentum tételére elcsábíthatni engedné. És pedig nem azért, mit tán az olvasók némelylyike feltenni igen hajlandó leend, — nem azért, mert a kormány nem fogna reá állani. Mi ugyanis erősen hiszszük, hogy ha az ország, a legalapossabb vizsgálódások folytában, az illető iparüzőknek, és általában az érdeklettek- és szakértőknek meghallgatása, és minden ide vágó körülményeknek gondos megfontolása után végre arról győződnek meg, hogy nem égynehány iparágának különös pártolása, hanem a haza lakosainak általános jóléte megkívánja azt, miszerint az országnak közjövödelmei a fogyasztóknak egy bizonyos osztálya, és nevezetesen azok által fizetessenek, kik gyapju- és gyapot-, meg len-, kender- és selyem-kelméket használnak, és már a mostani vámok mellett is harminczad fejében legalább 600 ezer pengő forintot évenként fizetvén, az iparapostol terve szerint még további 3 millió pengő forinttal terhelhetnének; — ha továbbá megbizonyíttatik, hogy a közjövödelmek beszerzésének ezen új módjánál, mely mint adóztatási rendszer, minden esetre nagyon hiányos, mást találni már nem lehet, s hogy az, egy honi-ipar emelésének célját,

mindamellet, hogy a gyárlétesítésnek létező akadályait legkisebb figyelemre sem méltatja, elérni mégis mulhatlanul fogja; — ha a történetek folyamából kimutattatik, miszerint volt reá példa, hogy az ipart valaha, vagy valahol a közgazdasági fejlődés azon fokán, mellyen mi állunk, 10⁰/₀tes védvámok által nem annyira emelni, mint teremteni sikerült; — ha tiszta világosságra derítették, hogy az Ausztria és Magyarország közti kereskedési viszonyok mindkét részre egyiránt jótékony elrendezése nem is szükséges, és hogy ennek bebizonyítására okosabbat tenni nem is lehet, mint Ausztria elleni védvámokat állítani; — ha, mint el nem tagadható igazság, kifejlik, hogy egyazon statuskapcsolatban élő országok között jó egyetértést fentartani közönyös dolog, s nincs józabb politika, mint ezen kapesokat az anyagi érdekeknek egymással mesterséges ellentétbe állítása és surlódtatása által folyvást gyengíteni; — ha példákkal mutattatik meg, hogy az ilyen politika mellett mind ben gazdag, és nyugodt, mind kifelé erős álladalmak fenállhattak, vagy keletkeztek; — ha, a mint mondók, mind ezek bebizonyítatnak: úgy azt hiszszük, nem kell sokat aggódní, hogy ezen kedvencz eszme valósulását a kormány fogná akadályoztatni. Meglehet ugyan, hogy lesznek némi észrevételei és megjegyzései, p. o. a harminczad-jövedelemnek, melly a koronát illeti, épségben maradását illetők. Hihetőleg a határvámoknak és határórségnek költségeit sem kívánandja egészen magára vállalni, miután ezen védvámoknak terv szerint az ország pénztárába folyandó jövedelmei, kicsi híján, 3¹/₂szer annyit tennének, mint a mennyit most az öszves bejövő iparczikkek harminczad fejében fizetnek. Valószínű az is, miszerint figyelmetessé teendő az országot, hogy a magyar határszéleken tul, de már ausztriai földön, szinte léteznek vámok, mellyek meghatározásába az ország rendei nek semmi jogszerű befolyásuk nincs.

A mint szerencsénk volt megjegyezni, mihelyest bármel ly iparapostól a felebbicket bebizonyítja, s egyszersmind az itt futólag említett lehető megjegyzésekre is kész leend minden alapos aggodalmat eloszlató feleletével, biztosan remélheti, hogy a kormány, kedvencz eszméjének valósulását nem akadályozandja. Ugy rémlik azonban előttünk, hogy ezen igényeknek eleget tenni, egyáltalában nem lesz képes. Még bokrosabb leend pedig állása, ha azt találják ellene gördíteni, hogy a védvámoknak általa megnyugtatasul kítízött mérséklettsége sem nyujt elegendő biztosítást. Mert ha egyszer védvámrendszer állittatik fel, ki áll érette jót, hogy csak igen rövid idő mulva nem bizonyitandja be a tapasztalás, mikép a 10⁰/₀es vámok védelmi céljoknak meg nem felelnek, és így magasabbra rugtatandók? Akadhatnak pedig ezeken kívül még más

ellenvetések. Így például azt is lehetend kérdezni : vajjon kedvezőnek gondol-e bármely iparapostol olly helyzetet, nagy nyereségnek tart-e olly rendszert, mellynek alkalmazására mindannyiszor, és minden egyes esetben annak megegyezése szükséges, a ki ellen irányozni akarjuk? A védvámrendszernek lényeges és mellőzhetlen tulajdonsága az, hogy a vámok mennyisége egyszer mindenkorra meghatározva ne legyen, hanem a körülményekhez képest felebb emeltethessék, a mikor t. i. a védelmi cél kívánja. Ha például a francia kamarák észrevevén, hogy az eddigi 15°/_onyi vámok a célznak meg nem felelnek többé, további 20°/_o vámot akarnak vetni az angol lenfonalra, önlenfonó gyáraik védelmeül, nincs arra semmi szükségök, hogy ehez az angol kormány megegyezése járuljon, s ha felszólal is ellene diplomatai uton ezen kormány, azért mégis megállhat ezen vámszabályzat. Más helyzetben vagyunk mi. Valahányszor a magyar országgyűlés védvámot fogna megállapítani vagy felemelni akarni, az ausztriai ipar ellen irányozottat, vagy azt érintőt : mindannyiszor természetesen a kormány megegyezésére lenne szüksége; de e kormány egyszersmind az ausztriai örökös tartományoknak is kormánya. Legfuresább azonban az lenne, hogy ámbár ez így van, mind a mellett azon vámok, mellyek az ausztriai határszázelen a mi kiviteli cikkeinkre vetve, fennállanak, a mi megegyezésünk nélkül vitethetnének felebb.

Az illyen statuskapcsolatok állandóságának, és a küllellenség irányábani szilárdságának (melly ismét minden egyes rész fenállásának garantiája), mint a millyenben mi élünk, egyik és mulhatlan feltétele abban áll, hogy az anyagi érdekek semmi olly ellentéte ne létezzék sokáig közöttök, melly az öszveütközéseket gyakoriakká, vagy épen az együtt-létezést lehetlenné tegye. Illy helyzetben, a dolog természete az illy érdekek öszveütközésének megszüntetését tűzi ki, mint ok-szerűleg egyedül lehető és követendő politikát. Ámde ha a védvámokban ezen öszveütközések nem kiegyenlítésének, hanem szünetleni megújulásának módját állítjuk fel, nem félhetünk-e attól, habár a legmélyebb statusbölcseesség lenne is segítségünkre, mi még egészen bizonytalan, hogy magosabb érdekeket találunk koczkáztatni, mint a mellyek szövöszékek körül forognak, nagyobbszerűket ótalom nélkül hagyni, mint a mellyeket ótalmazni kívánnánk? Aztán van még egy; más országokkal nem köthetnénk mi kereskedési szerződéseket, mert velünk magunkkal királyunk nélkül nem kötne senki, királyunk pedig, ki egyszersmind ausztriai császár, a külföld irányában, csak mint fejedelme az egész birodalomnak, mellytől mi csupán törvényhozásilag közizagzatásilag elkülönözött testet képezünk, lép és léphet fel.

Ezen itt leecsetelt amphibiális helyzet, mellynek bonyodalmai ekin igen tetemeseknek mutatkoznak, magában is elegendő, bennünk azon meggyőződést, mellyet régóta táplálunk, szilárdítani meg, miszerint Ausztria és Magyarország között t u l a j d o n k é p i , v a l ó d i , védvámrendszer, olyan t. i., melly e nevet megérdemli, és mint ilyen hathat, nem is létezhetik; s a mi létezhetnék, vagy egy részben az ausztriai nyersanyag-termesztők javára tényleg fenáll, az nem lenne más, vagy nem is egyéb valóban, mint igen silány surrogatum. Ez utóbbinak, mennyiben tudniillik a mi kiviteli czikkeinkre vetett váomokról van szó, eddigi özves eredménye alkalmasint jól kifejeztetik, ha állítjuk, hogy az a statusnak csekély pénzjövedelmet nyujt, a közigazgatást özvebonnyolítja, és azon rosz vér és meglegedetlenség által, mellyet Magyarorszáiban csinált, és ébren tart, sokkal több kárt okozott a monarchiának, mint a mennyi haszonban, vagy védelemben bizonyos ausztriai gabnatermesztők, szőlőművelők, ser- és pálinkafőzők, meg marhatermesztők általa részesítettnei czéloztattak. Nem kételkedünk ugyan is mi azon, hogy ha Magyarország és Ausztria között eleitől fogva szabad kereskedés divatozott, és régenten irányunkban azon fonák és productiv erőnk kifejlődését gátló rendszer nem követtetett volna, mellynek, az igaz, a mai váomok már csak szelid maradványai: ugy a mi öregbedett jólétünk és fogyasztási képességünk, a nálunknál mindenesetre müparosabb Ausztriára, s mind az ottani, mind az itteni kinstárra olly jótékonyan hatottak volna, miszerint sem ezen jövedelmekre a monarchia financiájának, sem az ottani természetének, a fogyasztó számára megkívántató nyersanyagokat eldrágító védvámokra szüksége többé nem lenne. Miért nem így történt ez, azt részint megmagyarázza, részint rejtélyben hagyja a történetírás. Annyi bizonyos, hogy ezen elavult viszonyok befolyása alatt keletkeztek ott különféle érdekek, fejlődött ki az ausztriai monarchia financiális, adóztatási és egy részben igazgatási rendszere, mellyek özvefogva olly compact gordiusi csomót képeznek, miszerint azon, kivált nagy Sándorok hiányában, egy vágással keresztül hatni nem lehet. Már most tehát ezen csomó, nem még inkább ösze-, hanem kibonyolításának szüksége van jelen, mi egy olly operatiót képez, mellyhez mindkét részről különös jóakarát, kiegyenlítésii hajlam és őszinteség kívántatnak, de a mellynek sikere, ha mind ezek jelen vannak, s nem az elmélet felszámításai, hanem a létező állapot s fenálló valódi érdekek igényei vétetnek kiindulási pöntul, bizonyosnak állittathatik.

Szándékkal nem vizsgáltuk mélyebben az érintett tervet, mint jövedelemszerzésii módot, miáltal a vitatás egy részben egészen más, s most czélul ki nem tűzött mezőre tétetett volna által. E felett, olva-

sónkat, kinek béketűrésére és figyelmére még annyiszor leend szükségünk, indiscret hosszadalmassággal az ilyenemü vitásoktól elijeszteni nem akarhatjuk. Véleményünk rövid sommája az, hogy a kereskedési politika semmi olyat nem követelhet, mit az általános politikának megengedni vagy tanácsolni nem szabad. Ha statusgazdászati indézkedések sorában védvámok is előfordulhatnak, ugy ezeknek nem lehet csupán egyes iparágakra szoríttatniok. Ugy tartjuk, hogy a kereskedési politikának absolut elvei ninesenek, hanem az alkalmazandó elveknek a körülményekhez képest kell módosulniok. A statusgazdászatnak feladása a nemzetet tartósan gazdagítani, ámde ezen feladás megfejtésének módjai sokfélék és változatosak; azonban ama kettő által, minek az iparapostol is nagy fontosságot látszik tulajdonítani, hogy t. i. a legfőbb gyáripari cikkekbeli szükségünket magunk fedezzük, s a pénz az országból ki ne menjen, teljességgel ki nem meríttetnek. Nem az első által, mert ez csak annyiban lehet józanul igyekezetünk tárgya, mennyiben bizonyos, hogy azt az egészre kiható valódi haszonnal elérhetjük, mi ismét a körülményektől függ; — nem a második által, mert a pénz portéka, mellynek egyszer nagyobb, másszor kisebb a kelendősége, egyszer nagyobb, másszor kisebb az ára; ha tehát ezen esetek két elsőbbike áll be, az minden vámrendszerek daczára is kivitetik az országból, s nem okosság azt illy esetben megakadályozni akarni. Hogy hazánk ma 10—20 millió fttal többet ad ki külczikkekért, mint ezelőtt 10—20 évvel, az annak csalhatlan jele, hogy a gazdagság, a jólét, a fogyasztási képesség szaporodtak; és ebben mi aggodalomra okot nem látunk; a feladást pedig abban keressük: a productiv erők minden nemeinek kifejtése által ezen fogyasztási képességet mindinkább öregbíteni, minek természetes és kimaradhatlan következése leend, hogy mind azon fogyasztási cikkek, mellyek nyereséggel itthon állittathatnak ki, itt fognak természetni és készítettetni. Legnagyobb részét annak, mit védvámi rendszerétől remél a honi iparapostolok kis serege, nem tarthatjuk tehát egyébnek csalódásoknál, ohajtásaikat azonban, mellyek a haza jólétének felvirágoztatása körül forognak, magunk is osztjuk, s noha utaink eltérnek egymástól, őszintén tiszteljük. Az absolut és általános szabad kereskedést magunk is az utópiákhoz sorozzuk, de az ausztriai tartományok és hazánk közötti szabad kereskedést a közel jövődöben valósítható pium desideriumokhoz számítjuk, és legvalódibb érdekeink által hatalmasan követeltnek tekintjük. Azon akadályoknak elhárításától, mellyeket fentebb már elsorolánk, s okos cselekvéstől a műipar tettleges mezején, sokkal többet várunk ez utóbbinak felvergödésére, mint 10 petes védvámtól. Merő theoríának tartjuk azon szándékot, hogy csak minfo-

gyasztásunkat kívánjuk honi czikkekkel fedezni, s műipari készítmények kivitelére ne dolgozzunk, és így gyárstussá lenni ne igyekezzünk; mert nekünk ugy látszik, hogy valamint egyéb munka, ugy a gyártás sem folytathatik más czélból, mint hogy lehető legnagyobb nyereségre tehessünk általa szert. Ámde az ilyen nyereség gyakran nem hazánkon belül, hanem rajta kívül szereztetetik csupán meg, és ez oka, miért az iménti feltett szándék gyakorlatban nem egyéb ábrándnál; ez oka, miért nagy és szabad piacz, gyáros és természető szemeiben egyaránt, nagybecsű; ez oka egyszersmind, miért mi olly sokat várunk az Ausztria és Magyarország közötti vámsorompók megszüntetésétől, mert ez a kül- és beltőkepenzest ezen mostani vámszabályzat bizonytalanságától, reá igen károsan hatható habzásától, egyszerre és örökre megmentené, őt nem csupán 13 millió nagyrészt szegény, hanem 35 millió jó nagyrészt vagyonos fogyasztóval ellátott egészen szabad piacczal ajándékozna meg, s az iránt is teljesen megnyugtatóná, hogy az ő ausztriaiakkal azonos érdekei a külföld irányában ekép sokkal jobban vannak biztosítva, mint ha elkülönözve állanak, és e felett az ausztriai erős és kifejtettebb érdekekkel öszveütközéseknek kitétetvék. Az eszmék ezen sorozatára s nagyszámu nem kedvező viszonyaink javulására alapítjuk mi a műiparnak ide hozzánk védvámok nélkül is lehető átplántálására vonatkozó reményeinket. Nem mondjuk, hogy nem csalatkozhatunk, azonban „hanc veniam damus, p e t i m u s q u e vicissim.“

IGÉNYTELEN JAVASLATOK

HONUNK ÉS AZ AUSTRIAI BIRODALOM KÖZTI

KERESKEDÉSI VISZONYOK VÉG ELIGAZÍTÁSA

IRÁNT.

Átalános nézetek.

A vámügy azon kérdések egyike, melyekről a honi sajtó, legutóbbi időkben kivált, sokat és élénken vitatkozott.

Mindenekelőtt igyekezzünk magunkat tájékozni. Tudva van, hogy a magyar király egyszersmind ausztriai császár, kitől kormánya alatti népeinek mindegyike egyforma joggal kívánhatja, ugy szellemi, mint anyagi érdekeinek ápolását. Tudva van másfelől, mikint az anyagi érdekeket nem egykönnyen afficiálhatja valami annyira, mint a vámügynek két vagy több egymással kereskedő országok közötti állapota. Honunk 's az ausztriai birodalom tartományai egy dynastiát uralván, hogy ezek érdekeinek meg legyen feelve, 's hol összeütközés van, az ki egyenlítettessék, világos, mikép ezen ügyben a kezdeményezés, szabatosabban : egy létező vámügyi állapot átalakítását tárgyazó kiviteli módoknak részletes formulázása egyenesen a kormányt illeti és tőle várandó. Arról van t. i. szó : 1) Magyarország és az ausztriai birodalom között azon lábra tenni a kereskedési ügyet, mely az értesülő felek mindketteje érdekének és hasznának leginkább megfelel ; 2) eszközteni, hogy honunk külfölddeli kereskedésének jelenje és jövője az illy eligazodás miatt ne szenvedjen, ellenkezőleg minérdekeinknek megfelelő 's a birodalmiakba nem ütköző kifejlődhetése biztosítva legyen ; és végre 3) az illyen kölesönös érdektiszteleten és megőrzésen sarkalló eligazodás által annak, mennyire emberileg lehető, még lehetőségét is elzárni, hogy a birodalmat alkotó országok és tartományok bármellyike, vámügybe vágó kormányi intézkedések eredményei által magát egy másik felett szándékosan kedvezményezettnek, vagy egy másik miatt háttérbe szorítotttnak érezhesse. Ámde hogy az összes birodalom finanziaialis viszonyai 's nemmagyar részeinek érdekei a magyarországgali vámügyi

eligazodásban mennyire engedik menni a magyar királyt, ki egyszersmind ausztriai császár : ezt mi nem, hanem csupán ő ítélheti 's mondhatja nekünk meg legjobban ; tehát az e tárgybeli módok részletes formulázása is egyenesen innen várandó.

Azt tartjuk, a feladás ilyen felfogása ellen nem igen lehet olly kifogás, melyet rövid elemzés folytában megczáfolni ne lehetne.

Azt kell igyekezni a hazafiakkal felfogatni, annak tökéletes megértését előmozdítani, hogy milly kereskedési politikát követelnek e honnak és a birodalom nem magyar részeinek érdekei a birodalom belsőjében 's a külföldi irányában, 's egyuttal azon határvonal kiismerésére kell előkészítenie az elméket, a mellyig, hogy vámügyi eligazodás eszközzése végett a birodalmi kapcsolatból folyó viszonyok miatt menjünk, megengedjük a mi érdekeink. Azt ugyanis, hogy az eligazodni akaró másik fél milly határvonalig gondol a birodalom összes finanziaális viszonyai és nemmagyar részeinek érdekeiben mehetni, csak tőle magától lehetvén voltaképen megtudni, nem is tanácsos azon lenni, hogy e tekintetben valamelly időelőtti, részletekre vonatkozó meggyőződés alakuljon, hanem eszélyesebb, magunkat a jelen pillanatban csupán azon körben tájékozni minél tökéletesbben, melly előttünk nyitva áll, mellyhez tehát hozzáférhetünk. És így, ha sajtó az eredmények előidézésére mint tényező akar befolyjni, koránsem lehet az feladása, elvontan a bevégzett tényezőktől azt kutatni : hogy hol fekszik a pusztán magyar szempont 's a kérdés egyedül magyar oldala? — mert ha egyedül csak ez lenne kívánságaink alapja, természetes, miszerint olly dologban, melly körül nem csupán a mi, hanem mások érdekeiről is van szó, 's a feladás azokra nézve, kikkel értesülni akarunk, mindkettőnek megőrzésében áll, eligazodási eredmény nem volna várható, — hanem ellenkezőleg világos, miszerint az iránt kell tisztába jőni igyekeznie, hogy van-e és hol fekszik azon magyar szempont, melly a közbirodalommal nem ellenkezik, sőt vele összefér? Egy ausztriai közbirodalmi finanziaembernek és egy magyar táblabírónak — ez bármennyire paradoxnak lássék is — e tekintetbeni feladásuk — feltéve, hogy eredményt akarnak (az álláspont sajátása s a hatáskör különbözőse mindenikre nézve természetesen fenmaradván) azonegy. Mindkettőnek, ha érteni akarják egymást, egymás helyzetébe kell magokat begondolni tudni — és így természetes, hogy a magyar sajtónak, melly a táblabíróra kíván hatni, főfeladása, ezt az ilyen képesség megszerzésében tehetése szerint segíteni. A táblabíró nem kívánhat ollyat — ha eredményt akar — minek megadását a finanziaember kötelelességsértés nélkül nem tanácsolhatja ; ellenben ez nem kívánhat a táblabírótól ollyat, mi által

annak, mit ez joggal és méltányossággal követelhet, elég nem tétetnék. Ez pedig onnan van, mert sem a táblabírónak nem szabad feleltetni azt — ha eredményt akar — hogy dolga kívül van; sem a finanszembernek, hogy ő közbirodalmi tisztviselő, kinek tehát a birodalom érdekeit a magyaroktól elvontan gondolni, vagy ezek kárával ápolni akarni, nem szabad. A feladás tehát egyenesen az: ráismertetni azon pontra, mellyen a közbirodalmi finanszember 's magyar táblabíró találkozva, egymásnak kezet nyujtsanak, 's mialatt az egyik felkiált: „Du biederer Ungar, warum hab' ich Dich so lange verkannt?“ 's a másik meg így fohászodik: „Ugy segéljen, ha tud az ember hozzá, megélhet a némettel!“ — a békepothar — természetesen jó honi borral — kiürítsék.

Mi már a modort illeti, mellyet illy vitatásban követni legezészerűbb, azt tartjuk, világos, hogy itt számítási dolgokról levén szó, még sokkal inkább mint egyebekben, mindenek előtt csilapodott és meghiggadt hangulat szükséges, mert hasontermészetű meggyőződések csak ez uton szülemenek. Ha két fél között, melly egymással igen szoros összeköttetésben él és érintkezése mindennapi, időjártával valamely olly viszony fejlődött ki, melly mindkettejének alkalmatlan, terhes, sőt valóban káros is, 's ennek megszüntetése iránt végre értesülni kívánnak, a recriminatioók, viszonyváltások, szemrehányások különféle neme czélravezető semmi esetre sem lehet, már csak annál fogva is, mert az egész vitát szenvedélyi ténre teszi át, hol a kedélyek illy viszonos ingerlésének következtében az könnyen összebonyolodhatnak; de olly dologban eredményhez vezetni, mellynél csupán kölesönös méltányosság képezheti egy állandó 's viszonylag malasztos együttlékezés alapját, bizonyosan nem fog. Másik kelléke az illy dolgok feletti vitatások modorának — ha t. i. eligazodási eredményt akarunk — abban áll csekély nézetünk szerint, miszerint a már magában nehéz megoldású és sok bonyodalmakkal járó kérdéseket ne zavarjuk össze számtalan egyebekkel, mellyek magokban nagy fontosságuk lehetnek, de szorosan ide nem tartoznak. Épen illy káros volna azon eljárás (különösen most, midőn nem foltozgatásról van szó, hanem hihetőleg egy végképi eligazodásnak alkalma leendő jelen), melly oda akarna hatni 's az elméket arra akarná készíteni, hogy a régi elkoztatott országgyűlési rendszer szerint minél nagyobb zajjal minél többet 's ollyat kívánjanak, miről előre tudatik, hogy elérhetlen, a végből, hogy valami kis engedmény legyen aztán mégis a nagy lármának és hosszú pörpatvarnak eredménye.

Czélelleses továbbá, valamint másban, ugy itt is a vitatási pört

ítélet-mondáson és foglaláson kezdeni, és az eszmék országában létező bármely eligazodási combinatiót mélyebb megvitatás előtt kárhozthatni, gyanusítani és népszerűtleníteni, vagy pedig a még nem is nyilatkozott, hanem csak nyilatkozható különböző véleményűekre az anathemát rájuk zúgni illyförmán : „ha ezt, vagy amazt nem mondjátok, nem vagytok alkotmányos emberek; ha ezt, vagy amazt kívánjátok, rossz hazafiak vagytok!“ Czéltalan pedig az ilyen eljárás először azért, mert ma már, hála Istennek! annyira kijózanodott a hazafiak többsége, miszerint senkit sem tart oraculumnak, és így a ki ezen szerepben akarna pompázni, az nem meggyőződéseket költene, hanem csak hahotákat; és aztán még azért is, mert ma már az ilyen anathemától nem fél senki is, hanem magát arra nézve, hogy alkotmány és hazafiság mit kívánnak, épen olly competensnek tartja, mint a millyennek hiszi önmagát a másvéleményü.

Még eredménytelenebb mindezeknél a vitatásnak azon modora, melly ezen finanziaalis természetü és bonyolodott kérdést némelly nagy szavaknak — mellyeknek, a mennyiben valódi és tul nem esigázott értelemben vétetnek és magok helyén alkalmaztatnak, jelentőségök igen is megvan — pusztá kimondása által véli absolválhatónak. Ha a vitatás ilyen módját akarnók követni, azt árulnók el, mikép sem a kérdés természetét, mellyet megoldani akarunk, nem ismerjük, sem pedig azt nem tudjuk, hogy kivel leend dolgunk ezen megoldási működés folyamában. Nekünk ugyanis nem a karzattal, melly az említett nagy szavak hallására harsány éljenekre szokott fakadni, hanem végelemezésben (már akár kilépnek a kárpit mögül, akár pedig általa takarva maradnak) csakugyan ausztriai finanziaemberekkel leend dolgunk, kik a tényeknek és számoknak emberei. Ezekre, mert szájok végiről dajkáik édes teje már régen leszáradt 's nem viselnek szoknyákat sem, az okoskodások egészen más nemével kell hatni, mint az ifju óriást, vulgo közvéleményt suppleáló karzatinkra. Már ha ezen finanziaemberekkel az eligazodási kísérletet nem azon kezdjük, miszerint így szólunk hozzájuk : „Uraim, ne sajnálják előadni, hogy, figyelve az összes birodalom érdekeire, miféle vámiügyi eligazodást gondolnak nekünk javaslandónak, hadd lássuk, vajjon honunk érdekei, a mint mi értjük és ismerjük azokat, megengedik-e, hogy ahoz járuljunk, vagy parancsolják-e, hogy másfélét kívánjunk“ — (melly bevezetés folytában, minden valószínűségek szerint, a legnagyobb készséggel fognának a kívánt javaslatok elibünk terjesztetni); ha, mint mondók, nem ezt teszszük, hanem e helyett, természetesen bajuszaink megsimogatása közben, a következő exordiumot bocsátjuk az alkudozási mütételnek elibe : „Uraim, előre

kijelentjük, miszerint mi alkotmányos és önálló regnum levén, nullae aliae nationi obnoxium et propriam habens consistentiam atque constitutionem, nekünk csak olyan vámügyi eligazodás kell, melly nekünk önálló, független, magyar kereskedést, érdekönállóságot biztosít, 's csak a mennyiben ezen alkotmányos criteriumoknak megfelel uraságtok javaslata, számíthat általunk elfogadásra,“ úgy a finanzeberek természetesen félre fognak vonulni, 's hihetőleg azt válaszolandják: „ganz gehorsamer Diener, de ha uraságtok csupán a magok érdekében akarják a vámügyet elintézni, úgy tessék megkísérteni, azonban illy körülmények között mi itt most szükségtelenek vagyunk; mert ép azért válnék ide küldve, hogy az öszves birodalom minden részeinek megfelelő eligazodás létrehozásához nyujtsunk segédkezeket; szabadjon tehát ajánlanunk magunkat, hiszen majd később meglátandjuk ugyis, vajjon az uraságtok által teendő javaslatok elfogadását, a közbirodalom nem-magyar részeinek érdekei 's finanziais viszonyaira tekintve, (quae etiam suam propriam consistentiam habent et nationi Hungariae obnoxia non sunt) mennyiben tanácsolhatjuk,“ melly udvariasságok kölesönös kicserélése után, hihetőleg vége lenne a tanácskozmánynak — ('s mi legszomorubb, karzat hiányában még éljeneket se kapnánk!) a vámügy pedig maradna in statu quo, tantopere amabili et salutari !!

Mind azt, mit az egész tárgyalás folyamában mondandunk, úgy kérjük tekintetni, mint egyedül saját véleményünket. Hogy elvbarátink e tekintetben úgy gondolkoznak-e, mint mi, (miután a vámügyi kérdés még új, 's méltán olyanoknak tekintetik, millyeneket Angliában nyílt kérdéseknek vagy is olyanoknak tartanak, mellyeket pártkérdésekké tenni nem czélszerű), azt nézeteik általános ismerete után csak sejtjük, de bizonyosan nem tudjuk. Még kevésbbé tudjuk, hogy a kormány specialiter mit akar és mit fog az országgyűlés elibe terjeszteni a vámügyet illetőleg. Több oldalról halljuk, mikép a kormány kereskedési dolgokban Magyarhon országgyűlésével végkép el szeretne igazodni, 's a legközelebbi előforduló alkalmat e végre használni kívánja.

Kereskedési politika értelmezése.

Kereskedési politika alatt azon elvek és intézkedések összege érte-
tik, mellyek szerint valamely ország kereskedési dolgai, 's közöttök
vámügyi kormányoztatnak. Azon viszonyok és körülmények, mely-

lyekre és mellyek között ezen politika gyakorlatilag alkalmazandó, végtelenül különbözvén, természetes, miszerint nem létezhetnek vámügyben absolut jószágú és haszonvehetőségü szabályok, olyanok t. i., mellyek bárhol, bármire és bármikor alkalmazva jó sikerűeknek mutatkoznának. Azon kérdést tehát, hogy ez vagy amaz országnak miféle kereskedési politikát legegyszerűbb követni, az általános elméletből nem lehet megfejtetni, hanem az csupán az ilyen ország művelődési és összes gazdasági állapotának, ugy politikai helyzetének 's összeköttetéseinek, szóval : viszonyainak és körülményeinek helyes ismereteiből oldathatik meg. Itt tehát nagyon igaz, mit Goethe mond : „Grau ist, Freund, alle Theorie, und grün ist nur des Lebens Baum.“

Azon elvek, mellyek szerint valamely ország vámügyei kormányoztatnak, magokat a vámszabályzatban, máskép vámtarifában, szokták kifejezni. Ezen tariffa magában szokta foglalni azon portékák jegyzékét, mellyeket valamely ország kebeléből kivitetni vagy abba behoztatni nem enged, továbbá azon vámoknak sorát, mellyek lefizetése mellett öntermesztményeit és készítményeit kebléből ki-, 's a külföld termesztményeit vagy készítményeit magához bebocsátja, vagy birtokán átvitetni engedi. Innen származnak a kiviteli, beviteli és átviteli vámok (Einfuhr-, Ausfuhr- und Durchfuhrzölle). A ki- és beviteli vámoknak kettős céljok lehet: t. i. vagy azért szedetnek csupán, hogy a statusnak jövedelmet adjanak, 's ekkor jövedelmi vámoknak (Einkommenzölle; angolul: income duty) neveztetnek 's indirect adóval érnek fel, mellyet közvetlen a behozó vagy kivivő, közvetve pedig az így megrótt cikk természetje vagy fogyasztója fizet; vagy pedig azért szedetnek, hogy a belipar bizonyos ágait a külföldi ipar ellen megótmazzák, megvédjék, melly esetben védvámoknak (Schutzzölle, angolul: protective duty) neveztetnek. Ezen védelmi célú a statusok következő módokkal igyekeztek régibb időkben elérni: megtiltották vagy tetemes vámmal terheltek az olly cikkek kivitelét, mellyekre a beltermesztés vagy gyártásnak nagy szüksége van; megtiltottak, vagy behozatalt lehetlenítő tetemes vámmal terheltek számos külföldi cikket a végből, hogy a belföld természetű és gyárosainak biztossítsák a belvásárt, 's a fogyasztók, szükségeiket csupán ezektől vásárolhatni levén kényszerítve, ez egyszerűs mind inger és ösztön legyen természetésre és gyártásra. A vámügyi intézkedéseknek ezen utóbbi nemét, mennyiben valamely vámtariffa ezen általános irányt követi, prohibítív, magyarul: tiltórendszernek szokták nevezni. Ennek legnagyobb ellensége 's orvosszere a csempészet (der Schmuggel, la contrebände), mellyet a fogyasztóknak a kereskedőkével szövethetett érdeke mindenütt létrehozott, hol a prohibítív

rendszernek hódoltak, 's melly abban áll, tilalom ellenére a vámok elkerülésével és meg nem fizetése mellett, titkos utakon vinni be valamely országba a külföldi portékákat, mi által ezen rendszer érdemlett sorsában részesült 's nagyszerű öncsalásnak bizonyult be.

Igen különfélék és számosak azon balfogások 's tévedések, egy szóval : azon phasisok, mellyeken az európai polgárosodott nemzetek vámügyi politikája csak egy század óta is keresztül ment. Számos, egészen czéltalan, sőt képtelen intézkedés a legvilágosultabb nemzetek tariffáiból is még csak néhány év előtt töröltetett ki, mialatt sok illyes még ma is régi helyén van. Azon ponton azonban, mellyen mai napság a leginkább előrehaladt nemzeteknek nem annyira tudománya — mert kérdés : vajjon ezen czímet megérdemli-e még ma is az e tárgyban követett elvek zagyvaléka? — hanem gyakorlata, hosszas tapasztalások után megállapodott, azt lehet állítani, hogy a prohibítív rendszer vagy egészen félre van vetve, vagy pedig a tariffák világszerte annyira átalakulóban vannak, miszerint mindinkább közelednek ahhoz, mit a szó tulajdonképi értelmében védrendszernek (Schutzsystem) neveznek. Ezen rendszernek czélja nem az : külföldi czikkek behozatalát tilalmak vagy ezekkel egyforma hatásmagassága által lehetlenné tenni, hanem az : azon külezikkekre, mellyeket a' belföldi is előállít, vagy a körülmények kedvező volta mellett nyereséggel előállíthat, de mellyek még nincsenek olly minőségig tökéletesítve és jutányosítva, miszerint a külfölddeli vámmentes versenyt kiállni képesek lennének, olly magasságu vámokat vetni, mellyek a behozatalt merőben lehetlenné nem tevén, egyfelől elégségek legyenek a belföldi előállító iparát és szorgalmát a külföldi versenyzés kénytelensége által folytonosan ébreszteni és sarkantúzni, más felől meg ugy legyenek kiszámítva, hogy azon előnyök, mellyekkel a külföldi előállítót az olcsóbb vagy bőségesebb nyers anyag, munkabér, kamatláb, szállítás, élelem, kisebb adó, régiebb ipar és több efélék felruházzák, az illyen vám által a belföldi előállítónak javára kiegyenlítettvén, ez a külföldi verseny miatt ne legyen kénytelen olly áron adni czikkeit, melly mellett sem beruházott tőkájének illendő kamatja, sem a befördítött munkának méltányos jutalma vissza nem kerülne. Világos ezekből, hogy védrendszer körül, az ide vágó viszonyok bonyolultsága miatt felette nehéz feladás és mesterség abban áll : a vámok helyes mértékét elta-

lálni, mely ha el nem találtatik, természetesen vagy a védvámnak kell, a csempészet következtében öncsalássá sülyedni, mi által a titkos és törvénytelen kereskedés a törvényesnek és nyilvánosnak rovására boldoguland — vagy pedig a belföldi előállítók fognak a fogyasztók megrövidítésével mértékentuli nyereségben részesülni, a biztosított belvásár és elzárt külverseny következtében szorgalomban egy helyen maradni, ügyességben nem haladni 's végre minden védvám daczára, a jobb és olcsóbb előállításban őket tulszárnyalt külföld csempészkedő versenyének martalékaul esni.

Ha a polgárosodott világ eseményeire vetünk egy pillantást, el kell ismernünk, miszerint az átalakítás szelleme a vámtariffák irányában világszerte hatályosan működik. Például szolgálhatnak e tekintetben Angol-, Francia-, majdnem egész Németország, Nápoly, Pápa- és Oroszbirodalom, Ausztria, Holland, Északamerika, hol az utolsó időkben a vámtariffák nevezetes változtatásokon mentek keresztül. Már mi ezen átalakítások általános jelleme? Nem más, mint azon itt nagyobb, amott kisebb erővel, de mindenütt észrevehetőleg nyilatkozó törekedés: a nemzetek minél sűrűbb kereskedési érintkezéseit gátló akadályokat csak parancsoló szükség esetében tartani fen egy részről, más részről pedig ezen érintkezéseket az illető közállományra 's kincstárára nézve minél hasznosabbakká és jövedelmezőbbekké tenni. Ezen törekvésekben, úgy az absolut, mint az alkotmánynyal bíró országoknak, irányzó í az uralkodó eszmék 's az önhaszon; legjelentékenyebb szövegsége a félelem, egy részt a csempészettől, (melly magas vámok mellett soha sem marad el), másrészt a statuskincstárak megrövidítésétől (melly magas vámok mellett bizonyosan bekövetkezik); legnagyobb akadály a létező és az eddig követett rendszer mellett és egy részben általa történetileg kifejtett körülmények öszvege. 'S innen van, hogy ezen hármas tényező combinált hatása gyakran nem engedi a feladásnak megfelelő eszközök tiszta ismeretét, 's a vámügyi intézkedések eredménye oly gyakran mindöszve is czéltévesztés. Ugyanis egy hosszabb ideig követett vámügyi rendszer uralma alatt érdekek keletkeznek, jelentékeny tőkék és munka fordulnak a természet vagy gyártás bizonyos ágai felé, egész néposztályok keresetmódjai pontosulnak egy bizonyos iparág körül, 's magok a status adórendszere, financiaja is annyira függökké tételnek bizonyos érdekek kiméletétől, miszerint kormányok és törvényhozások a jobbnak elismert ujat a már nem czélszerű réginek helyére, vagy csak lassan és fokokint léptethetik, vagy pedig meggyőződésök ellenére fenhagyni kénytelenek. Mind ezen zsbilbasztó körülmények öszveségeképezi azon akadályokat, mellyekkel

ugy absolut kormányu, mint alkotmánynyal biró országok, (mert keveseknek érdekei, a többség irányában itt is tudnak magoknak jelentőséget és nyomatékot szerezni) megküzdeni kénytelenek, midőn vámtarifájjikat átalakítani, és a jelenlevő körülmények szükségéihez idomítani törekesznek.

Minden átalakítás küzdelemmel jár, a küzdelem pedig, akár a használt eszközöket, akár a nyert eredményeket tekintjük, nem foly a nélkül, hogy rajta az akkor uralkodó eszmék természetszerű befolyása ne volna észrevehető. 'S ezt, midőn vámügyünket átalakítani akarjuk, felejteniünk ép oly kevéssé szabad, mint azt, hogy eredmény reményével csak ugy kecsegtethetjük magunkat, ha ismerve az akadályokat, nem fitymálva, sőt használva az eszmék általános irányát 's azok természetes szövetségeseit, szem elől nem tévesztve azt, mi egy nagy birodalommal politikai kapcsolatunk természetes következtése, anyagi 's közvetve szellemi jólétünk felvirágoztatása végett egy oly kereskedési politika mellett határozzuk el végkép magunkat, mellynek a velünk egy uralkodó alatt élő nemzetek is barátjai lehetvén, ez által annak állandósága, mi az irányt, tökéletesülési képessége, mi az alkalmazást illeti, nem egyedül irott törvényekkel, hanem minél több és hatalmasabb érdekek solidaritásával legyen biztosítva.

Az tehát a kérdés, hogy az akadályokra, az uralkodó eszmékre, azok szövetségeseire, és politikai helyzetünk sajátyszerűségére tekintve, millyen kereskedési politika mellett kell, hogy elhatározzuk magunkat?

A politikai szempont vám ügyeinkben.

Semmi sem hat kártékonyabban egy nemzet összes gazdasági állapotának kifejlődésére, mint a vámügyeknek, vagyis a szomszéd 's kül-országokkalli kereskedést kormányzó elveknek bizonytalansága és habzása. És már ennél fogva is mulhatlanul szükséges, hogy ezen haza kereskedési ügye a legközelebbi időkben határozottan rendeztessék el; de még szorítóbbá válik ezen szükség, ha meggondoljuk, hogy ha a kormány ezen országot erőssé, virágzóvá 's helyzetével megelégedetté, egy szóval : olyan anyagi és erkölcsi sulylyal biróvá akarja tenni, minőnek a birodalom általános érdekeiben is lennie kell : ugy mulhatlanul azon ingatlan meggyőződésnek és öntudatnak kell a nemzetben gyökeret verhetnie, hogy anyagi viszonyai az örökös tartományokhoz azon lábra vannak téve, melly nemesak nem ellenkezik a nemzet alkotmányos állásával, hanem valóban egyezik azzal, mit a nemzet anyagi érdekei kívánnak. Más részről nekünk magyaroknak, ha valódilag fel akarunk lépni a haladásnak azon

tettlegetes és gyakorlati pályájára, mellyről eddig még jobbára csak beszélünk, kormányunkkal tökéletes jó egyetértésre van szükségünk, hogy azon időt és erőt, mellyet eddig a vele folyó viszálykodásra fordítottunk, azontul vele kezét fogva, minvirágzásunk előmozdítására és jólétünk emelésére szentelhessük. Ámde hogy ezen kettős eredményhez juthassunk, a körülmények által postulált okos fokozatokban és egymásutánnal, minden a kormány és nemzet között létezett viszálykodási és félreértési anyagnak, minden őket egymástól eltávolító, egy vagy más oldalon méltó panaszt 's elégtelenséget okozható egymástnemértésnek, összeférhetlenségnek, ránk tekintve az alkotmány épségének alapján, szomszédinkra tekintve, a birodalom cohaesióját gyengíthető törekvések mellőzése mellett el kell enyészni és megsemmisíttetni. Oda kell e tekintetben törekednünk, hova kifejtett alkotmányos életű népek eljutottak. Meg kell szünni minden küzdelemnek a kormányhatalom mint ilyen, és a nemzet között, és a harcznak szoríttatni az egymással küzdő érdekekre, ellentétben álló eszmékre 's versengő pártokra. Ezeknek felette álljon a kormány, mint mérséklő, békitő és kiegyenlítő hatalom, érlelve és formulázva mindazt, mit az idő előhaladása, a körülmények fejleménye s a közjólét parancsolnak, változhatva ugyan azon személyekben, kiket organumokul használ, de változhatlanul állva szerepben és feladásban. Ha azonban ide akarunk eljutni, szükséges, hogy a nemzet helyzetének és a jelen 's jövő kor igényeinek felfogása körül, felemelkedjék a közbirodalmi szempontig; ellenben a kormány ereszkedjék le a mienkhez 's azonosítsa magát a magyar szemponttal. Az első ne törekedjék semmire, mi a birodalom külföld irányában erejét és cohaesióját gyengíthetné, alkotórészei békezés együttlétezését zavarhatná; a másik ne tagadjon meg semmit, mit a nemzet törvényeire támaszkodva kívánhat, és tegyen az alkotmány és lehetőség körében mindent, mi Magyarország boldogságára szükséges.

A kereskedési politika, mellyre nekünk magyaroknak törekednünk kell, nem lehet ellenkezésben azon általános politikával, mellyet a közbirodalomhozi viszonyaink elibünk szabnak, mert hiszen a kereskedési politika csak része az általánosnak, valamint a kereskedés általában csak egy ága a nemzeti munkásságnak. Kormányi szempontból tekintve pedig: a kereskedési politika Magyarország irányában nem lehet egyéb, mint logikai folytatása és kiegészítője az ezen ország irányában szük-

séges általános politikának. Ha tagadhatlanul igaz az, miszerint kormányunkkal jó egyetértésre, mindennemű érdekeinknél fogva van szükségünk, úgy nem lehet kereskedési dolgokban olyan rendszer mellett megállapodnunk, mely ezen egyetértés minél gyakoribb felbomlását bizonyossággal következtetné. Ellenben, ha tagadhatlan, hogy a kormánynak nem lehet okosan más feladása, mint honunkat erőssé, gazdaggá és megelégedetté tenni: világos, miszerint a legjobb szándékot feltéve is, logikai következetlenség és céltévesztés fekszik abban, ha kereskedési dolgokban olyan rendszert folytat vagy követ irányunkban, mely céljainak elérését gátolja.

Az tehát a kérdés: először mi ezen, irányunkban szükséges politikának tetteleg általános jelleme?

A nemzet, valahányszor mint ilyen lépett föl, híven tisztelte mindig azon határokat, melyeket a birodalommal kapcsolat, kívánságai 's ohajtásai elibe szab — más részről a kormány azon téren áll, melyen a közte 's a magyar között létezett viszálykodási anyag és a hajdani egymástmérettés részint elenyészett már, részint végkép elenyészethetik. Kormány és nemzet utóbbi időkben a hon legmagasb érdekeire nézve meg tudták egymást érteni — tanulságul szolgálhat az, mi a magyar nyelv és lelkiismeret szabadsága körül történt. 'S eltűnt a viszálykodás és egymástmérettés ezen régi anyaga. A vámügyi eligazodás ezen utóbbiak sorában egy újabb tárgy, melyen a kormány és nemzet célszerű politikája próbálkozhatik. És érdekünkben fekszik a kínálkozó alkalmat használni, s kivált ha kormány részéről mutatkozik hajlam az ily egymástmérettést enyésztető politika folytatására, annak sikerét mindenképp előmozdítani; kiindulási pont nem lehet egyéb, mint a Magyarország irányában és általa szükségkép követendő általános politika; a mód nem egyéb, mint alkotmányos utoni értesülés; a cél nem egyéb, mint viszonyos haszon; eredmény pedig a létező politikai kapcsolat feladásainak valószínűsítése.

Az továbbá a kérdés másodszer: hogy mi az örökös tartományok politikájának feladása honunk, és mi a honunké az örökös tartományok irányában?

Az örökös tartományoknak nemcsak politikai, hanem egyszersmind anyagi szempontból is legnagyobb érdekekben fekszik, azt kívánni, hogy honunk, helyzetével megelégedett, erős és gazdag legyen, miután szomszédságunk és egyéb állapotaink mivoltánál fogva, az ottani szorgalomnak itt van és leendő nemcsak fölöslegének eladásában, hanem szükségének beszerzésében is mindig legnevezetesebb piacza, az ottani tökéfeleslegnek itten legkényelmesebb beruházási alkalmá, az ottani

vállalkozási szellemnek itten legközelebbi és legbiztosabb mezeje! Betűszerint ugyan ezt kívánni az örökös tartományokra nézve, fekszik másrészt a mi érdekeinkben, mihezképest — és ez a létező politikai kapcsolat legnagyobb jótékonyága — érdekeink fővonásaikban összevágának, és ha mesterséges módok által nem zavartatnak, úgy fejlődhetnek, mint az a beható okok és tényezők különbözőése, sajátyszerűsége, a létező állapotok előnyei és akadályából természetesen következik.

Nekünk úgy látszik, hogy a vámügyi eligazodást a felebbi, nagyobbára politikai elemzések szempontjából kell főleg tekinteni, noha az kétségentul anyagi és nevezetesen penzügyi (financziális) kérdés is egyszersemind. Azonban tulnyomó fontossága mindig politikai oldalában fog feküdni, mert mindig nagyobb lesz azon kérdésnek nyomatéka: kormány és nemzet értik-e egymást, azonosok-e nézeteik kölesönös feladásuk felfogása körül? továbbá Magyarország és az örökös tartományok érdekei megférnek, virágoznak-e egymás mellett, és egymással békés versenyt futnak, vagy ellenben örökös elkeserült harcztot folytatnak-e? nagyobb lesz ezen kérdések nyomatéka mindig, mondjuk, mint ama másiknak, melly csupán a körül forog: vajjon ez vagy amaz évben néhány ezer mázsa buzával 's posztóval több vagy kevesebb jött-e be, vagy ment-e ki az országból. Ugyanis valamint a növényzetnek a természetben, úgy a boldogulásnak, olly politikai viszonyok között, millyenekben mi élünk, bizonyos feltételei vannak, 's bizton állithatni, hogy nemzeti erő s gazdagság minden forrásai kellőleg kifejleni soha sem fognak, hol kormány és nemzet egymást nem értik, megörökölt viszálykodásban élnek, s a kormányzat alatti különböző népi érdekek ki nem egyenlített ellentéte, vagy egy korszerűtlen és fonák vámrendszer még fenállnak s a dolgok természetsszerű fejlődését, a viszálykodási anyagnak mesterséges megörökítése által, akadályozzák. A vámügyi eligazodásnak tehát ezen magasabb politikai szempontból kell felfogatni, s innen van, hogy állandóságot ígérő megoldása e kérdésnek csak az lehet, — pedig tudjuk, hogy habzás, bizonytalanság milly kártékonyak kereskedési politikában — melly ezen szempont igényeit kimeríti, a nélkül, hogy az eligazodó felek akármellyikétől a nyerhető haszon értékét meghaladó tetemes és ekép józanul tőlök nem követelhető áldozatokat kívánna.

Ezen széles politikai alapra állva kell megfejteni azon további kérdést, hogy nemzetünknek, irott törvényeiből folyó, és a történet tanúsága szerint gyakorlattal is életben tartott azon jogát, miszerint vám-

ügyeinek rendezésére törvényhozásilag befolyhat, mi módon és irányban lenne legegyszerűbb használni. És miután egy részről, kereskedési viszonyainknak két mezeje van, tudniillik : a külföld 's az örökös tartományok, más részről meg a vámügyi eligazodásnak az eszmék (ha nem is a lehetőségek) országában csak következő négy neme képzelhető, ugymint 1-ör a statusquo—módosításokkal vagy azok nélkül; 2-ör szabad kereskedés a külfölddel és örökös tartományokkal; 3-ör védvámrendszer az örökös tartományok és a külföld ellen; 4-er végre szabad kereskedés az örökös tartományokkal, de védvámrendszer a külföld ellen, — természetes, miszerint ezen egész tárgyat mind ezen hypothesisekre figyelve s azok mindegyikét környező akadályokra, vagy ajánló előnyökre tekintve szükség megvitatni, hogy végre beláthassuk, az europailag divatos, és egy előbbi cikkünkben elemezett kereskedéspolitikák közül mellyik követeltetik érdekeink által, és illik azon viszonyokba belé, mellyekben az örökös tartományok irányában állunk, és mellyik ismét azokba, mellyekben magunkat a külföld irányában látjuk.

A tényleges állapot.

A vámügyi statusquo-t módosítások nélkül felvettük a képzelhető lehetőségek sorába, noha reményeink ellenkezőleg állanak s azzal kecsegtetnek, hogy a vámügyi statusquo fenmaradni nem, sőt kormány és ország egyetértésével elfog igazíttatni. Azonban minden eshetőségekre kellvén számítani, természetes, hogy ennek is helyt kelle adni, noha örömet bevalljuk, mikint azt épen nem helyesen neveztek eligazodásnak, és sokkal találóbban bebonyolodásnak nevezhetjük volna.

Hogy megértessük, szükséges megmondani véleményünket arra nézve, mit a módosított vámügyi statusquo alatt értünk. Nézzük legelőbb azon értelmet, mellyet a statusquonak tulajdonítunk. Legtágabb értelemben a vámügyi statusquo alatt azon állapotot értjük, mellynek fenállása mellett hazánk kereskedésének az örökös tartományokkal vámsorompókon keresztül kell történni. Szorosabb és azon értelemben, mellyet mai fejtegetéseink tárgyául kitűztünk, a vámügyi statusquo nem egyéb, mint az ezen irányban fenálló mai állapot. A mai állapot pedig fővonásilag következő : magyar (és erdélyi) termék vagy készítmény, ha az örökös tartományokba vitetik, fizeti először a magyar kiviteli harminczadot, másodsor az ausztriai beviteli vámot; — ha külföldre vitetik, fizeti az egész birodalomra megállapi-

tott kiviteli vámot. Az örökös tartományok terméke vagy készítménye, ha Magyar- (vagy Erdély-) országba hozatik, fizeti az ausztriai kiviteli vámot és a magyar beviteli harminczadot. Külföldi termék vagy készítmény, ha Magyar- (vagy Erdély-) országba hozatik, az egész birodalomra megszabott külföld irányában fenálló beviteli vámot fizeti ¹⁾. A harminczad jövedelmét a magyar király szedi, és az

¹⁾ Közöljük az általános vámtariffa (Zoltariff für die Ein- und Ausfuhr der Waaren in dem österr. Kaiserstaate 1838) után, azon általános elveket, mellyek e tekintetben meg vannak alapitva: „Die in diesem Tariffe enthaltenen Eingangs- und Ausgangs-Zölle gelten für alle in dem gemeinschaftlichen Zollverbande des österreichischen Kaiserstaates begriffenen Länder, folglich auch für das Königreich Ungarn und das Grossfürstenthum Siebenbürgen.“ — § 27. „Für den Verkehr über die Zwischenzoll Linie, welche Ungarn und Siebenbürgen von den übrigen in dem gemeinschaftlichen Zollverbande begriffenen Ländern scheidet, haben in Absicht auf die Gebührenbemessung folgende Grundsätze zu gelten: a) Erscheint in dem gegenwärtigen Tariffe für die Einfuhr einer Waare aus Ungarn ein besonderer Eingangszoll festgesetzt, so ist dieser als österreichische Einangszoll für die aus Ungarn oder Siebenbürgen in die übrigen Länder übertretende Waare abzunehmen. Wo ein solcher besonderer Zoll nicht ausgedrückt ist, wird für den Fall, als die Waare unter die bei der Einfuhr aus dem Auslande einem Verbote nicht unterliegenden Gegenstände, gehört die Hälfte, wenn es aber eine ausser Handel gesetzte oder in der Einfuhr unbedingt verbotene Waare betrifft, ein Sechstel des allgemeinen Eingangszolles als österreichische Einangszoll eingehoben. — Dieses mindere für den Verkehr über die Zwischenzoll-Linie vorgeschriebene Ausmass des Eingangszolles hat nur auf die ungarische und siebenbürgische Erzeugnisse Anwendung. Dieselben müssen mit der Ausgangs-Bollete des Dreissigst-Amtes, und soweit sie in Producten ordentlicher Fabriken bestehen, noch überdiess mit den Fabrikszeichen und den Ursprungszeugnissen der Fabrick versehen sein. Waaren, bei denen diese Bedingungen nicht vorhanden sind, unterliegen beim Eigange über die Zwischenzoll-Linie der für den Verkehr aus dem Auslande festgesetzten Eingangszollgebühr. — b) Ist in dem Tariffe bei einer Waare für die Ausfuhr derselben nach Ungarn oder Siebenbürgen ein eigener Ausgangszoll nicht bestimmt, so unterliegt dieselbe dem für den Fall der Ausfuhr nach dem Auslande bestehenden Zolle. — c) Bei der Ausfuhr der Waaren aus Ungarn und Siebenbürgen in die übrigen Länder des gemeinschaftlichen Zollverbandes ist dieselbe Gebühr als ungarischer Ausgangs-Dreissigst abzunehmen, welcher für die Ausfuhr aus den letztgenannten Ländern nach Ungarn und Siebenbürgen bestimmt ist. — Eine Ausnahme von dieser Regel findet nur bei dem aus Ungarn und Siebenbürgen nach den übrigen Ländern austretenden Schlacht- und Stechvieh Statt, für welches noch fortan die in dem Dreissigst-Tariffe vom Jahre 1788 bemessenen, und in dem gegenwärtigen Tariffe nach der Post 596 eingeschalteten Ausgangs-Dreissigstgebühren einzuheben sind. — d) Für Waaren, die aus den übrigen Ländern des gemeinschaftlichen Zollverbandes nach Ungarn oder Siebenbürgen eingeführt werden, besteht ein eigener Eingangszoll-Tariff, welcher durch die ge-

törvényeink által az ő jövedelmeihez számítatik. Az egyes ausztriai vám-, valamint a magyar harminczad-tételek mennyisége a kormány által van megszabva, az utóbbi nevezetesen a nélkül²⁾, hogy a magyar törvényhozásnak azokra in specifico gyakorlott befolyását — ha az 1548dik évi 52dik t. czikke lyt kiveszszük, hol a kimenő ökrök darabjára 1 ft 30 kr kiviteli harminczad van vetve — törvénykönyvünk ből kimutatni lehető volna (mi legalább nem tudjuk, valamint azt sem : vajjon a mostani harminczadi tételek nem nagyobbak-e, mint azok valának, mellyek 1553. előtt divatoztak, midőn a 18dik törvény-czikk ezt mondá : „neque vero ab eductis vel inductis majorem tricesima m (solvant) quam proximis annis communi regnicolarum consensu fuerit constitutum,“ mi oda mutat, hogy 1553. előtt az ország rendei a királylyal a vámtételek mennyisége iránt is egyez-

genwärtigen Bestimmungen keine Aenderung erleidet.“ A felebbi a) pont megértése végett ide rekesztjük még ugyanazon forrás után azon portékák jegyzékét, mellyek föltétlen beviteli tilalmak alá vannak vetve : 16. § „Dem unbedingten Eingangsverbote unterliegen und können auch zum Privat-Gebrauche nur gegen besondere höchsten Orts einzuholende Bewilligung eingeführt werden. 1) Aus dem Auslande und aus den Zollausschlüssen a) Augusta und China nova-Rinde, b) Fluminel, c) Kaffee-Surrogate, d) Knallgold und Knallsilber, e) Kochsalz (Sud-, Stein oder Meersalz ohne Unterschied) jedoch mit Rücksicht auf die in dem Absatze 9 des diesem Tariffe beigefügten Anhanges über die Licenz-Gebühren enthaltene Abweichung, f) Mineralwässer, künstliche, g) Schminke, weisse, h) Silvester, i) Thongeschirr, gründlich goldschimmerndes ; 2) Aus dem Auslande und den Zollausschlüssen, dann aus Ungarn und Siebenbürgen, k) Obst gedörretes, mit Farben bestrichenes. — Bei diesen Waaren ist nicht nur der Eingangszoll unterstrichen, sondern es ist denselben auch das Wort „verboten“ beigefügt.“

²⁾ A „Dreyssigst-Tariff für die Einfuhr der Erzeugnisse der deutschen, galizischen und lombardisch-venezianischen Länder nach Ungarn und Siebenbürgen 1840.“ így kezdődik :

„In Erwägung, dass seit der Kundmachung des mit 1ten November in Wirksamkeit getretenen Tariffes die Einfuhr-Dreissigst-Gebühr von den nach Ungarn und Siebenbürgen gehenden Erzeugnissen der deutschen und galizischen Provinzen, mit Rücksicht auf den vielfältig geänderten Zustand des Gewerbflusses und Handels, mehreren Aenderungen in den Bestimmungen des erwähnten Tariffes vorgenommen werden mussten, haben Se k. k. apost. Majestät zu befehlen geruht, dass derselbe mit den erfolgten Aenderungen neu aufgelegt. u. s. w.“
Továbbá

§. 1. „Die mit dem gegenwärtigen Tariffe festgesetzte Eingangs-Dreissigst-Gebühren sind von den Erzeugnissen der in dem gemeinschaftlichen Zollverband begriffenen deutschen, galizischen und lombardisch-venezianischen Länder bei ihrer Einfuhr aus diesen Ländern nach Ungarn und Siebenbürgen einzuheben. u. s. w.“

kedtek, és ezek általában régi szokásnál fogva állandólag meg valának határozva). Mind az ausztriai vám, mind a magyar harminczad tételeinek felemelése vagy leszállítása de facto a kormánytól függ, a nélkül, hogy az országnak a lehető egyoldalú vagy káros változások ellen megnyugvást szerezhető biztosítékai volnának, — noha nincs benne kétség, mi a magyar harminczad tételeit nézi, hogy számos törvényeink beszélvén *ordinaria tricesimáról*, számosak határozván az *ordinaria tricesimán* felüli fizetést, de *jure* a harminczad ilyen tételeinek bármely változtatása nem egyedül a királyt, hanem a királyt az országosan egybegyült rendekkel együtt, tehát a törvényhozást illeti, melly ezen jogát vagy maga gyakorolhatja, vagy azt másra bízhatja, mint erre például szolgál az 1655 : 100 t.cikk (megvalljuk tudatlanságunkat az iránt, vajjon meg lehet-e történetileg bizonyítani, hogy az ország rendei a harminczad egyes, és a bevett szokás szerint szedett tételeinek — mellyek az 1553 : 18. t. cz. utmutatása szerint szedett *communi regnicolarum consensu* voltak meghatározva, midőnmás törvények az „*antiqua regni consuetudo*“t említik — leszállítására valaha befolytak; — az nem szenved kétséget, hogy az *ordinaria tricesimának* felemelésére befolytak, sőt az ilyen felemelésből származó jövedelemnek, bizonyos célokra számadás terhe mellett fordításáról is rendelkeznek törvényeink). Ha még ehez hozzáteszszük, mikint a magyar (és erdélyi) termékek és készítmények, ha az örökös tartományokba vitetnek, nem ugyanazon beviteli vámokat fizetik, mint a mellyekkel az örökös tartományok termékei és készítményei beviteli magyar harminczad fejében megróva vannak, midőn Magyar- (és Erdély-) országba hozatnak: úgy a mai tetteges állapot, mint gondoljuk, elegendőleg meg van határozva. Törvényesnek ezen állapotot, mennyiben a magyar harminczadról van szó, csak azon esetben lehet mondani, ha megbizonyittatik, hogy ma sem nagyobbak az egyes harminczadi tételek, mint akkor voltak, mikor a törvény (91 : 1715) „*vectigalis regii institutionem*“ a királyi táblára, később (2 : 1729) a helytartó tanácsra bízta, melly, létrejövén, az országban publicáltatott is; azonban még ez esetben is a törvényesség csak azon kereskedési cikkekre szorítkozik, mellyek 1754b. ismeretesek voltak; (mert ekkor hirdettetett ki a 2 : 1729. következtében készült „*Vectigal*“) miután azonban ezen idő óta számos új támadt, s ezek harminczadáról a kormány maga az országos rendek beleegyezése nélkül rendelkezett: világos, miszerint ezekre nézve a mai állapot, ha nem egyenesen törvényellenes is, de mindenestre törvényen kívüli. Méltányosnak állítani ezen statusquot,

mennyiben az ausztriai vámról van szó, miután a magyar harminczad tisztán csak jövedelmi vám, és nem szedetik védelmi czéllal *), csak úgy lehet, ha megbizonyittatik, hogy annak azon egyes tételei, mellyek nem egyedül jövedelmi, hanem védelmi czéllal szedetnek, és a magyar harminczadi jegyzék hason czikkekre vetett tételeinél nagyobbak, az igazság, tehát elutasithatlan szükség által vannak követelve. Hasznosnak végre mind az öszves birodalom, mind Magyarország és Erdélyre nézve ezen állapotot csak úgy lehet állítani, ha megbizonyittatik, hogy annak az öszves birodalom erejének, gazdagságának kifejlődésére 's alkotó részei békés együttlétezésére, kormányzók és kormányzottak jó egyetértésére jótékony volt befolyása, és még ma is az. Egyéni meggyőződésünk szerint, a hasznosság bebizonyítása még meg sem kísértetett, annyira lehetlennék tartatik—a törvényesség megbizonyítása megkísértetett ugyan, de nem sikerült — a méltányosság bebizonyítása végre még mindig hátra van, és csak onnan várható, hol az e végből szükséges adatok léteznek.

Ezek után könnyű megérteni, mit értünk a módosított statusquo alatt. Értjük fővonásilag azon nemét az eligazodásnak, melly az ausztriai és magyar vámsorompót felhagyná ugyan, de a magyar be- és kiviteli harminczad iránt törvényhozási értesülést hozna létre a kormány és ország között, egyszersmind azt is eszközlené, hogy a termékeinken és készitményeinken fekvő ausztriai vám, néhány cikkknél, melly most túl a méltányosságon van megróva, leszállitassék, és annak változandósága ellen is biztosítékokat nyerjen az ország. Fővonásilag ez azon maximum, mellyet, a részleteket tekintve, különböző combinatiokmellét, mihelyt a statusquonak, azaz fenmaradó magyar és ausztriai vámsorompóknak alapjára állunk, elérni reménységünk lehet. És nincs benne kétség, hogy ez a mai állapotnál jobb; de vajjon ez-e azon kereskedési politika, melly érdekeink által követeltetik, mellyre tehát törekednünk kell?

Mert ne csaljuk magunkat és vegyük gyakorlatilag a dolgot, csak igen ösztövére lehet az eredmény legjobb esetben is, melly ezen mezőn nyérhető.

*) Itt kérnünk kell a szives olvasót, hogy a jövedelmi és védelmi vám különbözőségének értelmezését, mellyet előbb adánk, ne sajnálja szem előtt tartani.

Lehető változásának valószínűségei.

Azt állítottuk, hogy csak ösztövérek lehetnek legjobb esetben is azon sikerek, melyeket a legtágabb értelemben vett statusquonak, azaz : ausztriai és magyar vámsorompók fenállásának alapján, nyerhetünk.

Tegyük fel mindenekelőtt, hogy reményeink ellenére, a kormány jövő országgyűlésünknek nem eligazodási javaslatokat, hanem csupán a kereskedési forgalmat kimutató adatokat fog előterjeszteni, és mi illy helyzetében a dolgoknak legelőbb is a magyar harminczadi ügyet fogjuk elővenni. Küszöbén a tárgyalásnak meg fogunk győződni, mikint az csak egy oldalát képezi az egésznek, mellynek másik és épen olly jelentékeny része, azon ausztriai vám, melly oda menő termékeinkre és készítményeinkre van vetve. Tisztán álland előttünk, hogy mindaddig, mig nem tudjuk, milly elveket kíván a kormány az ausztriai határszélben irányunkban fenálló vámok megszabásában ezentul követni, harminczad iránti javaslatainkat okszerűleg nem is formulázhatjuk. Belátandjuk efelett tüstint azt is, hogy még ezzel sincs a dolog kimerítve, hanem el kell igazodnunk azon elvekre nézve is, mellyek szerint külfölddeli kereskedésünket kormányozva látni ohajtjuk. Ezen összefoglalt áttekintése kereskedési ügyeinknek természetesen azon kívánsághoz fog vezetni bennünket, hogy a kormány lépjen elő javaslataival. Tegyük fel, hogy ez megtörténik, s mi kiküldünk egy országos választmányt, mi alatt a kormány maga részéről néhány hivatalnokot rendel a szükséges értekezhetés és felvilágosítások nyujtása végett.

Nézzük már, öncsalás nélkül, emberi valószínűségek szerint és a vámsorompók fenállása alapján okoskodva, mit foglalhatnak magokban az említett javaslatok? az eligazodást milly akadályok környezendik? és ha az létesül is, mi lehet sikere?

Tegyük fel, hogy ezen javaslatok három részre oszlandanak és magokban foglalandják először azt, mi a harminczadra; másodsor azt, mi az ausztriai vámról; harmadsor azt, mi a külfölddeli kereskedelemre vonatkozik. Az első irányban hogy áll a valószínűség?

Ha azon elvből találna kiindulni a javaslat, hogy a harminczad jövedelme a királyi felséget illeti, és nem levén azon tárgyak közé sorozható, mellyek, mint például a subsidiumok, az országgyűlésnek mindannyiszor szükséges megajánlásától függnek, tehát a vámjegyzék egyes tételeinek meghatározásába sem folyhatnak be az országos rendek, hanem

csupán a harminczad szedésének módja és elveire terjeszkedhetik ki befolyásuk, ugy természetesen az eligazodásnak minden reménye elenyészne; mert az ország törvényeire s alkotmányos állására támaszkodva, sohasem ismerhetné el, hogy jogát illy módon megszorítani és őt megegyezésén kívül kisebb vagy nagyobb adó alá vetni lehessen. Ha ellenben, reményünk szerint, nem ez volna a javaslat kiindulási pontja, hanem egy részről a királyi felség jogaihoz erősen ragaszkodva, másfelől az ország jogait kétségbe nem vonva, azon elvből indulna az ki, mellyhez képest kétségtelen ugyan, hogy a harminczad törvényesen a királyi felség állandó jövedelmeihez számítatik, és így sem az országos rendek mindannyiszor szükséges megajánlásától, mint például a törvényeinkben előforduló félharminczad vagy a subsidiumok, egyáltalában nem függ, sem pedig azon egyes harminczadi tételek eredeti mennyisége, mellyek az országnak, törvényeiben említett régi szokása, és így bizonyosan kormánynyali szabad egyezkedés szerint szedetnek, és mellyekből a harminczadjövedelem egy részben előáll, az országos rendek által le nem szállitathatik, és hasonlólag a királyi felség által az országos rendek beleegyezése nélkül felebb nem emeltethetik; — de mivel más részről az sem szenved kétséget, hogy azon törvények óta, mellyek a rendes harminczadot (*ordinaria tricesima*) s az ország bevelt régi szokását említik, századok multak el, a körülmények megváltoztak, új és akkor még ismeretlen czikkek állottak elő, és így, hogy most már nemcsak alkotmányos és törvényes, hanem igazságos és méltányos is, egyfelől módot nyujtani az országnak: arról győződni meg, hogy törvényei megtartatnak, másfelől meg a harminczad azon egyes tételeinek mennyisége iránt, mellyekre nézve az országgali egyesülés szükséges a királyi jogok épségben tartása mellett vele eligazodni, s ezen egész ügyet a törvényesség és állandóság bélyegével minden részleteiben felruházni — ha, mint mondók, az leend a kiindulási pont: ugy valamely expedienstféle eligazodás nem lehetetlen. Tegyük fel, hogy az elvkérdések el levén így mellözve, alkalmazás körül forog már az egész. Nézzük, a gyakorlat téréen hogy állnak a valószínűségek.

A magyar harminczadnak, mint tisztán jövedelmi vámnak, egyes tételei, mind a kivített, mind a bevített illetőleg, csekélyek, 1—3 pet között ingadoznak és bevitelben az érték 3 petjét alig haladják meg. Kérdjük — egyes és apró kivételeket nem említve — : valószínű-e, hogy azok leszállítása a k. kincstár számos és mindinkább szaporodó kiadásait figyelemben tartva, fog kormányilag kezdeményeztetni? Remélhető-e más részről, hogy ha általunk szorgalmaztatik, a fentebbi eredmény fog következni? Meglehet; de miután ugys csekélyek ezen

harminczadi tételek, nem lehet benne legkisebb kétség, hogy azon le szállítás, mely képzelt lehet, szinte csak csekély lehet. Azonban gondolható egy más eset is, az t. i., hogy felemelés tétetik javaslatba, — tétetik pedig vagy a kormány, vagy magunk által. (Meg fogjuk kísérteni annak megbizonyítását, hogy az ilyen felemelés semmi esetre sem mehet annyira, miszerint a harminczadot tisztán finanziaális jelleméből kivetkeztesse és védvámra változtassa. Maradjunk tehát azon hypothesis mellett, hogy az ilyen felemelés nagyobb jövedelemszerzés céljából javasoltatik.) Ha már a kormány által tétetik az javaslatba — mire számos törvényeinkben található példát — ugy természetesen legelső kérdés az: az illy felemelésből származó jövedelem mire céloztatik fordítottani, és milly garantiák mellett? másik kérdés: vajjon nem húzza-e maga után az ausztriai vám olyan felebb rugtatásait, mellyek kivitelünknek árthatnak? harmadik: vajjon olyan-e ezen felemelés, miszerint azon cikkek, mellyekre szükségünk van, túl a rendén nem drágítja? Ha mindezekre kielégítőleg lehet válaszolni, ugy ezen felemelés inkább mint minadóztatásunk egy neme, semmint vámügyi eligazodás jöhet tekintetbe; — hasonlólag áll a dolog azon esetben is, ha általunk javasoltatik és keresztül is vitetik az ilyen felemelés. Azonban nem kell felejtetni, hogy a dolog természeténél fogva, és a csempészet elkerülése végett, az ilyen felemelés — ha csak arra nem akarunk elkészülni lenni, hogy az ausztriai vám felebb rugtatását húzza maga után — csak igen mérsékelt lehet és így nevezetes jövedelmet nem adhat; más részről meg azt nem kell figyelemből szalasztani, miszerint ha közszükségeink pótlásául ezen jövedelmi forrást tűzzük ki, miután szükségünk változnak és mindinkább szaporodnak, mindannyiszor újabb felemelésekhez kell folyamodnunk, mi által a kereskedést örökös és felette káros bizonytalanságoknak tennők ki, egyszersmind az ausztriai és magyar érdekek harcát költenők mindannyiszor fel, melly harc mindenestre egyetlen fegyverekkel folya, miután a magyar gyengébb anyagi érdekek az egész birodalom erősebb érdekeivel állának szemközt.

Mind ezekből az derül ki, hogy a statusquonak, azaz magyar és ausztriai vámsorompók fenállásának alapján, az eredmények a harminczadot illetőleg mindenestre csak igen ösztövérek lehetnek. Legjobb esetben — ha tudniillik semmi elvbeli különbség sem akadályozza meg az eligazodást — vagy a mostani harminczadi tariffa marad meg, (és akkor semmi egyebet nem nyertünk, csak a változandóság ellen kaptunk biztosítékot) vagy pedig némelly tételeiben csekélységekkel lejjebb szállittatik, vagy végre némiekkben igen mérsékelt felemelés foglal helyet. Annak maximuma, mit ezen mezőn nyerni

lehet, ha még némi a kezelést illető könnyítéseket hozzá gondolunk, a felebbi hármas alternatíva által, harminczad tekintetében, véleményünk szerint, ki van mérítve. Ha ugyanis csalni nem akarjuk magunkat, azon hiedelemről is le kell tennünk, hogy számtani viszonyosságot (reciprocitas numerica), más szavakkal azon állapotot elérjük, melyhez képest a magyar harminczad egyes tételi ugyanazok legyenek a szomszéd örökös tartományok irányában, melyek az ausztriai vámvonalon irányunkban divatoznak. Nem érhetjük pedig ezt el azért, mert a magyar harminczad tisztán jövedelmi vám, és ez által védvámra változnék által (minek czéltalanságát és lehetlenségét később fogjuk megbizonyítani), nem is említvén, hogy az ilyen viszonyosság által alig nyernénk valamit, hanem leginkább csak azon cikkek árát drágítanók, melyeket behozunk, és melyek nélkül el lenni nem tudunk, miután azon magyar cikkek, melyek az ausztriai vámvonalon terhebb vámmal vannak megróva (p. o. bor az érték 33 pctjével), azok onnani bevitelünk tárgyait alig képezik, a melyek pedig nincsenek terhesen megróva, azokat nem igen viszzük ki, mert szomszédainknak nincsen reájok szükségök. Másféle viszonyosság pedig két oly vámjegyzék között, melynek egyike tisztán jövedelmi czéllal, másika pedig védelmi és kiegyenlítési czéllal szedetik, nem képzelhető, ha csak az egyik a másiknak eredeti jellemét nem akarja átalakítani, mit minharminczadunkra nézve kívánni vagy megkísérteni, mint később megbizonyítani igyekszendünk, érdekeink ellen volna.

Világos ismét ezekből, hogy történjék ezen cselekvési vonalon bármi, az ország anyagi hasznot igen keveset, jogot pedig nem nyerhet; mert hiszen az, hogy vámügyeibe törvényhozási befolyása van, ugy is kétségtelen, hanem csak egy jogot gyakorolhat, de gyakorolhatja ezen jogát egyszer, és nem többször (kivéve azon esetet, midőn ismét új cikkek iránti egyezkedés szükséges). Mert itt se csaljuk magunkat: a harminczadi vámjegyzéket nemcsak statusgazdászati elvek miatt nem lehet ingataggá, vagy pedig csak egyik diétától a másikig érvényessé tenni — mi által a kereskedés kétségbeesztő bizonytalanságnak volna kitéve — hanem nem lehet az ingatag, alkotmányos elveknél fogva is. A harminczad jövedelme alkotmányilag királyi állandó jövedelem, és így azt az országgyűlés mindannyiszori megajánlásától függővé tenni nem lehet. Már pedig ez volna az eset, ha a vámjegyzék csak egy diétától a másikig, és így nem állandólag volna meghatározva. A harminczad nem egyéb, mint az adózásnak egy bizonyos neme, mely

közvetlen azok vállait nyomja, kik az országból ki- vagy az országba be, portékákat hoznak. Ezen adózás jövedelmét az ország törvényei a királyi jövedelmekhez számítják, azon megszorítással, hogy azok az ország védelmére fordittassanak, és azt a harminczadosok olly mennyi ségben, mint az ország bevett szokása magával hozza, és prout proximis annis (1553 : 18.) communi regnicolarum consensu fuerit constitutum, szedjék. Azonban haladt az idő, czikkek támadtak, mellyek még akkor nem ismertettek, mellyekre nézve tehát a régi bevett szokás, melly nem is létezik, zsinormértékül nem szolgálhat, és így előáll ezek irányában egy communis regnicolarum consensus létrehozásának szüksége. Ámde ha ez egyszer létrejött, természetes, miszerint mind azon jövedelem, melly a ma régi és ezen új egyezkedések értelmében, a harminczad- ból előáll, már állandó királyi jövedelem, és így az országgyűlés mind annyiszori periodicus megajánlásától függővé többé nem tétethetik, s akár megajánlatik egy következő országgyűlés által akár nem, az elébb létrejött egyezkedésekkel öszvehangzó (de nem nagyobb) mennyi- ségben, a királyi felség által törvényesen és érvényesen rendeltethetik szedetni. Leszállítását az így megállapított fizetési mennyiségeknek, s z o r g a l m a z h a t j a ugyan az ország, de midőn ezt teszi, nem gya- korol megajánlási jogot (Bevilligungs-Recht), hanem azon általános jogát, mellynél fogva része a törvényhozásnak és mint ilyen, a közjó tekintetéből közbe szólhat, használja csupán, és csak mint indítványozó, legfelebb mint egyezkedő fél jelenik meg, ellenben felebb rugtatást indítványozhat a király vagy az ország, de ekkor az első esetben a királyi felség ismét csak azon általános jogával, mellynél fogva a tör- vényhozásnak része, s különösen kezdeményezési tehetőségével (initia- tivájával) él, a másodikban pedig az ország teszi ugyanezt, ugyanazon jognál fogva, és csupán csak azon summára nézve, melly ezen felebb- rugtatásból előáll, és nem arra nézve is, melly a r e n d e s harminczadi tételek jövedelméből foly, gyakorol megajánlási jogot.

Öszvefogva ezeket, szörnyü ösztövére ezen statusquo alapján nyer- hető eredmények valószínűsége; — lehet harminczadi vámjegyzékünk, a mostanihoz igen közel álló, vagy épen csak a mostani, melly- ről a legkonokabb gáncoskodó sem fogja aztán állithatni, hogy minden részleteiben nem törvényes, nyerhetünk a kezelésben némi könnyítése- ket. Mind ezt örömezt elismerjük. Ámde ez-e azon vámügyi eligazodás, mellyet érdekeink követelnek? ez-e azon kereskedési politika, mellyre törekednünk kell? Mind ez nem egyéb, mint ideiglenes és silány exped- iens. Hiszen eddig is az csak egy baj volt és anyagilag nem a legna- gyobb, hogy nem minden részleteiben vala törvényes a harminczad —

főbaj mindig az vala, hogy létezett a harminczad — hogy létezett és létezik a kereskedés szabad fejlődését gátló neme az adózásnak, hogy fenáll egy olyan neme a szomszéd tartományok portékái megadóztatásának, melly a mellett, hogy reá, ha jogaink teljes használatába lépünk is, alkotmányos befolyásunk csak igen csekély és ritka lehet, plausibilis okul és ürügyül szolgál mégis, hogy a szomszéd tartományok határán a mi portékáinkat megrovó vám állítottatott és tartatik fen — és pedig olly vám, mellyre annyi befolyásunk sem lehet, mint a mennyi van azon harminczadra, mellyet, mint az ausztriai vám ohajtásaink szerinti módosítására vezethető eszközt, nem használhatunk, miután azon vámot maga egy edül az szabja meg, (az ausztriai császár, ki egyszersmind magyar király), kinek megegyezése nélkül a harminczad tételeiben sem lehet semmit is változtatni.

Igy áll csekély nézetünk szerint, a nyerhető eredmények valószínűsége, a harminczad tekintetében. Lássuk, hogy áll az — mindig a magyar hon, és a szomszéd örökös tartományok között fenálló vámsorompók hypothesisében — az ausztriai vámra és külföldi kereskedésre nézve.

F o l y t a t á s .

Könnyebb megérthetése végett azoknak, miket elébb mondánk, ide a jegyzésbe iktatunk egy hivatalos forrásokból szerkezett táblázatot, 's könyörgünk annak figyelmes elolvasásaért. Némi előttiünk ismeretlen és időközben történhetett változásokat talán kivéve, okunk van azt pontosnak tartani. Azokra hivatkozva, mellyeket egy korábbi cikünkben az ausztriai vámjegyzéket szabályozó elvekre nézve, magából abból közlöttünk volt, megjegyezzük itt még: 1) hogy az itt alább látható táblázatban, mind azon magyar cikkek, mellyek az ausztriai tartományokba vitettek, azon vámnak csak felét fizetik, melly ugyanazon cikkekre az ausztriai határvonalon vetve van, ha külföldről hozatnak oda be — 's illetőleg csak egy hatodát a külföld irányában fenálló ausztriai vámnak mind azon cikkekettől, mellyek a rendes kereskedési forgalomból a külföld irányában ki vannak véve (ausser Handel gesetzte Waaren); miből 2) az foly, hogy az ausztriai tariffa honunk irányában a különbségi vámrendszer (Differenzialzollsystem) követi, és cikkeink javára, 's a külföldiek ká-

rára 50 és illetőleg $83\frac{1}{3}$ percentnyi különbségi vám áll fen. (Sőt vannak számos esetek, hol sokkal több is.) Az ausztriai tariffa, mennyire a bevitelről van szó, a külföld irányában két módon nyilvánítja tilalmazó jellemét: a) föltétlen beviteli tilalmak és b) azon intézkedés által, miszerint számos külföldi cikk a rendes kereskedési forgalomból ki van zárva, és az illetők magánhasználatára, különös engedélyezés és a megszabott vámnak lefizetése mellett hozathatik csak be. Az a) alá tartozó cikkek jegyzékét közöltük felebb egy jegyzésben. Azon cikkek egy része, mellyek a külföld irányában ezen b) alatt említett megszorítás alá vannak vetve, és a mellyektől mi, az annak irányában fenálló vámnak $\frac{1}{6}$ át (s gyakran még kisebb részét) fizetjük, ha az ausztriai tartományokba visszük, a 61—65 laponi táblázatokban *al vannak megjegyezve.

Ezen cikkek jegyzéke ime itt következik:

Jegyzéke azon áruknak, mellyek a rendes kereskedési forgalomból kizáratvák és mellyek csak saját használatra hozathatnak be azok által, kik ezen bevételre az engedelmet a „Licenzgebühr“ lefizetésével külön megnyerik.

	Beviteli vám.	1845-iki behozott Mennyiség. Ennek értéke.	
Gyapotárú (Bobbinet és Nankin kivételével) mázsánként	116 ft. 40 kr.	186 mázsa	37,200 ft.
Könyvnyomóbetű, uj 1 fttól	— 36 „	474 ftnyi	474 „
Nyers és ócska vas mázs.	2 „ 24 „	—	—
Vasáruk és pedig, öntött vasáru mázsánként	5 „ 24 „	209 mázsa	1,881 „
durva és szálvas „	6 „ — „	12 „	120 „
fekete vaspléh „	9 „ 36 „	147 „	2,352 „
fehér „ „	15 „ 36 „	4 „	104 „
hámor és kovácsáru „	12 „ — „	162 „	4,050 „
vasuti sinek „	4 „ — „	14,183 „	141,830 „
lakatosmunka „	60 „ — „	4 „	400 „
Szer- és czirkalmas munka egy fttól	— „ 36 „	2,798 ftnyi	2,798 „
Diszárú egy fttól	— „ 36 „	28,449 „	28,449 „
Aranydrót, sinorcazfrang mázsától	3,000 „ — „	—	—
Ruha, uj és ócska 1 fttól	— „ 36 „	5,840 „	5,840 „

	Beviteli vám.	Mennyiség.	Ennek értéke.
Szatócsáru 1 fttól	— ft. 36 kr.	3,683 ftnyi	3,683 ft.
Vörösrézedény mázsánkint	39 „ 10 „	16 mázsa	1,056 „
Vászon finom „	300 „ — „	2 „	1,200 „
„ közönséges „	41 „ 40 „	29 „	2,417 „
„ legközöns. „	41 „ 40 „	— „	— „
Viaszvászon „	40 „ — „	91 „	4,550 „
Sárgaréz munkák „	60 „ — „	6 „	600 „
„ veretett, leoniai mázsánkint	240 „ — „	1 „	400 „
Paszomán-munkák 1 fttól	— „ 36 „	417 ft.	417 „
Puskapor mázsánkint	24 „ — „	12 „	480 „
Pipereárúk 1 fttól	36 „ — „	22,018 „	22,018 „
Kéneső, nyers mázsa	90 „ — „	— „	— „
Salitrom „ „	3 „ 20 „	— „	— „
Só „ „	— „ 30 „	431 mázsa	359 „
Gyapjúáru finom „	183 „ 20 „	82 „	24,600 „
„ közöns. „	66 „ 40 „	122 „	13,420 „
Sálkendő közöns. 1 fttól	— „ 36 „	1,445 „	1,445 „
Selyemáru mázsánkint	1000 „ — „	14 „	22,400 „
Félselyemáru „	360 „ — „	5 „	3,000 „
Dohánylevelek „	15 „ — „	509 „	11,707 „
„ gyártmányok mázsánkint	40 „ — „	1,236 „	247,200 „
Kárpitos munka 1 fttól	— „ 36 „	443 ft.	443 „
Porcellán „	— „ 36 „	8,182 „	8,182 „
Ónmunka mázs.	54 „ — „	5 „	400 „

összesen 39 — a kereskedési rendes forgalomból kizárt czikk, melyek között az ipar legnevezetesebb tárgyai találtak! Hogy ezen cikkek még magán használatra is illy csekély mennyiségben hozattak be, azt a rajtok fekvő roppant vámok elég érthetőleg magyarázzák, és a csempészség roppant kiterjedését eléggé világossá teszik mindenki előtt, a ki tudja, hogy ezen nagy és egyenes tilalmakkal felérő vámok daczára, mennyi külföldi czikk csempésztetik be a birodalomba és hazánkban is épen azokból, melyek a fentebbi jegyzékben foglaltatvák!

Mielőtt általmennénk annak constatirozására, hogy az ausztriai beviteli vámról nézve mikint állnak nyerhető eredmények tekintetében a valószínűségek, szabadjon elmondani azon tanulságot, mely az alábbi táblázatból fölmerül.

Nem szenved kétséget, hogy 1) a magyar beviteli harminczadban,

a jövedelmi vámnak elve, mely annak alkotmányos jellemét is képezi, tekintet nélkül arra, vajjon az ausztriai czikk versenye árt-e a magyar cikknek vagy nem, következetesen keresztül van vive, mert alig találunk cikkre, mellynél más mint finanszialis jövedelmi cél volna gyanítható. 2) Világos, hogy az ausztriai beviteli vám által tilalmi elv nem szándékoltatik ugyan keresztül vitetni (talán egykét esetet kivéve) ellenünkben, de azon szándék nyilvánul benne, miszerint a magyar cikk, ha versenyez is az ausztriai-val, ezen verseny az utóbbinak kárára ne lehessen. 3) Kiderül, hogy a számtani viszonyosság elve, ha — dato non concessio — alkalmaztatnék is, 's a magyar harminczad az ausztriai vámig felrugna, legtöbb esetekben magunkat büntetne, mert drágítaná azon cikkeket, melyekre elkerülhetlen szükségünk van, 's a harminczadi jövedelmet csökkentené; — ha ellenben a magyar harminczadig leszálna az ausztriai beviteli vám, ugy meglehet ugyan, noha nem valószínű, hogy azon jövedelmi veszteség, mely a harminczadon támadna, a vámon fordulna vissza, de a 2-dik pont alatti szándék, a fenálló körülmények között, nem volna elérhető. Miből következik 4), hogy az ilyen számtani viszonyosság (numerische Reciprocität) keresztülviteléhez, a harminczad és ausztriai vám divergens célja, az itt és ott fenálló tényleges állapotok 's adóviszonyok különbözőése mellett, reménység nem lehet, és ennél fogva 5) és végre, ha csakugyan fen kell maradni a kettős vámvonalnak, reményeink és igyekezeteink nem mehetnek meszszebb, mint a méltányosság viszonyosságának kívánásaig.

Eddig azonban kell hogy menjenek reményeink és kívánásaink, 's minden tekintetben igazságos és méltányos, hogy teljesedjenek is. Ha azt mondhatja nekünk kormányunk teljes igazsággal: „az ausztriai alattvalók, a birodalom szükségei ugy hozván magokkal, több és különfélebb adókat fizetnek, mint a magyarok, kiknek egy s birtokra nézve legjelentékenyebb része, épen semmi egyenes adót sem fizet, következőleg igazságos, hogy azon előny, mellyel e szerint a magyar termelésben föl van ruházva, az ausztriai vám által kiegyenlítettessék, mindaddig, míg a fenálló adóviszonyok mostani nagy discrepantiája tart“ — mi más részről hasonló alapossággal azt mondhatjuk: „igaz ugyan, hogy az ausztriai alattvalók többet fizetnek, mint mi — ('s nem is kívánunk annyit fizetni, mint ők, mert alkotmányunk gondoskodott 's felruházta a fejedelmet azon és olly jövedelmekkel, melyek az idő előhaladásával mind inkább növekedni alkalmasok levén, belőlök az ország szükségei fedeztethetnek, az új szükségek iránt pedig kellőleg gondoskodni, a körülmények kifejlődéséhez képest, mi tartandjuk kö-

telességünknek, és e felett, mint alkotmányos nemzet, nem akarhatjuk, hogy adórendszerünk máskép, mint minszükségeinkhez és viszonyainkhoz képest, fejlődjék); de figyelembe vétetni kérjük, hogy mind azon eszközöknek 's intézkedéseknek, mellyek a fizetési képességet kifejtik 's fentartják, sokkal nagyobb bősége van náluk, mint nálunk; kérjük nem felejtetni, hogy a mi harminczadunk tisztán jövedelmi vám, és épen nem azon czéllal szedetik, mikép termelésben és gyártásban nekünk szomszédaink felett valamely előnyt biztosítson, vagy azon előnyöket, mellyekkel szomszédaink felettünk egy vagy más irányban az ide behatoló körülmények kedvezőbb voltánál fogva bírnak, a mi javunkra kiegyenlítse; mi tehát teljes igazsággal véljük kívánhatni, hogy az ausztriai vám, melly ezikkeinktől szedetik, ne legyen semmi egyéb, hanem tisztán csak kiegyenlítési vám, tehát szorosan csak azon mennyiségben szedessék, melly ezen czélnak megfelel; és latba tévén azon előnyöket, mellyekkel az ausztriai gyáros, kézműves és természetű számos körülmények kedvezőbb volta mellett föl van ruházva, szorosan csak azt egyenlítse ki, a mi, és szorosan csak ott, a hol részrehajlatlan mérlegezés és az illetőknek meghallgatása után, az adóviszonyok különbözőségénél fogva, kiegyenlítési való fenmarad. Azt ohajtjuk tehát, hogy az ausztriai vámban következetesen legyen keresztül vive azon elv, miszerint különböző országokból és tartományokból összealkotott birodalomban tartós jó sikerű politika csak az lehet, melly mindegyikkel egyforma igazsággal bánik, mindegyiknek természetes előnyeit szabadon hagyja működni, 's mesterkélt módokkal sem egyiknek erejét a másik felett kifejtetni, sem egyiknek a másik felett előnyöket biztosítani nem akar, hanem a természet- és előrehaladottabb polgárosodás-adta termelési, gyártási és kézműi képességét és ügyességét szabadon hagyja egymással versenyezni, 's a gazdagság létező forrásait, a tőkét természetes irányokra eresztve 's mesterségesen sem ide, sem oda nem kényszerítve, mindegyik által egyforma szabadsággal engedi kibányázni, legfelebb csak ott lépven közbe részre nem hajló méltányosságra alapult kiegyenlítő szellemben, hol a fenálló polgári szervezetek különbözőségeinek következesei azt elkerülhetlenné teszik. Figyelembe vétetni kérjük e felett, hogy a külföld ellenében fenálló ausztriai vámtariffa még mindig a tilalmi rendszernek hódolván, ez által külföldről behozatalunkat 's ekép oda lehető kivitelünket, tehát a külfölddel lehető sűrűbb érintkezéseinket akadályozza, 's az ausztriai gyárost és kézművest a magyar vásár szabadságával, csekély vámfizetés, a külföldinek

pedig majdnem tökéletes kirekesztése mellett kedvezményezi, mialatt a mi legfőbb beviteli czikkeink csupán különbségi vámmal vannak a külföldiek felett kedvezményezve. Teljes igazsággal véljük mindezekre támaszkodva kívánhatni, 1) hogy az ausztriai vám és magyar harminczad között a kölcsönös méltányosság teljes viszonyossága állittassék lábra, hogy mi, mint alkotmányos nemzet, arról, hogy ez történik vagy történni fog, voltaképp meggyőzessünk és biztosítsunk, valamint arról is, miszerint a mi állandólag megszabott, tisztán jövedelmi czélu, mérsékelt harminczadunk ellenében olly ausztriai vám létezik, melly tisztán csak azt, a mi részrehajlatlan mérlekezés, 's a létező előnyök mindnyájának latba vetése után, mint méltányosan kiegyenlítendő fenmarad, egyenlitse ki, hol pedig semmi illyes nem volna, a szabad versenyt fenhagyja; illy esetekben a mi harminczadunk példájára tisztán csak jövedelmi czélokot kövessen, és hasonlólag olly állandóan megszabott, és meghallgattatásunk nélkül felebb nem is rugtatható legyen, mint a mi határunkon fenálló harminczad, mert ha az ausztriai behozó méltán kívánhatja, hogy a magyar harminczad változandósága miatt üzletében bizonytalanságoknak kitéve ne legyen, hasonlótt kívánhat teljes joggal a magyar kivívó is. 2) Kívánjuk, hogy az ausztriai külföld irányában fenálló vámtariffa sok tekintetben még mindig tilalmazó jellemét veszítse végkép el, mert ez a közbirodalom jövedelmeit csökkenti, a csempészetet előmozdítja, ekép a szándéklott védelmet igen gyakran öncsalássá süllyeszti 's az összes birodalom kézműveseit és gyárosait az idegen verseny kénytelensége alól, ha nem is mindig valódiságban, de legalább képzeletben felmentvén, képességek és ügyességek természetes tökéletesítését gátolja 's minket, kik ezen gyárosok és kézművesek legjelentékenyebb vevői vagyunk, 's már szomszédtságunk és sűrű érintkezésünk következtében természetesen maradunk is, azon helyzetben tart, miszerint szükségünk olly jól és jutalmasan, mint az egy czélszerűbb és a gyártási és kézműi képességet természetes emelkedése felé inkább irányzó rendszer mellett lehető volna, általok ki nem eléggittethetnek 's ez által lehető kivitelünkben is csorbát szenvedünk. Kívánjuk tehát, hogy ezen, a tapasztalás czáfolthatlan tanuságai által czéltalannak bizonyult tilalmi rendszer helyére, a külföld ellenében ollyan, az összes birodalom és így a mi érdekeinket is meghallgattatásunk mellett, kellőleg méltányló vám lépjen, melly, miután a belföldi termesztő, gyártó és kézműves ipara szinte adó alatt vannak, megadóztassa ugyan a külföldi behozót, azon előnyöket, mellyekkel a külföldi

gyáros, kézműves és természető felruházva vannak 's mellyekkel a bel-földi nem bir, kiegyenlitse ugyan ennek javára, de többet ne tegyen, hanem az összes birodalom külfölddeli érintkezésének, és így a mienknek is természet szerinti kifejlődhetését előmozdítsa és ne akadályozza.“

Igy szólhatván mi teljes méltányossággal az ausztriai és külföld irányában fenálló vámra vonatkozólag, természetes, miszerint reményeink az e mezőn nyerhető eredmények iránt már sokkal kecsgetőbbeknek mutatkoznak, mint a harminczadnál. Azonban itt se esaljuk magunkat! Nyerhetünk biztosítókat, miszerint az ausztriai, határunkon fenálló vámok úgy fognak megszabatni, hogy e végből megbizandó kormányzékeink vagy megbizottjaink meghallgatása nélkül felebb ne is emeltethessenek (mert nem valószínű, hogy a kormány a felemelhetés jogáról teljességgel lemondjon, kivált miután lehetnek esetek, mellyekben a magyar harminczad törvényhozási uton az ausztriai ipar rovására felebb emeltethetik); történhetnek némi leszállítások néhány cikkeknel; de tekintve az itteni és ottani adóviszonyok különbözőseit — mellyek pedig sok irányban azon esetben is fenmaradnak, ha a nemesség jövő országgyűlésen, mint reméljük, terheket vállal — valamig a kettős vámsorompó fenáll, még mindig maradand fen kiegyenlitendő, mert a határszélen az ausztriai kereskedésnek vámvonal általi háborgatása fenállván, és mint ennek természetes corollariuma, a magyar kereskedés az ausztriai vonalon szinte háborgatást szenvedni kénytelen levén, az ausztriai nálunknál többet fizető adózó, kormányától meg fogja mindig kívánni, és meg is kívánhatja, hogy mindaddig, mig az ő adófizetésben nálunknál terheltebb állása azon jótékonyságok által, mellyek egy honunk és közöttte teljesen vámmentesen gyakorolható kereskedésből közvetve és közvetlen folyának, javitva, enyhítve és így kiegyenlitve nines, a létező különbségek vám által egyenlítettessenek ki, és így a vám azokra való tekintettel szedessék.

Legjobb esetben tehát, valamig a magyar harminczad fenáll, fenmaradand az ausztriai vámvonal is; — valamig ez fenmaradand, mindig tartani fog mindkét oldalon a kereskedésnek háborgatása 's az ezzel összekötött idő-, pénz- és erőfecsérlés, a két határon szükséges roppant költségbe kerülő hivatalnoki személyzet és őrsereg; fen fog állani többnyire a kölcsönös vámfizetés egyenlőtlensége (ha csak annyit adózni nem akarnánk, mint szomszédink, mit pedig akarni senkinek sem jut-

hat eszébe); fenmaradni az emberek legnagyobb részénél — kik a dolgok okait vagy nem fürkészik vagy hamar felejtik — azon hiedelem és gyanu, hogy az osztrák a magyarnak rovására van kedvezményezve, — és mert a kiegyenlítendő kiszámításában, a költsönös viszonyok mérlemezésében legjobb akarat és legalaposabb financztudomány is megtevédhetnek, fenmaradand mindig azon lehetőség, hogy vagy az osztrák, vagy a mi érdekeink kormányi vagy törvényhozási intézkedések által sértetnek és ez által vagy egyik, vagy másik oldalon a keserűség ébrentartásának valószínűsége. Míg a kettős vámvonal és a szabad forgalomnak azzal járó háborgatása fenmarad — habár a méltányosság viszonyosságának elve szerint van is elrendezve már minden — sem a belföldi, sem az ausztriai és külföldi tőkepenzes és vállalkozó nem érezhet annyi ingert magában, nálunk ruházni be tőkét, mint a mennyit természet szerint érezne, ha azt látná maga előtt, hogy a mit kiállithat, azt vámvonal háborgatás és fizetés nélkül viheti eladás végett az egész birodalomba, a mire pedig szüksége van, hasonló akadályok nélkül az egész birodalomból hozhatja és szerezheti be. Mi pedig kormányunkat illeti, valamig ez külfölddel kereskedési szerződéseinek alkalmakor nem mondhatja ezt: „Ime, urak, egy 37 millió lakost számláló nagy birodalom vására, mely semmi közbelső vámvonalok által nincs elkülönítve egymástól, és belsejében a forgalom teljesen szabad — ezen piacra bizonyos czikkeiteket beocsátom mérsékelt vám mellett, de ti meg az én czikkeimet beocsátatok be jó feltételek mellett“; míg ezt nem mondhatja kormányunk, addig kereskedési szerződések kötésénél sincs olly kedvező állapotban, mint ha ezt mondhatná; mi pedig e mellett még kevésbé vagyunk kedvező állapotban, mert valamig az ausztriai előállító nagyobb külföldi piacot nem nyer, addig a mienknek egyedárusága után lesz kénytelen törekedni, és így a kormánynak nehezebb lesz a létező érdekek nyomatéka és lármájának daczára, követett tilalmi rendszeréből kibontakozni.

Mindezekre támaszkodva, bizton lehet állítani, hogy történjék a magyar harminczad és ausztriai vámvonal fenállásának alapján bármi, az legjobb esetben sem lehet egyéb egy ideiglenes és silány expediensnél. És kérdjük: ez-e azon kereskedési politika, mely felé törekednünk kell; ez-e az, mely érdekeink által követeltetik?

Portéka k n e m e.	Vámolás- mérleg	M. beho- zati har- mínevad		Ausztr. beviteli		K ü l ö n b s é g				Behoztunk 1844.		Kivittünk 1844.		
		ft	kr	ft	kr	m. har- míncz.	ausztr. vám	darab	fort-ig	mázsa	darab	fort-ig	mázsa	darab
		kr	ft	kr	ft	kr	kr	ft	kr	kr	ft	kr	kr	ft
* Vaspálh, fekete	1 mázsa	18	1 36	—	—	1 18	—	—	—	8544	—	—	—	
" " fehér	"	30	2 36	—	—	2 6	—	—	—	3878	—	—	—	
* Vádrót	"	20	1 40	—	—	1 20	—	—	—	5719	—	—	7	
* Lakatos munka közönséges	"	37 1/2	10	—	—	9 22 1/2	—	—	—	3279	—	—	11	
Ezetet közönséges	"	10	22	—	—	12	—	—	—	258	—	—	1672	
Tojás minden forinttól	"	1 1/2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Sáfrány	"	5	37 1/2	—	—	32 1/2	—	—	—	—	—	—	—	
Nyers bőr, szarvasmarha és ló.	"	—	12 1/2	—	—	—	—	—	—	15960	—	—	4180	
" kecske és juh	"	—	25	—	—	—	—	—	—	14632	—	—	14632	
Halak, nemesek.	"	2 30	4	—	—	—	—	—	—	9	—	—	30	
" közönségesek	"	1 15	45	—	—	35	—	—	—	67	—	—	43	
Len	"	—	3	—	—	4 1/2	—	—	—	7029	—	—	291	
Hus	"	—	25	—	—	12 1/2	—	—	—	116	—	—	4594	
" sózott	"	2 30	1 40	—	—	50	—	—	—	23	—	—	888	
Fonal: gyapotból	"	(2 30)	nincs	—	—	2 30	—	—	—	668	—	—	21	
" " " "	"	(3 20)	—	—	—	3 20	—	—	—	—	—	—	—	
" " " "	"	2 30	—	—	—	2 30	—	—	—	13720	—	—	668	
" " " "	"	3 20	15	—	—	11 40	—	—	—	1541	—	—	56	
" " " "	"	—	25	—	—	—	—	—	—	789	—	—	233	
" " " "	"	1 15	1 40	—	—	25	—	—	—	160	—	—	2	
" " " "	"	1 40	4 10	—	—	2 30	—	—	—	24	—	—	—	
Buza	"	6	11 1/4	—	—	5 1/4	—	—	—	17061	—	—	—	
Kukoricza	"	3 1/2	8 1/2	—	—	5	—	—	—	34215	—	—	2618706	
Rozs	"	4	8	—	—	4	—	—	—	287429	—	—	587429	
Arpa	"	3 1/2	7 1/2	—	—	4	—	—	—	11353	—	—	617148	
Gerstli	"	20	20	—	—	—	—	—	—	2386	—	—	397739	
Zab	"	3 1/2	5 1/2	—	—	2	—	—	—	498	—	—	1223	
Köles	"	6 1/2	8 1/2	—	—	2	—	—	—	1064	—	—	928527	
Bukkony	"	2	6 1/4	—	—	4 1/4	—	—	—	159	—	—	12768	
" " " "	"	—	—	—	—	—	—	—	—	598	—	—	598	

P o r t é k á k n e m e.	Vámolás- mérték	M. beho- zati har- míncz		Ausztr. beviteli vám		K ü l ö n b s é g				Behoztunk 1844.		Kivittünk 1844.			
		ft	kr	ft	kr	m. har- míncz. javára	ausztr. vám javára	ft	kr	máza	darab	fort-ig	máza	darab	fort-ig
Borsó, lenese	máza	7	16 1/2	16 1/2	—	—	—	—	—	4918	—	—	836	—	—
Liszt mind ezekből	"	7 1/2	12	12	—	—	—	—	—	8191	—	—	48481	—	—
Úveg, közönséges.	"	25	3	3	—	—	—	—	—	5907	—	—	37	—	—
" finomabb és tükör.	"	2	30	10	6 1/4	—	—	—	—	2027	—	—	18	—	—
Kender	"	3	—	3	—	—	—	—	—	2060	—	—	26953	—	—
Épület- és tizifa minden forinttól	"	1 1/2	—	3	—	—	—	—	—	—	425889	—	—	—	—
" ha vizen vitetik	"	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Asztalos-fa, közönséges	"	6 1/4	—	1 1/2	—	—	—	—	—	5071	—	—	6883	—	—
" finomabb	"	6 1/4	—	37 1/2	—	—	—	—	—	53	—	—	—	—	—
Méz	"	1	15	1	15	—	—	—	—	84	—	—	15867	—	—
Komló	"	1	30	2	—	—	—	—	—	2772	—	—	107	—	—
Szarv	"	6 1/4	—	6 1/4	—	—	—	—	—	126	—	—	3447	—	—
Kalap	"	9	—	30	—	—	—	—	—	21	—	—	—	—	—
Sajt	"	15	—	30	—	—	—	—	—	15	—	—	—	—	—
Grubacs és liszje.	"	1	—	2	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—
Réz, közönséges és nyers	"	1	30	5	—	—	—	—	—	3969	—	—	13982	—	—
Hengerzett rézpléh	"	3	—	7	30	—	—	—	—	792	—	—	206704	—	—
Rézdrót	"	1	40	6	31 2/3	—	—	—	—	670	—	—	27348	—	—
* Rézedény	"	7	30	18	45	—	—	—	—	4	—	—	—	—	—
Kidolgozott bőr, különbözőséhez képest	"	2	30	5	25	—	—	—	—	276	—	—	33	—	—
"	"	5	—	12	55	—	—	—	—	14	—	—	2	—	—
"	"	3	45	9	10	—	—	—	—	159	—	—	2	—	—
"	"	1	40	5	—	—	—	—	—	76	—	—	244	—	—
"	"	1	40	4	10	—	—	—	—	1	—	—	430	—	—
"	"	2	30	7	30	—	—	—	—	68	—	—	1205	—	—
"	"	1	20	5	—	—	—	—	—	35	—	—	35	—	—
"	"	1	15	4	10	—	—	—	—	7208	—	—	20	—	—
"	"	1	25	1	15	—	—	—	—	17	—	—	—	—	—
Enyv	"	1	15	1	15	—	—	—	—	6284	—	—	—	—	—
		25	—	1	15	—	—	—	—	346	—	—	1031	—	—

* Rézedény
Kidolgozott bőr, különbözőséhez képest

Portékák n e m e.	Vámolásmérlég	M. behozati harminczad		Ansztr. bevitteli vám		Kü l ö n b s é g				Behoztunk 1844.		Kivittünk 1844.			
		ft	kr	ft	kr	m. harminczadára	ausztr. vám javára	ft	kr	máza	darab	fort-ig	máza	darab	fort-ig
* Len és kendervászon finom közönséges.	1 fonttól	3	—	4 ² / ₄	—	—	—	1 ² / ₄	—	649	—	—	9	—	
" " legközönségesb.	" máza	—	25	1 ¹ / ₄	—	—	—	—	—	32084	—	—	189	—	
Gyümölcs, fris aszalt.	"	—	5	9	—	—	—	25	—	13484	—	—	127	—	
Len-, kender- és repeczolaj.	"	—	25	18	—	—	—	4	—	7677	—	—	40887	—	
Papir, közönséges.	"	—	45	1 15	—	—	—	30	—	360	—	—	15490	—	
" finom, festett.	"	—	50	— 25	—	—	—	25	—	218	—	—	24892	—	
" valódi aranyozott és ezüstös.	"	2	30	5	—	—	—	2 30	—	10891	—	—	328	—	
Hamuzsír.	1 fontja	—	3	3	—	—	—	—	—	869	—	—	3	—	
"	1 mázsától	—	3	— 3 ¹ / ₈	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
* Kéneső, nyers készítmények.	"	—	15	4 30	—	—	—	3 15	—	92	—	—	52152	—	
Repeze.	1 fonttól	—	6	12	—	—	—	6	—	17	—	—	345	—	
"	1 mázsától	—	1	4	—	—	—	3	—	11	—	—	—	—	
Gyapju.	"	—	1	4	—	—	—	3	—	45	—	—	—	—	
* " kelmék finomak.	1 fonttól	—	3	5	—	—	—	15	—	5879	—	—	282425	—	
" " közönségesek.	"	—	3	5	—	—	—	2	—	14855	—	—	60	—	
* " " kötötték (gewirkt und gestrickt).	"	—	1 ¹ / ₂	3	—	—	—	1 ¹ / ₂	—	21757	—	—	432	—	
" shawlok.	1 mázsától	—	1 ¹ / ₂	1 40	—	—	—	1 39 ¹ / ₂	—	9187	—	—	1968	—	
Büdöskő.	1 fonttól	5	—	6	—	—	—	4	—	10	—	—	—	—	
Selyem, nyers.	1 mázsától	—	15	25	—	—	—	10	—	1117	—	—	2496	—	
" kelmék, szövötték.	"	ni	n	c	—	—	—	—	—	—	—	—	443	—	
* Felsőlyem kelmék.	1 fonttól	—	12	18	—	—	—	6	—	1286	—	—	11	—	
"	"	—	5	8	—	—	—	3	—	511	—	—	5	—	
Szappan, közönséges.	1 máza	—	40	2	—	—	—	1 40	—	152	—	—	8488	—	
Kofaragó munka, minden forinttól.	"	—	3	6	—	—	—	3	—	—	—	—	—	—	
Papirtápéták.	1 fonttól	—	3 ¹ / ₂	12	—	—	—	8 ¹ / ₂	—	4840	—	—	—	—	
* Porcellan.	for-jától	ni	n	c	—	—	—	6	—	—	—	—	—	—	
" fayance.	máza	1	15	2 30	—	—	—	1 15	—	5746	—	—	—	—	
Tégla, égetett.	1000e	—	1 ¹ / ₂	18	—	—	—	16 ¹ / ₂	—	76000	—	—	11	532000	

39241

880

Portékák neme.	Vámolás- mérték		M. beho- zati har- mínczad		Ausztr. beviteli vám		Különbőség				Behoztunk 1844.		Kivittünk 1844.			
			ft	ft	ft	kr	m. har- míncz. javára	ft	kr	ausztr. vám javára	mázsa	darab	fort-ig	mázsa	darab	fort-ig
Asztalos munka, közönségesebb	1	mázsa	1	15	2	30	—	—	—	—	5013	—	—	77	—	
" egyébféle	"	"	2	30	5	—	—	—	—	—	60	—	—	4	—	
Repce-, kender-, len-pogácsa	"	"	—	25	—	45	—	—	—	—	1997	—	—	1512	—	
Faggyu, nyers	"	"	—	—	—	—	—	—	—	—	60	—	—	17749	—	
" gyertya	"	"	2	—	3	20	—	—	—	—	1462	—	—	156	—	
Marha : ökör és bika	1	darab	—	45	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	98135	
" tehén	"	"	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9739	
" bornyu egy éven alól	"	"	—	15	—	10	—	—	—	—	—	—	—	—	12472	
" juh	"	"	—	4	—	9	—	—	—	—	2594	—	—	—	196239	
" sórtés	"	"	—	24	—	30	—	—	—	—	14505	—	—	—	355565	
" ló	"	"	—	45	—	130	—	—	—	—	33273	—	—	—	11159	
Viasz, sárga	1	mázsa	2	30	2	30	—	—	—	—	—	—	—	—	2112	
" fehér	"	"	8	—	6	—	—	—	—	—	8	—	—	—	—	
" gyertya	"	"	3	20	14	10	—	—	—	—	1	—	—	—	10	
Bor	"	"	—	25	2	—	—	—	—	—	7742	—	—	—	130305	
" erdélyi, ha Bukovinába megy	"	"	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	2752	
Czukor, (szabadalmazott gyárakból gyarmati lisztből)	"	"	ni	nes	ni	nes	—	—	—	—	20434	—	—	—	3294	
" repából és más belföldi anyagból, finomított	"	"	7	36	7	36	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Czérna, len, kenderből, fehérített	1	font	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	
" színes	"	"	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	
" gyapotczérna	"	"	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	

A szabad kereskedés gyakorlati fogalma.

Az „eszmék“ országában képzelhető lehetőségek között, ha vámügyünket fontolgatjuk, szabad kereskedés a külfölddel és ausztriai tartományokkal, védvám mind a külföld, mind az ausztriai tartományok ellen, (a mi, mint alább látandjuk, az első hypothesis-sal egyre megyen ki) és vámmentes kereskedés az osztrák tartományokkal, de védvám a külföld ellen, befoglaltatnak.

Mindenekelőtt el kell igazodni a szabad kereskedés fogalma iránt. A szabad kereskedés alatt, *l e g t á g a b b é r t e l e m b e n*, a statusgazdászok egy bizonyos iskolája tökéletesen vámmentes kereskedést ért a világ minden nemzetei között, mely épen úgy ne legyen vámsorompók és vámok által nehezítve, mint nincs az nehezítve az egyes státusok belsejében illy akadályok által. Ettől reményli ez az öszves emberiség szükségéinek legbiztosabb kielégítését, örökös békéjét, meg nem szünő tökéletesülését minden társadalmi állapotoknak, s több efféléket, szóval: az Eldoradót ezen rendszertől várja. Azonban ezen iskolának, mint ma a dolgok állanak, miután alig van status, mely a vámokból származó jövedelmeket nélkülözhetné vagy akarná nélkülözni, sőt legnagyobb része védelmi, sőt némelyik tilalmi czéllal felállított vámokat megszenved és szedet, még inkább csak költői és divinatorius, mintsem gyakorlati jelentősége van — mi alatt azon másik iskola, mely a *s z a b a d k e r e s k e d é s t* leginkább csak mint a tilalmi vagy tulajdonságított védrendszer ellentétét fogja fel, tehát szorosabb értelemben veszi, a polgárosodott világ testületén nagyszerű progressióban terjed. Ez nem a vámmentességtől föltételezi a szabad kereskedésnek fogalmát, hanem alatta a vámok ollyképeni rendezését érti, miszerint határozottan letérve a régebbi tarifák tilalmi és külversenyt kirekesztő ösvényéről, a külföld azon czikkei, melyekre a belföldi iparnak vagy közfogyasztásnak multhatlan szüksége van, vagy csupán csak jövedelmi czéllal vámol-tassanak (mint p. o. a gyarmati áruk minden statusoknál, melyeknek magoknak gyarmataik nincsenek, s a búza Angliában 1849től kezdve) vagy egészen vámmentesen bocsáttassanak be, (mint p. o. a német vámszövetségben a vaskó, gyapot, rongy, mint gyártáshoz szükséges nyers anyagok sat.); ellenben a külföld azon czikkei, melyeket a belföld elegendő mennyiségben és kielégítő minőségben kiállíthat, bebocsát-

tassanak ugyan a belföldi piacra, azonban nem vámmentesen, hanem, miután a belföldi előállítónak ipara adó alatt van, bizonyos és úgy kiszámított vám mellett, miszerint az illy vám által kiegyenlítettván azon előny, mellyel a külföldi a belföldi felett, meghonosultabb ipara, kedvezőbb kamatláb, munkabér, tökéletesebb közlekedési eszközök s több efélénél fogva netalán bír, a külföldinek a belföldivel versenyé mégis s z a b a d, azaz, lehető legyen.

És úgy látszik, hogy a dolog illyen felfogása felel meg a tényleges állapotoknak, a valónak; s valamint a korlátlanág nem egyéb mint a szabadságnak eltorzított fágalma, úgy a minden irányban vámmentes kereskedés a világ minden nemzetei között, valamig az egész világ finansziális viszonyai egy ráára, vagy a mostanitol egészen különbözöre huzva nem lesznek, szinte nem egyéb most utópiánál. A polgárosodott világ legjelesebb statusférfaei és statusgazdászai, ezen itt felebb elemezett praktikus értelemben vallják magokat a külfölddel szabad kereskedés barátinak és nem másban. Peel és Cobden, báró Kübeck és a német Zollverein, Michel Chevalier és az éjszakamerikai congressus ezen értelemben baráti a kereskedési szabadságnak, de nem másban.

Bevallván őszinteséggel, de tartozó szerénységgel egyszersmind, mikép mi elméletben ezen utóbbi iskolának vagyunk egy igen csekély és ismereteinek tökéletlenségét mélyen érző tagja, ha a felebbi hypothesisek elsejére (szabad kereskedés a külfölddel és osztrák tartományokkal) figyelve, azt kérdezi már tölünk valaki: vajjon ezzel honunk és az osztrák tartományok között beérhetni-e? nyiltan kijelentjük, miszerint a felebbi értelemben vett szabad kereskedést az özsves birodalom és így magunk számára is a külföld irányában megnyerni igyekezni, megállapodott meggyözödésünk szerint, minden magyarnak és az országnak egyenes feladása ugyan, és ennélfogva az illyen eröködésekbén tágítani teljességgel nem kell, valamig csak a siker nem teljes és tökéletes; azonban a kereskedési szabadságnak csak illyen terjedelmével, valamint az osztrák birodalom egyes alkotó részei egymás között be nem érnék, és valóban nagyobb is bírnak, úgy mi sem érhetjük be, ha arról van szó, hogy köztünk és az osztrák tartományok között, millyen kereskedést kelljen kívánnunk. Nem érhetjük pedig be a következő okoknál fogva: lör, mert látjuk, hogy a szomszéd osztrák tartományok többel bírnak, s azon természet- vagy előrehaladottabb műiparadta előnyöket, mellyekkel egyik a másik felett bír, mindegyik háborítatlanul élvezi és semmi vámmal sem szándékoltatik az illyeneknek valódi értéke, a kevésbbé kedvezményezett rész javára, leszállítatni. (Igy p. o. a majlandi sajttermesztő, ki öntözhető rétjei és kedvező éghaj-

latánál fogva sokkal olcsóbban tudja portékáját kiállítani, mint p. o. a morva, ezen természetes előnyei miatt, a végre, hogy azok a morva javára kiegyenlítsenek, semmi vámot nem fizet, hanem vámmentesen megy be Morvába.) 2or. Mert a szabad kereskedésnek csak ilyen terjedelme, egy status-kapcsolatba szövetkezett országok és tartományok között igazságtalan, és egyenesen ellenkezik azon céllal, melly valósíttatni szándékoltatik. Igazságtalan azért, mert mindegyik alkotó rész méltán megkívánhatja, hogy őt természet-adta vagy önszorgalma által nyert kedvezőbb állása miatt — mellyeknek egyike érdem, másika az isteni gondviselés ajándéka — tulajdon kormánya ne büntesse; ellenkezik pedig az ilyen statuskapcsolatok által valósíttatni kívánt célokkal azért, mert ezeknek anyagi tekintetben legfőbb becsét épen abban keresik és találhatják fel az illető alkotó népek, hogy nemzetiségének és alkotmányos szerkezeteinek fentartása mellett, anyagi érdekeit, egy részről a létező belbékének, és jó szomszédságnak paizsa, másfelől egy mindnyájáról egyformán gondoskodó közös uralkodó ortalma alatt, mindegyik lehetőleg kifejtthesse, és a külföld elleni bátorlét malasztjai mellett, politikai szövetkezéséből a lehető legnagyobb anyagi hasznot is húzza, s azoknak, kikkel egy uralkodó alatt él, vehesse legnagyobb hasznát; ez pedig nem valósítható, ha az egyik vagy másik, vámok, vagy egyéb mesterséges eszközök által, egy más alkotó rész miatt az ilyen kilátástól megfosztatik. 3or : Nem érhetjük be, mert a felebbi értelemben vett szabad kereskedésnek gyakorlati kezelése egyenesen azt hozza magával, hogy a vámokat, mikor szükségét látjuk, felebb vihessük a célzott védelem elérhető végett, habár annak, ki ellen magunkat védeni akarjuk, érdekei sértetnek is ez által, (a mi, ha azt az osztrák tartományok irányában akarnók alkalmazni, világosan feltételezi annak lehetőségét, hogy az osztrák tartományok részéről ellenünk hasonlóan ugyanazon fegyver fordíthatassék) mi még sem volnánk azon állásban, mellyben más nemzetek akkor találják magokat, mikor külnemzetek behozati cikkei ellen vámemeléssel védik magokat, mert nekünk intra dominium (azaz vámemelés előtt) azon uralkodónak (azaz tulajdon fejedelmünknek) megegyezésére volna szükségünk, kinek (mint egyszersmind ausztriai császárnak) nem magyar alattvalóit az ilyen vámemeléssel érdekeikben sérteni szándékozunk, mialatt más nemzeteknek, mikor a külföld ellen akarnak illyet tenni, a külföldi kormánynak illy előleges beegyezésére szükségök nincs, és azesupán extra dominium reclamálhat — miből világos, hogy a szabad kereskedés felebb értelmezett fogalmából folyó védvámok, az osztrák tartományok ellen alkalmazva, kezeinkben a

fenálló körülmények között, nem képeznének egyebet, mint egy illusorius fegyvert, mellyel magunkat sérthetnők ugyan, de másokat nem, ellenünk alkalmazva pedig olly fegyvert képeznek, melly bennünket bizonyosan sért, a nélkül, hogy magunkat védhetnők. Nem érhetjük be vele 4er; mert ha az osztrák tartományokkal nem akarnánk kedvezőbb föltételek mellett kereskedni, mint a külfölddel, természetes, hogy ők sem akarnának a külföld felett semmi előnyben részesíteni bennünket, mi által nemcsak elvesztenők azon előnyt, mellyben a külföld felett de facto részesülünk, hanem azon veszély is állana reánk nézve elő, miszerint legközelebbi és így legtermészetesebb piacunk, eladásban és vételben vagy egészen elveszni, vagy tetemesen megszoríthatatni fogna. 5ör Mert valamint azon állapotot szomszédainkra nézve nem kívánhatjuk igazságosan előidézni, mellyben az ő természetszerűleg lehető gyarapodásuk a mienktől függesztessék fel: hasonlag mi, mint alkotmányos nemzet is, kik a közbirodalom ereje, virágzása, külföld irányábani tekintélyének megalapításában épen olly súlyt képezünk, mint annak akármellyik alkotó része, sőt nagyobb, mint millyet több együttvéve képez, nem érhetjük be olly állapottal, melly a mi természetszerű gyarapulásunk lehetőségének más mesterkéltható határokat szabjon, mint a mellyeket maga a gondviselés és művelődésünk mostoha körülmények miatt elmaradott állapota, meg a bennünket tulszárnyaltak utolérésének nehézsége, rakott az elibe különben is.

Azt tartjuk, ennyi elég annak megmutatására, hogy azonegy statuskapcsolatban, közös uralkodó alatt élő nemzetek között, a kereskedés nagyobb szabadságának szükség fenállani, mint a mennyinek az ilyen birodalom, mint egész tekintve, a külföld irányában örvendhet. Ezen nagyobb szabadságnak mértéke pedig nem lehet egyéb, mint a tökéletes vámmentesség. Bármiféle vám, illy nemében a politikai kapcsolatoknak, legyen az akármennyire csekély vagy mérsékelt, nem lesz soha egyéb, mint egy szörnyű anomalia és hitvány financialis intézkedés. Ha ugyan is tisztán jövedelmi forrásnak tekintetik és így csekély: ugy nem egyéb, mint lehető legfonákabb módja a honpolgárok megadóztatásának, mert termékeik s készítményeik egymással minél sűrűbb és minél nyereségesebb cseréjét nehezítvén, ekép mind a mellett, hogy nagy jövedelmet nem ad, egyenesen adófizetési képességeket támadja meg; — ha mérsékelt: ugy nevezetesebb

jövedelmet szinte nem adhat, és mert ugyanazon hiányokban szenved, tehát a vele járó roszat eredménye által teljességgel helyre nem is üti; — ha pedig magas, akkor tilalmi vám vagy védvám természetét veszi magára, megszűnik jövedelmi forrás lenni,*) és azon képtelen intézkedésé válik, melly az illy statuskapcsolatban élő nemzetek békés együttlétének legfőbb alapjait, mesterkélt módokkal megfelelő haszon nélkül támadja meg, s az anyagi érdekek versenyének helyére a zok háborúját lépteti. S ugyan micsoda szilárd egybeforrasztó kapocs marad fen, a polgári szervezetek és nemzetiségek divergen-tiája mellett, ha az anyagi érdekek mesterkélt ellentéte létrehozott vagy megörökítették? És azért soha se csaljuk magunkat! Védvám részünkön az osztrák tartományok ellen, védvám az osztrák tartományok részén mi ellenünk, egyforma nagyságu képtelenségek, mellyeket, hol léteznek, a 19dik század soká nem tűr, hol pedig nem léteznek, behozni nem enged. Ne is kecsэгtse magát tehát senki azon hiedelemmel, hogy a dolgok a mi oldalunkon ezen fejlődést vehetik — a kormány soha sem fogja ezt engedni, és teljesen igaza leend — és ne féljen más részt senki attól, hogy osztrák oldalon, ellenünkben, a vámoknak ezen vagy ezzel analog iránya, — ha ilyen volna is mégnémi részeiben — már soká fennmaradhasson. Sokkal nagyobb a szükség, melly parancsolja, hogy a birodalom minden egyes alkotó részei anyagilag minél inkább kifejlődjenek, egymással békében éljenek, s politikai kapcsolatuk feladásának valóstításán örvendhessenek; sokkal nagyobb a dolgok ereje — mit a francia „force des choses“-nak nevez — s az uralkodó eszmék hatalma, meg azok szövetségeseinek, a mindinkább tökéletesedő közlekedési eszközöknek sulya és behatása, semhogy mind ezeknek együttvéve, akár valamely fonák finansziális intézkedés, rosz adórendszer és tehermentesség ellentállhassanak, akár pedig rajtok győzedelmeskedhessék a helyzetének természetes következtéseivel megbarátkozni nem tudó majmolási és meg nem értett theoriák után kapkodási vágya azoknak, kik bizonyos létező állapotok között, olly eszközök használása

*) A tilalmi és védvámok, mihelyt ugy kiszámítvák, hogy mint illyek használnak, csekély jövedelmet hoznak. Igy például az ausztriai birodalomba 1844ben behozatott külföldről 114¹/₂ millió ezüst forint áru portéka. Ebben volt 18¹/₂ milliónyi gyarmati áru és gyümölcs, ez maga fizetett 8¹/₄ millió ezüst forint vámot, azaz többet, mint felét az öszves 15 milliónyi vámjövedelemnek, mi alatt a külföld gyártott czikkeire tett nagyobbára tilalmi és védvámok mindössze 800 ezer forintot hoztak be, és így a vámjövedelemnek csak ¹/₁₉ részét tették.

mellett gondolnak boldogulhatni, mellyekkel az ilyen állapot teljességgel össze nem fér.

Öszvefogva már a mondottakat, úgy tartjuk, nem szenvedhet kétséget, hogy mindennemű érdekeinknek semmi más kereskedési politika sem felelhet meg, mint tökéletes vámmentesség honunk 's az osztrák tartományok között, és egyszersmind felebb értelmezett szabad kereskedés a külfölddel. Minden más combinatio vagy nem egyéb, mint örökös bonyodalmak és surlódások forrása, öncsalás, természetszerű fejlődésünknek mesterkélt akadályozása, vagy csupán silány és ösztövért finanszialis intézkedés, vagy végre palliativ és ideiglenes eligazítása olly kényes viszonyoknak, mellyeknek nem lehet elég korán végkép elrendeztetniök. Ellenben a szabad kereskedésnek behozása a külföld irányában, a vámmentességnek pedig honunk és az ausztriai tartományok között, maradandó záloga a kormány és közöttünk jó egyetértésnek — mint boldogulhatásunk legelső feltételének — anyagi emelkedésünk hatályos emeltyüje, az öszves birodalom erejének — melly nélkül a mi bátortóltságunk is rosz lábbon áll — biztosítéka, egy szóval: a legnagyobbszerű, legstatusférriasabb és előrelátóbb intézkedés, mellyet kormányunk 's a magyar törvényhozás valaha keresztül vittek.

Ha minden jelenségek nem esznek, közelget azon pillanat, mellyben lehető leendő a vámkérdés ilyen finalis eligazítását valósítani vagy legalább annak alapjait és lehetőségét előkészíteni. Kifejezhetlen kár volna nem használni ezen alkalmat, mert kitudja: egy hamar visszakerül-e ismét. Nem azon időket éljük, miképsült galamboknak szájunkba röpülését várhatnók. Mozognunk kell — segédkezeket kell nyujtanunk, ha látjuk, hogy azokra szükség van, és ott, hol azokra szükség van, az akadályok elhárításában. Mert igaz: nagyok az akadályok — de nagy is a nyerhető eredmény, megfelelőnek kell tehát lenni az erő kifejtésnek annak előidézésében.

Kettőn áll a vásár.

Azt igyekeztünk megmutatni, hogy a vámsorompóknak köztünk és az ausztriai tartományok között meg kell szünniök, ha azon állapotot akarjuk előidézni, melyet érdekeink követelnek. Ezen vámsorompóknak egyike, mind tudjuk, magyar harminczad, másika ausztriai vám. Egyike a másik nélkül meg nem szünhetik, mert ha a magyar Ausztriába vámmentesen megy be, az ausztriai a magyar határszélen vámolni nem lehet, valamint ha az ausztriai hozzánk vámmentesen jöhet be, a magyart sem lehet az ausztriai határszélen megvámolni. Mi legalább nem tudnánk olyan képtelen állapotot gondolni sem, melynek uralma alatt egyik oldalon vámmentesség, másikon vámolás divatoznék, és nem hiszszük, hogy az ilyen egy uralkodó alatt álló nemzetek között magát, szemben a méltányosság követeléseiével, 14 napig fen tudná tartani. Mindkét sorompónak tehát egyszerre kell lehullni.

Ezen kétrendbeli vámmegszűnés kétféle jövedelmet töröl ki az eddigiek sorából. Először azon magyar királyi jövedelmet, mely a harminczadból származott; másodsor pedig azon az ausztriai császárt illető jövedelmet, mely az ausztriai vámból esergedezett. Már most gondoljuk magunkat belé legelsőbb is egy királyi magyar, azután egy császári ausztriai, és végre egy közbirodalmi finanziahivatalnok helyzetébe, kik közül a legutóbbi a dolgok központján, különösen az anyagi érdekek felett őröködik 's ügyel, hogy a birodalmat alkotó minden egyes ország jövedelmei, mint fokmérői a honlakosok jólétének, minden olly változtatások mellett is, mellyeket magasabb statusgazdászati vagy politikai tekintetek parancsolnak, mégis épségökben maradjanak, 's így az összes birodalom pénzügye, 's ettől feltételezett ereje és hatalma semmi csorbát se szenvedjen, mialatt az előbbi kettő, nem illy magas állásponton állva, saját körükben veszik a különösen rájuk bizottakat, kötelességeikhez képest, szemügyre. Tegyük fel már, hogy ezen közbirodalmi pénzügyi főhivatalnok egyfelől igen jól tudva, mikint a magyar országgyűlés közelget, 's ennek a kereskedési ügyet kormányi ígéret következtében elő kellend terjeszteni; másfelől meg teljesen értve ezen statusgazdászati és politikai főszükséget, mely ugy Magyarország, mint az egész birodalom érdekében Magyarország és az ausztriai tartományok között a vámmentesség behozatását parancsolja, következőleg szólna a mondott magyar és ausztriai pénzügyi hivatalnokokhoz: „Uraim, oda látszik minden mutatni, mikint e felséges fejedelem Magyarországá és ausztriai tartományai között a vámmentességet kívánja behozatni; ha ez

a magyar királyi jövedelmek és az ausztriai kincstár tetemes esorbitásai nélkül megtörténhetik; — minthogy pedig egyfelől mind az előbbieket, mind az utóbbi nevezetes és oly kiadásokkal terhelvek, miszerint csönkulásokat nem bírnak meg; másfelől pedig hihetőleg a magyar rendek a külföld irányában fenálló vámrendszer módosítását 's a vámtételek leszállítását is fogják kívánni, kérem ennél fogva uraságtokat, gondolkozzanak jó előre compensatiókról, hogy ha majd a magyar rendek nyilatkozni találnak, 's a netalán életbe lépendő vámleszállítások is jövedelmi csökkenéseket huznának magok után, a dolgoknak mindezen új fordulatai bennünket mindnyájunkat elkészülve találjanak.“

Tegyük fel, hogy ezen felszólításra legelőbb is az ausztriai pénzügyi tisztviselő fog szót kérni, és egész nyíltsággal következőleg nyilatkozni: „A magyar viszonyokat voltaképp és tökéletesen kiismerni nem vala eddigelé alkalmam, annyit azonban hivatalos tapasztalásomból és a magyar rendek tudomásomra jutott régibb nyilatkozataik után ítélve, okom van hinni, hogy az ő részökről az ausztriai kincstár javára valamely pénzbeli compensatiót várni, miután ők alkotmányilag elkülönözve tartották meg az itteniektől a fejedelmi és egyéb közjövödelmeket, 's egyáltalában törvényhozási, közigazgatási és pénzügyi tekintetben de jure et de facto a birodalomtól egy külön álló 's csak politikailag vele összekötött egészet képeznek, épen nem kell, sőt illyet kívánni sem lehet. Ez oldalról tehát az ausztriai kincstár semmi reményekkel sem biztathatja magát, 's pedig annyival kevésbbé, mert nem reményekkel, hanem positiv valóságokkal felelhet meg esupán feladásainak. Már pedig jelenleg is 2,300,000 pgóftot hoz be az ausztriai kincstárnak ezen ausztriai vám, 's miután az utolsó 15 év alatt, mindamellet, hogy annak egyes tételei számos esetekben leszállítottak, a kereskedés élénkülése folytán felénél többel szaporodott, világos, miszerint ezentul is aránylagos emelkedésre lehetne számítani. Igaz ugyan, hogy ennek jó részét a vámszedés és határörzés költsége elnyeli, de mégis egy olly nevezetes összeg marad fen, mellynek valami módon compensáltatni kell. Nem szenved továbbá kétséget, hogy az ausztriai gyáros, kézműves, és általában a fogyasztó, ha a magyar nyers-termékeket a vám megszüntével olcsóbban kapja, és így olcsóbban gyárt-hat, dolgozhatik, szóval: élhet, bizonyosan többet fog azon czikkekből fogyasztani, mellyek Ausztriában részint fogyasztási, részint indirect adó alatt vannak, millyenek: a dohány, só, ser 'sat, 's ez uton az ausztriai kincstárnak a vámtörlés által megesökkent jövedelmei számára, valamint a külföld irányában fenálló tilalmi és magas védvámok leszállítása által támadt hiányok helyett is talán némi pótlás reméltethetnék; azonban a dolog másképp áll az ausztriai nyers termékek előállítójára,

valamint az ausztriai kincstárnak azon jövedelmére nézve, melyet az jelenleg a dohány császári haszonvételéből (kais. Tabaks-Regale) húz. Ezen utóbbi, a költségek levonása után 12 millió pöföttot hoz évenként és folytonosan emelkedik. Ha már a magyar dohány vámmentesen és szabadon hozhatnák be a birodalomba, természetes, miszerint a császári dohányhaszonvételnek jövedelme csekélységre sülyedne alá. Ugyanilyen veszélytől lehet félni, a földadóval terhelt ausztriai birtokos adófizetési képességére nézve, ha a vámmentesség behozásával a magyar birtok természeténye, mely mivel legnagyobb részben adómentes és jobbára termékenyebb földön állittatik elő, természetesen olcsóbb is, mint az ausztriai, szabadon hozhatnák be a birodalomba. Itt tehát olyan két rendbeli compensálandó hiányt látok, melyet az ausztriai kincstárnak tulajdon adófizetői, kik ugyanis tetemes adókat fizetnek, pótolni teljességgel nem képesek; minthogy pedig a közbirodalom jövedelmei nem hogy csökkennének, de mindig új és új szükségek támadván, természetesen szaporodnak, a magyar rendek végre az ausztriai kincstár fogyatékait pótolni nem tartoznak és így nem is akarják: világos, miszerint az ausztriai kincstár javára egyenes compensatióról, sem olyanról, mely az ausztriai kincstár előtt nyitva áll, sem olyanról, mely magyar forrásokból származnék, szó nem lehet. Másképp állana mindez, ha a dolgok a magyar törvényhozás intézkedései által vennének az eddigitől különböző fordulatot. Mert ha például az ottani országos szükségek fedezésére, melyekről most alig van gondoskodva, közpénztár alapíttatnék, 's abba a nemesi földbirtok után, az eddigi tehermentesség megszüntetvén, szinte fizetne a birtokos, és így az ő tehermentes versenytől többé az ausztriai nyerstermesztőnek félni nem kelene, 's ha továbbá az ország rendei, meggyőződve, mikint ezen földutáni jövedelem az ország igen számos szükségeinek fedezésére koránsem levén elégséges, e végből más jövedelmet adható tárgyakra fordítanak figyelmüket, 's e végből különösen a dohányt, mint e célra különösen alkalmatost, szemelnék például ki, és ezt vagy adó alá vetnék, vagy gyártását, eladását, szóval: a dohánynyali üzletet helyeznék olly közellenőrködés és teherviselés alá, melyek folytán azon veszély, hogy az tehermentesen és vám nélkül mehetvén be a birodalomba, az ottani dohányjövedelmet tönkre teheti, el volna távoztatva, ugy az ausztriai kincstár compensatiója magában a magyar dolgok illy fordulatában volna feltalálható. Ez esetben ugyanis a vámmentesség nem támadná meg az ausztriai kincstár forrásait, 's mihelyt azok épségökben conserváltattak, természetes fejlődési képességökben a külföld irányában fenálló vámok megszorodható jövedelmeiben, a magyarországgali keres-

kedés nagyobb élénkségében 's a népesség mindezekből eredő nagyobb jólétében fogja megtalálhatni a kincstár a megszünt ausztriai vámjövedelem helyetti compensatióját, a nélkül, hogy neki másfelé volna szüksége ez esetben széttekinteni.“

Bevégeztvén illyformán az ausztriai pénzügyi hivatalnok mondókáját, a magyar kincstári tanácsnok fog hihetőleg megszólamlani, 's mintegy illyformán beszélni: „Elöttem egészen tisztán áll, hogy a magyar harminczad állandó királyi jövedelem, melly alkotmányilag az ország védelmére fordítandó, következőleg miután azon cél, melly végett ezen jövedelmet a törvények a királyi jövedelmekhez számítják, folyvást fenáll, 's fen is fog örökké állani, ezen jövedelemnek sem lehet a nélkül megszünni, hogy az mással pótoltsék az ország által. A magyar kincstárnak vannak ugyan némelly jövedelmi forrásai, mellyek még emelkedhetnek, millyenek például az uradalmak; azonban ha egyszer a nemesi földbirtok közczélokra terhek alá fog Magyarorszáiban vettetni, a kincstári és koronai uradalmakra nevezetes sommák háru landanak, 's így előreláthatólag ezen jövedelmi szaporodás el fog legnagyobb részben nyeletni, mind a mellett, hogy a kincstár költsége, számos, szükségessé vált új hivatalok felállítása, a mostaniakuak pedig a megváltozott körülmények miatti jobb fizetésének kénytelensége, a közigazgatás megszaporodott kiadásai, az ország védelmi állapotának jobb karba helyezése, és számos egyéb, régente egészen ismeretlen új kiadások által, mellyek folyvást nőnek, mindinkább öregbedik, mialatt az eddigi jövedelmek néhány forrásai, mint p. o. a bányák, az érczek megfogyása 's a bányászat nagy költségei miatt, a magvaszakadások pedig a törvények kijátszásának könnyüségai és a végrehajtásbeli hanyagságnál fogva, mind inkább kevesebbet hoznak, 's a hadi adó is rendetlenül és nem egészen jön be évenként, hanem folyvást hátramaradásokat mutat, a sóbóli jövedelem pedig alig alig szaporodik. Illy körülmények között valóban nem tudom, hogy a harminczadnak jövedelme, melly az ország növekedő jólétének következtében, mindamellet, hogy egyes tételei nagyon csekélyek, az utolsó időkben folyvást növekedett, és jelenleg 12 százezer forintnál tisztán többet hoz, honnét fog compensáltatni, mert annyi bizonyos, hogy a magyar kincstár, melly folyvást növekedő költségeknek néz elibe a nélkül, hogy aránylagos jövedelmi öregbedésekre számithatna, önmagában ezen compensatiót fel nem találhatja. Nem igen van tehát más mód, mint az, ha a harminczadnak az ország érdekében és az ausztriai vámmentes kereskedés behozhatásának miatta, meg kell szünni, a törvényhozás valamely új 's a harminczadot teljesen pótló forrásáról a királyi jövedelmeknek gondoskod-

jék. Ennek eszközlését vagy megindítását, vagy az e tárgyban bővebb nyilatkozást tulajdon álláspontomon nem számíthatom feladásaim közé, és csak azon alázatos észrevételt teszem, hogy ezen pótlék előállításánál, mi az ilyen új jövedelem tárgyát illeti, igen nagy elővigyázat szükséges; mert Magyarországon az egyenes adók, régi tapasztalás szerint, igen rendetlenül és hiányosan szoktak befolyjni.“

Igy fogván szólni valószínűleg, elég szárazan és röviden, de álláspontját jól értve, a magyar kincstári tanácsnok, gondolhatni, hogy mind azok, miket két oldalról hallott, mennyire elmélyedve gondolkozóvá tette a közbiriodalmi pénzügyi főhivatalnokot, — ki végre hosszabb hallgatás után, meglehet, illyformán fog nyilatkozni: „Nagy köszönettel tartozom uraságtoknak mind azokért, miket előadni szivesek valának, 's nagyon tudom a hallottak fontosságát méltányolni. Mind ezek régi meggyőződésemben, melyet a feladás fontosságáról és megoldásának nehézségeiről tápláltam, engem újra megerősítettek. Egészen kezet fogok kegyetekkel, uraim, azon véleményben, hogy valamint ezen, úgy sok más, Magyarországot legközelebről érdeklő függő kérdések mindkét résznek üdvös megoldása egyenesen attól függ, hogy ezen országban a privilegiumok szeretete mellett — mellyek mindenesetre igen nagy becsben tartandók, ha a közjólét gyarapodását és egy czélszerű közigazgatás lehetőségét nem gátolják — elvégre az ország valódi érdekeinek ismerete és tiszta felfogása kapjon lábra. Ha ez egyszer voltaképp elterjedt, 's a gondolkozók többségének vérebe ment által: akkor azon kérdésnek megoldása, melly felől kegyetek véleményét tudakolni volt szerencsém, sem leend lehetetlen többé. Akkor a magyar nemes, ki most a mosonyi példa szerint kiváltságai közé számítja, hogy, habár Ausztriába kíván is utazni, pogyászát magyar földön megmotozni tulajdon kényelme végett se lehessen, de azért ezen működést ausztriai földön mindjárt türnie kell, mert alig egy pár száz lépésnyi távolságra ausztriai földre ér a gözköcsi, hol kiváltságainak ereje többé nincs; a magyar nemes, mondám, akkor be fogja látni, hogy a civilisationnak mind azon jótékonyosságai és eszközei, mellyek közjólétet és értelmességet, virágzó földművelést, kifejlett műipart 's rendezett közigazgatást idéznek elő 's feltételeznek, az ő földjének tehermentessége 's számos egyéb rendezett igazságszolgáltatást és közigazgatást gátló privilegiumai, vagyis inkább azok elferdült kezelése mellett, 's az ő közremunkálása és teherhordása nélkül, meg nem szerethetnek, 's hogy tehát reá nézve a kérdés, keleti tespedés vagy teherviselés között forog, 's bizonyosan az utóbbit fogja választani. Ne aggódjék tehát kegyed, ausztriai finantz-tanácsnok ur, az ausztriai nyerstermesztő adófizetési

képességére nézve, mert ezt bizonyosan nem engedendi a fejedelem a vámmentesség által megtámadtatni, 's ezt nem előbb behozatni, míg ama veszély elhárítva nem leend. Nagyobb súlyt helyezek azon aggodalomban, melyet kegyed az ausztriai császári dohányhaszonvét lehető megszökkenésére nézve előadott. Azonban itt sincs okunk kétségbeesésre, mert hiszen ha egyszer a magyarok szükségéik fedezéséhez komolyan hozzálátandnak, 's hazájokat investálni elkezdendik, csakhamar észreveendik, mikint ha csupán egyenes és földrevetett adókhöz folyamodnak, boldogulni nem fognak, 's a vámmentes kereskedést az egész birodalommal nem érhetik el. Ekkor tehát vagy a földrevetett terheket kellend nagyobbítaniok minduntalan — mit örömezt fognak elkerülni — vagy pedig igyekezniök kellend más jövedelmi forrásokról is gondoskodni. Bizzuk az időre a többit, mely sokat meg tud és szokott érlelni. Figyelmeztetem kegyeteket, hogy ügyünk nem nélkülöz számos hatályos szövetségéseket. Szabad legyen csak az uralkodó eszméket 's Magyarország érdekeit említenem, mely utóbbiak sokkal hangosabban szólnak minden magyarhoz, semhogy szózatukat már soká ignorálni lehetne. 'S mi különösen a dohányt illeti, miután ha a vámsorompók fenmaradnak, a kereskedésnek, tőlök elválaszthatlan egész általánosságábani háborgatása és nehezítése folyvást tartani fog; ha ellenben a dohánynyali üzlet vettetik csak némi teher és megszorítás alá, és minden egyéb czikk szabad forgalma foglal helyet, mindöszve is csak egyetlen egy kereskedési czikk képez a szabálytól kivételt, 's a magyarok mind azon harminczadokat 's vámokat, mellyeket a magyar és ausztriai határszéleken fizettek, megkímélhetik; természetes, hogy, ha egyszer a magyarok kereskedéseket önérdekeik szerint elrendezni akarandják, választaniok fog kelleni a lehetlen és lehető haszon között, 's a közértelmesség terjedése mellett, nincs benne kétség, hogy a választás az utóbbit fogja érni. Nincs tehát kegyednek sem, magyar kincstári tanácsnok ur, nagy oka a harminczad megszünendő jövedelme felett sokat aggódní, mert az bizonyosan nem szünendik meg, míg pótlékról nem fog a törvényhozás gondoskodni — ennek loyaltásától és böleseségétől pedig méltán várhatjuk mindnyájan, hogy az ország anyagi előmenetelét, a királyi jövedelmek épségbentartása mellett fogja eszközölni tudni. Addig azonban, míg ezen ohajtott pillanat bekövetkeznék, arra kell kérnem kegyeteket, sziveskedjenek saját körükben a vám- és harminczad-jövedelmek minél rendesebb befolyását szemmel tartani, hogy ha a vámkérdés megoldásának pillanata hibánonk kívül késnék, vagy egészen elmaradna fájdalomkra, legalább a vám és harminczadnak, az egész birodalom növekedő jóléte folytában emelkedő jövedelmében találhassanak mind ke-

gyetek, mind én vigasztalást, habár sajnálnunk kellend is mindig, hogy ezen kedvetlen tárggyal kell bibelődnünk, 's nem volt eddig hatalmunkban Magyarország és az ausztriai tartományok között a kereskedést kölcsönös vámmentességi lábra állítani.“

Igy fog valószínűleg ezen trilogus végződni, 's nem lehet benne kétség, hogy ránk nézve is sok tanulságot foglal az magában. Mi t. i. sajátyszerű helyzetben vagyunk. Ha ugyanis, elkapatva magunkat meg nem értett idegen példák utánzásának vágyától, védvámokat találunk az ausztriai tartományok ellen követelni, teljes bizonyossággal állíthatni, hogy törekvéseink eredménye leend = semmi; ha az eddigi vámsorompók alapján működve, némi ausztriai vámszelidítések körül központosítandjuk munkásságunkat, működésünknek előreláthatólag eredménye leend = csekélység és maradó teher; — ha végre a vámsorompók megszűnésének alapján okoskodunk, előre láthatólag az eredmény feltétele leend = tehervállalás, de eredménye mégis = tehercsűnés egyszerűsége, és nevezetesen előlépés.

Öszvefüggés vámügyi és pénzügyi eligazodásaink között.

A vámügyi eligazodást tulajdon dolgaink fejleménye fogja leginkább előmozdítani. — 'S úgy látszik, ez tökéletesen igaz, mert minél közelebről vizsgáljuk a lehetőségek feltételeit, annál inkább meggyőződünk, mikép a vámügyre nézve, melly kormányhatalmi finanziaizis dolgáinknak legfőbbike, eligazodnunk csak úgy lehet, ha előbb minmagunk finanziaizis dolgai iránt eligazodtunk. Már pedig nemcsak minmagunk iránti tisztünk eligazodni, hanem erre felhivatva kell éreznünk magunkat azért is, mert a hon lakosságának túlnyomólag nagyobb, eddig is terheket viselt száma épen azért nem kereskedhetett szabadabban, tehát nyereségesebben a birodalommal, mert mi, kik a törvényhozásba közvetlen befolyunk, de sokkal kevesebben vagyunk, terheket állandóul nem hordoztunk.

Tulajdon dolgaink fejleményei között legelső helyet foglal az országos pénztár megalapítása; mert hiába terveznünk országos költségeket és kiadásokat, ha előbb pénztárról és jövedelmekről nem gondoskodtunk, mellyek abba folyjanak. Ezen gondoskodás magában foglalja azon további kérdés eldöntését, hogy az ilyen jövedelem kitől jövő fize-

tésekből álljon össze : azoktól jövőkből-e, kik eddig is különféle terhek alatt vannak, vagy azoktól jövőkből is, kiknek földbirtokuk eddig tehermentes vala? Az elmúlt országgyűlésen létrejött két táblai conclusum után, mint eldöntött elvet, úgy tekintjük azt, hogy az ország közszükségeinek fedezésére összeállítandó pénztárhoz 1) a haza lakosságának minden osztálya járuljon; 2) hogy ezen pénztár jövedelmeinek hovaforrásáról a törvényhozás intézkedjék; 3) hogy a törvényhozás intézkedéseit a végrehajtó hatalom vegye foganatba és 4) ez a pénzről és a létrejött törvényhozási intézkedések miképi teljesítéséről a törvényhozásnak számoljon. Midőn ezek egyfelől mint bevégzett tények jelennek meg szemünk előtt, másfelől függő és eldöntésre váró kérdéseknek tekintjük a következőket : 1) a sommát, mellyel ezen országos pénztár dotáltatni czéloztatik; 2) az időt, mellyre a pénztár forrásait képezendő fizetések vállaltatnának; 3) a fizetések nemét, mellyek ezen forrásokat képeznék.

Az már most a kérdés, hogy ezen függő kérdések mikép döntessenek el úgy, hogy a felebbi alkotmányos alapokra voltaképp fektetve lévén, a cél, melly egy országos pénztár megalapítása által elérteni szándékoltatik, valóban el legyen érve? Hogy mult országgyűlésünkön a somma, melly az országos pénztárba folyna, a rendek táblája által mintegy 14 százezerre, a főrendek által 10 százezerre terveztetett, és pedig csupán négy éven keresztül, azt tudjuk, valamint azt is, hogy az országos pénztár forrása nem igen lett volna egyéb, mint ezen négy év mulva ismét újabb törvényhozási sanctiót szükségelő 14 vagy 10 százezernek egyenes, és leginkább a földbirtokokra vetett fizetésekből kerülő jövedelme. Habár igen nagyon lehet is sajnálni, hogy ezen intézkedés a rendek táblája által, időn és szükségesen kívül feltámasztott competentia körüli kérdés miatt törvénynyé nem válhatott, és így mind azon anyagi és szellemi haszonnak élvezésétől, melly attól várható lett volna, a hon ügyetlen és így veszedelmes barátai által szeretetlenül megfosztatott; de miután elmúlt esőnek köpönyeg nem kell, erről hallgathatunk. Czélszerűbb azt vizsgálni most már : vajjon ha a legközelebbi országgyűlésen ismét ugyanezen rendszere követtetnék az országos jövedelmek előállításának, meg lehetne-e felelni azon célokknak, mellyek miatt egy közpénztár állítatik, és mellyeket a lefolyt három évnök tapasztalásai's a szükségeknek azóta nagyobb világosságra derült fejleménye tisztábban állit ma már szemünk elibe?

Valamint az ember és ifju tulajdonképi férfikorba csakakkor lép, önállóságra önmagát eljutottnak csak akkor tarthatja, ha önmagának tulajdona és pénze van, mellyről rendelkezhetik : úgy az önügyeinek kormányára

befolyó nemzet is csak úgy tarthatja magát önállóan, egy rendezett társadalom formáját csak akkor ölti tulajdonképen fel, magát, úgy szólván, csak akkor constituálja, ha közjövödelme és abból előálló közpénztára van, mellyből a közszükségeket fedezheti, és szükség esetében hitelét is használhatja, kölcsönhez is folyamodhatik. Ezen állapot minden alkotmányosságának tulajdonképi kiegészítő sarkköve. Valamint, Heyne szerint, az embernek talán legutolsó superstíója a halálról hiedelem, úgy nekünk magyaroknak talán az leendő legutolsó balitéletünk, mellyet eddig alkotmányosságunkról, közpénztár nemléte mellett, tápláltunk. Minden nemzetnek tehát közjövödelmének, finanziajának kell lenni, ha alkotmányos életet akar élvezni. Mivel azonban mindenben főszabály, valamikor roszak eltávoztatásáról van szó : a „principiis obsta;“ ennél fogva épen akkor, midőn az alkotmányosság ezen kiegészítő sarkköve letétetik, kell felettebb vigyázni, miszerint valamely hibás, és következéseit tekintve, a jövőre is károsan kihatható rendszer el ne fogadtassék. Minden finanziajának olyan jövedelmi forrásokkal kell bírnia, mellyekre folytonosan lehessen számítani; más felől meg olyanokkal, a mellyek rugékonysággal, természetszerű fejlődési képességgel bírnak és növekedhető szükségek pótlására növekedhető jövedelmet ígérnek, a nélkül, hogy az egyesek tehetségét minden előforduló nagyobb költség miatt, nagyobb mértékben mint azelőtt, igénybe venni kelljen. A múlt országgyűlés által elfogadott rendszere a közjövödelmek előállításának, ha azt mint egy leendő magyar finanziajának talpkövet tekintjük, többféle fogyatkozásokban szenved. Szabadjon azokat röviden elősorolni.

Legelől, hiányzik benne minden jó finanziajának első megkivántatósága, t. i. a közjövödelmek folytonosságának biztositéka. Azt gondolják ugyan némelylek, hogy a közjövödelmeknek egy törvényhozástól csupán a másikig megajánlásában alkotmányos garancia fekszik, és e végből idegen példákra hivatkoznak. Ez azonban nem egyéb tévedésnél, mert más alkotmányos országokban is a közjövödelmek folytonosságának elve a szabály; mennyiségök, hovaforditásuk és forrásaik meghatározása pedig nem egyéb, mint a szabálynak alkalmazása, mellyben fekszik a tulajdonképi alkotmányi biztositék, mialatt a magyar országgyűlésnek itt taglalt rendszerében a közjövödelmek elvbeni ideiglenessége és bizonytalansága képezné a szabályt, és így az alkalmazást is, mellyben a garancia fekszik, illusoriussá tenné. Nem találhatóni fel benne továbbá a szükséges rugékonyságot, mert a jövödelmek csak egy nemére és épen arra van támasztva, mellyet minden lépten nagyobb mértékben venni igénybe, nem lehet káros bonyodalmak nélkül. Ezen

két rendbeli hiányból következő maleficiumok folynának : 1) meg volna fosztva az ország azon lehetőségtől, hogy szükségéit lehető legrövidebb idő alatt pótolhassa, mert olly jövedelmekre, mellyek elvileg nem folytonosak, kölcsönt nem vehetne fel. 2) Mindennek, mi elkezdett vagy megindított, bevégezhetőe bizonytalan volna. 3) Megszűnnék a birtok biztossága, mert a földbirtokos, kinek tehetsége vétetnék jövedelemszerzés céljából főleg igénybe, soha sem tudná : vajjon három év mulva mennyi teher fogja birtokát nyomni. 4) Ezen bizonytalanság mellett nem volna lehető a vámügyre nézve eligazodni, minek lehetősége, mint kifejtettük, az eddig tehermentes földbirtok állandó teherviselését, 's a magyar királyi jövedelmeknek a megszűnendő harminczadérti kármentesítését föltételezi. — Mindezekből az derül ki, hogy a mult országgyűlésnek közjövedelem-előállítási rendszere, mivel a birtok biztosságát megtámadja, az országot kölcsön felvételének lehetőségével fel nem ruhazza, minden harmadik évben mindent ismét bizonytalanságnak ad által, és a vámügyi eligazodásra módot nem nyújt, a lehető legkevesébbé conservatív intézkedés, mit kigondolni lehet. Miután ugyanis országosan el van ismerve a közszükségek fedezésének multhatatlansága, mindenekelőtt azon bizonyosságnak kell conserváltatni, hogy azok valóban fedeztethetni is fognak. Mert hiszen bátrak vagyunk kérdezni: vajjon nem felette nyomoru és lealázó állapot volna-e az, hogy mivel minden 3 évben van diéta, ha ez történetesen nem egy, hanem másfél évig tartván, a négy évre meghatározott közjövedelem kifogyván, ennélfogva senki sem tudhatná már, vajjon lesz-e ezentul is közjövedelem, 's el lehet-e végezni, mi megkezdett, vagy dugába fog-e dőlni minden? Azon ország, melly közszükségeinek fedezéséről a mai materialisticus korban, midőn az ilyenek a nálunk elmaradottabb nemzeteknél is illően el vannak már rendezve, csak illy nyomoruan tudna gondoskodni, közneveltség tárgyává tenné magát a polgárosodott világ előtt. —

A feladás tehát az volna : a magyar finanziaikat conservatív alapokra fektetni, mi csak ugytörténhetik meg : a) ha a közjövedelem folytonossága állittatik fel szabályul, 's b) azoknak olly forrásai is jelettetnek ki, mellyek a kellő rugékonysággal bírnak, és c) az egyesek tehetségei csak azon mértékben vétetnek igénybe, mellyet megerőtetés nélkül megbírnak. Minthogy pedig a közszükségek sokfélesége és nagy-szerűségéből egyenesen az foly, hogy azoknak csak tökéletlen kielégítése is, sokkal több időt kíván, mint a mennyi az országgyűlések között törvényszerűleg fekvő időköz, és magát senki azzal nem kecsgetheti, hogy a közszükségek fedezésének multhatlan kénytelensége valaha meg

fog szünni, de más részről a földbirtok terhei a kivetés arányosságát feltételező adatok, intézkedések és előkészületek hiányában, és általában fejletlen gazdasági helyzetünkben, örökre káros következtetések nélkül most meg nem állapíthatóknak, ha azonban hosszabb időre nem szabotnák meg, nemcsak a birtok biztossága van megtámadva, hanem az ország egy jutányos kölcsön felvehetésének lehetőségétől is elzárva, ha pedig csak ők magok képezik a közjövödelmek forrását, az ország finanziaái nem fognak birni a kellő rugékonysággal; — mind ezekből egyenes és logikai következtetés gyanánt azt lehet kihúzni, hogy itt egy középutnak feltalálása elkerülhetlen, mely középut nem lehet, csekény nézetünk szerint, más, mint a következő : 1) szabályul : a közjövödelmek folytonosságának elve ; 2) forrásul : a) a földbirtoknak egy bizonyos évenkénti, előre meghatározott sommában álló, de olly hosszú időre megszabott terhe, hogy az ország jutányos kölcsönök felvételének lehetőségétől elzárva ne legyen, és b) más olly neme is a közjövödelmeknek, mely birjon azon rugékonysággal, mellyel a föld terheltségéből származó jövödelem, természeténél fogva, nem birhat. Az ország finanziaájának a felebbi alkotmányos alapokra fektetése és gyakorlati illyen elrendezése mellett, mindenki nyer, és valóságban senki sem vesz. Nyer az ország alkotmányos tekintetben nevezetes előlépéseket, finanziaális tekintetben egészséges alapokat, mellyekre pénzügyi közzgazdaszatát fektetheti ; nyernek azok, kiket a fizetések közztelessége főképp illetend, mert az ország közzszükségei fedezésének mulhatatlansága el levén ismervé, legalább bizonyosak, hogy a megszabott évekkig, egy előre tudva levő sommánál többet nem fizetendenek. Veszteni pedig, senki sem vesz, ha azokat kiveszszük, kik azon reménnyel kecsgették magokat, hogy sikerülend talán, ha egyszer megkezdett is a fizetés, valamellyik diétán keresztül vinni, miképp vagy egészen megszüntettessék az ismét, vagy alább szállittassék a közzpénztárt alkotó jövödelmek sommája. Azonban mit vesztenek tulajdonképp még az illyenek is? Nem egyebet, mint azon illusiókat, mellyekbe őket az illyen remény ringatta! A közzszükségek fedezésének kezdete van, de vége nincs. Ollyan ez, mint a tulvilág : oda sokan mentek, de onnét vissza még nem jött senki.

Szerintünk tehát így áll a dolog : az országnak tömérdek investitóra és vámmentes kereskedésre van szüksége az ausztriai birodalommal, de ezek nem lehetnek meg, ha nincs finanziaája; — az országnak tehát finanziaára van szüksége, de ez nem lehet meg, ha nincsenek olly jövödelmi forrásai, mellyek kellő rugékonysággal birnak. Mert hiszen nekünk, ha nyomorogni és szorongni nem akarunk — pedig ez egy or-

szágnak szörnyű lealázó állapot — pénzre és pedig nevezetes pénzre van szükségünk. Földünk — a potiori fit denominatio — sokat még nem bir, birtokosa sokat fizetni nem akar. Szét kell tehát tekinteni másfelé is.

Végelemzésben e szerint az a kérdés: mi volna azon jövedelmi forrás, a föld mérsékelt terhén kívül, melly kellő rugékonysággal birna, egyszersmind a vámügyi eligazodásnak is vehiculuma lehetne?

'S az ilyen forrás — tétova nélkül kimondva — nem egyéb, mint a dohány. Miért és mikép?

XI.

Eligazodási terv.

Mióta a sajtó mezején forgunk, többször volt alkalmunk az eddigi tehermentes osztályok közcélokrai fizettetését javaslatba hozni. Még 1839d. elején hoztuk szóba a nemesség részesülését a megyei igazgatás költségeiben, utóbb pedig ezen javaslatunkat még azon továbbival toldottuk meg, hogy a nemesség országos közpénztárba is fizessen, 's e végett egyenes fizetések mellett, különféle indirect források megnyitását is indítványoztuk. Később, mikor Széchenyi ismeretes „két garas“ tervével fellépett, hozzászóltunk, némiékből módosítólag, de a fizetési elvet tökéletesen pártolól, az akkori „Világ“ czimű hirlapban ehhez is. Ennek megszüntével keletkezett a Budapesti Híradó. Épen akkor országgyűlés vala együtt, 's előtte forgott a teherviselésnek kérdése, mellynek megoldását az általunk vezetett lap minden módon elősegíteni igyekezett. Igaz, hogy mit e tárgyról jelen pillanatig irtunk, épen úgy, mint az, mit mások irtak, sikertelen maradt, legalább kézzel fogható eredmény nem követte. Miért? azt vizsgálni most nem ide tartozik. Más kérdés az is: vajjon az eszmék érlelésére a mi gyenge szavunknak is nem vala-e némi befolyása, hozzá gondolva mások hatályosabb szózatait? Erről mi nem ítélnénk. Azóta haladt az idő, érlelődtek az eszmék, 's minvéleményünk a dolgok fejleménye következtében, mind inkább megállapodott. Meglehet, miszerint azon kevés rokonszenv, mellyet sok magát haladónak nevező 's teherviselési hajlamokkal pompázó, de azért a fizetéstől mégis fázó kaputos részéről, részint tapasztalni van alkalmunk, részint csak sejthetünk, egyenesen onnan származik, hogy mi őt komolyan, valóban, de minden parádé nélkül fizettetni akarjuk — mit ő, meglehet, onnan gyanít, mert nem kötjük öszve

javaslatainkat olly mellékletekkel, mellyek bizonyos oldalon talán az eszmét népszerűbbé, de más oldalon ismét sokkal kisebb kivihetőségi valószínűségüvé tennék; — 's ámbár igen valószínű, hogy az, mit ma mondani szándékozunk, azon „népszerűséget“, mellyet ez iránybani eljárásunk s javaslataink nekünk szereztek, növelni épen nem fogja, azért még is csak számitunk olvasóink béketűrésére, s a mi lelkünkön van, elmondandjuk. Elvbarátink — kikiről híresztelik pedig elleneink, hogy idegenek a fizetéstől — valamint eddig rokonszenveikkel szerencsésítettek, miből azt huzzuk ki, mikép ők sokkal őszintébb barátai a terhek okos viselésének, mint azok, kik által gyanusítottunk, ugy ezentul sem fogják szokott véleménytürelmök mellett, ha valamelly specialis tárgyra nézve nem volnának is velünk egy értelemben, azokat tőlünk megvonni; elleneink tekintetében pedig, régen tisztában vagyunk magunkkal. Egyébiránt a kit nem érdekel, hogy miben áll a mi saját véleményünk, az ne olvassa — a kinek nem tetszik, ezáfolja meg — a ki jobbat tud, mondja el — a ki általa ingereltetik, menjen fejével a falnak — a ki megharagszik miatta, süssön meg. Mind ezeknél kisebb gondjaink is nagyobbak; és ezért menjünk a dologra.

Azon tárgyak között, mellyek egy lehető magyar financiaiának jövedelmi forrásait képezhetik, nincs egy is, melly a dohánynyal mérközhethék. Az ausztriai birodalomban körülbelül 24 millió ember adja azon jövedelmet, melly a dohányból és burnótból származik, mert Magyarország, a kapesolt részek, határörvidék és Erdély, öszvesen legalább 13 millió lakossal, ahoz nem járulnak. Daczára a nagyban üzött csempészségnek, melly épen az által lesz olly könnyü, mert amott a dohány a status kezelése alatt áll, mialatt nálunk nem — ezen 24 millió lakos után dohányból 12 millió forint pengő tiszta jövedelmök van az ausztriai financiaiáknak. Hasonló arány szerint, a magyar financiaiák 6½ millió pengő forintot vennének be a dolog kellő elrendezése és kifejlődése mellett, mi 30 krt tenne egy személytől 's nem épen olly valószínűtlen, mint első tekintetre látszhatik, mert ha igaz is, hogy itt nálunk a dohánynak statuskezelés mellett valamivel olsoóbbnak kell lenni, mint a millyen az most Ausztriában, de más részről mindenki tudja, hogy nálunk a dohányzás és szivarozás sokkal inkább el van terjedve mint Ausztriában, bárha a burnótozás ott nagyobb mértékben divatozik is, mint itt. 'S aztán ha igaz is, hogy az ausztriai financiaiáknak a mostani eladási áruk adják a 12 millió jövedelmet, de nagy kérdés, vajjon ha azok lejjebb szállittatnának is, nem maradna-e meg azért és nem szaporodnék-e természetsszerűleg az eddigi jövedelem, miután a csempészség bizonyosan csökkenne. Illyen vagy csak ehez közelítő jövedelmet, most

és még sokáig semmiféle gondolható neme az indirect adózásnak nálunk nem adhat.

Ha a dohányt jövedelmi forrásul tűzzük ki, több dolgot nyerünk: először egy olly jövedelmi forrást nyitottunk meg, melly bir a kellő rugékonysággal, és a közjólet 's népesség gyarapultával növekedő jövedelmet ígér; másodsor módot nyerünk, a határainkon fenálló ausztriai és magyar vámsorompók megszüntetésére, mert 1) közkezelés alatt állván itt a dohány dolga, nem szükség többé az ausztriai határszélen, vámsorompónak a dohány bevitelének akadályozása végett fenállani; 2) mert a dohánynak mint finantz-forrásnak jövedelméből, könnyen megfizethetjük azon sommát, melly a harminczad megszünéseért járand, 's e felett szép öszveget megtakaríthatunk, közczélokra fordíthatunk. 3) Dohánytermesztésünk fejlődését biztosíthatjuk; 4-szer, közkezelés alá vétetvén a dohány, nagyszerű dohány-, szivar- és burnót-gyáraknak kellene országosan felállittatni, mi által a dolgozó osztályból számosaknak keresete jobban biztosíthatnék, mint a hogy az most van magánkezelés mellett biztosítva. 5-ör, a dohánynak közkezelés alá vétele miatt, számos új hivatalt kellene rendszerezni, minélfogva számos honlakosnak biztos, állandó és becsületes kenyérkeresetre — minek nemléte miatt van annyi elégedetlen és nyughatatlan, a másé után sovárgó ember, — nyíttatnék ut.

Ajánlják még e felett a dohány országos jövedelmeztetését más tekintetek is. A polgárosodott világ példája szerint a dohány majdnem mindenütt jövedelmi forrásnak tekintetik. Angliában, Franciaországban, Olaszországban, Spanyol- és Portugalországban, és szomszédságunkban a dohány részint behozatalánál tetemesen megadóztatik, részint pedig fogyasztása adja a statusjövédelmet. A dohány termesztése, mint tulajdonképi kereset-mód, csak bizonyos vidékekre van hazánkban szorítva, és ha az évi közép-előállítást 600 ezer mázsára, egy családnak termesztését középszámítással 10 mázsára teszszük, mindöszve 60 ezer családnál alig fog több dohánytermesztéssel rendesen foglalatzkodni, és 200 ezer holdnál alig több dohánynyal műveltetni, melly körülmények a felügyelést könnyebbé teszik, mint más nemeinél az indirect adóknak.

Aztán a dohány igen kényelmes neme volna a közjövédelmek előállítási részesülésnek, mert annak használata tulajdonképen a fényüzésnek vagy legalább könnyen nélkülözhető szükségeknek neméhez tartozik, mellyben magát kiki tetszése szerint korlátozhatja, egyszersmind már a dolgok természete szerint igazsághoz közelítőleg oszlik el az illetők között, mert a vagyonosabb osztályok a drágább, a vagyontalanabbak az olcsóbb fajokat és gyártmányokat fogyasztják. Hozzájárul mind

ezekhez, hogy mindinkább a szivarozás válván általános szokássá, miután ez gyártást feltételez, gyártás mellett pedig az nyerhet leginkább, ki legnagyobb tőkével dolgozik, 's minél nagyobb szabásokban üzven a gyártást, a gyártmányt másoknál olcsóbban adhatja, mert nagy kelet mellett kisebb nyereség is igen jutalmazóvá válik; ennél fogva világos, hogy ha a dohány- 's főleg szivargyártás nem tétetik közjövédelmi forrássá, fejletlen viszonyaink között mindig lehet attól tartani, mikép néhány nagy tőkepezés és részvény-társaság az egészet kezeibe keríti 's egyedűrságot fog gyakorolni a nélkül, hogy abból a közönségnek legkisebb haszna volna. Hasonlót tehetni módjában volna a kormánynak, ha róla feltenni lehetne, hogy a hon lakosait jogos és szabad keresetmódjoktól megfosztani akarhassa. Végezetül még egyet kell megemlítenünk. A dohánynak országos jövédlem gyanánti használása mellett, a fogyasztók állása pecuniarius tekintetben, mostanhoz képest alig változnék meg. A fogyasztók tulnyomó száma — ha magokat a dohánytermesztőket és a hozzájuk közel fekvő vidéket kiveszszük — jelenleg a dohányt, burnótot, szivarokat boltokból, gyárnokoktól, üzerektől, szával: 2-dik, 3-dik, 4-dik kézből veszik, és az előállítási áránál sokkal drágábban fizetik. Azon nyereségek, mellyek ezen üzletből származnak, jelenleg is tetemesek, 's az üzerek, gyárnokok és kereskedők zsebeibe vándorolnak. A dohánynak és belőle készített gyártmányoknak közjövédelmi kitűzése mellett, ezen nyereségek a közpénztárba folynának, és közczélokra fordíthatnának.

Ha tekintetbe vesszük a szivarozás roppant terjedését, mellyek megvigyázásához csak szemeink megnyitása és orrunk használata szükséges; ha továbbá figyelmezzünk azon tanulságra, melly azon legujabb tényben fekszik, miszerint a kormány honunkban kincstári szivargyárak felállíttatását elhatározva 's öngyártásu dohányával, burnótjával és szivaraival a verseny terére, valamint elébb már porzellánjával, vasával, rezével 's egyéb természetményeivel kilépve, bennünket nemcsak arra tanított meg, hogy azt, mit ő tenni nem akar és nem fog, tudniillik szivar- és burnótyárainkat elnyomni akarni, azt néhány nagy tőkepezés könnyen teheti, hanem azon utat is ujjával kimutatta nekünk, mellyen nevezetes közjövédlem szereshető; — ha, mondjuk, mind ezekre figyelmezzünk, meg kell győződnünk, miszerint itt leend legközelebből ideje, hogy a dohányt egy leendő magyar financia forrásai közé felvenni igyekezzünk. Azon előnyökkel, mellyekkel a dohány bir, nem lehet egyetlen gondolható nemét az indirect adózásnak nálunk felruházni, azon alkalmatlanságok ellenben, mellyek vele járnak, minden egyéb nemeivel az ilyen jövédlemszerzésnek közösek.

A ki a kiváltságolt osztályoknak minden állandó teherviseléstől megrögzött idegenségére akar appellálni, és balitéleteinket akarja kiszákmányolni, annak tagadhatlanul igen könnyű az állása ezen eszme irányában. Azonban ezen fegyverrel idegenséget lehet gerjeszteni a közterhek viselésének minden nemei ellen, minél azonban hazafiatlanabb és a közjót inkább károsítható dolgot elkövetni nem lehetne. — Vannak, kik a kutatásoktól félelmet használnak ürügyül az indirect adózás ezen neme ellen. Ámde ha bélyegadót (Stempel) hozunk be, világos, miszerint nagy jövedelemre nem számíthatunk, tetemes ellenörködő személyzet 's annak kutató felügyelése itt is szükséges, és mivel ezen neme az adónak legfőképp a pénzbeli viszonyokat afficiálja, 's nálunk a kamatláb úgy is elég magas, a tőkeszerzés úgy is nehézségekkel jár, egy ilyen adó a pénzbeli viszonyokra nehezülne. Ha borra, pálinkára, húsrá, mint a legáltalánosabb közszükségi cikkekre, a külföld példáját követve, fogyasztási adót (Accise, Verzehrung-Steuer) hoznánk be, a kutató és ellenörködő személyzetet nem kerülnők el, sokkal nagyobb számával a természetőknek és jelentékenyebb ágaival a földészeti iparnak jönénk érintésbe, mint a dohánynál, és alig kapnánk annyi jövedelmet. Ha jövedelmi adót hozunk be, ezt fogják az e végre felállított tisztviselők kutatni, eltitkolás és csalások ellen nehezebben boldogulni mint a dohánynál, és azon könnyűséggel még sem kapni jövedelmet, mint ebből. És így végig mehetünk mindenben, mi képzelődésünknek az eszmék ezen sorában kínálkozik, annyi előnyöket sehol sem fogunk megtalálni, mint a dohánynál. Van ennek különösen egy előnye, mellyel semmi másféle jövedelmi forrás a fenálló körülmények között nem bírhat, és ez azon tulajdona, miszerint ez egyedül maga adhatja kezünkbe azon eszközt, mellyet használva, a honunk 's az ausztriai birodalom között létező vámsorompók megszűnhetnek; mert hiszen világos, hogy valamig nálunk a fogyasztásra készített dohány és burnót eladás és gyártása teljesen szabadok és nincsenek közkezelés alatt, mindaddig fel fog állani határszélünkön az ausztriai vámsorompó, ha másért nem is, a dohány behurcolásának megakadályozása végett, mert 12 millió pengő forint jövedelmet szép szemekünk és szeretetreméltóságunk kedvéért nem fog a kormány feláldozni. Ámde ezen fenálló vámsorompónak kellemtelenségei és rosz oldalai, ha csak a dohány végett áll is az már fel, ki fognak általában a kereskedés minden ágaira terjeszkedni, mert mindig bizonyosság leszen az iránt szerzendő, vajjon nem dohány akar-e becsempésztetni, 's eza a forgalom általános háborgatását fogja következtetni.

Nekünk magyaroknak, miután hazánk eddigelé jobbára csak egy nagy parlag, 's itt ugyszólván mindent még tenni kell, mert téve

még alig van valami, a legközelebbi 15—20 év alatt, ha azt, nem mondjuk kertté, de csak középszerűleg instruált 's lakosait és birtokosait nem pompásan, de csak egyszerű takarékosan eltartható gazdasággá akarjuk átváltoztatni, legalább is 60—80 milliót csupán közlekedési eszközökbe investálnunk kell. 200 mértföldnyi vasut, 100 mfd csatorna, 300 mértföld hajózási célból szabályozott folyó, 500 mértföld jó csinált ut, ilyen nagy terjedelmű és ilyen termelési képességű hazának, mint ez a mienk, mellyben a kincsek és productiv erők számtalan nemei még elrejtve szunnyadnak, épen nem sok, sőt azzal, mi másutt anyagi virágzást idézett elő, egybevetve, nem is elegendő. 'S vajjon beérjük-e a felelbi sommával? Ha vámmentes kereskedést akarunk a birodalommal, a harminczad megszüinendő jövedelmeért pótlást kell adnunk. Ha jobb megyei igazgatást akarunk, jobban kell fizetni megyei tisztviselőinket. Börtöneink javítása sok pénzt fog igényelni. Ha az urbéri viszonyokat békésen ki akarjuk egyenliteni, meglehet, az országnak pénzsegélyzéssel kellend közbelépni. Mindezek és számtalan egyebek végett közjövödelmekre van szükségünk. Ha lesznek rendesen befolyó és kezelt közjövödelmeink, mindjárt leend hitelünk. Ha hitelünk van, szolgálatunkra állnak az európai pénzvásáron a tőkék, s nagyobb szabásokban foghatunk mindjárt a hasznos befektetésekhez. — Kérdjük már: vajjon a jelen és jövő igényeit figyelemben tartva, lehet-e gondolni, hogy földre vetett egyenes teherrel meg fogunk a szükségeknek felelhetni? Erre minden fejtörés nélkül nem mel lehet válaszolni, és így nincs más mód, mint a jövedelemszerzésnek más nemeihez is folyamodni, 's mert egyetlen egy sincs, melly a dohánynyal mérkőzhetnék, 's ez egyedül az, melly a vámügyi eligazodást lehetővé teszi, világos, miszerint a föld terheltetését egyuttal jövedelmi forrásul kifizetvén, a mi az indirect forrásokból szerezhető jövedelmet illeti, a dohány mellett megállapodni legezlszerűbb.

Hogy a dohány közjövödelmi forrást képezhessen hazánkban, mindenekelőtt két dolog szükséges: először törvényes intézkedések; másodsor a gyakorlati kivitelben nagy ovatosság, kiméletesség és elővigyázat. A teendők ezen kétféle némének a gyakorlatban mi felelne meg nézeteink szerint, meg fog tetszeni mindjárt.

A vámügyi eligazodás, összekapcsolva a dohány iránti intézkedéssel — melly nélkül sem vámmentes kereskedést a birodalommal nem létesíthetünk, sem közpénztárunkat kellő erőre rá nem segíthetjük — eszménkben, mellőzve az apróbb részleteket, fővonásilag következőleg mehetne végbe:

Nekünk ugyan saját véleményünk szerint nem volna ellenünk

legkisebbé is, ha a vámiügy 's minden, mi vele összeköttetésben van, már most és végkép eligazíttatnék; de mivel mindenhez szokni kell, 's nem alap nélkül állithatni, miszerint rövid idő alatt alapos tapasztalásokat gyűjteni nem lehet, ilyenek nélkül pedig előre huzamos időkre intézkedni bármi irányban is, nem czélszerű:

ennélfogva az ország a kormánynyal egyelőre csak rövid időre, p. o. három országgyűlésre, vagy ha ezek összes folyamatát három évre, a közbenső időt pedig kilencz évre tesszük, szabatosabban 12 évre igazodnék el. Vezérelv ezen eligazodásban következő volna: clara pacta, boni amici, do, ut des, facio ut facias.

Ezen eligazodás következőkben állhatna: **A)** a kormány megszüntetné végkép és örökre az ausztriai határszélen irányunkban fenálló vámokat, 's lemondana tökéletesen azon jogról, hogy azokat valaha visszaállithassa, az alább következő egy esetet, a hozzá kapcsolt megszorítással, kivéve. Továbbá határozottan letérne a külföld irányában az eddig követett tilalmi rendszer ösvényéről, 's az egész birodalmat és így bennünket is magában foglaló olly vámtarifát állapítana meg ugyanakkor a külfölddeli kereskedésre nézve, a mi meghallgattatásunk mellett, melly az általunk előbbi cikkeinkben már értelmezett szabad kereskedés, azaz: mérsékelt vámok elvének hódolna, 's biztosítékokat nyujtana mind arról, hogy az így meghatározott vámok, az általunk megbizandók meghallgattatása nélkül, felebb ne emeltethessenek, és hogy azon kiviteli cikkeink, mellyek az ausztriai birodalomban fogyasztási adó alá esnek, az ugyanekkor kölcsönös egység útján meghatározandó mértéknél magasabb teher alá, semmi kigondolható czélból ne vonathassanak, mind pedig arról, hogy a dohánynak termesztése az ausztriai birodalom azon tartományaiban, hol eddig megengedve nem volt, ezentul is tiltva maradjon, 's a császári dohány-haszonvételei kormányzáság dohánybeli szükségeit előlegesen és tulnyomólag legnagyobb részben honunkból pótolandja. — Ellenben a magyar törvényhozás **B)** közértelemmel törvény által és örökre megszüntetné a mi határunkon, a birodalom irányában fenálló magyar harminczadot, 's annak jövedelme helyett a királyi

kincstárt egy bizonyos, kölcsönös értekezés útján meghatározandó évenkénti sommáról, megnyugvását eszközölhető módon egyszer mindenkorra biztosítaná, melly hogy az ország részéről minél könnyebben előálltathassék, a megszűnő harminczad helyett, melly az adózásnak egy neme volt, más nemeiről az adózásnak gondoskodnék, 's rendelkeznék törvény által 1) a dohányról, 2) az eddig tehermentes földnek és osztályoknak az ország közpénztára részére leendő állandó fizettetéséről. A dohányra nézve kimondaná, hogy a törvény kihirdetésétől számított 12 évig a burnótnak, szivaroknak gyártása és mind ezeknek, mind a fogyasztásra készített dohánynak árulása az országot illeti egyedül, 's a fogyasztók szükségüket csak ettől vásárolhatják, és határozná azok ellen, kik e törvényt áthágják. A földhaszonvétel szabadságát biztosítaná, és a dohánytermesztés szabadságát fenhagyva, határozná azon módokról, mellyek a közjövedelmek megrövidítésének elkerülése végett, a természetfeletti ellenörködés mellett megtartandók volnának. Kimondaná, hogy leveles dohányát valamint eddig, ugy ezentul is mindenki annak adhatja, a kinek akarja, csakhogy magát valamint az eladó, ugy a vevő a közjövedelmeket biztosító ellenörködés alá vetni, 's portékájokat, mihelyt az eladásra alkalmatossá lett, az ország különb vidékein elegendő számmal felállítandó és közfelügyelet alatt állandó raktárakban tartani kötelesek. Meghatározná a törvény azon föelveket, mellyeknek alapján köttetnék meg az országos dohányhaszonvétel iránti szerződés a koránynyal. —

Meglevén ugyanis a felebbi törvényekre nézve az egyesség, azok alapján szerződés köttetnék a birodalmi finantzakormány-nyal. Ezen hatóság magára vállalná a felebb A) alatt előadottak teljesítését, 's csupán azt kötné ki, hogy ha a dohányhaszonvétel iránt hozott törvényt a meghatározott 12 évek lefolyta után fentartani nem kívánná többé az ország, és a fogyasztásra elkészített dohány, burnót és szivarok gyártását, készítését és eladását ismét a régi, mindenkinek szabad lábra kívánná állítani, ez esetben szabadságában álljon az ausztriai

határszélén, de egyedül csak a dohány becsempészését akadályozható felügyelő-hivatalokat felállítani, minden egyéb kereskedési czikk ez esetben is teljesen vámmentes maradván. Ellenben a magyar törvényhozás meghatalmazott kiküldöttei, viszonzásul a magyar harminczad örökös és tökéletes megszüntetését pactálnák s lemondának a magyar törvényhozás nevében azon jogról, hogy az valaha visszaállíttathassék. A szerződő felek mindketteje által ratificáltatván ezen szerződés, az törvénybe iktatnának. Ezután még egy volna hátra, t. i. intézkedés az országos dohányhaszonvétel kezelése iránt. Ez iránt a magyar királyi kamarával, mint a felség meghatalmazottjával, köttethetnék legezészerűbben egy a törvényre fektetett további szerződés, mellynek ereje mellett 1) az országos rendek meghatalmazott kiküldöttei az országos dohányhaszonvétel kezelését és a belőle várható jövedelem behajtását a törvény fenállása alatti 12 évre a magyar kamarának adnák által. 2) A szerződés megtartása feletti ellenörködés végett az ország főkormányzékét hatalmaznák fel. 3) Kikötnék, hogy a kezelő személyzet a honban született, vagy már hosszabb ittlakás által meghonosított 's magyarul tudó egyénekből álljon, 's az ügyvitel hivatalos nyelve magyar legyen, 's egyezkednének annak száma és fizetése iránt. 4) Mivel e szerint a dohány közadózás tárgya volna, hogy minden önkény el legyen távoztatva, szerződésileg megszabnák a fogyasztásba átmenendő különféle dohányczikkek és gyártmányok eladási árának maximumát. 5) Biztosítanak a közönséget, hogy izlésének és különféle igényeinek a dohányczikkek és gyártmányok lehető legnagyobb választékossága, jósága és jutányossága által meg legyen felelve. 6) Biztosítanak czélszerű intézkedésekkel a dohánytermesztő érdekét. 7) Intézkednének a burnót- és szivargyárnokoknak, mint a kik egy addig szabad keresetmód további folytatásától elzártnának, igazságos kármentesítéséről. Szerződésileg intézkednének mindazon módokról, melyeket ovatosság, kiméletesség és körültekintés egy olly szokatlan dolognak, mint a dohányhaszonvétel országosítása, behozása körül megtartatni parancsol. Ezen szerződés a

szerződő felek mindketteje által ratificáltatván, szinte törvénybe iktattatnék.

Fővonásilag illy formában lebeg szemeink előtt a vámügyi eligazodás és vele szoros összeköttetésben álló országos pénztár létesítésének lehetősége. Nem volna általa compromittálva semmi alkotmányos elv, sőt mindegyik erősítve. Az ország megkímélné azon vámokat, mellyeket eddig az ausztriai határszéleken fizetett, 's mellyek legnagyobb részben öt nyomták, a harminczad helyett pedig csakugyan annyit érőt, de könnyebben fizetne, nyerne vámmentes kereskedést a birodalommal, szabadabbat a külfölddel. Dohánytermesztése biztosítva volna — egyed-árúság sem természet-, sem kereskedésre nézve nem volna behozva, mi a nyers termék etli, 's egyedül a fogyasztásba menő dohány, magasabb országos tekintetekből, volna közhasznosítva. Nevezetes jövedelmi forrást nyerne az ország a dohányhaszonvétel évi feleslegéből, mellyet az eddig tehermentes földről és osztályoktól származó jövedelemmel, ugy a só felemelt árából kerekedő sommával öszvesítvén, kétszen volna a közpénztár, mellyből az ország rendelkezhetnék, mellynek hovaforrásáról számat kérhetne, 's mellynek segélyével immár kölcsön felvehetésére is levén így módja, nagyobb szabásokban investálhatván ezen parlag hazát, nagyobb lépésekkel haladhatna a művelődés, polgárosodás és rendezett társadalmi állapotok pályáján. A kormány végre, nem magyar tartományai részére vámmentes kereskedést nyerne velünk, legjelentékenyebb jövedelmeinek egyike a csempészség ellen meg volna ótalmazva, elintézve végképen a legtöbb panaszra és keserüségre okot szolgáltatott régi bajok egyike, 's ez által a magyarhonnai jó egyetértés és a birodalmat alkotó országok jó szomszédsága jelentékeny és nagybecsü biztosítékokkal öregbitve. Illy lehető eredmények megérdemlik, hogy megfontoljuk, vajjon nincsen-e itt ideje, miszerint felhagyjunk elvégre azon idegenséggel, mellyel minden állandó teherviselés ellen olly sokáig, de magunkra nézve minden haszon nélkül viseltettünk, 's fel számos olly balítélettel 's elfogultsággal, mellyek miatt ennyire elmaradtunk, 's pangó állapotunkat valóságos petrefaktumma képeztük ki.

Berekesztés.

Érezzük, 's épen oly elevenen érezzük, mint az olvasó, hogy jelen fejtegetéseink igen is hosszúra terjedtek. Ez kivált magyar olvasóknál és oly közönségnél, mint a mienk, felette nagy baj. Mert nálunk olvasni valami terjedelmesebbet bármiről is, csak igen kevesen szeretnek, 's az egykori Pesti Hirlap ferde modora következtében hozzá van szoktatva a közönség nagy része ('s ezen rossz szokásán még ma is igen nehezen tágit), bizonyos hagyománykép öröklött, vagy pedig idegen példákból kölcsönzött, 's épen akkor divatszzerű szavaknak vagy fogalmaknak variatióin rágódni főleg csak, 's magát az ilyenekhez csatlakozó, noha többnyire meg sem értett előszertetek vagy idegenségek által vezéreltetni. Innen van, hogy mialatt az egyik, ha jégeső elverte határát, ha aszály miatt csak a magot adja vissza elvetett gabonája, vagy esőzés csirázásba hajtá kereszteit, mind ezen bajokat igen hajlandó azon gonosz „vámoknak“ tulajdonítani, mellyek termékeinket az ausztriai határszélen nyomják, 's mialatt egy másik, ki egész életében sem magángazdaságának, sem a köznek javítására nem tett egy mákszemnyit sem, ha végre a legesztelenebb vagyonkezelés, a kártya, agár 's váltó következtében tönkre jutott, igen hajlandó önpusztulását azon „gyarmati“ rendszernek róni fel, melly ellenünkben oly régóta követtetett; az alatt egy harmadik, nem vizsgálva egyáltalában azon alapok igazságát, mellyeket ugynevezett „okoskodásainak“ kiindulási pontjairól választott, hanem csak mindig azon elkoptatott „elszegényedés örvénye felé sodortatást“ emlegeti, 's a védrendszert, mint egyedüli mentőszert, holmi német könyvekből kivont phrasisok 's olyan locus communisok segélyével dicsőíti, mellyeken a polgárosodott világban már az iskolás gyermekek is túl tették magokat. Azonban, a milly világos, hogy a két előbbi az öncsalásnak legridegebb ösvényén kalandozik, ép oly igaz, hogy a harmadik, a nélkül, hogy ez szándéka volna 's az előzmények, mellyekre épít, állanának, sok igazat beszél össze mégis. Mert nincs benne kétség: védrendszer az egyedüli mentőeszköz, csak hogy az nem áll vámokban, mellyek a magyar határszélen háborgatnák 's nehezítenék a kereskedést, hanem sok egyéb mellett, legfőképp áll azon védelemben, mellyet mielőbb szegezni szükséges azon szövetség ellen, mellyet az új tévtanok a régi elfogultság és balitéletek hagyományaival kötni készülnék, valamint ezen veszélyes szövetség eszközlői ellen is, — melly védelem, ha rendszerbe vétetik haladék nélkül, hogy bizonyosan sikeresebben és biz-

tosabban fog hatni, 'smint a legszükségesebb védrendszer az ügyetlen kuruzsulók kísérleteitől, és sok, bizonyosan rossz következésű kuruzsolásoktól meg fog bennünket menteni, az iránt épen nem lehet kételkedni.

Hogy eldőieink ezen haza anyagi előmenetelének eszközlésére, az ország kereskedési viszonyainak tisztábhozására olly keveset tettek, az okokra, mellyek az anyagi felvergődést hátrálták, ráakadni nem igen tudtak, 's tehetetlen panaszoknál vagy nem tudtak magasb 's hasznosb álláspontra emelkedni, vagy pedig mit tenni akartak is, mindig csak halasztották 's végbevitelére rá érni nem bírtak, ezt megérteni nem olly nehéz, és menteni is inkább lehet. Öket előbb a török, később polgári háboru zaklatta, utóbb hosszas küzdelmek után a pihenés kénytelensége kényszeríté tétlenségre, majd ismét harezok viharai nyugtalaníták, majd meg a hosszas szunnyadás után megtámadott nemzetiséget és alkotmányt kelle biztosságba helyezniök, és így méltán szorulhattak háttérbe az anyagi érdekek, midőn még a szellemiek legbecsesbjeit kelle megóni az enyészettől. E felett ők az ősi életmód egyszerűségével meg valának elégedve, kevesebben valának, mint mi, 's az anyagi élvezet 's annak sokfélesége nem valának akkor még mindenki által annyira ohajtott és buzgón hajhászott közszükségek, mint ma.

Azonban tetemesen változtak az idők 's azoknak igényei. Ma már merő panaszszal menni semmire sem lehet, a' halasztások korszaka tökéletesen lejárt, az élet kényelmeit élvezni mindnyájan szeretnők, azon eszközök és módokat, mellyek által vágyainknak elégtételtethnék, nem bírjuk — itten tehát a cselekvésnek ideje, és pedig az olly cselekvésnek, melly a fenálló körülmények között sikerhez vezethet, és nem az olly cselekvésnek, melly a tett szerencsétlen és eredménytelen kísérleteket ujjakkal szaporitaná. Hiába emlegetjük azon csorbákat csak örökké, miket az ausztriai kormány a honunk irányában követett kereskedési politika által, lehető jóllétünkön ütött, midőn magunk azért olly keveset és majd semmit sem tettünk, Ausztria viszont magának azzal bizonyosan ép ollyan 's talán még nagyobb kárt okozott, mint nekünk; mert hiszen, hogy ha gazdagsági forrásainkat, mellyeknek bőviben vagyunk, már elébb méltatja nagyobb figyelemre és kezdi kellőleg kifejteni, ma ő is, mi is, sokkal jobban és erősebben éreznők magunkat, az nem szenved kétséget. Azonban mirevalók a multnak tanulságai, ha a jelen nemzedék nem tudja azokat önmaga 's a jövőnek hasznára fordítani? Ma már nem az a feladás, rimánykodni a kölcsönösen és versenyezve elkövetett hibák felett, hanem az : ugy rendezni a dolgokat, hogy az illyen hibák többé ne ismételtethessenek. Keserüek, egész mostanra kihatók 's még

soká érezhető leendene a azon rossz következtetések, melyek a közgazdász- és kereskedési politika számos hiányos és ferdén felfogott szabályai miatt, a polgárosodott nemzetek legnagyobb és legrégebb részeire sulyosodnak. A prohibítív rendszert, úgy azt is, mely magas és a külkereskedési forgalmat lehetlenítő védvámokban keresett panacaeát, ma is sínylik mind azok, kik követték, 's a jobb meggyőződés, fejlettebb tudomány és elienállhatlan tanulságokkal bővelkedő gyakorlat daczára sem tudnak tőle szabadulni, mert a mesterkéltségek és természetelleni érdekek és állapotok olly halmazát hozta az létre, mely átszövődött a társadalmi viszonyok majdnem egész öszvegén 's ékép minden újítást felette nehezé, és olykor nem egészen veszélynélkülivé tesz. Mit nyert 2-dik József azon híres levelével, melyet Pálffy kancellárhoz irt volt, 's mellyben kimondá, hogy ha a magyar nemes adót vállalni nem kíván, ne várja, mikép hazájának anyagi felvergődttetésére részéről fog történni valami? Semmit, a magyar nemes még ma sem fizet adót; ellenben, ha az ország segédforrásai, habár eleinte áldozatokkal is, és minden tekintet nélkül a nemesség tehermentességére, kormányilag kellőleg kifejtettek volna — mit a francia háborúk előtt talán inkább megengedtek volna a birodalom financiai — ma azon jövedelmi források, melyek a királyi kincstár birtokában vannak, hihetőleg 30—40 percentummal többet hoznának, 's az előlegezések tízszeresen volnának megtérítve. 'S mit nyert ő 's ugy elődei mint utódai, a követett prohibítív rendszerrel? Semmit, mert hiszen ma már mindenki tudja, mikép ennek semmit, de éppen semmit, mit jónak lehet nevezni, nem köszönhetni. De azért ki fogja a jelenkor feladásait az által kimerítetteknek tekinteni, ha bárkinek is eszébe jutna azt gondolni, hogy nincs egyéb tennivaló, hanem második József hibás politikája felett perorálni elegendő, hogy minden, mi kölcsönösen elmulasztott és elhibáztatott, helyre legyen pótolva, tökéletesen kiegyenlítve és kijavítva? József 's utána, ugy előtte mások, hibákat követtek el, és némieket elmulasztottak. Ezek bevégzett tények. Ezen hibák következtetései az életbe mentek által 's fenállanak. Mi és elődeink sok hibákat tettünk, és némieket elmulasztottunk. Ez is bevégzett tény. Ezen hibák következtetései az életbe általmentek és fenállanak. Kérdjük már: vajjon gondolható-e más módja a mulasztások pótlásának, a hibák kerülésének, következtetéseik megszüntetésének, mint ha egymást mind ezen működésekben kölcsönösen segítjük?

Meglehet — mert hiszen annyian vannak, kik e körül roppant, noha reményünk szerint végkép mégis eredménytelen erőfeszítéssel fáradoznak — hogy vámügyi eligazodás tekintetében is csak maga kárán fog tanulni a magyar, mert ezen megrögzött szokásától, tapasztalás sze-

rint, felette nehezen tud szabadulni. Ha tudja Isten micsoda szerencsétlen phrasaeológiában feltaláltak számára valamely régi elfogultságainak hizelgő eszmét vagy sentenciát, évekig rágódik rajta, 's mert olly műhelyből került, mellynek effatumaira hivőleg fülelni lön sokaknak rosz és káros szokásuk, alaposágát nem is vizsgálja. Majd mások állnak elő, 's mert egy könyvet találtak olvasni, mellyet megérteni meghaladta képességöket, utánzási dühökben ismét más nagy szavakat találnak ki, 's azokra egy egész cselekvési rendszert alapítanak. Így történt ez legközelebbi időkben azon híres — noha tökéletesen hamis, valótlan és a tények által czáfolt — effatummal, mellyet, nem tudjuk, kicsoda talált fel, 's melly így hangzott: „az elszegényedés örvénye felé ellenállhatlanul sodortatunk.“ Így ama másikkal, melly nem tudjuk szinte, hogy kinek agyában vette eredetét, 's melly ismét a „független kereskedést“ kürtölte panacaeának; — így ama harmadikkal, melly most már az Ausztria elleni védvámokat pengeti egyedüli mentőszerül. A theoria térén, ezen szerencsétlen phrasisoknak eddig két eredményök volt: egyik a mult országgyűlési rendi táblának szerencsétlen politikája, mellyet kereskedési dolgokban követett, 's melly a gyakorlat terén semmi eredményt nem szülve, mindössze is egy haszonvehetetlen operátummal gazdagította az eddigiek számát; másik a még egészen el nem halt, noha már csak itt-ott lézengő védvámi agitatio. Praxis mezején természetes, hogy az illy ferde előzményeknek csak amollyan „a la desperato“ eredmények felelhettek meg. 'S így lön, hogy a független kereskedés „magasztos“ eszméjét a magyar kereskedelmi társaság, egy a feladás ropantságához mérve, nyomorult tőkével, a védvám eszméjét pedig, a védegylet, a lehető legügyetlenebbül megválasztott eszközökkel, akarták megtestesíteni. Mi lön az eredmény? mindenki tudja. A „kereskedelmi“ nem függetlenített semmit, a védegylet pedig meg nem védett semmit, hanem önlétét kényszerül már, a kijózanuló vélemények következtében azt fenyegető enyészet ellen, mesterséges utakon védelmezni.

A kit illy tanulságok meg nem tanítanak; ki tapasztalás következtében sem ábrándul ki, azon segíteni nem lehet, 's mi kivált hiába írjuk az illyennek czikkeinket. Azonban nem is ezeknek írjuk. Teseznek ezek magok eleget, miből mások okulhatnak, és azért jelen fejtegetéseinkkel el is hallgathatunk. Meg lehet, mint mondók, hogy ismét ellenszenveinktől fogunk kérni tanácsokat; — meglehet, hogy öszves bölcseségünk a régi themák variatióinak ismétlésében fog állani; — meglehet, hogy most sem fogjuk még azon nagyszerü politikai és anyagi következtéseket méltánylani, mellyek a vámügyi eligazodásban feksüz-

nek; most is az után fogunk kapkodni, mit el nem érhetünk, a létesíthetőt pedig figyelemre nem méltatni; — meglehet, hogy azok túlsúlya fog ismét győzni, kik kormányunkkal viszonyaink egyszerűsítésébe nem helyeznek nagy fontosságot, a szomszéd tartományokkal jó szomszédságot pedig szavakban méltányolják csak, tettekben fitymálják; — meglehet, hogy beszélni megint igen sokat, tenni semmit sem fogunk, és így hogy az alkalmak használatlanul fognak ismét mellettünk elillanni, a cselekvés percei eredménytelenül leperegni. Mind ezek a lehetőségek körében 's a jövődő méhében elrejtve fekszenek. Mind ezen kérdések, legyenek azokban bármennyi súlyos okok aggodalmakra, miután biztosan tudjuk, hogy a kormány megfelelő hivatásának, 's ugy ebben mint egyebekben, nyiltan fog előlépni, és kezét közremunkálásra őszintén nyujtandja oda, nem csökkentik erős és rendíthetetlen reményünket, hogy az öröklött balfogalmakból és elfogultságból kitisztult, 's irigységet, ellenszenveket magáról lerázott hazafiság 's cselekvési ösztön, tapasztalás által megedzve, küzdelmek által erősödve, elvégre minden akadályokon győzedelmeskedni és egy olly állapotot fog előidézni, mellynek malasztjain mint szilárd alapokon állva, könyörülettel és szánakozással bár, de kiengesztelődve fogunk visszapillantani azon kor tévelygéseire, 's az értetlenség, szenvedélyek, tévtanok 's öncsalások mind azon szándéktalan eszközeire, kiknek combinált erőködése a feladás megoldását olly sokáig hátráltatta.

TOLDALÉK.

ADATOK HONUNK KERESKEDÉSÉT ILLETŐLEG

ÉS

AZOKNAK ELEMEZÉSE.

IRTA

VÉBER JÁNOS.

Az ausztriai birodalom kereskedése.

Mielőtt honunk kereskedésének kimutatását az ausztriai birodalommal hivatalos adatok után adnók, és elemeznők, közöljük az ausztriai monarchia általános kereskedésének táblázatait, melyekből honunk forgalma a külfölddel is megtetszik.

1) Szárazföldöni általános forgalom:

	Értéke az 1845iki		Értéke az 1844iki	
	bevitelnek.	kivitelnek.	bevitelnek.	kivitelnek.
	frt.	frt.	frt.	frt.
Déli Németország határán .	13,245,754	16,428,626	11,623,297	18,952,815
Szászország határán	14,720,699	17,273,012	14,990,688	16,594,757
Poroszország határán	6,252,937	5,844,199	6,845,995	6,564,699
Krakó határán	670,929	2,482,067	554,548	2,667,600
Lengyelország határán	92,067	404,070	65,250	1,496,739
Oroszország (Brody határán	1,058,146	1,520,933	1,427,495	1,552,272
(Egyéb határain	1,059,602	1,145,240	2,915,608	1,301,778
Törökország határán	14,207,594	9,286,750	13,862,104	9,138,941
Idegen Olaszország határán	13,035,191	13,981,020	13,363,948	12,863,098
Schweiz határán	2,495,229	18,891,523	2,026,741	18,003,555
Összesen	66,838,148	87,257,440	67,675,674	89,136,254

2) Tengeri forgalom:

Fiumében	383,325	1,426,420	306,317	1,930,217
Triesztben	27,015,289	11,918,142	26,786,278	12,362,107
Velenczében	16,387,267	4,077,206	16,438,628	4,047,561
A többi partokon	5,659,826	2,863,059	3,811,356	2,141,686
Összesen	49,445,707	20,284,827	47,342,529	20,481,571

Főösszeg 116,283,855 107,542,267 115,018,253 109,617,825

3) Magyarország és az örökös tartományok közti külön forgalom:

	Értéke az 1845iki		Értéke az 1844iki	
	bevitelnek.	kivitelnek.	bevitelnek.	kivitelnek.
	frt.	frt.	frt.	frt.
Ez az ausztriai tartományokra nézve így állott	59,779,299	54,933,524	63,742,349	56,437,907

4) Dalmátia és a Quarneriszigetek forgalma:

4,274,910	6,250,318	4,022,253	4,849,689
-----------	-----------	-----------	-----------

5) Velencei szabad kikötő kivitele:

—	1,449,713	—	1,375,527
---	-----------	---	-----------

6) Átmeneti kereskedési forgalom :

	Értéke az 1845iki		Értéke az 1844iki	
	bevitelnek.	kivitelnek.	bevitelnek.	kivitelnek.
	frt.	frt.	frt.	frt.
Általános.....	70,705,879	—	71,348,877	—
Dalmatiai.....	2,244,342	—	2,359,129	—
Összesen	72,950,221	—	73,708,006	—

7) Tökéletes elkészítésre :

Külföldre nézve	4,077,330	697,161	3,433,589	838,653
Magyarországra nézve	1,147,479	70,800	1,043,290	80,877

8) Bizonytalan eladásra :

Külföldre.....	291,259	970,336	1,798,587	999,248
Magyarországba.....	239,014	4,102,648	265,512	3,860,428

Ezen összegek összeadásából kitűnik, hogy általános kereskedelmi forgalom 1845ben volt..... 223,826,122 ft.

Jeleül a Magyarországgali kereskedési forgalom..... 114,712,823 „

Dalmatiai „ „ 10,525,228 „

Venezzei kikötői „ „ 1,449,712 „

Átmeneti „ „ 72,950,221 „

Elkészítésre és eladásra..... 11,616,027 „

tehát az 1845iki forgalom összes kitétele 435,080,134 ft.

Az összegek 1844ben ezek valának:

Általános ki- és beviteli forgalom.....	224,636,078 ft.
Magyarországgali forgalom.....	120,180,256 „
Dalmatiai forgalom.....	8,871,942 „
Venezzei kikötői forgalom.....	1,375,527 „
Átmeneti.....	73,708,006 „
Elkészítésrei és bizonytalan eladásrai forgalom.....	12,320,184 „

tehát az egész 1844iki forgalom kitétele 441,091,993 ft.

és így, a dalmatiai kivéve, minden rovat csökkenvén, a forgalom is 1845ben kevesbült 6 millióval.

A vámi jövedelem emelkedett	1845ben	1844ben
Az általános forgalomból.....	15,655,222	16,814,424 ftra
Magyarországgali forgalomból.....	3,804,673	3,824,720 „
Dalmatiai „.....	250,354	237,936 „
Venezzei kikötői „.....	14,696	18,334 „
Átmeneti általános „.....	75,240	77,496 „
„ dalmatiai „.....	9,158	9,140 „

összes vámi jövedelem 19,809,343 20,982,050 ftra
 csökkent tehát a vámjövedelem is 1845ben 1,172,707 fttal.

Ezen tetemes vámjövédelmi csökkenés egyedül a fentebbi forgalom általános csökkenéséből, mely a külön rovatokat tekintve épen nem nevezetes, alig volna megmagyarázható, ha figyelem nélkül hagynók azt, mikép ennek több mint egy harmadát a kávéra szabott vámnak majd felényire szállíttatása okozta, 1844iki júliusig egy mázsaért t. i. járt 21 pftnyi beviteli vám, attól kezdve pedig 12 ft 30 krra szállíttatott le; ennélfogva az 1844ben (mellyben t. i. júliusig még a nagyobb vám fiztetett) bevitt 149,705 mázsaért vámul kelle fizetni 2,624,782 fto, míg az 1845ben bevitt 177,743 mázsaért csak 2,220,750 ft fiztetett.

A bevitel csökkenésének csak azon jövédelem fogyasztása tulajdonitandó, mely a czukorbevétel csökkenéséből keletkezett, mert 1844ben 559,674 mázsa czukorliszt hozatott be, mellynek vámjá tett 4,197,555 fto; 1845ben pedig a behozott mennyiség csak 525,057 mázsa volt, mellytől vámul fiztetett 3,937,927 ft; ezen kívül még kevesebb raffinád is hozatott, ugy hogy a czukorrovat maga 285,117 ftnyi vámjövédelmi csökkenést okozott, mi a kávé megszaporodott bevitelét tekintve, kétségkívül a belföldi czukorgyártás haladására mutat.

A külföldi borok bevétele is 274,707 ftnyi csökkenést szült; a Bessarabiából ökor-behozatal, mely az előbbi évi 51,109 darabról ez évben 2783 darabra szállott, 223,988 ftnyt; a Törökországból sertésbevétel 100,045 ftnyt, a gyapotfonal bevétele 132,278 ftnyt; ellenben a nyers gyapot bevétele szaporodott és 135,514 fttal többet jövédelmezett vámul, mint 1844ben, mellyben csak 345,875 mázsa, 1845ben pedig 427,183, tehát 81,308 mázsával több hozatott be, mi ismét a gyapotfonás előmenetelére mutat, egyszersmind megezáfolja a védvámisták azon véleményét, kik hirdették, hogy a fonalvám leszállítása (először 15 ftról, azután 12 ft 30 krról 10 ftra), mellynek következtében a fonalbevétel vámi jövédelme tetemesen csökkent is) okvetlenül ártalmára lesz a gyapotiparnak. A leszállítás tehát mind az iparnak, egy kis, a külföldi fonógyárokkali versenyzés előidézése által, mind a kinestárnak javára szolgált, mert a 132,278 ftnyi veszteség a fonalnál a 135,514 ftnyi nyereség által a nyers gyapotnál bőven térített meg, mi ujra a kereskedelmi szabadság mellett szól, mely a gyártást meg nem szünteti, sőt sarkantyúzza a nagy közönség javára.

Folytatás. Részletek.

Ezen felebb kimutatott általános kereskedésben a különféle birolalmi részek eképen részesültek, azaz : a külföldre ki- és külföldről bevitt tárgyak a következő országok és tartományokban vámmoltattak meg:

	Értéke		Vámjövedelem	
	a bevitelnek. frt.	akivitelnek. frt.	a bevitelből. frt.	a kivitelből. frt.
Alsó-Ausztriában.....	19,760,656	13,297,077	2,980,632	47,698
Felső-Ausztriában.....	3,063,484	3,881,313	334,674	30,675
Stájer- és Illirországban. .	3,730,259	445,723	1,062,124	776
Tengervidéken.....	5,268,300	7,481,762	595,238	23,955
Tyrolban.....	6,298,688	4,459,678	668,149	58,458
Csehországban.....	18,422,490	18,578,346	1,743,454	115,830
Morva és Sziléziában... .	3,841,049	2,376,405	308,359	13,289
Galicziában.....	4,336,759	6,846,168	435,954	28,890
Lombardiában.	17,064,433	30,881,447	2,658,733	763,350
Venezében.....	16,644,975	4,846,754	2,053,009	25,283
Magyarországban.	13,780,922	11,473,611	1,338,648	125,545
Erdélyben...	4,071,840	2,973,983	232,771	9,728
Összesen	116,283,855	107,542,267	14,411,745	1,243,477

Ezen táblázatból alapos következtéseket nem igen huzhatni, azért inkább következő érdekesb részleteihez fordulunk, melyeket az 1844iki adatokkal együtt adunk elő:

Termékek :

	1845iki		1844iki	
	bevitel. frt.	kivitel. frt.	bevitel. frt.	kivitel. frt.
Gyarmati cikkek.....	15,371,277	6,080	14,894,633	9,566
Déli és egyéb gyümölcs. .	3,772,284	566,917	3,559,269	681,094
Dohány....	1,320,508	877,610	2,077,090	821,280
Olajok.....	9,606,510	399,500	8,777,650	504,085
Gabona és kertí cikkek..	8,064,511	9,107,790	8,538,716	12,784,444
Italok.....	2,399,417	1,253,263	2,912,422	1,209,071
Halak és egyéb vízi állatok	3,250,270	264,650	3,308,070	271,555
Aprómarha és vadak.....	86,241	108,953	91,499	96,735
Vágómarha.....	5,951,723	4,085,377	9,031,703	5,240,483
Állati élelmi cikkek... .	682,153	2,403,616	547,309	2,151,129
Vonómarha.....	648,140	684,340	621,540	681,360
Tüzelő és építő szerek....	2,627,646	5,392,792	2,313,730	5,175,200
Egyéb termékek.	558,589	782,744	609,007	783,354
Összesen	54,339,269	25,933,632	57,282,628	30,409,356

Ipari tárgyak:

	1845iki		1844iki	
	bevitel. frt.	kivitel. frt.	bevitel. frt.	kivitel. frt.
Gyógy- és illatszerek.	1,204,961	830,523	1,072,178	789,425
Vegyészi czikkek.	1,196,460	1,055,380	1,096,551	1,151,452
Konyhasó.	678,776	661,547	526,702	702,592
Festőszerek	8,305,119	1,002,272	8,395,310	969,090
Gyánták.	983,090	220,975	800,545	195,200
Cserzőszerek	573,764	104,597	487,289	111,875
Ásványok és földek.	714,012	429,944	757,316	363,411
Drágakő és nemes érczek.	659,398	119,978	734,125	93,679
Nemtelen érczek.	1,191,445	3,294,788	1,455,840	3,097,155
Nyers anyagok.	29,831,098	41,713,905	26,831,253	41,084,268
Fonal	9,254,463	1,268,187	9,035,002	1,006,264
Összesen	54,592,576	50,702,096	51,192,111	49,564,411

Gyártmányok:

Kész gyártmány.	6,398,059	30,280,788	5,678,580	29,099,373
Irodalmi és műtárgyak.	953,951	625,751	864,934	544,685
Összesen	7,352,010	30,906,539	6,543,514	29,644,058
Fősomma	116,283,855	107,542,267	115,018,253	109,617,825

Ezen summák általános tekintete nagy változásokat a monarchia kereskedésében épen nem mutat; mert hogy a bevitel 115 millióról 116ra emelkedett, vagy hogy a kivitel 109 millióról 107re csökkent, az nem ollyas veszteség, melly az itt alapul vett s a mostani piaczi árral semmi arányban nem levő becsárnál fogva, komoly aggodalmat gerjeszthetne. Ennélfogva noha a kivitel 2 millióval csökkent, a nagyobb bevétel mégis arra mutatna, hogy ez által a monarchia vagyona kárt nem szenvedett, sőt hogy gyarapodott, mi kétségkívüli igazság gyanánt derül ki, ha ezen bevételnek a kimutatások ideje óta folytonosan emelkedő értékét tekintjük, melly

1831ben csak 65,859,918 ft.

1836ban már 95,108,586 „

1841ben 101,323,167 „

1845ben pedig 116,285,855 „ volt.

A kivitel csökkenése azonban mindenesetre fogyatkozásra mutat, nem ugyan olly rendkívüli, millyen még eddig bé nem állott (mert p. o. 1833ban a kivitel 87 millióra emelkedett, és utána következő 1834ben 82 millióra csökkent; 1837ben 92 millióról 85 millióra, és 1842ben 106 millióról 103 millióra ment vissza); de a külön rovatokat

tekintve, mégis olyanra, mely igen tanulságos és minden figyelemre méltó azok előtt, kik a status és közigazdaszat minden üdvét az iparba helyezvén, a mezőgazdaság végtelen fontosságát szemök elől tévesztették.

Mi okozta ezen mérleg szenvedőlegességét? Talán az ipar hanyatlása? koránsem, mert a nyers anyagok főkép a gyapot bevitelére, mibe a mai iparisták oly nagy közigazdaszati előnyöket helyeznek, tetemesen nőtt, minthogy 26 millióról 29 millióra emelkedett, valamint a kész gyártmányok kivitele is 29 millióról 30ra; az ipar dolgában tehát nem lett volna semmi baj. De a gabonakivitel 12 millióról 9re, a vágó marháié 5 millióról 4re csökkent! illy rovatokban rejlik a kereskedés hanyatlása általánosán és a mérleg szenvedőlegessége különösen, mert ha Ausztria, Europa megkettőztetett általános szükségéinek most nagyobb részben felelhetett volna meg fejlettebb mezei ipara által: se csökkenést, se szenvedőlegességet nem vennénk észre a kimutatásokban.

Bár fontolóra vennők az ezen kereskedelmi adatainkból felmerülő intéseket! és nemcsak az ipart, de a földművelést is hatályos ápolgatásra méltatnók, mellynek napjainkban tapasztalt háttérbe szorulása idézte egy részben bizonyosan azon drágaságot elő, melly most egész Europa láthatárát oly szomorúan elhomályosítja.

Kereskedés Magyarhon és Erdély, meg az örökös tartományok között.

Most ezen kimutatások ránk nézve legérdekesb részére, t. i. a Magyarország és az örökös tartományok közti forgalom kimutatására meggyünk által:

Tartományok, mellyekben a megvámolás történt:	Értéke az 1845iki		Vámjövedelem	
	kivitelnek Magyarországból. frt.	bevételnek Magyarországba. frt.	a kivitelből. frt.	a bevételből. frt.
Alsó-Ausztria	40,487,863	36,260,146	1,863,140	761,698
Felső-Ausztria	168,604	13,752	5,314	344
Stájer- és Ilirország	5,381,207	3,662,425	395,403	66,296
Tengervidék	90,310	429,650	5,490	2,032
Tyrol	168,322	8,497	5,896	343
Csehország	120,905	146,334	9,631	3,718
Morva és Szilézia.....	9,059,137	9,957,182	177,623	208,520
Galiczia	3,588,500	4,379,527	176,135	91,143
Lombardia	207,077	993	5,903	47
Velence	507,374	75,018	24,284	1,713
Összesen	59,779,299	54,933,524	2,668,819	1,135,854

Hogy ezen adatokról annál pontosabban ítélhessünk, ide mellékeljük az előttei 1844dik évről közlötöket is.

A fentebbi kimutatás 1844ikről:

	Értéke az 1845iki			
	kivitelnek	bevitelnek	Vámjövedelem	
Tartományok, melyekben a megvámolás tör-tént:	Magyar-országból. frt.	Magyar-országba. frt.	a kivitel-ből. frt.	a bevitel-ből. frt.
Alsó-Ausztria	42,129,101	36,584,391	1,865,518	768,820
Felső-Ausztria	109,370	28,325	4,136	721
Stájer- és Ilirország.....	6,072,741	3,408,025	439,290	62,233
Tengervidék	61,850	312,499	3,849	1,235
Tyrol	68,205	11,405	2,402	447
Csehország	89,775	152,095	8,645	3,537
Morva és Szilézia.....	11,550,803	10,706,416	157,108	224,359
Galiczia	2,574,858	5,145,797	99,969	132,437
Lombardia.....	248,334	2,443	7,747	64
Velence	837,312	86,511	40,150	2,053
Összesen	63,742,349	56,437,907	2,628,814	1,195,906

Ebből tehát láthatni, hogy 1844ről 1845re kivitelünk 3,963,050 ftnyi értékkel csökkent, bevitelünk pedig 1,504,383 ftal; a kiviteli vámjövedelem mindazáltal szaporodott 40,005 ftal, de a beviteli csökkent 60,052 ftal.

A vámjövedelem szaporodása leginkább a nagyobb bor- és ökörkivitelből származott, mint alább látandjuk, mely szaporodás az elsőnél 44,395, a másodiknál 28,241 ftot tett; a fogyasztás pedig leginkább a megcsökkent pálinka és gyapotkelme bevitelének tulajdonítandó, mely az elsőnél 32,103, a másodiknál 33,771 ftot tett.

Az áruk különféle nemeit tekintve ezen forgalom így mutattatik ki:

Termékek.	Értéke az 1845iki		Értéke az 1844iki	
	kivitelnek	bevitelnek	kivitelnek	bevitelnek
	Magyar-országból. frt.	Magyar-országba. frt.	Magyar-országból. frt.	Magyar-országba. frt.
Gyarmati czikkek	114,528	1,828,554	81,412	1,770,140
Déli és más gyümölcs.....	306,490	48,333	242,617	35,582
Dohány	2,118,600	1,850	2,149,050	2,700
Olajok	580,025	3,400	645,175	5,990
Gabona és egyéb kerti termesztmények.....	17,208,432	656,145	17,650,707	734,976
Italok.....	1,052,694	274,736	874,249	701,971
Halak és egyéb vízi állatok .	107,610	6,530	81,820	18,160

Termékek:	Értéke az 1845iki		Értéke az 1844iki	
	kivitelnek Magyar- országból. frt.	bevitelnek Magyar- országba. frt.	kivitelnek Magyar- országból. frt.	bevitelnek Magyar- országba. frt.
Szárnyas állat és vad	621,088	2,605	636,272	2,875
Vágó marha	8,641,613	793,040	8,384,285	985,163
Állati élelemcikkék	596,467	76,504	600,122	70,191
Vonó marha	608,000	312,270	559,110	376,790
Tüzelő- és építészerek	321,653	495,568	384,861	469,722
Egyéb termékek	103,838	310,739	72,740	247,609
Összesen	32,381,038	4,810,274	32,362,420	5,413,869

Ipartárgyak:				
Gyógy- és illatárúk	178,162	171,058	212,214	169,717
Vegyészi termékek	719,502	448,474	836,140	403,003
Konyhasó	11,154	77,137	10,197	62,709
Festékek	48,611	284,890	52,129	266,443
Gyánták	65	110,080	570	97,350
Cserző szerek	1,269,454	29,255	1,141,423	35,162
Ásványok és földek	19,979	46,517	19,937	46,394
Drágakő és nemes érczek	433,736	33,414	440,719	47,752
Nemtelen érczek	2,077,424	1,337,199	2,256,419	1,112,302
Nyers anyag	21,205,964	1,907,122	25,006,233	2,027,257
Fonal	121,816	3,342,705	120,877	3,310,946
Összesen	26,086,452	7,787,851	30,096,858	7,579,035

Gyártmányok:				
Kész gyártmányok	1,272,766	42,073,679	1,242,675	43,226,095
Irodalmi és műtárgy	39,043	261,720	40,396	218,908
Összesen	1,311,809	42,335,399	1,283,071	43,445,000
Főösszeg	59,779,299	54,933,524	63,742,349	56,437,907

Az ezen cikkek után fizetett vámjövdelem mindkét évben ez vala:

Termékek:	1845iki		1844iki	
	kivitel. frt.	bevitel. frt.	kivitel. frt.	bevitel. frt.
Gyarmati cikkek	—	34	—	—
Déli és más gyümölcs	23,779	2,494	20,372	1,796
Dohány	43	—	68	—
Olajok	30,124	165	33,827	234
Gabona	1,179,247	21,492	1,208,347	24,310
Italok	347,589	21,192	284,412	54,473
Halak	5,338	378	4,103	521
Szárnyas állat és vad	37,281	145	38,409	157
Vágó-marha	749,715	17,339	726,769	20,286

Termékek:	1845iki		1844iki	
	kivitel. frt.	bevitel. frt.	kivitel. frt.	bevitel. frt.
Állati élelemzickek	42,401	2,645	42,467	2,428
Vonó-marha	18,996	5,319	18,054	6,039
Tüzelő és építő szerek.....	7,809	13,241	9,721	12,529
Egyéb termékek.....	439	163	571	180
Összesen	2,442,761	84,607	2,387,120	122,953
Ipartárgyak:				
Gyógy- és illatárúk	3,496	5,775	3,980	5,800
Vegyészi termesztmények	10,196	21,755	11,881	28,304
Konyhasó	—	—	—	—
Festékek	687	9,567	701	9,277
Gyánták	10	2,444	12	2,187
Cserzőszerek	11,539	235	10,377	283
Ásványok és földek	134	1,920	88	1,843
Drágakő és nemes érczek.....	168	211	184	360
Nemtelen érczek	23,983	25,775	24,542	22,039
Nyers anyagok	102,285	10,098	118,229	12,050
Fonal.....	373	70,559	1,021	71,149
Összesen	152,871	148,339	171,015	148,301
Gyártmányok:				
Kész gyártmány	71,718	894,232	68,816	916,737
Irodalmi és műtárgy.....	1,469	8,676	1,863	7,915
Összesen	73,187	902,908	70,679	924,652
Főösszeg	2,668,819	1,135,854	2,628,814	1,195,906
miből látni való, hogy a vámjövedelem 1844ben 3,824,720 forint vala, de..... 1845ben 3,804,673 „				
		tehát csökkent	20,047 forinttal.	

A fentebbi 2,668,819 ft jövedelemben 2,223,361 ft az ausztriai beviteli vám és 445,458 ft a magyar kiviteli harminczad; az 1,135,854 ft beviteli vámban pedig 128,766 az ausztriai kiviteli vám és 1,007,088 ft a magyar beviteli harminczad, úgy hogy ezen magyar harminczad 1845iki egész jövedelme volt összesen 1,452,546 ft, az ausztriai vámé pedig 2,352,127 ft.

Csökkenés — emelkedés.

A mult czikkünk nyomán kimutatott 3,963,050 forinttal csökkent kivitelünk, és 1,504,383 forinttal alább szállott bevételünk sok's különféle magyarázatra adand alkalmat, mint már adott is, jóllehet az alábbszállt kivitel, vagyis a megkevesbült jövedelem maga már igen világosan fejti meg, miért kellett ez évben kevesebbet bevennünk vagy vásárolnunk; mert ha az alábbszállt bevételről az ipar emelkedésére következtetnénk, akkor illy okoskodás csak úgy lehetne helyes, és az illyen eredményben csak úgy lehetne köszönet, ha egyszersmind kivitelünk semmi vagy legalább illy nagy csorbát nem szenvedett volna.

Mi tehát, kik egy nemzet jóllétét csak abból ítélhetjük meg, és annak vagyona gyarapodását minden józan közgazdászszal csak akkor következtethetjük, ha kereskedése, mint az emberi tevékenység főindítóoka, és minden földészeti és ipari haladásnak legfőbb rugonya, folyvást emelkedik; mi ezen kettős hanyatlásán 1845-ki forgalmunknak nemcsak semmi okot nem látunk azon örömrre, mellyet bizonyos oldalon ezen fogyatkozás felett nyilvánítottak, hanem mi ezen évet inkább kereskedési tekintetben a silányabbak közé számítjuk, és ezen adatok nyomán kimutatott veszteségén csak azért nem jajgatunk, mert tudjuk, mikép ezen számokbani ingadozás nem példánélküli az 1831-ki kimutatások óta, és hogy az 1845-ben kimutatott számok mégis tetemesen nagyobbak minden eddig kimutatottaknál, egyedül az 1844-dikeket kivéve, mint ez a következő évenkinti forgalmak kimutatásából kitetszik, mellyeket részletesen itt azért közlünk, mivel ez által az improvisált iparra hivatkozó alaptalan és hamis következtetések előre megsemmisíttetnek és az eddig kimutatott számok, hivatalos utójavítások fonalán igazíttatnak:

1831-ben a Magyarország és az örökös tartományok közti egész forgalom 61 millio, 579, 196 forintra emelkedett;

1832-ben már	76,688,885 ftra;	1839-ben már	92,484,105 ftra;
1833-ban —	71,574,628 ftra;	1840-ben —	93,482,887 ftra;
1834-ben —	67,970,891 ftra;	1841-ben —	95,328,728 ftra;
1835-ben —	69,824,167 ftra;	1842-ben —	91,409,178 ftra;
1836-ban —	81,612,143 ftra;	1843-ban —	104,252,696 ftra;
1837-ben —	76,277,203 ftra;	1844-ben —	120,180,256 ftra;
1838-ban —	91,470,527 ftra;	1845-ben —	114,712,823 ftra.

Ezen utolsó év hanyatlását nem pótolhatja az, hogy ezen évben 1,333,000 pftnyi értékű gyapotkelme 771,520 értékű gyapjukelme, 101,000 ft értékű selyemkelme, és 78,700 ft értékű bőrrel kevesebb hoztatott be, mint 1844-ben, miben az iparisták tudja Isten mily rendkívüli csodát látandnak és híresztelendnek; hanem, ha fel lehetne is tenni, mikép ezen beviteli fogyatkozást a növekedett hazai ipar fedezte, az sokkal világosabb volna: hogy az ipar illy gyarapodása daczára is — — hanyatlhat a nemzet vagyona, mert a kereskedelmi forgalom hanyatlása sohasem tanusithatja azon vagyon gyarapodását, de ellenkezőleg annak kétségkívüli esökkenését, melly árért az ipar felvirágoztatása mindenestre olly drágán volna megvásárolva, hogy az a közgazdaszat semmi elveivel nem lenne igazolható, minthogy ez e g y e d ü l a nemzeti vagyon gyarapodására irányozhatja törekvéseinek minden céljait.

A gyapotkermék beviteli esökkenése azért inkább nélkülözésre, mint a gyapotipar emelkedésére mutatna, ha esakugyan valamire mutat, mint a gyapotfonal bevitele 173,320 ft értékkel esökcent, mi nem történhetik, ha ez évben a gyapotkelme-fogyasztás ugyanaz lett volna, mint az előbbi évben, és a bevitel hiánya a hazai ipar által fedeztetett volna.

Hasonlóképen semmitsem bizonyít iparunkra nézve a leszállott bőrbevétel, mert az iparisták theoriája szerint ez csak akkor jelent valamit, ha a nyers anyag kivitele csökken és annak bevitele növekszik; már pedig épen ellenkezőleg állanak az adatok ezen tárgyra nézve, mert a cserzőszerek kivitele 128,678 ftnyi értékkel, és a nyers bőrök kivitele 70,130 ftnyi értékkel nem — esökcent, hanem főlebb emelkedett; ellenben a nyers bőrök bevitele 88,655 ftnyi értékkel nem emelkedett, hanem — alábbszállott, és így minden adat ellenkezőleg ütött ki, mintsem az iparisták kívánhatják, világos jelöl annak, hogy egész theoriájok hiányos és bizonytalan, és hogy, ha egy ország kevesebbet vesz mint máskor, ennek oka még nem az, hogy azért már maga többet készít.

Egyébiránt mi ezeket nem azért hozzuk elő, mintha az illyen egyes rovatokba nagy közgazdaszati fontosságot helyeznénk; ezen számok evről évre változhatnak; szerintünk a bevétel emelkedése sohasem lesz kárára egy országnak, ha kivitele szaporodásával megfizeti: de ha a bevétel esökkenését a kivétel hanyatlása okozza — azon örülni sohasem tudandunk. Már pedig alig fogunk hibázni, ha az 1845-ki kisebb bevétel egyedül kisebb kivételünknek tulajdonítjuk, melly silányabb termékünk következtében a legfontosabb kiviteli cikkeinkre nézve, melylyek 500,000 pftnyi értéken felül vitetnek ki, ekképen szállott alább 1844-ről 1845-ikre.

Dohány	30,450	forinttal.
Repeze-, len- és kendermag-olaj	65,150	—
Gabona	442,883*)	—
Egyéb mezőgazdasági veteményi magvak	77,900	—
Szárnyas állat és vadak	15,184	—
Vágó marha	67,860	—
Juhok, sertések	31,470	—
Állati élelmi cikkek	3,655	—
Vegyészi tárgyak	71,050	—
Réz, nyers,	209,230	—
Len, kender és kóc	4,989	—
Gyapju	3,735,680	—
Egyéb nyers anyagok	129,730	—

De szinte olly nevezetes a veszteség kisebb értékű cikkeknel; így p. o. a fakivitelnel veszítettünk 70,220 ftot, a mézkivitelnel 12,096 ft, a pióca-kivitelnel 10,400 ft, a tojás kivitelnel 9889 ft, az ágytoll-kivitelnel 23,950 ft, sajtnál 16,600 ft, különféle festési vagy gyógyszerési növényeknél 12,590 ft, fagygyunál 113,608 ftot, (mellynek következtében ugyan a fagygyugyertya-bevitel 9178 fttal csökkent, hanem ez a fagygyukivitel csökkenésével távulról sincs arányban) mi együtt 5,154,564 ft veszteséget okozott, melly veszteség majdnem kizárólag mezőgazdasági termésünk hiányiban keresendő, mit a nőttön növekedő drágaság itthon is bizonyít, mert azon élelmi cikkek ára, mellyekre nézve a mindenütti szükség következtében még a kivitel is emelkedett, tetemesen rugott fel, mint p. o. a disznósír, mellynek kivitele 57,180 ft értékről 88,640 ft értékre emelkedett, miután ezen cikk külföldről bevitel is 60,120 ftról 106,580 ftra, külföldrei kivitele pedig 155,960 ftról 252,620 ftra szökkent : miáltal illy áruk itthoni piacunkon már is 100 percentnél drágábban kelnek, és a belföldi inséget nem kis mértékben nevelik.

De illy inséggel az iparisták nem sokat gondolnak; látják a brit statusban éhen halni az embereket sokkal nagyobb számmal, mint a kárpátok közt, ők mégis nem azt vélik természetdönnek, minek hiányában ott és itt elhalnak az emberek, hanem azt, minek a legtökéletesb minőség mellett is, e l n e m a d h a t á s a következtében a világ leggaz-

*) Ezen különbség egyedül a gabonát tekintve még nagyobb lenne, de a buza és rozs hiányában egyéb életszerek kivitele tetemesen felszökkent; így p. o. a babkivitel 1844-ben csak 9921 ft értékű vala, 1845-ben pedig 62,587 ft, a borsó és lense kivitele pedig 4459 ftról 14,293 ftra rugott, minek következtében ezen cikkek ára itthon felszökkent.

dagabb statusa sem mentheti meg polgárait az éhhaláltól! És ők még fogyasztókról gondoskodnak csak,—fogyasztókról, kik most a gyárak bezártával szerte koldulnak egész Európában! és ők meggazdagultaknak képzelik magokat, ha a bevétel másfél millióval, de a' kivitel majd négy millióval csökkent!! Ez valóban különös tárgy a örömmek.

A szivarozás.

A tiltó rendszer és a magas védvám daczára van még az utolsó cikkben kimutatottakon kívül egy beviteli rovatunk, melly szivargyáraink minden elvitázhatlan virágzása mellett is nem csökkent annyira, mennyire reménylettük volna. Ez a külföldi szivarokról értendő, mellyekből Magyarország— ezen dohánytermesztő ország, — majd egyedül maga az egész monarchia bevitelét elfogyasztja!

Az egész birodalom ebbeli bevitele 1845-ben minden egyéb dohánygyártmányokkal együtt csak 1236 mázsa volt, és ezen összegből Magyar- és Erdélyországba 1079 mázsa hozatott, mi több 7,288,000 darab szivarnál!

Ezen cikkknél pedig megjegyzendő, hogy minden mázsáért beviteli vámul fizettetik 40 pft, mi öszvesen 43,160 pft teszen, és világosan mutatja, hogy a szivarozó bizony megbír egy kis adót, és hogy a gyártásnak még egy kis adó mellett is lehetne haszna, ha pftnyi vámmal védetik.

Ezen bevitelünk pedig rendkívüli progressióban növekedett évről évre, mert 1841-ben csak 238 mázsára emelkedett, 1842-ben már 482 mázsára; 1843-ban már 899 m.; 1844-ben már 1400 m.; melly öszveg mégis 1845-ben már 1079 mázsára csökkent.

Hogy e mellett a török dohányt fogyasztó pipázás és szivargyártás külföldi dohányból is emelkedik, onnan tetszik ki, mert külföldi dohánylevél egyenesen a külföldről Magyar- és Erdélyországba behozatott 1841-ben csak 177 mázsa; 1842-ben csak 156 m.; 1843-ban már 236 m.; 1844-ben már 333 m.; 1845-ben már 509 mázsa, és ezért mázsánként 15 pft vám fizettetett, mennyiért nálunk sokszor a dohánynak java sem adathatik el.

De mind ezzel még dohány- vagy szivar-bevitelünknek nincs vége. Minthogy a császári status-dohánygyárak temérdek saját gyártásukon felül néhány esztendő óta még kész szivarokat is hozatnak Amerikából,

melly mennyiség évről évre még sokkal rendkívülibb progressióban nő, mint a Magyarországra egyenesen behozottaké; és minthogy a kincstár a bevitt leveleknél 15, a behozott kész szivaroknál pedig minden *speciosa* után 40 pfnyi behozatali vámot nyer, melyet ő nem fizet: természetes, hogy a kereskedők és fogyasztók tőle olcsóbban vásárolnak, és hogy a nélkül is, ha a cs. kincstár saját raktárait nem nyitja fel városainkban, szivarai tetemes mennyiségben második kézből úgy is beszivárognak ide.

Ezen tekintetből igen valószínű, hogy a fentebb kimutatott különbség vagyis a szivar egyenes bevitelének csökkenése 1844-ről 1845-re, melly évben 321 mázsával kevesebb hozatott be, mint 1844-ben, abban alapul: mert a cs. kincstár szivarbevitelére ez évben tetemesen emelkedett az előttei évhez képest, hallatlanul pedig, ha korábbi kimutatások vétetnek figyelembe. Ugyanis a kincstár által a birodalomba behozott összes dohánygyártmányok bevitelére 1841-ben — 49 mázsa vala, 1842-b. 20 mázsa; még 1843-ban is csak 21 m.; de már 1844-ben egyszerre 1546 m.; és 1845-b. 1621 m., és minthogy az 1844-ki 1546 mázsa közt 956 mázsa vagyis 6,117,200 darab, az 1845-ki 1621 mázsa közt pedig 1605 mázsa, vagyis 10,841,125 havannaiszivar hozatott be: kétséget sem szenved, hogy ebből is legalább három millió Magyarországra ment füstbe a nélkül pedig, hogy ez által a magyar honi szivar hasonlóképen füstbe menni legkevésbé is akadályoztatott volna, mint annak virágzó ipara és roppant kelete ezt világosan tanusítják.

Ha most még azon tetemes mennyiségre is figyelünk, melly évenként azon kincstári gyárakban külföldi dohánylevelekből készül, mint hogy 1845-ben 5482 mázsa hollandi, 96 mázsa cubai, 105 m. domingoi, 1412 m. portoriccoi, 6104 m. virginiai, 5235 m. marilandi levelek, nagy részben szivargyártásra hoztak be, és számba vétetik ezen egész bevitelnek vámentessége, melly — a német, olasz és török dohány bevitelét hozzávetve, — 1845-re nem kisebb, mint 478,855 pgó fnyi vámnyereséget képez, és mellyel már, az olcsóbb gyártást nem is tekintve, a kincstári szivar olcsóbb lehetett: lehetetlen nem hinni, hogy ebből már előbb is ittben annyi fogyasztott, hogy a magyar gyártásra kártékonyan kellett volna hatnia, ha a magyar dohánynak még sokkal nagyobb olcsóságánál fogva, kártékonyan hathatna általában, vagy ezentul különösen az ismeretes kincstári intézkedések folytában is kártékonyan hatni képes lenne, melly hatás egyedül abban állhat, hogy a szivar olcsóbb lesz 's gyártása a mindamelletti igen nyereséges maradand, mint az már többször vitatottat.

Ezen adatok bő anyagot szolgáltatnak arra, mikép lehetne a vá- munkat adó által megszüntető kérdést e tekintetben is minhasznunkra feloldani.

Marhávali kereskedésünk.

1844-ben 8,384,285 ft értékű vágó marhát vittünk ki az örökös tartományokba, és 985,163 ftnyit hoztunk onnan be; 1845ben pedig 8,641,613 ftnyit ki-, be pedig csak 793,040 ftnyit. E szerint kivitelünk 1845ben 257,328 fttal nagyobb, bevitelünk 192,123 fttal kisebb volt, mi együtt igen kedvező, t. i. 449,451 ftnyi activ differentia, melly állat- tenyésztésünk mellett bizonyítana.

Ezen differentia még sokkal kedvezőbben tűnik ki, ha (mit ezen rovatnál kell is) tekintetbe vesszük, hogy 1845ben kevesebbet hoztunk be a külföldről is, mint 1844ben, melly utóbbiban ezen bevitelünk Magyar- és Erdélyországba 4,515,247 ft értékű vala, 1845ben ellenben csak 3,488,559 ftnyi, tehát 1,026,688 fttal kevesebb.

A kedvezőbb kiviteli rovat leginkább az ökröket illeti, mellyek ér- téke 3,925,400 ftról 4,249,200 ftra emelkedett, minthogy 1844ben 98,135 darab, 1845ben 106,230 darab, a legnagyobb eddig elért szám, vitetett ki, mi még magában ugyan nem tetemes, de annyiban mégis figyelemre méltó, hogy néhány év óta folyvást növekszik ezek száma, minthogy 1842ikben 63,312, 1843ban 83,567, 1844ban 98,135 és 1845ben 106,230 dabrabra rugott, és így 1842 és 1845 közt 42,918 db a különbség.

De midőn ezen kedvező rovatot örömmel emeljük ki, és ebeli, bár elég lassu haladásunkat nem tagadjuk, mégis meg kell őszintén valla- nunk : hogy mi ezt szerfelett keveseljük, és pedig mind ez-évi kereske- delmi, mind hazánk agriculturalis körülményeire nézve.

Első tekintetből azért, mert az általános bevétel az egész biro- dalomba a külföldről ez évben rendkívülileg csökkent, minthogy az ökr-bevétel 1844ben 4,573,320 ftnyi értékű, 1845ben pe- dig csak 2,462,960 ftnyi vala, azaz 114,333 dbról 61,574 dbra csökkent, és így egy 52,759 dbnyi hiány támadott a bessarabiai dögvész által az örökös tartományok fogyasztására nézve, mellyet pótolni Magyarország-

nak kellett volna; azonban ez az 52,729 db helyett csak — 8095 dbnál bírt többet kiállítani, minek következtében a husfogyasztás az örökös tartományokban tetemesen megkevesült és annak ára fel is szökkent, minek folytában természetesen a birodalmi kivétel a külföldre is 1,807,240 ftról 1,434,120 ftra, azaz 45,181 darabról 35,853 darabra szállott, mi annál sajnosb, minthogy már 1843ról 1844re is 55,659 darabról 45,181re csökkent volt.

De keveseljük hazánk földművelési és az állattenyésztésre nézve olly alkalmas körülményeire nézve is, mert ezen számokból az tetszik ki, hogy, ha 52,729 darab bevétel hiányából Magyarország csak 8095 darabot fedezett és a külföldre csak 9328 darabbal kevesebb vitetett, mi még csak 17,423 darab, — a még hiányzó 35,306 dbot az örökös tartományok magok fedezték, ha nem is teljes számmal, de bizonyosan legnagyobb részét, mert fel nem tehető, hogy az örökös tartományok illy nagy mértékben nélkülöztek volna a hust. Ha pedig az örökös tartományokból kitelik illy rendkívüli hiányt, ha nem is 35,306, de bizonyosan legalább 20 ezer darab marhával pótolni, holott azon tartományokban nincsenek olly kiterjedt adómentes latifundiumok és a népesség hiányában olly olcsó tartomány: méltán keveseljük, hogy Magyarország tágas, sőt határtalan pusztáival, mellyeket benépesíteni leginkább azon kifogásnál fogva vonakosznak, mert azokat a marhatenyésztésre nélkülözhetleneknek vitatják, csak 8095 darabot bírt eladásra tenyészteni!

Ebből világosan láthatni, mikép marhatenyésztésünkre nézve haladásról még alig lehet szó, kivált ha minden rovatokat megtekintünk, mellyek közül némelyek még csökkentek is, mint a következő összehasonlításból kitetszik:

Kivitetett Magyarországból az örökös tartományokba:

	1845ben		1844ben	
	darab.	ft. érték.	darab.	ft. érték.
Ökör és bika . . .	106,230	4,249,200	98,135	3,925,400
Tehén és egyéves borju	11,230	224,800	9,739	194,780
Vámentesen	19	380	22	440
Borju, egy éven alól	12,886	90,202	12,472	87,304
Juh, kos, kecske .	174,708	524,124	196,239	588,717
Bárány	12,056	18,084	14,234	21,351
Sertés	352,160	3,521,600	355,565	3,555,650
Vámentesen	380	3,800	371	3,710
Malacz	18,847	9,423	13,866	6,933

Ennek jobb megítélhetésére azonban tudni kell, hogy a Törökországbóli bevétel ez volt a két évben:

	1845ben. darab.	1844ben. darab.
Ökör és bika	37,482	46,509
Vámmentesen *)	7,212	3,967
Tehén és borju	16,832	16,407
Vámmentesen	1,359	1,422
Borju egy éven alól	207	247
Vámmentesen	13	26
Juh, kos, kecske	56,243	54,446
Vámmentesen	3,864	3,153
Bárány	3,764	3,382
Vámmentesen	670	476
Sertés	169,166	279,187
Vámmentesen	9,072	7,894
Malacz	416	762

melly rovatok összes értéke 1845ben 4,122,680 ft, 1844ben pedig 5,427,306 ft vala, és mit jobbadán le kell huzni a fentebbi magyar kivitelből, mert ezen török marha a magyar-ausztriai határon szinte, mint magyar marha, ismét megvámoltatik.

Ezen egybevetés jóformán devalválja a főlebb kimutatott haladást, de nem is lehet e tekintetben haladni, míg földművelésünk és rétöntözésünk esatornák által elő nem segítetik és mostani vámviszonyaink meg nem szüntetvék, mellyek épen kivitelünk két legfontosabb rovataira súlyosodnak legérzékenyebben.

Egész kivitelünktől szedett vám 1845ben 2,668,819 ft vala, ezen sommából a gabonakivitel 1,179,244 ft, a vágómarha kivitele pedig 749,715 ftojt jövedelmezett, tehát e két rovat együtt 1,928,962 ftojt, és így majd háromnegyedét egész kiviteli vámunknak fizette, minél fogva épen nem csuda, hogy Magyarországnak is naponkint drágul a hus, mert az illy ártalmas vámnak az legroszabb hatása, hogy szorultság idején az győz, kinek több pénze van, és mivel a mi esetünkben az örökös tartományok azok, könnyen megfogható, ha drága ros időben bizony az is kimegy, mire itthon volna szükség, egyébiránt pedig ezen kereskedés nem fejlődhetik ugy, mint rendesen fejlődnek, ha a vám megszüntetése által a marhakereskedésbe ruházott tőke egyszerre

*) A határörvidék számára.

749,715 pfittal, melyeket váltókkal nem, hanem csak készpénzben kell azonnal lefizetni, csökkentetnék.

Meg sem is foghatni, hogy azon vám, mely tudja Isten mi ferde közgazdászati elvekből, vagyis inkább minden közgazdászati elvek ellen, vagy legalább minden elv hiányából állapotított meg épen azért, hogy a marhakivitel ezen, akkor még hihetőleg nomadicus országból gátoltassék, hogy azon vám mai napig fenállhatott, mikor minden gondolkozó fő a kereskedés ilyen bilincseiben a nemzeti munkásság és nagyon sorvasztó rákfenéjét látja!

Gabonakereskedésünk.

Nincs tárgy, mely napjainkban nagyobb mértékben foglalná el a közfigyelmet egész Európában, sőt Amerikában is, mint a gabonaár aggasztó felrugása, melynek következtében a gabonakereskedés mindenütt rendkívüli intézkedéseket idézett elő a nélkül, hogy a rettegett események az által elhárítottak, vagy az általános inség azok fonalán enyhíttethetett volna! természetesen, mert pillanatonyi intézkedések által sok évi mulasztások helyre nem hozhatók.

E tekintetből igen fontos minden statistikai adat, melyeket azért legrészletesebben terjesztünk elő és minden t. olvasóinknak, kik a közdolgozókba akármilyen befolyást gyakorolhatnak, legnagyobb figyelmébe ajánlunk.

Sokan azt gondolják's állítják, hogy az ausztriai monarchia egyedül földművelő status és azért már egyéb teendője nincs, mint minden igekezetét az iparra fordítani. Ilyen nézetekből többnyire az következik, hogy egy status sem a földművelői, sem az ipari minőségnek nem felel meg. Kétséggel az ipar olly tényezője a statusnak, hogy nélküle azt virágoznak mi sem tarthatnók; de azt hinni, hogy e tekintetben még minden tuzás is czélszerű, az soha véleményünk nem lehet, és adja Isten, hogy ezen tan általánossága származzék az utolsó évek sanyaruságából, mely tagadhatlanul nagy részben az iparláz tulhevének sajnos következése.

Az ausztriai monarchia, igaz, 1845ben 9,107,790 ft értékű gabonamennyiséget vitt ki, de ebből még igen korán következtetnők, hogy azért már földművelői status; mi földművelő statustól egyebet is kívánánk, mert 8,064,511 ft értékű gabonát kellett behoznia, hogy élhessen

minden része; és mivel csak 6,398,059 ft értékű gyártmányokat kellett a külföldről vásárolnia, nyilvánvaló: mikép több külföldi élelmi szerekre mint gyártmányokra szorul. Ha tehát oly felette nagy közgazdászati szerencsétlenség a külföldről gyártmányokat hozni be: nem látjuk, miért kellene azt közgazdászati szerencsének tartani, ha onnét élelmi szereket még nagyobb értékben behozni kénytelenek vagyunk.

1845ben a Monarchia	külföldről bevitt. ftért	külföldre kivitt. ftért	több a bevétel fttal	több a kivétel fttal
Buzát	1,220,152	1,363,556	—	143,404
Kukoriczát	1,449,850	458,354	991,496	—
Rozsot	568,709	1,394,771	—	826,062
Árpát	199,909	794,329	—	594,420
Zabot	275,469	217,456	58,013	—
Pohánkát	77,631	3,179	74,452	—
Kölest	17,054	33,518	—	16,464
Rízst	523,071	271,134	251,937	—
Bükkönyt	1,006	1,198	—	192
Babot	26,446	118,135	—	91,689
Borsó és lencsét	26,016	74,267	—	48,251
Árpakását (gerollte Gerste) .	35,546	24,747	10,799	—
Köles-kását	10,700	22,712	—	12,012
Darát	1,403	3,010	—	1,607
Lisztet	135,516	911,940	—	776,424
Korpát	61,918	9,606	52,312	—
Malátát	4,520	16,444	—	11,924
Belföldi fűszereket, paprikát 'st.	79,342	43,981	35,361	—
Komlót	362,160	454,680	—	92,520
Repczét	4,940	400,708	—	395,768
Egyéb gazdasági magvakat .	2,579,850	1,970,670	609,180	—
Szarvasgombát (Trüffel) . .	20,100	750	19,350	—
Egyéb gombát	4,306	6,250	—	1,944
Nyers főzelék, burgonya 'stb.	123,929	232,089	—	108,160
Készített ecetben 'stb. . .	62,415	28,785	33,630	—
Vöröshagymát	10,068	41,028	—	30,960
Fokhagymát	4,914	4,536	378	—
Szalma, szénát 'stb.	177,571	205,957	—	28,386
Összesen	8,064,511	9,107,790	1,043,279	

Tehát az összes monarchia gabona-kivitele tulajdonképen csak 1,043,279 ft értékű, mi azon statusra nézve, melly Magyarország kivi-

telét is magában foglalja, bizony nagyon kevés, és egy statust, a szó valódi értelmében, földművelő statussá alig bélyegezhet.

A határookra nézve, melyeken át ezen 8,064,511 ft értékű bevétel és a 9,107,790 ft értékű kivétel eszközöltetett, illy viszonyban állunk külföldi szomszédinkkal:

	bevitelünk	kivitelünk
Déli Németország	1,365,848	2,666,976
Szászország	366,597	2,282,896
Poroszország	1,440,722	524,237
Krakó	106,539	141,026
Lengyelország	44,513	28,438
Oroszország		
} Bródy	92,175	85,835
} egyéb határain	239,866	1,581
Törökország	571,418	271,138
Idegen Olaszország	788,431	537,899
Schweicz	116,107	797,742
Fiumén át	58,454	181,500
Trieszten át	123,741	803,661
Velencei kikötőn át	2,191,545	114,648
Egyéb réveken	558,555	670,213

Összesen 8,064,511 9,107,790

E szerint activ gabonakereskedése monarchiánknak csak déli Németországgal, Szászországgal és Krakóval, Schweicczal, Fiumén és Trieszten át volt, passiv ellenben Poroszországgal, Lengyel-, Oroszország, Török- és idegen Olaszországgal és Velenczén át, és ezen határokon beviteli vám 516,576 ft fizettetett, míg a kivétel csak 34,380 ftot jövedelmezett.

Ezen külföldi gabona-be- és kivételben ekép részesültek az ausztriai birodalom részei a vámjegyzékek szerint:

	bevitel ft. ért.	kivitel ft. ért.
Alsó Ausztria	91,857	13,112
Felső-Ausztria	115,389	719,280
Stájer- és Hirország	37,607	12,702
Tengerpart	322,552	603,849
Tyrolis	1,230,515	230,733
Csehország	1,242,623	3,179,046
Morva és Szilézia	643,581	115,618
Galiczia	558,840	461,449
Lombardia	934,636	1,288,958

	bevitel ft. ért.	kivitel ft. ért.
Velenceze (tartomány)	2,327,992	422,846
Magyarország	166,770	2,043,954
Erdély	392,149	16,243

Összesen 8,064,511 9,107,790

Ezen külföldről bevitel annál nagyobb figyelemre méltó, mert 1843. és 1844ben, midőn a belföldi termés sokkal áldottabb vala, nemcsak ép oly értékű, sőt nagyobb volt, miért is azt majd állandónak kell tekinteni. 1844ben a fentebbi számok így állottak:

	bevitel ft. ért.	kivitel ft. ért.
Alsó-Ausztria	49,770	14,364
Felső-Ausztria	82,272	923,713
Stájer- és Ilirország	19,821	5,370
Tengerpart	487,624	875,950
Tyrolis	1,081,561	354,153
Csehország	1,324,018	3,327,127
Morva és Szilézia	676,674	137,251
Galiczia	189,997	2,800,131
Lombardia	1,824,065	1,069,382
Velenceze	2,260,467	367,792
Magyarország	105,770	2,897,898
Erdély	436,676	11,313

Összesen 8,538,716 12,784,444

Ezen adatok előrebocsátása után nézzük a Magyarország és az örökös tartományok közti 1844 és 1845iki külön gabona-kereskedést, mely fölött most annál világosabban ítélni:

Magyarország kivitt	1845ben. frt értékűt	1844ben. frt értékűt
Buzát	9,145,976	9,887,316
Kukoriczát	639,579	815,397
Rozsot	2,612,307	1,852,432
Árpát	916,677	1,088,749
Zabot	1,613,170	1,761,318
Pohánka és kölest.	45,641	91,021
Rizst	117	117
Bükköny, bab, borsó, lencsét	78,220	16,605
Dara, liszt, maláta, korpát	361,615	344,747
Belföldi fűszer, paprika, komlót	10,420	17,488

	1845ben. ft értékűt	1844ben. ft értékűt
Repezét	1,149,840	1,129,700
Egyéb gazdasági magvakat	436,230	534,270
Szarvas- és egyéb gombát	1,500	2,500
Főzeléket	48,368	50,001
Szalma, széna, szecskát	139,772	139,046
	<hr/>	<hr/>
Összesen	17,208,432	17,650,707

Ezen mennyiségben a külön tartományok eképen részesültek a két évben :

	1845ben ft ért.	1844ben ft ért.
Alsó-Ausztria	12,307,303	12,923,830
Felső-Ausztria	27,132	30,831
Stajer- és Ilirország	2,675,665	3,583,684
Tengerpart	23,928	15,964
Tyrol	142,463 *)	45,126
Csehország	6,913	4,893
Morva és Szilézia	670,645	287,231
Galiczia	965,879	52,343
Lombardia	881	34,761
Velence	387,623	672,044
	<hr/>	<hr/>
Összesen	17,208,432	17,650,707

Ezen kivitelből fizettetett kiviteli vám és harminczad fejében 1845-ben 1,179,247 ft, 1844ben pedig 1,208,347 ft, mely előbbi összegből Ausztria maga 837,566 ftot és Stájerország 188,915 ftot fizetett.

Ha a fentebbi 17,208,432 ftnyi kivitelünkből még saját bevitelünket levonjuk, mely Ausztriából 241,594 ftra, Stájer- és Ilirországból 133,827 ftra, a tengerpartról 29,794, Csehországból 2240, Morva és Sziléziából 76,152, Galicziából 147,122 és Velencéből 25,416, tehát összesen 656,145 ftra rug : akkor tulajdonképeni kivitelünk 16,552,287 ftot tesz, melyről azonban alaposabb ismeretünk lesz, ha ezen kivitelnek nem a vámjegyzék becsár-szerinti értékét, hanem mázsánkinti mennyiségét vesszük tekintetbe, mely következő vala :

*) Ezen bevétel Magyarországból annál csekélyebb, minthogy Tyrol a vámnak csak felét fizeti, és a 4 kr fogyasztási adó sem rovatik rá. Nagy szüksége pedig onnan kitetszik, mivel déli Németországból, mint fentebb látható, tetemes mennyiséget hoz be, minek oka nem lehet csupán az, hogy közelebb van hozzá, mert déli Németország is Magyarországból vásárol.

	1845ben. mázsa.	1844ben. mázsa.
Buza vitétetett ki	2,438,827	2,636,618
Tengeri	225,734	278,787
Rozs és kétszeres	979,616	694,662
Árpa	366,671	403,500
Árpa-kása	2,873	1,223
Zab	879,911	960,719
Pohánka	5,858	24,376
Köles	11,457	12,768
Köles-kása	12,993	7,278
Bükköny	670	814
Bab	26,823	4,252
Borsó és lencse	2,680	948
Dara	859	875
Maláta	33,388	39,538
Liszt mindenféle	49,741	50,843
Főzelék	41,686	33,995
Paprika és egyéb fűszer	1,100	1,012
Repcze	287,460	282,425
Egyéb gazdasági magvak	14,541	17,809
Komló	189	107

Ezen rovatok közt a legjelesebbek évenkénti felszökkenése figyelemre méltó és világosan mutatja, hogy természetünkben van köszönet.

Kivitetett évenként 1831től

	1840ig. mázsa.	1840ben. mázsa.	1841ben. mázsa.	1842ben. mázsa.	1843ben. mázsa.
Buza	1,313,626	1,650,069	1,617,533	1,377,637	2,202,710
Rozs, kétszeres	187,110	190,776	132,735	65,809	459,108
Árpa	151,973	201,194	189,475	114,474	298,635
Zab	584,760	488,639	343,479	338,558	1,013,661
Repcze	34,521	57,966	102,243	96,996	239,146

Az előbbeni kimutatásból láthatni, miképen ezen számok mind az 1844 és 1845-iek által, valószínűleg a burgonyarothadás következtében felülhaladtattak, daczára annak, hogy, kivált az utolsó évet tekintve, a termés sokkal silányabb volt az előttei évekéihez képest, miből természetesen az következett, mit most sajnosan érzünk, hogy kevesebb terméssel majd ugyanannyi vitétvén ki, a honi fogyasztás megszorult, és hogy a drágaság és inség köszönt be.

Ezt most az által hiába törekednénk eltávolítani, hogy a kivitel gátoljuk, így a roszať csak roszabbá tennők, mert ha p. o. a kiviteli

vámot egy forinttal felebb rugtatnók, azért határunkon túl, hol több pénz van, mint nálunk, éhen nem halnának meg, hanem még kivinnék saját szükségünkre való gabonánkat is, nálunk meg egy forinttal tüstint főlebb rugván az ára, az inség növekednék annyira, hogy az üzérkedés még a vetésre való magot is elfoglalná és a jövő aratást is silányitaná.

Ha ezen különböző vám a magyar nemesség adómentességének megszüntével és egyéb czélszerű combinatiók folytában megszüntettetnék : abból nem következnek, hogy a saját szükségünkre való gabona még korlátlanabban kitakarodnék, hanem a kereskedés rendszeresítésével és élénkítésével a természet is rendszeresítettnek és gyarapodnék, mi azon vám felállításával azon mértékben nem fog történhetni, mivel így azon egy millióval megdrágított gabonavásárláshoz csak akkor folyamodnak, ha megszorulnak, egyébkint pedig gyakran nyakunkon marad bőségünk, és ezen áldás azután oka annak, hogy oly hanyagul természetünk, minek következtében egy silány aratás tönkre tehet, mi lehetlen volna, ha gyarapodván a természet ingere, a szükséges tartalék mindig összehalmoztatnék, mint ezt a rendes és megszokott vágasáiban folyvást mozgó kereskedés minden egyéb kereskedelmi cikkeknel tenni szokta.

Az itt közlött adatok azonban még egyéb számtalan gyakorlati következtetésekre adandának alkalmat, 's reményljük, hogy nálunk nélkül is minden figyelmes olvasónak gondolkozásra bő anyagul szolgálnak.

Borkereskedésünk.

Az örökös tartományokbai kivitelünket terhelő öszves vám 1845ben előbbeni kimutatásunk szerint 2,668,819 ft vala; csekélység magában, de hatására nézve felette nyomasztó összeg az által leginkább, mert tulajdonképen csak három főrovatait kivitelünknek nyomja, t. i.

a gabonakivitel, mint láttuk . . .	1,179,247 fttal
a vágó- és vonó-marhakivitel . . .	768,711 „
a bor és italok kivitelét . . .	347,589 „

mi öszszesen már 2,295,547 ftot tesz, vagyis többet $\frac{11}{13}$ dánál az egész kivitelünkre vetett vámnak.

Már ezen egyszerű számok megtekintésének a mai statusgazdászati epochában elégnek kellene lenni arra, hogy minden ma-

gyar publicista egyértelműleg elhatározza magát, minden erejéből oda törekedni, hogy ezen vám eltöröltessék. Mert mit használ, ha egész Európában, mint most látjuk, a beviteli vámokat az élelmi czikkekre megszüntetik : ha mi magunk gátoljuk a kivitelt? gátoljuk pedig, ha akár miféle szörszálhasogatásból azon meggyőződést általánossá válni nem hagyjuk : hogy csak kereskedésünk felszabeditásából származhatik természetünk emelkedése és vagyonunk szaporodása.

Hogy borunk kivitele 2 ft 2 kr pengő pénzbeni vám mellett egy sorporo mázsa után eddig egészen meg nem szűnt, abból méltán következtethetni : hogy ezen cikkünk kivitele vám nélkül igen fontos szerepet vihetne, pedig állandóan, míg most minden rovataink közt a legingadozóbb, mint ezen táblából láthatni :

Évben	mázsa	k i v i t e l	
		ft érték	vám
1831	143,536	861,216	
1832	199,236	1,195,416	
1833	139,291	835,746	
1834	127,804	766,824	
1835	210,149	1,260,894	
1836	151,098	906,588	
1837	145,462	872,772	
1838	101,474	608,844	
1839	101,854	611,124	
1840	105,535	633,210	
1841	96,956	581,736	185,066 forint
1842	125,014	750,084	244,039 „
1843	124,360	746,160	244,197 „
1844	135,838	815,028	264,993 „
1845	157,104	942,624	309,388 „

Míg tehát minden kiviteli czikkeink emelkedtek, épen csak borunk maradt el, — borunk, melly egész Európában híres volt, és pedig annyira maradt el, hogy 1845ben kevesebbet vittünk ki, mint 1832 vagy 1835ben.

Az 1845iki kivitel az örökös tartományokba következő arányban eszközöltetett a különféle szomszéd tartományokban :

	mázsa	
Alsó-Ausztriába	vitetett ki	69,103 (1 akó = 120 font)
Felső-Ausztriába	„	100
Stajer- és Ilirorsz. ba	„	42,819
Tenger-partra	„	18
Tirolba	„	31

Csehországba	vitetett ki	1,745
Morva- és Sziléziába	„	8,968
Galicziába	„	29,100
Lombardiába	„	45
Velenczébe	„	5
Vámmentesen mint ausztriai és stajer lakosok magy. szőlőiből termesztés	„	4,210
Erdélyi bor Bukovinába	„	952

összesen 157,104 mázsa, pedig a kis Dalmatia kopár hegyeiről és sokkal silányabb boraiból, ezen évben 179,077 mázsát vitt ki! perse nem fizet 2 fto, hanem csak 2 krajczárt vámul, és így nagyobb kivittől csak 5881 forintot fizetett, míg mi 21,973 mázsával kisebb kivittől 309,388 fto!

Mint hogy pedig saját bevitelünk az örökös tartományokból 6175 mázsát tesz, tulajdonképen kivittünk csak 150,929 mázsa, mely Felső-Ausztriára, a tengerpartra, Tirolra, Lombardiára és Velenczére nézve épen jelentéktelen, jelentéktelen kivált akkor, ha a monarchia bevitelét a külföldről tekintjük, mely részint Magyarországot is illeti és ezen évben ekép mutattatott ki:

	b e v i t e l		
	mennyiség mázsa	értéke forint	vám forint
Capbor és minden franczia, német, spanyol s portugalli	7,901	474,060	118,515
Vámmentesen (a f. udvar és diplomatikai személyek számára)	149	8,940	—
Capbor és champagnei nagy palaczkokban	89,816 db	89,816 *)	44,908
vámmentesen	2,865 db	2,865	—
kis palaczkokban	16,574 db	8,287	4,143
vámmentesen	201 db	100	—
Egyéb borok palaczkokban	81,964 db	40,982	24,589
vámmentesen	1,561 db	780	—
Cyprusi, levantei, olasz	2,326 m	69,780	17,445

*) Ezen összev másokkal együtt talán a valódi értéken jóval alól lesz, mert egy forintos vagy félforintos palaczk aligha fog behozatni.

vámmentesen	24	m	720	—
Schweiczi Vorarlbergbe és moldvai és oláh				
Magyar- és Erdélyországba	22,460	„	89,840	56,150
vámmentesen	157	„	628	—
közönséges olasz borok	212,998	„	851,992	425,996
Dalmatai Lombardiába	20,546	„	82,184	20,546
vámmentesen	223	„	892	—
egyéb határokon	1,742	„	6,968	3,484
vámmentesen az örvi- dék számára	61,985	„	247,940	—
más birodalmi a vámszer- kezetből kivált részekből	79	„	316	158
össz. 192,981 palaczk és	330,590	„	1,977,090	715,934
'S ez és egyéb égett italok			422,327	174,500

	Fősumma	2,399,417	890,434
Ezen bevitelben részesült	Érték	Vám	
	ft	ft	
Alsó-Ausztria	276,452	87,577	
Felső-Ausztria	36,155	12,077	
Stajer- és Ilirország	36,255	16,318	
Tengerpart	95,610	26,734	
Tyrol	40,344	18,037	
Csehország	167,278	59,294	
Morva és Szilézia	27,767	11,617	
Galiczia	128,223	66,205	
Lombardia	1,066,880	502,790	
Velence	114,275	38,986	
Magyarország	380,211	33,540	
Erdély	29,966	17,259	
összesen	2,399,417	890,434	

A monarchia összes kivitele a külföldre ezen tetemes be-
vitel ellenében ez vala: k i v i t e l.

	Mennyiség.	Érték.	Vám.
	mázsa.	frt.	frt.
Déli Németországba	1,254	11,548	62
Szászországba	313	5,422	13
Poroszországba	16,231	99,832	561

	Mennyiség. mázsa.	Érték. ft.	Vám. ft.
Krakóba	12,453	77,217	435
Lengyelországba	9,437	57,684	324
Oroszországba Brodyn át	2,576	18,656	106
„ egyéb határon	202	1,242	7
Törökországba	19,988	179,254	1,128
Idegen Olaszországba	2,135	13,372	74
Schweiczba	67,964	442,366	2,562
Fiumén át	736	6,288	41
Trieszten át	5,956	287,330	316
Velenczén át	741	4,946	27
Egyéb kikötőkön	5,199	48,106	184
Vámmentesen Trieszten át, a szabad kikötők fogyasztá- sukra	41,540	*)	—
összesen	186,735	1,253,263	75,840
Ezen kivitelben eképen részesültek a monarchia részei :			
Alsó-Ausztria		1,899	11
Felső-Ausztria		4,692	22
Stájer- és Illirország		342	2
Tengerpart		297,294	269
Tyrol		34,104	202
Csehország		9,120	38
Morva és Szilézia		6,486	37
Galiczia		13,850	85
Lombardia		413,275	2,391
Velence		35,897	199
Magyarország		433,292	2,558
Erdély		3,012	26
összesen		1,253,263	5,840

Ezen czikkre nézve tehát ugyancsak szenvedőlegesen áll mérlegünk, mert 1,146,154 fttal többet hozunk be, mint viszünk ki, minthogy a közbenső vám a tőszomszédsággal lehetlenítvén a kereskedést, a természetést magát sujtotta, hinc Catokint, censeo illud telonium delendum esse !

*) A Trieszt melletti összegben foglaltatik.

Fakereskedésünk.

Ezen külkereskedés nem annyira az általa forgalomba tett kereskedelmi pénzüsszegré, mint azon számos osztályra nézve játszik nevezetes szerepet, melly osztálynak különben is a legszegényebb vidékeken egyedüli keresetet nyujt. Azonban a pénzbeli forgalomra nézve sem tartozik az utolsó rovatok közé, mert az általános bevétel a monarchiába 1,721,935, a kivitel pedig 4,543,193 ft. értéket tesz, tehát a termékek bevételében a hetedik, a kivitelben a második rovatot képezi, a kész faárukat és a finom asztalos fákat nem is számítva.

Ezen sommák a fa- és kőszén és egyéb tüzi és építőszerck hozzáadásával 2,627,646 ftnyi külföldről bevételre, és 5,393,792 forintnyi külföldrei kivitelre emelkedett, mellyben a monarchia részei ekép részesültek:

	1845diki	
	bevétel.	kivitel.
	ft.	ft.
Alsó-Ausztria	7,707	149
Felső-Ausztria	654,022	44,866
Stájer és Ilirország	—	4,132
Tengerpart	14,474	951,984
Tyrol	24,504	190,747
Csehország	141,679	1,235,304
Morva és Szilézia	69,604	561,952
Galiczia	77,400	716,281
Lombardia	877,330	124,648
Velenze	545,234	867,512
Magyarország	213,952	712,979
Erdély	1,740	28,238
Összesen	2,627,646	5,393,792

Ezen nélkülözhetlen és évről évre becsebb fogyasztási cikk fontossága abból tetszik ki leginkább, hogy ezen összegek folytonosan főlebb rugnak; nevezetesen 1844ről mind a be-, mind a kivitel tetemesen növekedett, mint ezen táblából láthatni:

	1844diki	
	fabevitel. frt.	fakivitel. frt.
Alsó-Ausztria	7,973	325
Felső-Ausztria	609,085	57,420
Stájer- és Ilirország	—	3,712
Tengerpart	12,159	896,318
Tyrol	47,172	184,756
Csehország	125,807	1,109,968
Morva és Szilézia	46,138	496,102
Galiczia	73,048	654,986
Lombardia	794,515	118,431
Velence	403,505	794,507
Magyarország	193,458	845,915
Erdély	860	12,760

Összesen 2,313,720 5,175,200

tehát a bevitel a külföldről ezen évben 313,926, a kivitel 217,592 fital növekedett; 1831hez képest pedig, melyben a bevitel 1,231,583, a kivitel pedig 1,537,263 ft volt, a bevitel 1,082,137, a kivitel pedig 4,637,937 forinttal gyarapodott.

A szomszéd tartományok, melyek ebéli szükségünket erdejökből fedezik, vagy pedig a mi erdeinkből hozzák szükségökre a fát, illy viszonyban vettek részt e kereskedésben:

	1845ben	
	a birodalomba behozott: ftért.	onnan kivitt: ftért.
Déli Németország	740,933	206,890
Szászország	57,317	1,063,720
Poroszország	156,220	871,369
Krakó	34,836	168,330
Lengyelország	5,524	41,135
Oroszország Brodyn át	700	82,776
„ egyéb határain	46	151,807
Törökország	175,996	94,271
Idegen Olaszország	597,358	138,794
Schweicz	301,199	139,122
Fiume	486	283,918
Trieszt	2,296	804,288
Velence	353,558	673,614
Egyéb kikötők	201,177	672,758
Összesen	2,627,646	5,393,792

E szerint activ fakereskedést űz a monarchia Szászországgal, Poroszországgal, Krakóval, Lengyel- és Oroszországgal és minden kikötőkkel; ellenben passiv kereskedést déli Németországgal, Török és idegen Olaszországgal és Schweiczezal.

A fakereskedés rendszerint a folyók mentiben és irányában fejlődik csak; azért látjuk is, hogy Csehország, mellynek hegyeiről a Moldva le és az Elbe azután kifoly Szászországba, nagy hasznát veszi erdeinek és Szászországba tetemes famennyiséget szállít, hasonlóképen Morva és Szilézia az Oderán Poroszországba, Galiczia a Visztulán, Sánon, Bugon és Dniesteren Lengyel- és Oroszországba, Tyrol az Innen Németországba, Schweicz, Sardinia- és Lombardiába; ellenben déli Németországba, honnan a Duna hozzánk befoly, ezen tetemesen többet úsztat le, mint az Tyrolból kivisz, és ebben rejlik a legfőbb, ha nem is egyedüli ok, hogy Magyarország, honnan a vízi utak csak Törökországba visznek lefelé, hol fánkra nem szorulnak, tetemesb részt nem vehet ezen kereskedésben; mert azon nem megvetendő somma, melly a fentebbi táblázatban Magyarország rovata alatt kitétetik, legnagyobb részét vagy egyedül a Határőrvidék és Slavonia dongakiviteléből alakult; sőt ezen vízi közlekedések hiányának tulajdonítható az is, hogy a külön fakereskedés Magyarország és az ausztriai örökös tartományok közt szenvedőlegesen áll Magyarországra nézve, mert 1845ben Magyarország csak 321,653 ft. értékű fát vitt ki az örökös tartományokba, innen pedig be 495,568 ft. értékűt, tehát általánosan véve a rovatot 173,915 fttal, ha pedig egyedül az építvény- és tüzi fát vesszük, 203,541 fttal többet vitt be mint ki, mikép az ezen táblából látható:

	1845diki	
	fakivitel	fabevitel
	M.országból.	M.országba.
	ft.	ft.
Alsó-Ausztria	256,472	205,411
Felső-Ausztria	—	—
Stájer- és Ilirország	35,983	202,012
Tengerpart	6,816	—
Tyrol	—	—
Csehország	—	—
Morva és Szilézia	9,429	53,254
Galiczia	9,374	34,891
Lombardia	170	—
Velence	3,409	—
Összesen	321,653	495,568

Nehogy pedig azt vélje valaki, mintha ez csak történetes volna, kimutatjuk, hogy ezen szenvedőlegesség az itt mutatott arányban a különféle szomszéd tartományinkhoz mindig fenállott ki- és bevitelünk közt, minél még meg kell jegyezni, hogy a kivitt fa többnyire csak tüzi fa, melly Bécsbe vitetik, a bevitt pedig szálfá, deszka, lécsat., mellynek becse alkalmasint jóval nagyobb, mint az itten felvételt:

	Kivitel Magyarországból.	Bevitel Magyarországba.
1831ben	125,928	192,245
1832ben	157,845	243,904
1833ban	166,188	259,291
1834ben	165,628	258,547
1835ben	194,656	281,646
1836ban	188,318	294,985
1837ben	200,129	296,532
1838ban	300,323	340,244
1839ben	311,991	362,372
1840ben	314,795	354,617
1841ben	331,250	400,553
1842ben	335,928	384,230
1843ban	348,113	415,334
1844ben	384,861	469,722
1845ben	321,653	495,568

Ezen szenvedőlegesség még a közönséges faárakra is, millyenek lapátok, hordók, kádak sat. kiterjed, mellyekből kivitelünk csak 24,114 ftra, bevitelünk 38,805, következőleg 14,665 fttal többre rúgott; mi erdeink kiterjedése mellett annál sajnosabb, minél sűrűbb erdős hegyeinkben a népesség, mellynek szegénységénél és földje silányságánál fogva egyéb foglalatossága és keresete alig lehet.

Mind ezen adatok aránytalansága Magyarország irányában leginkább akkor tűnik ki legkiáltóbban, ha a következő adatokat hasonlítjuk egymáshoz:

	hold erdőt	fűrész- malmot	faké- reskedőt	faáru- keresk.
Alsó-Ausztria számlál	1,122,285	202	349	17
Felső-Ausztria „	1,096,708	588	197	322
Stájerország „	1,761,667	551	146	42
Karinthia és Karniolia	1,420,926	553	126	118
Tengerpart	316,758	3	150	8
Tyrol	1,600,591	520	15	50

	hold erdőt	fűrész- malmot	fake- reskedőt	faáru- keresk.
Csehország	2,638,809	59	302	303
Morva és Szilézia	1,320,491	129	46	89
Galiczia	4,239,661	274	149	31
Dalmatia	696,078	—	15	11
Lombardia	670,656	208	747	143
Velenceze	453,584	198	414	62
Magyarország	11,162,481*)	?	?	?
Határőrvidék	2,149,654	485	279	54
Erdély	4,500,000	728	63	154
összesen	36,150,349	4561	2998	1404

Bár ezen adatok nem mutatják határozottan, hogy erdőiparunk az örökös tartományokéhoz képest botrányosan elmaradt és az erdők terjedtségével legkisebb arányban sincs: mégis a számok hiánya daczára is állíthatjuk, mikép mi, kik az erdőket ugyanesak nem kíméljük, csak ezek minden haszon nélküli pusztításához értünk.

Ha a kis Csehország, mellynek erdei a mieinknek csak egy hatodára terjednek, saját nagyszerű ipara fogyasztásán felül, még Szászországba 1,235,304 ft. értékű fát adhat el, és a felett még finomabb asztalos fákkal**) és munkákkal, faárukkal és kész hajókkal is activ kereskedést üzhet: valóban meglepő, hogy Magyarországra nézve hatszor annyi erdővel mind ez — az asztalos-fákat kivéve — passiv viszonyban áll, kivált a hajókat illetőleg, mellyekben kivitelünk sem mi, bevitelünk pedig 48,738 ft. értékű.

Hasonlóképen Galiczia is többet visz ki, mind a külföldre, mind Magyarországra, ámbár erdeinek terjedelme csak egy harmada annak, mit mi birunk és a nyers fán kívül még 83,848 ft. értékű kész hajókat és egyéb faárukat is visz ki Oroszországba.

Nem ez volna-e azon tér, mellyen a szegény lakosság számára ipart

*) Ezen adatok a „Tafeln zur Statistik der öst. Monarchie“ című beces munkából merítvék, Fényes Magyarországnak erdei területét, magánszámítás szerint 15,218,395 holdra teszi.

**) Ezen rovat alá tartoznak a zeneszerek alkatrészei is, mellyekkel majdmajd világkereskedést üz, mert Hamburgba évenként csak 35,000 darab hangfenék (Resonanzboden) kuletik, azon tömérdek gyermekjátéki tárgyakat nem említve, mellyek gyáraiban a munkások száma sokszor 500at meghalad és nagy mennyiségben Angol- és Franciaországba mennek, és mellyek valódi értéke a vám becsárától tetemesen különbözik.

kellene éleszteni, támasztani? melyet sokan csak gyapotfonógyárakban ápolhatnak vélnék? Hány erdő van még Magyarországon, hol az egész ipar abból áll: hogy hamuvá égetik a legfelsőgesb fákat, melyek kétszázadi növéseknek csak ezen pillanatnyi hasznát tudják venni: míg egy egyszerű fűrész-malom, mely bizony nem olly vállalat, mellynél külföldi tőkékre vagy még drágább technicusokra volna szükség, aránytalan buta, századokra kiható pusztítás helyett józan folytonos kihasználás mellett, évenkénti százszoros jövedelem több esaládnak biztosíthatnák.

Ezen ipar terjedésének pedig nem azon parányi haszon volna csak következése, hogy ki- és bevitelünk aránya megfordíthatnák; hanem hogy népünk művelődése és gazdaságunk állapota nagyon gyarapíthatnák, mert ámbár Magyarország az egész birodalmi erdőknek több mint egy harmadát magabirja: mégsem lakik a nép sehol is nyomorultabban, mégsem fűthet (hacsak ganajjal nem) kevesebbet, mégsem szenved épületfa-hiány miatt nagyobb kárt gazdaságában és termésében, mint épen — Magyarországon.

A fényes Pest körül végig mehetni sok falun a nélkül, hogy kiideszkázott szobára találhatnánk; Pest városában magában, jelesül két külvárosában, majdnem kizárólag ganna j l (!) fűtenek és a helybeli lapok megfagyott holtakról majd hetenkint hoznak szomorú híreket, a budai szegényebb lakosok pedig illy szörnyű sorstól tartván, csoportonként bejárják a hegyek s völgyeket, melyeket minden éghető szertől annyira megkoppasztanak, hogy tompa késők még a nemes gyümölcs-csemetéket sem kíméli, mint egy szenvedélyes pomológ keserves jajveszékéseiből csak egynéhány nap előtt értesültünk, és ugyan az e tekintetben valóságosan ő s Buda mellett még az isten áldását is csak szabadban rakogatják a gyepre és a gazdaasszony kényelmentelen két héti rusticatioja mellett ugyancsak a gyepen kicsépelik! Ha ez a gazda-ipar állapota a fő város mellett: akkor pusztai gazdaságunk állapotára következéseket húzni, mindenkinek igen könnyű!

De mi bennünket ezen tárgynál leginkább aggódhat, az: hogy e tekintetben viszonyaink egyhamar jobbra nem változhatnak, mert erre nélkülözhetlen a nálunk egyirányu vízi utaknak vagyis a csatornának keresztül-kasúl az ország minden irányábani vezetése, mire majd akkor fog csak hajlam mutatkozni, ha a most kedveltebb vasutak szörnyű fafogyasztása a most csak itt-amott kitiűnő faszükséget és drágaságot olly általánossá teendette, hogy még a csatornák sem lesznek képesek a végetlen kár enyhítésére.

Nemes érezekekeli kereskedésünk,

Hogy az arany és ezüst bősége napjainkban már nem teszen gazdagokká nemzeteket : azt statistikánkból és kereskedelmi mérlegünkből is tanulhatnók, mert a statistika az ebéli rovatokban igen tekintélyes számokat tesz Magyarország ellenébe, és kereskedelmi mérlegünk ezekben sokkal activabb, mintsem az általunk fentebb kimutatott fakeskedésben: de azért Csehország többet szerez kőszénével, mint Magyarország aranyával.

Hanem mi azért mégsem becsiméreljük Magyar- és Erdélyország arany- és ezüsbányáit, 's a világért sem akarnók, hogy ezen becses érecek kőszénné változtassanak : e helyütt csupán azon kívánságunkat nyilvánítjuk, bár a magyar is úgy mint más, kőszén által is gazdagodnék!

Mint első kimutatásunkból láthatni, a nemesérecek és drágakövekeli kereskedés 1845ben köztünk 's a örökös tartományok közt 433,736 ftnyi kivitelből és 33,414 ftnyi bevételből állott, mi az arányt tekintve, elég szép, mert eképen a mérleg nekünk 400,322 fttal kedvez, mi a kőszénnél egészen megfordítva áll, mert kivitelünk csak 174 ftnyi, bevételünk 8173 ftnyi, tehát sujt bennünket a szenvedőleges mérleg 7,999 forinttal.

A fentebbi 433,736 ftnyi kivitel ezen részletekből alakult :

	1 8 4 5-d i k i	
	kivitel.	bevétel.
Drágakő, gyöngy és nemes opálok	20,171	25,274
Arany, rudakban, darabokban és ócska töredékekben	76,184	6,408
Ezüst, rudak, darabok és ócska töredékek	337,381	1,732
Összes érték	433,736	33,414

Ezen számok 1844ről csak kevésbé változtak, mert akkor a kivitel 440,719, a bevétel 47,752 ftnyi vala, 1843ban pedig a kivitel 399,740, a bevétel 23,062 ftnyi volt, melly évben az 1842ikről egyszerre 214,450 fttal növekedett, mert 1842ben a kivitel még csak 185,290 ftnyi vala, mi ismét nevezetes gyarapodás volt, mert 1841ben ezen kivitel csak 78,133 ftra rugott, 1831ben pedig még 55,444 fttal volt kimutatva.

Ezen adatokból kitetszik, hogy bár Magyarország és Erdély az arany és ezüstre nézve a birodalomnak leggazdagabb rész, mégsem olly tö-

mérdek ezen gazdagság, mint sokan gondolatikban magoknak képzelik, és hogy az egész ország bányáiból kiaknázott érték alig teszi egy harmadát azon értéknek, melyre ezen évben az országban természetett kuroicza felrugott, az előállítási költség roppant különbségét nem is említve.

Hivatalos adatok nyomán a monarchia arany- és ezüsbányáinak összes eredménye 1842ben ez volt:

	Arany. 365 ft. $3\frac{5}{14}$ kr. értékü márk.	Ezüst. 23 ft. $38\frac{4}{10}$ kr. értékü márk.
Felső-Ausztria	57	119
Stájerország	8	487
Karinthia és Karniola	—	54
Tyrol	55	572
Csehország	4	23,473
Galiczia	—	866
Magyarország	2,491	65,297
Erdély	3,597	5,881
Határőrvidék	1	580
Összes mennyiség	6,213	97,329

melly mennyiségből 1,352 50,433 *)
a kincstári, magán-bányákban pedig 4,861 46,896
márk aknázott ki.

Magyarország külön rovatait tekintve,	Arany.	Ezüst.
ezen évben	1,097	és 27,669
márk a kincstárt illeti,	1,394	„ 37,628
márk pedig magán-bányákat;		
Erdélyben a kincstári természetés:	144	„ 1,222
márk, magán-bányákból	3,453	„ 4,659

márk vala; mely eredmény 1842ikről világosan növekedett, minthogy, mint főlebb láttuk, kivitelünk 1842. óta az akkori 185,290 fnyi értékről 1845ben 433,736ra szökkent fel, mert 1842ben Ausztriába $24\frac{81}{100}$ mázsát, Stájerországba $\frac{4}{100}$, Morvába $\frac{4}{100}$ mázsát vittünk ki csupán ezüstöt, 1845ben pedig Ausztriába $71\frac{43}{100}$, Stájerországba $\frac{34}{100}$, Morva- és Sziléziába $\frac{32}{100}$ mázsát, tehát 1845ben $47\frac{10}{100}$ mázsával többet, mint 1842ben; az arany-kivitel ezen évben volt Ausztriába $\frac{79}{100}$, Mor-

*) Ezen mennyiségből 1842ben 1076 márk arany és 29,895 márk ezüst pénzzé veretett, melynek összege 1,099,524 ftra rügott.

vába $\frac{4}{100}$, összesen $\frac{83}{100}$ mázsa, 1845ben pedig Ausztriába egyedül $1\frac{7}{100}$ mázsa, egyebütt semmi, tehát $2\frac{4}{100}$ dal több.

A monarchia általános külfölddeli kereskedésében sem játszik ezen rovat nagy szerepet, és a bevétel a kivittelt 539,420 forinttal haladja meg, mert behozatott a külföldről 659,398 ftnyi érték, ki pedig csak 119,978 ftnyi vitetett, t. i. csak gyöngyök és drágakövekben, mert ezüst és arany épen nem vitetett ki, mint ezen táblázat mutatja:

	Bevétel.	Kivitel.
	ft értékü.	ft értékü.
Drágakő, valódi gyöngy és opál	280,996	119,978
Arany, rudak és töredék	161,624	—
Ezüst	216,778	—
Összesen	659,398	119,978

tehát a ranyban sokkal többet, mint Magyarországból, és pedig déli Németországból $\frac{9}{100}$, Oroszországból $\frac{7}{100}$, Törökországból $\frac{29}{100}$, idegen Olaszországból $\frac{1}{100}$ és Triesztből $\frac{1}{100}$, összesen $2\frac{27}{100}$ mázsát, míg Magyarországból csak $1\frac{7}{100}$ mázsa került. Ezüst azonban ez évben kevesebb hozatott a külföldről, mint Magyarországból, mert déli Németországból csak $14\frac{13}{100}$, Szászországból $\frac{3}{100}$, Oroszországból $2\frac{27}{100}$, Törökországból $29\frac{13}{100}$, idegen Olaszországból $\frac{27}{100}$, Schweiczből $\frac{47}{100}$, Velenczéből $\frac{2}{100}$ mázsa hozatott; összesen $46\frac{32}{100}$ mázsa.

Ezen külföldről bevétel néhány év óta folyvást lejjebb száll, mert 1840ben $318\frac{98}{100}$, 1841ben $935\frac{70}{100}$, 1842ben $48\frac{9}{100}$, 1843ben $69\frac{42}{100}$ és 1844ben $59\frac{15}{100}$ mázsa ezüst hozatott be, miből vagy azt kell következtetni, hogy a belföldi bányák szerencsés kiaknázása pótolja ezen bevételi csökkenést, vagy pedig hogy kevesebb használtatik fel évenként ezen érczéből, mint ezelőtt néhány évvel, mikor ezen drágakő és nemes érczek rovatai illy értékkel valának kimutatva:

	Bevétel.	Kivitel.
	ft	ft
1840ben	2,378,209	86,650
1841ben	5,250,601	83,165
1842ben	966,481	176,507
1843ban	986,298	82,605
1844ben	734,125	93,679
1845ben	659,398	119,978

Ezen általános külföldről bevételben Magyar- és Erdélyország igen nevezetes részt vesznek, mert 1845ben a külön tartományok így részesültek benne:

	Bevitel.	Kivitel.
	ft	ft
Alsó-Ausztria	171,934	97,351
Felső-Ausztria	80,221	960
Stájer- és Ilirország	345	210
Tengerpart	4,828	—
Tyrol	2,753	10
Csehország	43,052	9,720
Morva és Szilézia	120	82
Galiczia	63,911	7,468
Lombardia	4,986	2,677
Veneze	1,094	1,200
Magyarország	162,590	300
Erdély	123,564	—
Összesen	659,398	119,978

De ennyi legyen elég a nemes érczekről; most menjünk át a nemtelenekre, melyek kereskedésünkben sokkal fontosabb szerepet visznek, t. i. a réz és vas 'sat.

Nemtelen érczekkel kereskedésünk.

Minden civilizált országban a vas-iparra és egyéb ugynevezett nemnemes érczekre, nemcsak az ipar ezen arany korszakában, hanem majdnem öröktől fogva a legnagyobb figyelem fordított, azért ezen kimutatásokban is méltán követel helyet, mi e tárgyat illetőleg hiteles kutfőből merített adatok gyanánt helyzetünk megismertetésére szolgálhat.

Az öszves ausztriai birodalom 1845-ben nemnemes, nyers és felgyártott érczekből bevitt 1,191,445 ftnyi értékűt, kivitt pedig 3,294,788 ftnyit, mi egy kis haladásra mutat, mert 1844-ben e bevitel nagyobb, t. i. 1,455,840 ft, a kivitel csak 3,097,155 ftnyi vala.

Ezen értéknek részletei ezek :

	1845-diki		1844-diki	
	bevitel	kivitel	bevitel	kivitel
	ft	ft	ft	ft
Nyers vas	7,348	—	10,252	—
Ócska és töredék vas	58,036	8,656	93,396	14,120

	1845-diki		1844-diki	
	bevitel	kivitel	bevitel	kivitel
	ft	ft	ft	ft
Mindennemü vashul-				
ladék	—	4,936	114	15,960
Fris és kovács-vas	—	589	—	553
Szálvas	14,960	476,630	16,620	586,890
Aczél, mindennemü	58,800	1,099,654	41,050	1,038,682
Fekete vaspléh	13,152	51,584	1,728	60,944
Fehér „	64,948	208	63,986	1,560
Vas- és aczél-drót				
(sodrony)	133,200	143,700	103,400	139,760
Nyers réz és töredék	435,650	422,300	811,300	216,000
Hengerezett és edényréz	3,180	262,260	1,800	223,380
Rézdrót	600	2,025	225	2,475
Sárgaréz, tompak	320	2,120	—	2,680
ilyen pléh és drót	2,046	262,020	1,122	250,074
dróthur, zongorára				
's t. b.	720	560	400	1,520
ócska és töredék .	30,090	690	17,700	810
Ólom	—	25,557	—	12,967
Ón	184,850	7,200	166,850	4,050
Zink, horgany . . .	151,560	56,280	105,816	42,324
Zink, ilyen pléh . .	2,820	4,020	3,320	940
Kénese	936	290,160	936	263,952
Nikkel	13,200	12,600	1,050	1,800
Piskolez (antimonium)	528	109,344	480	70,872
Wismut	1,560	—	1,260	—
Egérkő, kobált . . .	11,700	49,572	11,244	132,516
Arany- és ezüsthulladék	109	345	—	614
Érczhamu mindenféle	—	175	245	—
Czin hulladék	1,132	1,653	1,516	1,712
összesen	1,191,445	3,294,788	1,455,840	3,097,155

Ezen be- és kivitel következő határokon keresztül ment végbe :

	1845-diki		1844-diki	
	bevitel	kivitel	bevitel	kivitel
	ft	ft	ft	ft
Déli-Németországon	105,522	681,747	80,085	779,772
Szászországon	266,535	112,857	384,662	105,047
Poroszországon	68,932	45,573	208,416	44,716

	1845diki		1844diki	
	bevitel ft	kivitel ft	bevitel ft	kivitel ft
Krakón	154,146	72,600	85,488	66,126
Lengyelországon	—	442	—	31,980
Oroszország, Brody	675	25,006	1,467	34,960
Oroszország egyéb határán	50	942	60	2,844
Törökországon	6,372	327,529	16,026	318,346
Idegen-Olaszországon	139,299	99,642	126,444	106,202
Schweiczon	7,690	21,514	6,818	26,196
Fiumén	410	13,268	490	16,700
Triestben	245,382	1,714,508	375,419	1,414,972
Velencén	169,866	77,929	268,971	59,010
Egyéb kikötőkön	26,566	101,231	19,494	90,284
összesen	1,191,455	3,294,788	1,455,840	3,097,155

E szerint activ kereskedést űztünk déli-Németországgal, Lengyel-, Orosz-, Törökországgal, a Schweiczezzel és, a velenceit kivéve, minden kikötőkben, főképen Triestben; passiv kereskedést pedig Szász-, Pozsony- és idegen Olaszországgal, Krakóval és a velencei kikötőben.

Ezen kereskedésben a monarchia különböző országai 's alkotó részei eképen részesültek :

	1845-diki		1844-diki	
	bevitel ft	kivitel ft	bevitel ft	kivitel ft
Alsó-Ausztria	224,700	588,093	334,683	320,181
Felső-Ausztria	24,191	277,078	27,924	475,725
Stájer és Ilirország	19,588	87,073	19,148	90,547
Tengerpart	136,494	1,403,474	172,948	1,355,374
Tyrol	19,323	200,214	25,366	203,899
Csehország	202,184	92,202	305,989	80,720
Morva és Szilézia	23,996	11,305	11,078	14,571
Galiczia	153,474	111,318	115,983	118,736
Lombardia	218,921	102,002	255,586	103,075
Velence	116,055	83,367	175,625	42,697
Magyarország	51,889	244,628	11,110	211,921
Erdély	630	94,034	400	79,709
összesen	1,191,445	3,294,788	1,455,840	3,097,155
mitől vámul fizet- tetett	56,952	14,408	59,450	13,225

Ezen kereskedelmi adatok természetesen nem igen pontosan tüntethetik elő a különféle tartományok bányaiparát, mert itt épen a Tengerpartot látjuk dicsekedni a legpompásabb számmal, holott ennek épen ebeli ipara nincs is; ellenben Csehország rovatában elég csekély számok, és pedig még szenvedőleges iparra mutatók szerénykednek; holott ennek bányagazdagsága Magyarországé után legbővebb, mint ezt a következő hivatalos statisztikai adatok és az érczek négy főrovatai kimutatják, mellyek 1842-ről szólnak :

Tartományok:	A kincstári és magánbányai termékek összes értéke : ft	különösen csak			
		Kéneső	Réz	Ólom	Vas
			m á z s a		
Alsó-Ausztria	247,636	—	—	—	16,711
Felső-Ausztria	251,818	—	302	—	51,107
Stájerország	2,756,875	2	807	—	721,722
Karinthia és Krain	3,185,275	2,943	—	61,131	479,798
Tengerpart	17,985	—	—	—	—
Tyrol	523,924	—	2,859	2,295	70,056
Csehország	3,712,478	—	32	1,165	390,585
Morva és Szilézia	1,356,818	—	—	—	243,140
Galiczia	470,695	—	2,379	353	69,199
Dalmatia	12,971	—	—	—	—
Lombardia	436,765	—	—	—	112,897
Velenceze	268,438	—	4,348	292	—
Magyarország	6,485,964	—	36,796	3,589	403,355 *)
Erdély	1,764,227	28	1,634	—	53,665
Örvidék	223,799	—	—	3,203	37,397
összesen	21,715,668	2,973	49,157	72,028	2,649,632
miből a kincstárt illeti	5,998,454	2,914	11,455	20,314	590,640
a magán-ipart	15,717,214	59	37,702	51,714	2,058,992

Ezen általános adatok előbocsátása után nézzük a Magyar- és Erdélyország és az örökös tartományok közt üzött ezen tárgykali kereskedést, melly 1844-ről 1845-re a bevételre nézve 224,897 fttal növekedett, a kivételre nézve pedig 178,995 fttal csökkent, mi ez évet bányáinkra nézve, mellyek bőségük tekintetében az első helyet foglalják el a birodalomban, nem tünteti elő mint igen szerencsés; azonban ez nagy aggodalmat épen nem okozhat, mert a nyers érczek növekedő bevétele még most emelkedő iparra is mutathatna, daczára annak, hogy

*) Hozzávetőleg.

a kész vas, vörös és sárga réz és ólom-árak bevitele is egyáltalában növekedett, nevezetesen a vas- és aczélárak 535,638 ftnyi értékkel. Illy szükség növekedtének annál is inkább örülni lehetne, mert ezen cikkek többnyire olly eszközöknek tekintendők, mellyekkel mindenféle természetsek és keresetek hatalmasan előmozdittatnak; tőkék ezek, mellyek roppant kamatokat hoznak, nem pedig olyanok, mellyek nyom nélkül elenyésznek, csak hogy új fogyasztás következhessek. Mindazáltal ohajtandó, hogy ezen cikkek is itthon készítessenek, készítessenek azonban a nélkül, hogy azért nyers érczünk kivitelén csorbát ejtsünk, melly az activ mérleg daczára elég gyengén áll, minthogy a rézkivitel nevezetes; ezen ipar és kereskedés csak akkor fog tökéletesen kifejlődni, ha tökéletes vámmentesség fog behozatni, mi a nyers vas és réz természetére már olly jótékonyan hatott.

A kereskedelmi forgalom 1845 és 1844ben köztünk és az örökös tartományok közt ez vala :

	Értéke az 1845ki		az 1844ki	
	kivitelnek	bevitelnek	kivitelnek	bevitelnek
	ft	ft	ft	ft
Nyers vas	367,492	9,808	278,076	11,736
Ócska és töredék	10,716	2,928	10,656	4,640
Hulladék	—	396	172	492
Rudvas	471,050	666,200	429,950	473,680
Nyers és öntött aczél	3,504	55,870	4,548	56,688
Fekete vaspléh	3,456	117,792	—	136,704
Fehér	104	102,284	—	100,828
Aczél és vasdrót	120	134,000	140	114,380
Réz, nyers és ócska	1,156,850	5,950	1,367,400	2,650
Hengerezett pléh	1,800	78,960	480	40,200
Rézsodrony	—	375	—	300
Sárga réz, tompak	—	2,000	—	(134,640
Illyen pléh és sodrony	—	129,690	—	(
Zongora sat. húr	—	1,760	—	2,480
Ócska	6,210	180	5,550	150
Ólom	27,079	14,878	35,910	19,456
Ón (Zinn)	1,050	2,950	1,300	1,350
Horgany (Zink)	3,972	540	6,480	744
Illyen pléh	260	2,240	—	4,280
Kéneseő	—	5,148	80,730	3,978
Nickel	150	—	—	—
Piskocz	18,048	672	32,256	1,032

	Értéke az 1845ki		az 1844ki	
	kivitelnek	bevitelnek	kivitelnek	bevitelnek
	ft	ft	ft	ft
Egérkő, kobalt	5,004	1,956	1,980	828
Mindenféle hulladék	559	622	791	1,066
összesen	2,077,424	1,337,199	2,256,419	1,112,302
Vám	23,983	25,775	24,542	22,039
Ezen ki- és bevitelünkben részesült illy arányban :				
Alsó-Ausztria	1,259,947	1,007,865	1,510,167	746,078
Felső-Ausztria	—	—	—	—
Stájer és Ilirország	17,121	301,224	37,835	344,113
Tengerpart	250	2,808	150	3,389
Tyrol	—	—	—	—
Csehország	2,052	500	—	20
Morva és Szilézia	262,517	14,184	331,836	8,856
Galiczia	372,431	10,618	362,689	9,828
Lombardia	43,456	—	10,080	—
Velence	19,650	—	3,662	—
összesen	2,077,424	1,337,199	2,256,419	1,112,302

Feltűnő, hogy ezen egész kereskedés, és pedig a ki- és bevitelre nézve, nagyobb részt Ausztriával üzetik, hova 21,750 mázsa nyers vasat 87,000 ft értékben, ócska vasat 2230 mázsát 8920 ft értékben, rudvasat 20,261 mázsát 202,610 ft értékben, rezet 18,092 mázsát 904,600 ft értékben, ólmot 2513 mázsát 26,491 ft értékben vittünk ki; ellenben be- rudvasat 45,367 mázsát 453,670 ft értékben (tehát kétszer annyit, mint kivitetett), aczelt 1550 mázsát 18,600 ft értékben, fekete vaspléhet 5831 mázsát 93,296 ft értékben, fejez pléhet 3741 mázsát 59,856 ft értékben, sodronyt 5665 mázsát 113,300 ft értékben, rézpléhet 1134 mázsát 68,040 ft értékben, sárga rezet és ilyen pléhet (Messing-rollen) és sodronyt 1934 mázsát 126,938 ft értékben.

Stájerországot illetőleg kivitelünk csekély és majd egyedül csak a rézre szorítkozik, mellyből 288 mázsát vittünk ki 14,409 ft értékben; ellenben a bevitel onnét nevezeteseb, mert rudvas 20,023 mázsa 200,230 ft értékben, 2428 mázsa nyers vas 8912 ft értékben, aczél 2437 mázsa (majd kétszer annyi, mint Ausztriából) 29,144 ft értékben, fekete vaspléh 1411 mázsa 22,576 ft értékben, fehér pléh 152 mázsa 3952 ft értékben, sodrony 953 mázsa 19,060 ft értékben, ólom 758 mázsát 7959 ft értékben 'sat.

Morva és Sziléziába többnyire csak nyers vas vitetik ki, t. i.

46,350 mázsa 185,220 ft értékben (mi ezen czikken a legtekintélyesb kivitelünk), rudvas 1478 mázsa 14,780 ft értékben, réz 3153 mázsa 157,650 ft értékben 'sat.

Galicziába kivittünk nyers vasat 23,818 mázsát 95,272 ft értékben, rudvasat 25,250 mázsát 252,500 ft értékben, és fekete vaspléket 215 mázsát 3456 ft értékben, melly illy nagy összeggel legelőször jelenik meg kivitelünkben, rezet 370 mázsát 18,500 ft értékben 'sat.

Ezek szerint Ausztriára nézve csökkent kivitelünk 1844ről 1845re 250,220 fital (mi leginkább a rézkivitel csökkenésének tulajdonítandó, melly 23,159 mázsáról 18,092 mázsára visszament); ellenben bevitelünk Ausztriára nézve 261,787 fital felszökken (mi nagyrészt a tetemesen megsaporodott rudvas bevitelétől származott, mert 1844ben onnét 23,561 mázsa szállított be 235,610 ft értékben; 1845ben pedig 45,367 mázsa 453,670 ft értékben; mi majd kétszer annyi.)

A többi tartományokra nézve a változások jelentéktelenebbek. Általában pedig ezen adatok azt bizonyítják: hogy a nyers vas vámmentesítése és a felgyártott vasczikkekre szabott vám lejobb szállítása jó sikerrel hatott vasiparunkra, mint azt az utolsó iparkiallítás is tanusította. A nyers vas kivitele évről évre nőtten nő, mert Ausztriába 1844ben 11,641 mázsa ment, 1845ben pedig 21,750 mázsa; Galicziába 1844ben 9715 mázsa, 1845ben pedig 23,818 mázsa: általában pedig 1844ben 69,519 mázsa 278,076 ft értékben, 1845ben pedig 91,873 mázsa 367,492 ft értékben: de azért a rudvas kivitele nem szállott alább, mint némellyik gyaníthatná, mert 1844ben Ausztriába csak 14,032 mázsa rudvas szállított, 1845ben pedig 20,261 mázsa, és általában a kivitel 42,546 mázsáról 45,627 mázsára emelkedett; ámbár még a leszállított vám is ezen czikkre nézve majd 20 p gő krral minden mázsa után ellenünk áll, mert a kivitt mázsa rudvas $27\frac{1}{2}$ krajczárnyi vámot fizet, a bevitt pedig csak $8\frac{3}{4}$ krajczárnyit! És illy helyzetben ne indítványozzuk a vám teljes megszüntetését?? — de bizony indítványozzuk!! és minden statusgazdász pártolni is fogja e hasznos, sőt szükséges indítványunkat.

Nyers anyagok.

Most kereskedésünk legérdekesebb rovatára és a nemzeti vagyon legbővebb forrására jövünk, mellyben kereskedelmi mérlegünk legfényesebben áll, minthogy az örökös tartományokbai kivitel értéke 21,205,964 ftra, a bevitelé csak 1,907,122 ftra rúg, melly számok 1844-b. 25,006,-233 és 2,027,257 ftra emelkedtek.

Ezen összegek részletei e két évben ezek valának:

	1845-diki		1844-diki	
	kivitel.	bevitel.	kivitel.	bevitel.
	frt.	frt.	frt.	frt.
Len, gyökeres	105	282	294	183
„ gerebenezett				
és gerebenezetlen	4,150	148,950	4,825	174,200
Kender	534,314	6,580	538,431	41,200
Kóc	20,800	1,832	20,808	3,088
Gyapju	17,155,680	420,800	20,891,360	470,320
Selyem, nyers	372,600	19,800	398,700	18,900
„ sodrott	58,500	57,600	—	47,700
„ tisztázott és				
festett	2,400	109,200	4,800	42,000
Vonó-és kötő-selyem	9,600	450,000	3,600	439,200
Hulladék	920	600	3,280	1,800
Nyers bőrök	1,416,625	510,210	1,346,495	598,865
Nyúláször	—	900	300	—
Marhaször	5,085	6,927	4,473	6,024
Emberhaj	2,000	310	3,000	420
Lóször	54,520	8,560	42,880	6,240
Kecske-és kutyaször	2,640	1,940	3,200	580
Serte	9,150	81,050	8,600	94,550
Író toll	180	2,910	1,640	3,150
Ágytoll	435,550	2,200	463,400	2,500
Szarv	185,500	4,200	172,350	6,300
Szarvasszarv	560	—	520	220
Köröm	22,449	252	25,410	511
Csont	7,944	—	8,898	—
Csontliszt	—	2,118	—	986
Belek	16,418	311	15,171	324
Halcsont	—	16,700	—	15,200

	1845-diki		1844-diki	
	kivitel.	bevitel.	kivitel.	bevitel.
	frt.	frt.	frt.	frt.
Korál	—	1,080	—	640
Asztalosfa	41,256	17,968	27,532	20,284
Fournier	—	—	—	3,180
Nád, botokra	239	380	223	—
„ fonásra	—	946	—	1,078
Rongy	370,734	28,926	429,426	25,464
Fagygyu	276,870	3,300	390,478	1,320
„ elain	10,153	—	5,447	—
Viasz	188,410	290	190,080	830
Halzsir	612	—	612	—
összesen	21,205,964	1,907,122	25,006,233	2,027,257
Ebben részesült				
Alsó-Ausztria	12,269,770	1,199,967	13,330,769	1,176,139
Felső-Ausztria	116,944	430	69,822	1,260
Stájer és Illiria	432,777	136,466	418,976	147,422
Tengerpart	23,407	4,082	3,875	3,672
Tyrolis	10,538	—	5,938	—
Csehország	29,230	70	15,476	88
Morva és Szilécia	6,812,626	157,853	9,675,707	193,214
Galiczia	1,481,174	406,974	1,417,226	504,222
Lombardia	4,668	—	29,834	—
Velence	24,830	1,280	38,620	1,240
összesen	21,205,964	1,907,122	25,006,233	2,027,257

Ezen adatok minden érdekessége a gyapjurovatban áll, mert ha a bőrök, kender, ágytoll, selyem, rongy, fagygyú, viasz és szarv kivitel nagyobb summákat mutatnak is: azok az ország területéhez és az örökös tartományok fogyasztásához képest mégis csekélyek, mert e tárgybéli külföldi kereskedeles illy számokkal mutattatik ki:

	1845-diki		1844-diki	
	bevitel	kivitel	bevitel	kivitel
	frt.	frt.	frt.	frt.
Alsó-Ausztria	5,820,376	1,369,653	5,303,429	1,247,890
Felső-Ausztria	176,419	1,269,678	168,686	1,734,932
Stájer és Illiror.	904,427	485	600,601	1,005
Tengerpart	2,491,288	117,082	1,971,196	141,423

	1845-diki		1844diki	
	bevitel. ft	kivitel. ft	bevitel. ft	kivitel. ft
Tyrolis . . .	2,033,692	2,532,490	1,731,597	2,106,436
Csehország . . .	3,785,248	5,810,026	3,581,872	6,386,797
Morva és Szilézia .	611,326	443,603	815,116	374,275
Galiczia . . .	1,401,838	596,197	1,616,704	669,848
Lombardia . . .	3,738,607	24,597,355	3,575,818	23,352,276
Velence . . .	3,153,969	476,704	3,249,748	441,742
Magyarország	3,404,939	4,322,941	2,366,521	4,471,026
Erdély . . .	2,308,969	177,691	1,849,965	156,628
összesen	29,831,098	41,713,905	26,831,253	41,084,268

Ebből világos, hogy egyedül Ausztria, Morvaország és Galiczia fogyaszt több magyarországi, mint (a gyapotot természetesen nem tekintve) külföldi nyers anyagot, mert p. o. a 214,446 mázsa gyapjuból Ausztriába 122,571, Morvába 74,552 és Galicziába 15,710 mázsa vitétt; a többi tartományokkal jelentéktelen ezen kereskedésünk, mert több tárgyakat a külföldről hozatnak, miből láthatni, mennyire avatlanok azok kereskedelmi viszonyainkban, kik olly hiedelemben élnek, hogy a magyarországi nyers anyagok nélkül el nem lehetne az örökös tartományok összes ipara, mi még világosabban tűnik ki, ha a fentebbi részletek némi számait külön vesszük tekintetbe;

	bevitel a külföldről. ft.	bevitel Ma- gyarországból. ft.
Len, gyökeres, gerebenezett és 'gere- benezetlen	362,550	4,255
Kender „ „ „	2,113,880	534,314
Kóc	32,488	20,800
Nyers selyem	777,900	372,600
Selyemhulladék	76,680	920
Nyers bőrök	7,418,530	1,416,625
Serte	68,450	9,150
Szarv	227,300	185,500
Asztalosfa	186,212	41,256
Fagygyu	816,156	276,870
Viasz	371,790	188,410

E' szerint feltűnő a tetemes kender- és nyersbőr-bevitel a külföldről, melly évről évre emelkedik; és feltűnő még a két bevétel közt a len,

serte, asztalosfa és fagygyu rovatainak aránytalansága. A lentermesztésben, ezen annyira szükséges, annyira civilizált népeket jellemző iparban kivált, épen semmit sem láttatunk haladni, mert bevitelünk nem csekély, kivitelünk pedig majd semmi, úgy hogy e tekintetben Magyarország az örökös tartományoktól függ, hol ezen termesztés jeles mennyiséget állít ki, ugymint:

	Len.	Kender.	Lenmag.
		m á z s á t.	
Alsó-Ausztria	18,076	11,550	15,436
Felső-Ausztria	68,365	5,463	63,596
Stajeroszág	33,898	8,073	22,199
Karinthia és Kraina . .	29,491	13,366	24,072
Tengerpart	1,070	1,404	89
Tyrol	47,340	15,210	32,086
Csehország	237,530	7,842	104,567
Morva és Szilézia . . .	61,200	26,800	91,800
Galiczia	256,016	494,980	76,601
Dalmatia	246	136	4
Lombardia	108,772	34,956	90,886
Velenceze	9,768	76,048	1,548
Határőrvidék	60,249	84,227	—
Magyarország } Erdély }	nincs tudva		
összesen	932,021	780,055	522,884

mázsát.

Ha Magyarország, mint gyanítható, ezen termesztésben is elmaradt az örökös tartományok után: akkor ez annál sajnósb, minél több pénzt és munkát szerezn ezen termesztés — mivel nagy birtokosok ezzel nem igen vesződhetnek — a szegény földművelő osztálynak. Mellette még koránsem kell gondolni, hogy nem jutalmazza a fáradságot, mert ezen esetben Angliában, Irlandban, Belgiumban és legujabban Csehországban nem törekednének a legnagyobb erőmegfeszítéssel ezen iparágat honosítani, emelni és tökéletesíteni.

Gyártmányok.

Most kereskedésünk azon rovatára érkeztünk, melyet sokan hazánkra nézve vészthozónak tekintenek, mert tagadhatlanul nagyon is szenvedőlegesen áll ellenünk a mérleg, minthogy gyártmányokbani kivitelünk csak 1,272,766 ft értékű, bevitelünk pedig 42,073,679 ftnyi; tehát ellenünk áll a mérleg 40,800,913 fttal.

Ez valóban nem csekélység, kivált ha tekintetbe vesszük, hogy illy roppant összeg évenként gyártmányokért fizettetik, mert 1844ben is csak 1,242,675 ftnyi volt kivitelünk, bevitelünk pedig 43,226,095 ftnyi.

De ha először arra figyelmeztünk, hogy — ha a fentebbi 40,800,913 ftot Magyar-, Erdély- és Horvátországok 15 millió lakosai közt felosztjuk — ezen évi kiadást fejenként csak $2\frac{2}{3}$ ftnyi, mi csakugyan senki vagyonát nem veszélyeztetheti; másodsor meg azt gondoljuk meg, hogy, mint előbbi rovatainkban kimutattuk, kivitt gabonánkkal szereztünk, e nembeli bevitelünket levonván, 16,552,287 ftot, dohánynyal 2,116,750 ftot, szarvasmarhánál 7 helyett csak 4,000,000 forintot vevén fel, nyers anyaggal pedig (gyapju 'sat.) 19,298,842 ftot, együttvéve ezen négy rovatnál 41,967,879 ftot: világos, hogy e bevétellel egy 40,800,913 ftnyi kiadást minden bukási félelem nélkül fedezhetni.

Mit is tennének azon 41 millióval azok, kik sajnálják a 40 milliónyi kiadást, ha ezen kiadást megszüntethetnék? Talán azt gondolják, hogy azokat mindig ujjaik közt dörzsölhetnék? koránsem, elkél az akkor másra, és mindig ki fog menni, valameddig a 41 millió be fog jöni, de csak addig; mert ha sikerülhetne az, hogy a 40 millió teljességgel ne mehessen ki, akkor minden bizonynyal a 41 millió is künn fog maradni; mert millióval a kereskedést csökkenteni nem lehet a nélkül, hogy illy halálos döfés után magát el ne vérezze.

De, Istennek hála, ez olly suppositio, melytől egyáltalában nem kell tartani, akármikint fejlődjenek vagy javuljanak kereskedelmi viszonyaink, melyeket hátráltatni és akadályozni lehet ugyan, de sohasem lehet megfojtani: különben az eddig majdnem mindenütt követett, egyébiránt menthetetlen rendszerek azt régen megsemmítették volna, holott most, békóiban is, életének tanujeleit olly vidor szárnyacsattogásokkal nyilvánítja, mióta a gőzhajók vizen és a vaspályák a szárazon minden egyéb ellenző intézkedések daczára, országát terjesztik: hogy szabadságának ideje általában már sokáig el nem maradhatand.

Lássuk e tekintetben is viszonyaink mibenlétét.

A fentebbi nagy összegek ezen kisebbekből keletkeztek, melyek szerint t. i. az örökös tartományok bennük részesültek :

	Az 1845diki		Az 1844diki	
	kivitel. frt.	bevitel. frt.	kivitel. frt.	bevitel. frt.
Alsó-Ausztria	741,255	28,611,082	702,885	29,292,969
Felső-Ausztria	16,248	10,858	4,383	25,820
Stájerország és Karinthia	124,519	1,478,672	131,849	1,271,264
Tengerpart	432	6,011	136	5,673
Tyrol	1,545	8,415	2,188	11,405
Csehország	8,992	137,467	8,362	144,040
Morva és Szilézia	206,928	9,321,690	214,379	10,091,816
Galiczia	142,729	2,469,658	165,030	2,347,207
Lombardia	11,633	902	7,418	2,343
Velence	18,485	28,924	6,045	33,558

Összesen 1,272,766 42,073,679 1,242,675 43,226,095
 Ezért harminczadul fizettetett 71,718 894,232 68,816 916,737

E szerint Alsó-Ausztria, Morva és Szilézia, Galiczia és Stájerország azon tartományok, melyek gyártmányaikkal fedezik szükségünket, és melyekhez képest rendkívül aránytalanul áll mérlegünk; mi különösen Galicziára nézve meglepő, honnan 2954 mázsa gyapotáru 590,800 ft értékben, 37,154 ft értékű 1166 mázsa vasáru, 11,211 ft értékű üvegáru, 5450 ft értékű 1090 mázsa faáru, 8454 ft értékű 140 mázsa rézáru és 1,337,694 ft értékű 23,476 mázsa len és kenderáru'sat. jó be. Ezen utolsó cikk, melynek értéke minden kivitt magyar gyártmányok összes értékét felülhaladja, szorosösszeköttetésben van a N y e r s a n y a g o k n a l kimutatott jeles len- és kendertermesztéssel, mellyel az aránylag olly szegény és ipartalan Galiczia olly sokat szerez, és ebbeli szükségünk egy egész harmadát ő maga fedezi. Egyébiránt ezen rovatunk részletei ezek :

	1845k i		1844k i	
	kivitel. frt.	bevitel. frt.	kivitel. frt.	bevitel. frt.
Gyapot-áru	23,400	19,989,400	27,600	21,322,400
Len- és kenderáru	32,850	4,555,260	35,416	4,241,160
Gyapjuáru	277,270	7,316,780	287,170	8,088,300
Selyemáru	19,400	2,264,800	20,600	2,365,800
Ruha és ágyiruha	25,035	217,770	19,178	227,430
Pipereáru	3,274	118,284	2,461	119,784
Kárpitos és paszományos munka	1,749	47,982	879	34,409

	1 8 4 5 k i		1 8 4 4 k i	
	kivitel. frt.	bevitel. frt.	kivitel. frt.	bevitel. frt.
Bőr	207,515	882,400	176,035	961,100
Szűcsmunkák	5,060	8,021	4,872	5,091
Keztyűs munkák	—	143,200	800	168,800
Varga-munkák	50,571	92,985	53,100	108,565
Fodrászi munkák	—	1,023	—	1,020
Szijgyártó, nyereggyártó és táskás munkák	18,743	37,637	8,619	35,068
Húrok	6,000	6,000	6,000	6,000
Kötélverő munkák	5,575	7,475	3,300	6,650
Kalapok	11,173	81,883	12,454	88,960
Szítás munkák	1,200	2,019	900	3,059
Kefekötő munkák	512	9,582	487	8,127
Faárúk	24,140	38,805	25,480	38,935
Asztalos munkák	2,100	168,650	2,125	128,325
Esztergálos munkák	2,727	70,733	2,330	63,308
Fésűs munkák	10,000	46,300	12,000	57,775
Pipák	48,000	16,000	44,000	14,000
Lószőr-munkák	—	3,500	—	4,000
Botok	—	3,169	—	2,676
Vakaró kefék a kalaposok számára	800	8,000	400	6,000
Gerebenek	160	320	120	800
Dugasz	—	270	—	360
Kosárkötő munka	641	3,636	588	4,043
Szalmaáru	10,890	2,510	10,610	2,140
Gyékény	33,444	432	31,788	432
Seprő	3,815	418	3,356	898
Papir	6,594	264,883	5,872	525,192
Papírszönyeg	—	45,900	—	45,600
Játékkártya	—	12,402	—	19,224
Szatócs munkák	12,891	170,792	13,799	181,299
Diszáru	7,439	156,802	10,616	101,740
Illatáru	533	36,867	533	36,333
Aranyáru	200	77,900	250	78,600
Ezüstáru	4,260	161,740	6,300	145,560
Vas- és aczéláru	25,520	2,712,915	25,767	2,177,277
Rézáru	2,244	83,764	2,578	73,816
Sárgarézáru	2,700	246,825	2,200	219,725

	1 8 4 5 k i		1 8 4 4 k i	
	kivitel frt.	bevitel: frt.	kivitel frt.	bevitel: frt.
Olomáru	260	71,192	120	65,342
Ónáru	560	29,430	720	28,370
Bádogáru	500	86,400	300	90,400
Hang- és műszer	2,166	58,836	2,162	50,732
Órák	3,980	150,742	1,380	67,255
Óráseszközök	104	373	—	290
Gépek	2,124	98,661	3,421	46,714
Mustrák	—	—	—	160
Szekér és szánka	3,120	55,215	3,141	43,717
Hajók	—	48,738	—	43,790
Fegyverek	34,694	21,107	52,582	24,398
Lőpor	2,480	2,680	2,720	2,880
Üvegáru	8,083	573,289	5,417	515,216
Agyag- és porcellánáru	642	271,566	1,155	238,411
Fekete agyagáru	9,728	32,429	11,507	27,554
Kőfaragómunkák	50,294	5,653	39,241	4,840
Malomkő	1,384	3,456	1,620	3,672
Köszörűkő	704	49,204	1,196	64,928
Palatábla	—	2,144	—	1,456
Rajzón	—	51,700	—	54,400
Porzó	—	426	—	324
Spanyolviasz	—	19,760	—	17,680
Fagygyúgyertyák	4,550	28,834	4,056	38,012
Viaszgyertyák	1,100	1,980	1,100	1,430
Szappan	128,205	2,745	127,320	2,280
Enyv	31,215	1,395	28,805	1,345
Vizahólyag	600	2,400	1,200	1,800
Fénymáz	—	4,300	200	5,550
Szekérkenőcs	5,960	35,928	4,784	43,240
Tapló	20,650	310	21,490	250
Keményítő	13,264	280	12,600	232
Édes és közönséges kenyér	37,850	6,875	32,185	6,305
Maccaroni, ostya	180	7,320	200	6,160
Czukros csemege	10,650	100,650	10,050	84,150
Mézeskalács	3,150	1,300	4,000	1,150
Kávésurrogatum	460	50,420	250	59,920
Chokoládé	—	77,250	—	54,833
Kész ételek	1,935	242	1,722	171

	1 8 4 5 k i		1 8 4 4 k i	
	kivitel frt.	bevitel: frt.	kivitel frt.	bevitel: frt.
Mustár	500	1,950	300	1,500
Eczet	3,249	465	5,148	774

összesen 1,272,766 42,073,679 1,242,675 43,226,095

E szerint kivitelünk nagyobb a bevételnél 15 czikkre nézve, mi 83 rovat közt bizony nagyon kevés. Ezen 15 czikk a következő:

Szítás munkáknál nagyobb a kivitel a bevételnél	600 fttal
Fa- és egyéb pipáknál	32,000 „
Szalmaáruknál házi használatokra	10,680 „
Mindenféle gyékényeknél	33,012 „
Seprűknél	3,397 „
Mindenféle fegyver és alkatrészeinél	13,587 „
Kőfaragó munkáknál	44,641 „
Szappan közönséges és olajszappannál	125,460 „
Enyv, asztalos és madárenyvnél	29,820 „
Taplónál	20,340 „
Keményítő- hajpor 'sat.nál	12,984 „
Közönséges és édes kenyérnél	30,975 „
Mézes-kalácsnál	1,850 „
Kész ételeknél	1,693 „
Eczet, finom és közönségesnél	2,784 „

Igy tehát 68 ipari czikkre nézve szenvedőlegesen áll mérlegünk és aránytalanul haladja meg a bevétel a kivitelt. Nem is mutatunk a gyapot-, len-, gyapju-, selyem- és ilyen árukra, melyek ipara csak évek múlva fejlődhetik; de figyelmeztetünk olyanokra, mik nálunk meglehetősen készítettnek, de mivel milliókra nem rúgnak, úgy látszik, elhanyagoltnak annyira, hogy czélszerűség vagy ár-tekintetben éppen nem mérközhettek a behozottakkal. Illyenek a keztyüs-munkák, melyek kivitele = semmi, a bevétel pedig 143,200 ftra rug; így a kalapoknál 70,710 fttal haladja meg a bevétel a kivitelt, bőrnél 654,885 fttal, asztalos munkáknál 166,550 fttal, mi annál meglepőbb, minél jobban kitüntették magokat a pesti kiállításban a honi asztalosok; de mint akkor is megjegyztük, ezen tárgyakra nézve a finom gyalu elégtelen, — itt izlésre van szükség, új formákra főképen — és olcsó árra, mert láttunk illy munkákat olly árért Bécsből hozatni, hogy a szállítási költséggel együtt is olcsóbbak, mint a helyi asztalosok azokat kiállítának.

Melly czikkből hozattott több, melyből kevesebb ezen évben, a múlt évi bevételhez képest abból fontos következtetések éppen nem huzhatók,

mert e tekintetben több évi kimutatások szükségesek valami alapos változások bebizonyítására, még pedig oly évi kimutatások, mely évből a kenyér felugrott ára nem zavarta meg a kereskedés minden viszonyait, mint ez 1845ben történt és 1846ban még inkább helyt foglal. Nincsen körülmény, melyet kevesebbé volna szabad illy statistikai adatokra alapított számításokból kihagyni, mint az élelmi szerek árát.

Szellemi termékek.

Most már a kereskedés szellemi tárgyairól is kell szólanunk, melyek irodalmi és művészeti szükségünket, tehát elméleti művelődésünk állapotját tüntetik elé.

Az ausztriai birodalom e nemű általános külfölddeli kereskedésének hivatalos adatai a két utolsó évekről ezek:

	1845diki		1844diki	
	bevitel. frt.	kivitel. frt.	bevitel. frt.	kivitel. frt.
Könyvek (1 mázs. = 50 pft), hírlapok (előfizetési összeg), zeneművek és mappák . . .	793,521	460,119	515,110	384,600
Képek (könyom., réz- és fa- metszv.)	91,600	66,000	85,600	68,400
Festvények vásznon stb. . . .	43,800	83,000	42,800	74,000
Metszett réztáblák	1,127	2,038	1,323	3,488
Képfaragó munkák	8,936	6,201	5,343	5,629
Szobrok	14,967	8,393	14,768	8,568
összesen	953,951	625,751	664,934	544,685

Ezen összegekben a birodalom részei eképen részesültek:

	1845diki		1844diki	
	bevitel. frt.	kivitel. frt.	bevitel. frt.	kivitel. frt.
Alsó-Ausztria	355,413	158,075	203,075	141,148
Felső-Ausztria	55,577	19,336	39,089	18,733
Stájer- és Ilirország	32,516	15,306	26,024	9,415
Tengerpart	14,184	5,063	4,356	2,052
Tyrol	41,371	11,814	31,272	14,551
Csehország	112,839	85,172	96,069	80,980
Morva és Szilézia	23,040	5,722	19,923	5,379

	1845diki		1844diki	
	bevitel.	kivitel.	bevitel.	kivitel.
	frt.	frt.	frt.	frt.
Galiczia	37,684	36,697	30,596	26,228
Lombardia	116,620	189,154	95,560	150,774
Velenceze	50,677	56,333	29,152	55,860
Magyarország	101,280	30,529	80,518	28,855
Erdély	12,750	12,550	9,300	10,710
összesen	953,951	625,751	664,934	544,685

Ezen feltűnő különbség a kétévi bevitelben nem annak tulajdonítandó, mintha ez évben a műveltség és olvasásivágy egyszerre illy meg-
leelő arányban kapott volna fel, hanem annak, hogy 1845ben a be- és
kiviteli rovatba legelőször vétetett fel a külföldi hírlapok előfizetési
összege, melly a fentebbi beviteli összegnek több mint egynegyedét
teszi, ugymint:

	Beviteli előfizetési díj külföldi lapokra frt.	Kiviteli előfizetési díj belföldi lapokra frt.
Déli Németország	199,019	6,771
Szászország	13,404	1,974
Poroszország	3,748	1,409
Krakó	416	—
Lengyelország	202	246
Oroszország	262	330
Törökország	609	2,258
Idegen Olaszország	2,765	15,728
Schweicz	26,708	621
Trieszten át	38	141
összes előfizetési díj	247,171	29,469

Ha Magyarország ezen általános kereskedésben nem igen fényes
szerepet visz, minthogy népesedése tekintetéből az általános bevitelben
nem egy kilenczettel, hanem legalább egy harmaddal kellene
részesülnie; kivált midőn ezen bevitel ugysis elég csekély a monarchiára
nézve, minthogy az általános bevitelnek csak 116ikát sem teszi: akkor
természetesen sokkal jelentékenyebb nem lehet külön kereskedésünk az
örökös tartományokkal, mint ez a következő kimutatásból látható:

	1845diki		1844diki	
	kivitel. frt.	bevitel. frt.	kivitel. frt.	bevitel. frt.
Könyvek, hirlapok, zeneművek és mappák	30,648	113,110	30,650	86,050
Képek papíron	3,000	110,800	4,000	107,800
Festvények vásznon	5,200	34,800	5,000	22,400
Metszett réztáblák	—	775	—	341
Képfaragó munkák	—	1,314	—	1,288
Szobrok	195	921	146	1,029
összesen	39,043	261,720	40,396	218,908

E szerint ezen szellemi tárgyak beviteli rovata 42,812 forinttal növekedett, mellynek azonban majdnem fele hirlapokrai előfizetési díj, t. i. 17,760 pöföt, míg ebeli kivitelünk csak 6448 fra rug, min azonban épen nem csudálkozhatni.

Ebéli összes ki- és beviteli rovatban az örökös tartományok ekép részesültek:

	1845diki		1844diki	
	kivitel. frt.	bevitel. frt.	kivitel. frt.	bevitel. frt.
Alsó-Ausztria	28,594	242,510	30,364	200,827
Felső-Ausztria	570	613	51	50
Stajer- és Ilirország	1,821	4,838	2,130	3,048
Tengerpart	76	263	—	—
Tyrol	—	—	100	—
Csehország	1,348	4,406	2,956	5,036
Morva és Szilézia	4,961	6,588	3,614	6,607
Galiczia	1,514	2,366	1,051	3,240
Lombardia	109	91	50	100
Velenceze	50	45	80	—
összesen	39,043	261,720	40,396	218,908

Ezen összegek, habár kicsinyek, mégis legalább folyvást emelkednek, mint azt különös megelégedéssel ezen számokból láthatni:

1831ben a kivitel még csak	11,734	vala,	a bevitel	56,471	ftnyi
1836ban a kivitel már	16,861	„ „ „		88,747	„
1840ben „ „ „	18,274	„ „ „		106,857	„
1843ban „ „ „	30,772	„ „ „		188,622	„
1845ben „ „ „	39,043	„ „ „		261,720	„

tehát kivitelünk 1831. óta több mint háromszor, bevitelünk pedig

több mint négyszer nagyobb összegre emelkedett, min addig is, mig ebeli haladásunk fényesebben kiderülend, szívünköl örvendünk, annyival inkább, minthogy ezen számok többet jelentenek, mint látszanak jelenteni, mert ha az ujságlapok előfizetési összegét kiveszszük, mellyek egyedül nyugszanak bizonyos alapon, a többiekre nézve ugyancsak furcsa becsári mérték van felvéve, mert a könyveket, zeneműveket, mapákat, ugy mint az olajfestvényeket mázsával mérik a vámnál, **és egy mázsa „Pensée fugitive“** a zongorára, mellynek egykét latnyi példányainak 3—4 huszas az ára; vagy **egy mázsa** Thalberg, Liszt és Dreischock-féle Fantaisie-ék, vagy vaskos szakácskönyvek és Lamartine-féle „Méditations és Harmonies“ mázsánkint 50 ftra, a müncheni és bécsi olajfestvények netto mázsájok 200 ftra becsülvék; feltehető tehát, hála istennek! hogy nagyobb összegek fordittatnak nálunk is illy művészi tárgyakra, mint számokkal kimutattathatik, mit az utóbbi években ujonan megnyittatott könyvárusboltok is bizonyitanak.

M. ACADEMIA
KÖNYVTÁRA